

Funded by
the European Union

Сприйняття молодіжних працівників та усвідомлення проблеми радикалізації в Туреччині, Іспанії, Франції та Україні

**Сприйняття
молодіжних
працівників та
усвідомлення
проблеми радикалізації
в Туреччині, Іспанії,
Франції та Україні**

Редактор:
Доцент доктор Reser YORULMAZ

“Підтримка Європейської Комісії у підготовці цієї публікації не означає схвалення її змісту, який відображає лише погляди авторів. Комісія не несе відповідальності за будь-яке можливе використання інформації, викладеної у цьому документі.”

АВТОРИ

Доцент доктор Reser Yorulmaz

Reser Yorulmaz є викладачем кафедри фінансів факультету політичних наук Університету Йилдирим Беязит. У період з 2018 по 2022 рік він обіймав посаду директора Відділу економічних досліджень у Центрі досліджень Близького Сходу (ORSAM). Наразі він є головою Правління Центру міжнародних досліджень з економічної політики "İktisat Halkası". Крім того, він виконує обов'язки заступника голови Союзу академіків та письменників ісламських країн (AYBİR). Reser Yorulmaz народився у 1985 році в місті Сома, де також здобув середню освіту. Ступінь бакалавра з фінансів він отримав у 2008 році на факультеті економіки та адміністративних наук Афйонського університету Кокатеппе. У тому ж році він здобув стипендію Міністерства національної освіти Туреччини для навчання за кордоном. Протягом 2009–2010 років він проходив мовну підготовку в Університеті Кейс Вестерн Резерв (штат Огайо, США), після чого з 2010 по 2012 роки навчався на магістратурі з економіки в Університеті Клемсона (штат Південна Кароліна, США). У 2012–2016 роках він завершив докторське навчання з економіки в Університеті Шеффільда (Велика Британія). Yorulmaz є академіком, який спеціалізується на дослідженнях і викладанні в галузях державної економіки, публічних фінансів, фіскальної політики та політичної економії Близького Сходу. Його поточні дослідницькі інтереси зосереджуються на державній економіці, фінансовій політиці та економіці країн Близького Сходу. Він є автором численних наукових статей і аналітичних матеріалів, опублікованих у національних і міжнародних рецензованих академічних журналах, а також у різноманітних періодичних та неперіодичних виданнях.

Авторка розділу:

Merve Zorlu

Merve Zorlu народилася у 1993 році в місті Мерсін. Середню освіту здобула у лицейі Мерсін Мехмет Аднан Озчелік. Ступінь бакалавра отримала у 2019 році за спеціальністю «Міжнародні відносини» в Університеті Ескішехір Османгази. У 2022 році вона завершила магістерську програму з міжнародних відносин у тому

ж університеті, захистивши дисертацію на тему: *«Реальність міграції у Фортеці Європа: Підхід через призму сек'юритизації»*. У тому ж році вона розпочала докторантуру в Університеті Ізмір Катіп Челебі за спеціальністю «Міжнародні відносини» і наразі працює над кандидатською дисертацією на тему: *«Держави та глобалізація: Хитка рівновага онтологічної безпеки»*. Сфера наукових інтересів Zorlu охоплює національну та міжнародну безпеку, глобалізацію, зовнішню політику та Європейський Союз. Вона брала активну участь у численних національних та міжнародних конгресах і семінарах. Її академічні публікації включають наукові статті у рецензованих журналах, розділи в колективних монографіях, а також аналітичні матеріали у різноманітних періодичних та неперіодичних виданнях.

İfakat Yuna

İfakat Yuna — відома академікня та консультантка, яка спеціалізується на міжнародних відносинах, правах людини та сталому розвитку. Наразі вона працює консультанткою в проектах з відновлюваної енергетики в Африці та Туреччині, а також виконує обов'язки координаторки з міжнародних відносин у COJEP INTERNATIONAL — неурядовій організації, присвяченій підтримці прав людини та сталого розвитку. Народилася у 1971 році в місті Сівас (Туреччина), згодом емігрувала з родиною до Франції. Незважаючи на скромне походження, вона продемонструвала виняткову наполегливість і рішучість. Після здобуття ступеня бакалавра з аналізу та проектування в освіті в Політехнічному університеті Валансьєнна, вона отримала ступені з соціальних наук у Парижі, з іноземної літератури в INALCO Sorbonne, а також з європейських студій в Національній школі адміністрації (ENA). За свій внесок у науку та формування політик удостоєна почесного ступеня доктора наук. Її професійний шлях охоплює новаторські дослідження в галузі відновлюваної енергетики, а також активну участь у розв'язанні глобальних проблем, таких як радикалізація, ісламофобія та вплив пандемії COVID-19 на вразливі групи населення. Вона здобула визнання завдяки своєму візіонерському звіту *«Конвергенція глобалізації та криз»*. Окрім наукової діяльності, Yuna є політично активною; у 2017 році балотувалася на парламентських виборах у Франції як запасна кандидатка від Партії справедливості. Вона брала участь у низці престижних міжнародних конференцій, зокрема у Міжнародній конференції з питань миру та сталого розвитку, що відбулася 2024 року в Бенгазі (Лівія), де презентувала концепцію *«Libya 2050»*, зосереджену на відновлюваній енергетиці та геополітичній стабільності. Її дослідницькі інтереси охоплюють міжнародні відносини, відновлювану енергетику, радикалізацію, ісламофобію та соціально-економічні наслідки глобалізації для маргіналізованих спільнот. İfakat Yuna опублікувала численні наукові статті та аналітичні огляди у рецензованих журналах і на престижних академічних платформах, здобувши авторитет у своїй галузі.

Доцентка Elena Gil Moreno

Elena Gil Moreno працює доценткою кафедри політології в Університеті Саламанки. Ступінь доктора соціальних наук і диплом бакалавра з соціології вона здобула в тому ж університеті. Магістерську освіту в галузі регіональної політики та транскордонного співробітництва в Європі отримала в Університеті Віго (Іспанія) та Університеті Мінью (Португалія). Крім того, д-р Gil працювала доценткою на факультеті освіти. Вона брала участь у низці науково-дослідних проєктів і є членкинею Соціологічної асоціації Кастилії та Леона (SOCYL). Окрім академічної діяльності, Gil має досвід роботи в асоціаціях та державних установах, що займаються розвитком та громадянською участю. Її наукові інтереси зосереджуються на порівняльному та широкомасштабному аналізі колективної дії в інтернет-просторі. Вона досліджувала такі явища, як краудфандинг, кіберфемінізм, а останнім часом — рух QAnon.

Доцент доктор José Manuel Rivas Otero

José Manuel Rivas Otero працює доцентом в Університеті Саламанки. Докторський ступінь з політології та магістратуру з латиноамериканських студій він здобув в Університеті Саламанки, а ступінь бакалавра з політології та права — в Університеті Гранади. До початку докторантури працював дослідником в Університеті Саламанки, а також був запрошеним науковцем у Бостонському університеті. Крім того, він викладав як запрошений дослідник в IUNIT та в низці університетів Колумбії. Наразі він є дослідником у рамках Проєкту парламентських еліт Латинської Америки (PELA-USAL) в Університеті Саламанки, а також у Дослідницькій групі з питань політичних партій та виборів при Національному університеті Колумбії. Він є автором численних наукових статей, опублікованих у високореєтингових журналах, координатором колективних монографій і постійним учасником міжнародних наукових конференцій. Сфера його наукових інтересів охоплює політичне лідерство, еліти, політичне представництво та врегулювання конфліктів.

Доцент доктор Oksana Zamora

Oksana Zamora наразі працює на кафедрі міжнародних економічних відносин Сумського державного університету. Вона поєднує академічний досвід із досвідом роботи в громадянському секторі, зокрема в галузі розробки та управління проєктами. Протягом 7 років працювала в Офісі міжнародних відносин СумДУ, а також понад 12 років була залучена до реалізації проєктів, фінансованих Європейською Комісією, ФАО (ООН), ЦЄІ, ЄБРР, ЮНЕСКО, Чеським агентством з розвитку та Національним фондом досліджень. Zamora є випускницею післядипломної програми Лодзького університету інформаційних технологій і мистецтв (Польща) за спеціальністю «Управління

проектами, фінансованими ЄС у межах фінансової перспективи 2014–2020 років». Вона надає консультації для підприємств і приватних установ, а також працює зовнішньою експерткою для Європейської Комісії. Як тренерка з неформальної освіти та коуч з міжнародного розвитку закладів вищої освіти, Zamora має понад 10 років досвіду в розробці освітніх програм з використанням інструментів неформального навчання, а також у якості тренерки в численних міжнародних програмах. Вона активно брала участь у програмах міжнародної освіти ЄС (Youth in Action, Erasmus+ та понад 10 англomовних тренінгових курсів).

Доцент доктор Alona Yevdokymova

Доцент Alona Yevdokymova очолює Академічну кафедру прикладної освіти на факультеті бізнесу Сумського державного університету. Вона також є керівницею проєктів у Центрі навчання впродовж життя при СумДУ, членкинею Координаційної ради з підтримки університетських ініціатив при СумДУ та членкинею Координаційної ради з реалізації Стратегії міста Суми до 2030 року. Народилася у 1985 році в місті Суми (Україна), де здобула середню освіту. У Сумському державному університеті у 2007 році отримала ступінь бакалавра з економіки підприємства, у 2008 році — магістра з тієї ж спеціальності, а у 2012 році — спеціаліста з управління проєктами. Після завершення вищої освіти продовжила навчання в аспірантурі Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля в Луганську, де у 2014 році здобула науковий ступінь доктора філософії за спеціальністю «Управління проєктами». Alona Yevdokymova є дослідницею з ґрунтовним досвідом у галузях управління проєктами, соціально-економічного розвитку громад, енергоефективних технологій і сталого розвитку. Вона є авторкою численних наукових статей та аналітичних матеріалів, опублікованих у національних і міжнародних рецензованих наукових журналах, а також у різних періодичних та неперіодичних виданнях.

Доцент доктор Tetyana Mayboroda

Доцент доктор Tetyana Mayboroda працює на кафедрі менеджменту імені О. Балацького при Інституті бізнесу, економіки та управління Сумського державного університету (Україна). Вона також обіймає посади заступниці керівника Відділу міжнародних зв'язків університету та керівниці аналітичного центру з дослідження фейків і пропаганди в російській науці. Є членкинею Європейської асоціації міжнародної освіти (EAIE) та Професійної мережі управлінців освіти і науки України. Крім того, Tetyana Mayboroda працює експерткою в Українському фонді стартапів. Вона має значний досвід викладання та досліджень у галузях менеджменту, міжкультурної комунікації, управління проєктами, інтернаціоналізації освіти та лідерства. Серед її

актуальних наукових інтересів — корпоративне управління та державне регулювання освіти, лідерство у змінах, а також співпраця у трикутнику "бізнес–освіта–наука". Наукові статті та тези доповідей Tetiana Mayboroda опубліковані в національних і міжнародних рецензованих журналах, зокрема індексованих у базах Scopus і Web of Science (WoS).

Доцент доктор Oleg Tulyakov

Доцент Oleg Tulyakov працює на кафедрі психології, політології та соціокультурних технологій Сумського державного університету. У 2001–2013 роках він обіймав посаду директора Сумського інституту Міжрегіональної академії управління персоналом. У 1998–2002 роках був депутатом Сумської обласної ради. Наразі є головою Громадської ради при Сумській обласній державній адміністрації, а також головою правління громадської організації «Фонд регіональних досліджень». Народився у 1970 році в місті Суми (Україна), де здобув середню освіту. У 1993 році закінчив історичний факультет Сумського державного педагогічного інституту. У 1999 році отримав науковий ступінь кандидата педагогічних наук у Харківському державному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди. У 2004 році здобув ступінь магістра за спеціальністю «Управління закладами освіти» в Міжрегіональній академії управління персоналом. У 2015 році йому було присвоєно вчене звання доцента кафедри філософії Української академії банківської справи. Oleg Tulyakov має значний досвід викладання та досліджень у галузях філософії, логіки, риторики, а також сталого соціально-економічного розвитку регіональних громад України. Його нинішні наукові інтереси зосереджені на медіаактивності, критичному мисленні та стратегічних напрямках розвитку місцевих громад України. Він є автором численних статей та аналітичних матеріалів, опублікованих у національних і міжнародних рецензованих наукових журналах, а також у різноманітних періодичних і неперіодичних виданнях.

Доцент доктор Tetiana Shcherbyna

Доцент Tetiana Shcherbyna наразі працює на кафедрі міжнародних економічних відносин Сумського державного університету. Її наукові інтереси охоплюють міжнародний маркетинг, міжкультурні комунікації та управління міжнародними проектами. Вона є викладачкою курсу «Маркетинг у міжнародному бізнесі», розробленого для студентів магістерської програми «Міжнародний бізнес». З 2017 року також викладає дисципліну «Міжнародні організації». У рамках ініціативи EU4Business, що фінансувалася ЄБРР, працювала тренеркою з питань інтернаціоналізації малих і середніх підприємств для Центру інформаційної підтримки МСП (2016–2020).

ЗМІСТ

I. Вступ	11
II. Концептуальні засади	17
II.I. Усвідомлення та розуміння радикалізації в Туреччині	20
II.I.I. Тенденції до радикалізації в Туреччині	22
II.I.I.I. Радикалізація ультралівової ідеології	22
II.I.I.II. Етнічний радикалізм та екстремізм	23
II.I.I.III. Ультраправий радикалізм	24
II.I.I.IV. Ультраліва секуляристська радикалізація	26
II.I.I.V. Релігійна радикалізація	27
II.I.I.VI. Нові / неорадикальні рухи	28
II.I.II. Фактори, що впливають на сприйняття радикалізації	30
II.I.II.I. Традиційні та соціальні медіа	31
II.I.II.II. Соціально-економічні чинники	32
II.I.II.III. Політичний клімат	38
II.I.III. Стратегії запобігання радикалізації	39
II.II. Усвідомлення та розуміння радикалізації в Іспанії	40
II.II.I. Чинники, що сприяють радикалізації	41
II.II.II. Розмежування релігійного та нерелігійного екстремізму	45
II.II.II.I. Релігійний екстремізм в Іспанії	46
II.II.II.II. Нерелігійний екстремізм в Іспанії	47
II.II.II.III. Виклики та стратегічні відповіді	50
II.II.III. Фактори, що впливають на сприйняття радикалізації	50
II.II.III.I. Культурні чинники, традиційні та соціальні медіа	51
II.II.III.II. Соціально-економічні чинники	53
II.II.III.III. Політичний клімат	54
II.III. Усвідомлення та розуміння радикалізації в Україні	56
II.III.I. Розмежування релігійного та нерелігійного екстремізму	62
II.III.II. Визначення потенційних ризиків	64
II.III.III. Фактори, що впливають на сприйняття радикалізації в Україні	72
II.III.III.I. Традиційні та соціальні медіа	72
II.III.III.II. Соціально-економічні чинники	78
II.III.III.III. Політичний клімат	84
II.III.IV. Думки щодо запобігання радикалізації в Україні	89

II.III.IV.I. Довіра до інституцій	89
II.III.IV.II. Освітні підходи та інтервенції.....	97
II.III.IV.III. Роль однолітків та сім'ї	104
II.III.V. Рекомендації для боротьби з радикалізацією серед молоді в Україні	111
II.III.V.I. Освітні кампанії та підвищення обізнаності	111
II.III.V.II. Посилення стійкості в онлайн-середовищі	114
II.III.V.III. Громадські ініціативи та міжрелігійний діалог	117
II.III.V.IV. Міжінституційна співпраця та координація	119
II.III.V.V. Програми раннього втручання	123
II.IV. Усвідомлення та розуміння радикалізації серед молоді у Франції	125
II.IV.I. Чинники, що сприяють радикалізації	127
II.IV.I.I. Індивідуальні чинники	127
II.IV.I.II. Соціальні чинники	131
II.IV.I.III. Економічні чинники	136
II.IV.I.IV. Політичні чинники.....	139
II.IV.I.V. Релігійні чинники	143
II.IV.I.VI. Психологічні чинники	146
II.IV.I.VII. Культурні чинники	150
II.IV.I.VIII. Екологічні чинники.....	154
II.IV.II. Відмінність між релігійним та нерелігійним екстремізмом	158
II.IV.II.I. Релігійний екстремізм серед молоді	162
II.IV.II.II. Нерелігійний екстремізм серед молоді	166
II.IV.III. Визначення потенційних ризиків для молоді	149
III. Емпіричне дослідження сприйняття радикалізації молоді з боку молодіжних працівників	170
III.I. Дані та методологія	173
III.II. Емпіричні результати та обговорення	178
III.II.I. Сприйняття радикалізації молоді з боку молодіжних працівників у Туреччині.....	180
III.II.I.I. Емпіричні результати.....	181
III.II.I.I.I. Розуміння радикалізації	181
III.II.I.I.II. Фактори, що впливають на радикалізацію	187
III.II.I.I.III. Боротьба з радикалізацією	189
III.II.I.I.IV. Рекомендації щодо запобігання радикалізації	193
III.II.I.II. Обговорення та політичні рекомендації	196
III.II.I.II.I. Розуміння радикалізації.....	196
III.II.I.II.II. Фактори впливу	197
III.II.I.II.III. Заходи з протидії радикалізації	198
III.II.I.II.IV. Запобіжні стратегії	199

III.II.II. Сприйняття радикалізації молоді в Україні	201
III.II.II.I. Емпіричні результати	203
III.II.II.I.I. Розуміння радикалізації	203
III.II.II.I.II. Впливові фактори	210
III.II.II.I.III. Протидія радикалізації	214
III.II.II.I.IV. Рекомендації щодо запобігання	219
III.II.II.II. Обговорення та політичні рекомендації	222
III.II.II.II.I. Аналіз розуміння радикалізації	222
III.II.II.II.II. Аналіз чинників впливу	223
III.II.II.II.III. Стратегії протидії	226
III.II.II.II.IV. Рекомендації щодо запобігання	227
III.II.III. Сприйняття радикалізації молоді у Франції	229
III.II.III.I. Емпіричні результати	230
III.II.III.I.I. Розуміння радикалізації	230
III.II.III.I.II. Фактори впливу	235
III.II.III.I.III. Протидія радикалізації	238
III.II.III.I.IV. Запобіжні заходи	242
III.II.III.II. Обговорення та політичні рекомендації	245
III.II.III.II.I. Сприйняття радикалізації	245
III.II.III.II.II. Визначення чинників	247
III.II.III.II.III. Протидія радикалізації	248
III.II.III.II.IV. Пропозиції щодо запобігання	249
III.II.IV. Сприйняття радикалізації молоді в Іспанії	251
III.II.IV.I. Емпіричні результати	251
III.II.IV.I.I. Розуміння радикалізації	251
III.II.IV.I.II. Фактори впливу	259
III.II.IV.I.III. Протидія радикалізації	263
III.II.IV.I.IV. Запобігання радикалізації	268
III.II.IV.II. Обговорення та політичні рекомендації	270
IV. Висновки та підсумкові політичні висновки	275
БІБЛІОГРАФІЯ	284
Додаток 1: Питання інтерв'ю	300
Додаток 2: Кодова книга	302

Сприйняття та обізнаність молодіжних працівників щодо радикалізації в Туреччині, Іспанії, Франції та Україні

I. Вступ

Радикалізація є одним із ключових понять, що сприяє виникненню різних форм політичного насильства, зокрема тероризму. Особливо з 2000-х років це поняття набуло дедалі більшої ваги та перетворилося на аналітичну парадигму для інтерпретації та пояснення феноменів і подій, пов'язаних із політичним насильством. Перед тим як розглянути природу поняття та його концептуальні рамки, доцільно звернути увагу на його етимологічний аналіз та історичну еволюцію. Як і багато основних тем політології, поняття «радикалізація» має латинське походження. Етимологічно воно походить від слова *radix*, що означає «корінь», і вказує на дію повернення до джерел. Цей термін може стосуватися як коренів рослин, так і чисел, а також загалом стосується основи понять (Кауа, 2021). З часом поняття набуло ширшого значення, охоплюючи ідеї про фундаментальну природу речей, підтримку політичних та соціальних реформ, а також характеристики особи чи інституції, що розриває з традицією та є інноваційною або прогресивною.

Хоча поняття радикалізації має свої корені ще в античній Греції, його сучасне значення та концептуальні рамки сформувалися у XVIII столітті. У цей період слово «радикальний», яке лежить в основі поняття радикалізації, почало розвиватися в контексті таких історичних подій, як доба Просвітництва, Французька революція та Війна за незалежність США. У Великій Британії термін був пов'язаний із радикалізмом середнього класу й використовувався для опису революційних лідерів, що виступали за насильницькі зміни. Обурення, спричинене індустріалізацією, урбанізацією, зростанням рівня грамотності та чисельності населення, у Британії вилилося у рух на підтримку Вілкса поза межами парламенту, що стало переломним моментом у контексті радикалізації. У Франції наприкінці XVIII століття критика корупції та зловживання виконавчою владою з боку тодішнього політичного режиму призвела до формування політичних вимог з боку середнього класу (Dickinson, 1994, с. 222). І донині у французькому парламенті термін «радикальний» асоціюється з центристськими лівими та прогресивними революційними партіями, що беруть свій початок у цей період. Відтак, у XIX столітті поняття радикалізму стало доктриною для політичних рухів, які формувалися навколо прагнення до реформ у соціокультурних та політичних структурах різних країн (DuBois, 1975, с. 64). Трансформації, що відбувалися у західному політичному житті з XIX століття, висунули індивідуалізм на перший план, унаслідок чого зменшилася важливість соціальних ролей, які передавалися через сім'ю. Жінки, зокрема у боротьбі за виборче право, почали кидати виклик чоловічому домінуванню в соціокультурній і політичній сферах, що спричинило виникнення феміністського руху як масового явища. Згодом цей рух набув радикальних рис.

Найсуттєвіші відмінності в розвитку радикалізації проявилися у XIX столітті. У цей період у Європі розпочалася боротьба за визволення та республіканські ідеї проти панівних абсолютних монархій. Одним із провідних рухів того часу стали ірландські революціонери (Demetriou, 2012, с. 440). У результаті радикалізації цей рух почав розглядати насильство та внутрішній конфлікт як засіб боротьби з провідними

акторами британської політики. Подібні тенденції можна було спостерігати й у Палестині та на Кіпрі. У відповідь на сіоністський націоналізм єврейських мігрантів і мандатної адміністрації арабський націоналізм у Палестині та грецький націоналізм кіпрських греків, які прагнули об'єднання з Грецією, радикалізувалися. У XX столітті піднесення лівих ідеологій та реформістських рухів сприяло активізації рухів за громадянські права, що у свою чергу стало підґрунтям для радикальної діяльності, спрямованої на соціалізм, права жінок і кампанії проти війни у В'єтнамі (Cottrell, 1986, с. 49). Ще однією історичною подією, яка суттєво вплинула на розвиток радикалізації, стало покоління 1968 року. Студентські протести, які почалися в Європі та поширилися по всьому світу, дали поштовх новим соціальним рухам, що акцентували увагу на стилі життя, етиці та ідентичності. Ці нові соціальні рухи почали ставити під сумнів питання, пов'язані з політичною сферою, зміщуючи фокус суспільної уваги за її межі, та актуалізували теми фемінізму, миру, захисту прав тварин і екологічних проблем (Calhoun, 2011, с. 204).

Значна частина подій, що зумовили історичний розвиток радикалізації, відбулася у XXI столітті. У цей період міжкультурні технологічні новації та визначальний вплив медіа на політичну поведінку ще більше ускладнили визначення понять «радикал», «радикалізм» або «радикалізація» та їх змістовне наповнення. Це ускладнення також створює труднощі для формування спільного міжнародного підходу до розуміння суті радикалізму. У XXI столітті радикалізм став значно більш видимим і глобалізованим, що ускладнило розробку ефективної стратегії для боротьби з ним. У цей період радикалізм набув популярності та поширеності через нерівність, зумовлену існуючим світовим порядком, нестачу соціально-економічної підтримки та поширення радикальних ідеологій. Крім того, незалежно від рівня життя окремих осіб, той факт, що деякі соціальні групи мали більший доступ до соціального добробуту або могли користуватися цими перевагами більше за інших, також вплинув на цей процес. Після розгляду історичного розвитку радикалізації доцільно перейти до спроби визначення, що саме вона собою являє. Водночас слід зазначити, що це — непросте завдання.

З поняттям радикалізації пов'язано багато складних питань у межах її концептуальної рамки. Одним із головних — і, можливо, найважливішим — є те, що радикалізація часто вживається поряд з такими термінами, як екстремізм та тероризм. У такому контексті чітке розмежування цих понять стає складним завданням. Адже радикалізація стосується схвалення та реалізації радикальних дій, що, своєю чергою, породжує питання щодо того, як саме слід визначати такі дії. З метою відповісти на це питання або забезпечити концептуальну ясність багато держав, інституцій, організацій і дослідників прагнули надати функціональні визначення радикалізації. Проте не-свідоме та контекстуально відірване використання цього терміна в різних дисциплінах призвело до його змістовної неоднозначності, що, відповідно, унеможлиблює досягнення узгодженого загальноприйнятого визначення.

Радикалізацію можна просто визначити як інтелектуальний, організаційний і особистісний процес трансформації, який забезпечує ідеологічне підґрунтя для екстремізму та фундаменталізму. У цьому контексті радикалізація є ментальним процесом осіб, які планують, здійснюють або легітимізують дії, що містять у собі елементи насильства або призводять до нього (Köse i Coşkun, 2019, с. 40). За Боротом (Borum, 2011, с. 8), радикалізація — це процес формування крайніх ідей з метою легітимізації насильства, а згідно з Могаддамом (Moghaddam, 2005, с. 161–162), це метафора «сходів», які ведуть до тероризму. Отже, радикалізація — це сукупність переконань, емоцій і поведінки, що підтримують певну групу або справу, вимагають самопожертви заради її здійснення та легітимізують насильство (McCauley i Moskalenko, 2008, с. 416).

Процес радикалізації може відрізнятися залежно від того, чи йдеться про осіб, які радикалізуються під впливом зовнішніх чинників, чи тих, хто радикалізується самостійно, адже в кожному випадку залучені різні чинники. З цієї причини пояснення процесу радикалізації є складним завданням. Кожна форма радикалізації вимагає врахування низки факторів — від фізичного середовища до

психологічних умов. З розвитком нових технологій і засобів комунікації це питання стало ще актуальнішим. Незважаючи на це, існує низка теоретичних підходів, що намагаються пояснити процес радикалізації. Серед них особливо цінними в контексті радикалізації молоді є чотири моделі. Перша з них — це Чотириступенева модель Ренді Борома. Згідно з цією моделлю, сприйняття несправедливості, потреба в ідентичності та приналежності, а також психологічні чинники, що підвищують вразливість, є трьома ключовими елементами, які призводять до радикалізації та, зрештою, до вступу осіб до терористичних організацій (Borum, 2010, с. 3). У результаті своїх досліджень Бором дійшов висновку, що індивідуальний ідеологічний розвиток (Borum, 2003, с. 7–10) має значний вплив на радикалізацію, і таким чином завершив формування своєї моделі. За допомогою цієї моделі Бором намагається пояснити, як несправедливість і відчуття жертви можуть з часом трансформувати вразливість індивідів у ненависть до інших осіб або груп, а ця ненависть, у свою чергу, стає легітимізуючим чинником у використанні насильства.

Ще одним дослідником, який запропонував теоретичний підхід до радикалізації, є Фаталі Могаддам. Його підхід відомий як «Модель сходів» (Staircase Model). Могаддам трактує радикалізацію як процес, за якого індивід, незважаючи на порівняно прийнятні соціально-економічні умови, сприймає свою ситуацію як несправедливу або нерівноправну через призму власного психологічного досвіду. Цей суб'єктивний досвід подається як причина для боротьби або вибудовується у формі мотивації до дії. Такий процес тлумачиться як радикалізація, що зрештою може привести індивіда до здійснення терористичних актів на вершині цих уявних «сходів» (Moghaddam, 2005, с. 160–166).

Ще одну модель, що пояснює радикалізацію, розробив Квінтан Вікторович. Його теорія — «Теорія приєднання до екстремістських груп» — підкреслює значення групової динаміки в процесі радикалізації. Незважаючи на те, що Вікторович унікає використання самого терміна «радикалізація», він описує чотири етапи, які ведуть до при-

єднання до екстремістської групи: когнітивне розширення, релігійні пошуки, дія відповідно до загальної ідеологічної рамки та соціалізація (Wiktorowicz, 2004, с. 1).

Ще один теоретичний підхід, що стосується молоді та процесів радикалізації, — це «Модель трьох рівнів» (Three-Level Model), запропонована МакКоллі та Москаленко. Ця модель фокусується на радикалізації осіб, груп і мас у політичному контексті та класифікує відповідні типи радикалізації. Вона підкреслює, що радикалізація може відбуватися внаслідок взаємодії між трьома рівнями (індивід, група та маса) та дванадцятьма стадіями (McCauley і Moskalenko, 2008, с. 418). Від індивіда, через організовану групу, і до застосування насильства як легітимної мети — усе це розглядається як радикалізаційний процес.

Згідно з цими теоретичними засадами, радикалізація починається з почуття нестачі, незадоволення, виключення, потреби в приналежності або відчуженні, а також із прагнення до змін і трансформацій, що виникають у відповідь на соціально-економічні, політичні та соціологічні умови, в яких перебуває індивід, група або суспільство загалом. У моделях радикалізації, що містять компонент насильства, особливу увагу приділено прагненню зайняти місце в суспільстві через трансформацію та зміну.

Вивчення сприйняття та обізнаності молоді щодо радикалізації має вирішальне значення для розуміння суспільної динаміки та політики безпеки. Молодь є ключовою демографічною групою, що формує майбутнє суспільства, а її погляди можуть відображати загальні тенденції та зони ризику. Процеси радикалізації зазвичай відбуваються серед молоді. Тому уявлення молодих людей про радикалізацію та їхня обізнаність із цим явищем мають життєво важливе значення для розробки стратегій запобігання радикалізації та боротьби з нею.

Погляди молоді на радикалізацію є основним джерелом для розуміння факторів, що сприяють радикалізації, та для розробки ефективних методів втручання. Крім того, обізнаність молоді з питань

радикалізації важлива для підтримки загального здоров'я та гармонії суспільства. Ставлення та поведінка молодих людей щодо цього питання можуть відігравати важливу роль у запобіганні суспільним конфліктам і дискримінації. Підвищення обізнаності про радикалізацію може сприяти розвитку здоровіших соціальних відносин і взаєморозуміння серед молоді.

Отже, вивчення уявлень і рівня обізнаності молоді щодо радикалізації є фундаментальним кроком для соціальної згуртованості, безпеки та добробуту. Такі дослідження можуть сприяти розробці ефективної політики й програм протидії радикалізації та зміцненню позитивної ролі молоді в суспільстві.

Загроза радикалізації викликає дедалі більше занепокоєння в багатьох країнах світу. Останніми роками в Туреччині, Іспанії, Франції та Україні сталися низка резонансних терористичних атак, які підкреслюють вразливість молоді до радикалізації. У зв'язку з цим у цьому дослідженні передбачено відповіді на такі дослідницькі запитання:

- Яке розуміння радикалізації серед молоді та молодіжних працівників у Туреччині, Іспанії, Франції та Україні?
- Які чинники роблять молодь у цих країнах вразливою до радикалізації?
- Які погляди мають молоді люди та молодіжні працівники в цих країнах щодо запобігання радикалізації?

II. Концептуальні засади

Термін «радикалізація» стосується процесу, в якому окремі особи або спільноти приймають політичні, соціальні чи релігійні переконання, що можуть включати виправдання або підтримку насильницьких дій з метою сприяння суспільним змінам. Для розуміння цього явища необхідно враховувати його складну природу та численні чинники, що на нього впливають. Причини радикалізації є

складними та взаємопов'язаними; такі фактори, як соціальна ізоляція та економічні труднощі, можуть спонукати осіб до прийняття крайніх переконань і дій. Особи, які відчують себе відчуженими від більшості суспільства або вважають себе жертвами нерівності, частіше звертаються до переконань, що пропонують глибокі трансформації. У процесі радикалізації важливу роль відіграє індоктринація, оскільки особи схильні приймати ідеології, які підкреслюють недоліки існуючої соціальної чи політичної системи та сприймають її як несправедливу чи нефункціональну. Ці ідеології раціоналізують вчинення насильницьких дій як засобу досягнення змін. Наративи, що акцентують поділ на «нашу групу» та «інших», змальовують опонентів як ворогів або таких, що загрожують переконанням чи способу життя людини, часто є каталізаторами радикалізації.

Радикалізація не виникає спонтанно; вона значно варіюється серед окремих осіб і груп. Зазвичай вона починається з етапу попередньої радикалізації, коли особа вперше знайомиться з певними ідеологіями. Далі йде етап ідентифікації, на якому індивід починає формувати зв'язок із цими переконаннями. Згодом деякі особи можуть перейти до етапу відданості, здійснюючи дії або підтримуючи дії, спрямовані на досягнення ідеологічних цілей. Радикалізація часто зображується як подорож, де кожен наступний етап зміцнює залученість особи. У сучасну цифрову епоху Інтернет і соціальні мережі відіграють вирішальну роль у поширенні радикальних ідеологій. Онлайн-платформи надають простір, де особи можуть знаходити спільноти однодумців, які зміцнюють їхні радикальні переконання. Водночас ці платформи служать потужним інструментом для вербування та поширення пропаганди радикальними групами. Відчуття приналежності, яке можуть забезпечити онлайн-спільноти, є особливо привабливим для осіб, які почуваються маргіналізованими у своєму реальному житті. Разом із цим, хоча Інтернет може прискорити процес радикалізації, офлайн-динаміка — особисті взаємини, соціальні мережі та вплив спільноти — також відіграє значну роль у цьому процесі.

Боротьба з радикалізацією вимагає різноманітних і багатовимірних стратегій. Серед них — заохочення участі громадян у суспільному житті, усунення першопричин маргіналізації, сприяння соціальній та політичній інтеграції, а також цілеспрямоване втручання для осіб, які перебувають у групі ризику радикалізації. Успішні зусилля щодо протидії радикалізації зазвичай поєднують превентивні заходи, як-от освітні програми та ініціативи з розвитку громад, із більш прямими заходами для тих, хто вже перебуває на шляху до радикалізму. Програми реабілітації та реінтеграції колишніх екстремістів також є критично важливими елементами ефективних стратегій протидії радикалізації. Радикалізація є глобальним явищем з локальними проявами. Кожен регіон або суспільство має унікальний культурний, історичний та соціально-політичний контекст, який формує характер радикалізації. Наприклад, у деяких частинах світу переважає релігійний екстремізм, тоді як в інших — політична або етнічна радикалізація. Розуміння цих місцевих динамік є необхідною умовою для розробки ефективних стратегій боротьби з радикалізацією в конкретних регіонах.

Радикалізація має глибокий вплив на суспільство та безпеку. Вона призводить до серйозних проблем у сфері безпеки, зокрема тероризму та міжгромадського насильства. Крім того, радикалізація має ширші соціальні наслідки, зокрема зростання поляризації, страху та розколу в суспільствах. Такий розкол може послабити соціальну згуртованість і дестабілізувати суспільства, що ускладнює вирішення глибинних проблем, які сприяють радикалізації. Зусилля з протидії радикалізації мають передбачати ретельне дотримання балансу між питаннями безпеки та повагою до прав людини і громадянських свобод. Надмірно агресивні тактики, такі як масове спостереження або довільні затримання, можуть відштовхнути ті спільноти, які мають бути залучені до запобігання радикалізації, й таким чином лише поглибити проблему. Стратегії боротьби з радикалізацією, що надають перевагу діалогу, інклюзивності та повазі до громадянських свобод, як правило, є більш ефективними у довгостроковій перспективі.

Психологічні аспекти радикалізації мають вирішальне значення для розуміння того, як і чому окремі особи звертаються до ідеологій екстремістського спрямування. Такі чинники, як ідентичність, сприйняття несправедливості та особиста вразливість, відіграють ключову роль. Багато радикалізованих осіб відчують безсилля або маргіналізацію, що спонукає їх шукати альтернативні ідеології, які обіцяють силу або помсту. Розуміння цих психологічних чинників є ключем до розробки більш ефективних стратегій запобігання та втручання. Історичні та сучасні приклади радикалізації надають цінну інформацію про методи, які використовують різні групи, а також про ефективність різних зусиль з протидії радикалізації. Наприклад, процеси радикалізації таких груп, як Ку-Клукс-Клан та ультраправі організації, виявляють спільні шаблони, такі як використання скарг та пропаганди для вербування нових членів. Дослідження цих прикладів допомагає політикам та практикам покращити підходи до запобігання та протидії радикалізації. Суспільства можуть краще реагувати на змінювані загрози, які створюють радикальні ідеології, навчаючись на минулому досвіді.

II.I. Усвідомлення радикалізації в Туреччині

Хоча в літературі не існує єдиного підходу до визначення поняття радикалізації, існує консенсус щодо того, що це передусім процес (Schmid, 2013; Borum, 2011; Köse & Coşkun, 2019). Наприклад, на думку Єнсена (2006), радикалізація — це поступове прийняття ідей та переконань, які можуть призвести до легітимації політичного насильства. На цьому етапі важливо чітко розрізняти радикалізацію та екстремізм. Радикалізація є процесом ідеологічної, позиційної та організаційної трансформації, тоді як екстремізм — це перетворення цієї трансформації на незаконні дії та прояв насильства. У цьому контексті терористичні акти зазвичай є проявом екстремізму (Bartlett & Miller, 2011). Оскільки тенденції до радикалізації зазвичай охоплюють особисту та організаційну трансформацію, вони не завжди призводять до екстремізму чи терористичних актів. Однак акти насильства часто намагаються легітимізувати себе через посилення на процес

радикалізації. У зв'язку з цим, особливо в Західному світі, кількість досліджень, присвячених радикалізації, значно зросла після терактів 11 вересня, а також нападів у Мадриді 2004 року та в Лондоні 2005 року (Dalgaard-Nielsen, 2010; Ranstorp, 2010; Neumann, 2008; Nesser, 2006).

У той час як досвід Заходу широко представлений у літературі з радикалізації, дослідження, присвячені Туреччині, почали з'являтися пізніше. Хоча останніми роками кількість досліджень зросла завдяки підвищенню обізнаності про ризики, пов'язані з цією проблемою, все ж існують певні прогалини (Anaz та ін., 2016; Kurt, 2023; Orhan, 2010; Öztör, 2022; Sayari, 2010; Sözer & Sever, 2011). Крім того, досвід радикалізації в Туреччині в багатьох аспектах відрізняється від західного (Köse & Coşkun, 2019: 124). Першою з цих відмінностей є історичне походження радикалізації. Політичні та соціальні події, а також ідеології, які виникли в останній період Османської імперії, частково були перенесені в республіканську епоху. Швидка модернізація та процеси націєтворення, запроваджені Республікою, одночасно спричинили масову міграцію та урбанізацію. Ці стрімкі трансформації глибоко вплинули на турецьке суспільство та політику в 1960–1970-х роках. Унаслідок цього суспільство почало позиціювати себе на різних радикальних ідеологічних полюсах.

По-друге, Туреччина має специфічні політичні та соціальні особливості, які призвели до серії військових переворотів, що справили значний вплив як на суспільство, так і на політичну систему країни. Ці перевороти, які намагалися легітимізувати себе боротьбою з радикалізацією та екстремізмом, самі по собі стали прикладом радикалізації, водночас створивши умови для виникнення нових радикальних течій у суспільстві. Нарешті, сучасні форми радикалізації, з якими стикається Туреччина, є більш вразливими до регіонального та транснаціонального впливу. Це пов'язано з тим, що Туреччина стикається з ризиками безпеки, зокрема з боку сусідніх країн, які є нестабільними або частково зруйнованими державами. Конфлікти та насильство в таких країнах несуть загрозу поширення на сусідні території. Це поширення або «інфікування» може відбува-

тися через транскордонну мобільність радикальних груп, формування нових мереж, вплив радикальних ідей на місцеві спільноти або через транскордонну міграцію. Геополітична нестабільність у регіоні, в якому розташована Туреччина, створює серйозні ризики в контексті радикалізації. Триваючі громадянські війни та збройні конфлікти в регіоні й надалі становитимуть серйозну загрозу для безпеки Туреччини. У цьому контексті радикалізація, екстремізм і процеси дерадикалізації залишатимуться ключовими пунктами порядку денного Туреччини у сфері безпеки як сьогодні, так і в майбутньому. Саме тому розуміння тенденцій радикалізації в Туреччині, виявлення чинників, які їх спричиняють, а також розробка ефективних рішень для дерадикалізації радикалізованих груп і їхньої реінтеграції в суспільство є надзвичайно важливими для подолання вразливостей країни в цій сфері.

II.I.I. Тенденції радикалізації в Туреччині

II.I.I.I. Ліворадикальна радикалізація

Ліворадикалізм у Туреччині є спадщиною ще до-республіканського періоду. Його ідеологічні корені сягають політичних і соціальних трансформацій останніх років Османської імперії (Akdere & Karadeniz, 1994: 15–20; Cerrahoğlu, 1975). Однак саме під впливом ідеологічної напруги Другої світової війни та двополярної світової системи Холодної війни з'являються радикалізація та екстремізм. Ліве політичне спрямування, яке найбільш яскраво проявилось в університетських середовищах, сформувалося як критика Заходу, захист антиімперіалізму, з ідеологічною домінантою кемалізму, націоналізму та ідеї незалежності (Ünüvar, 2007: 821–829).

У 1950-х роках у Туреччині перехід до багатопартійної системи супроводжувався поляризацією між Республіканською народною партією (СНР) та Демократичною партією (DP). Ця поляризація переважно проявлялася серед університетської молоді. У цей період Рух Yön, Робітнича партія Туреччини (TİP) та Федерація клубів ідей (FKF) сприяли організації молоді навколо лівої ідеології. На початковому

етапі FKF залишалася в політичному полі та отримувала підтримку від CHP, що дозволило їй зміцнити опозицію до DP (Ünüvar, 2019: 407–411). Однак наприкінці 1960-х років структура FKF змістилася у напрямку активної боротьби за організацію антиімперіалістичної молоді. У результаті була створена перша організація, яка мала на меті здійснення революції студентами, – Революційна молодь (Dev-Genç) (Ünüvar, 2007: 824). Крім того, у 1969–1971 роках в університетах відбувалися збройні сутички (Köse та Coşkun, 2019: 134).

Першою структурою, створеною для використання насильства в рамках лівої політики в Туреччині, стала Народна визвольна армія Туреччини (ТНКО), заснована у 1971 році (Şener, 2015: 225). Деякі члени організацій, що діяли в цей період, після перевороту 12 вересня приєдналися до партії під назвою Революційна народна визвольна партія/фронт (ДНКР/С). Ця організація, яка з марксистсько-ленінських позицій прагне насильницького повалення чинного ладу, визнана терористичною організацією урядом Турецької Республіки. Встановлено, що з 1971 року ці організації були причетні до низки актів насильства та замахів (МЗС Туреччини, 2024).

II.I.I.II. Етнічний радикалізм і екстремізм

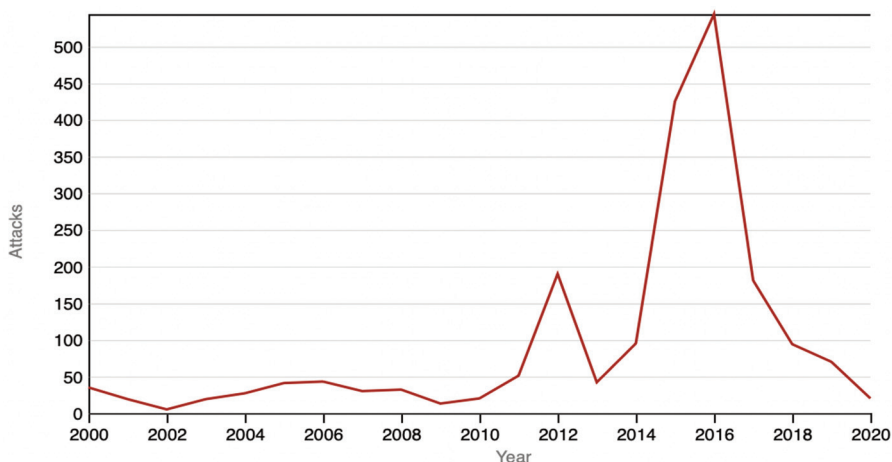
У період між 1960 та 1980 роками лівий рух у Туреччині також мав зв'язок із «курдським питанням». Зокрема, Федерація клубів ідей (FKF) і Революційна молодь (Dev-Genç) підтримували тісні стосунки з сепаратистським курдським рухом у період між 1961 і 1975 роками (Bozarslan, 2007: 1176). Проте у 1970 році студентами було засновано Революційні культурні осередки (DDKO). Таким чином, курдський сепаратистський рух почав автономізуватись, відокремлюючись від лівого середовища. Організовані як реакція на турецький націоналізм, «Східні мітинги» сприяли розвитку культурної та національної свідомості серед курдів. DDKO було закрито після військової ноти 12 березня. Звільнення її членів згідно з амністією 1974 року стало поворотним моментом у процесі радикалізації. Створення організацій, що віддають перевагу збройній боротьбі, та залучення молоді призвели до того, що цей етнічний радикалізм поступово переріс у

політичний екстремізм (Doğanoglu, 2016: 941–959; Bozarslan, 2007: 1186).

Заснована у 1978 році Робітнича партія Курдистану (РПК) прискорила процес радикалізації та у 1984 році розпочала терористичну діяльність (Bozarslan, 2007: 1169–1179). Курдський націоналізм, який переважно скеровувався курдським сепаратистським рухом, як у перші роки, так і з часом, набув форми руху, в якому домінували етнічні елементи. Для досягнення мети створення власної держави він використовував насильство як інструмент (Çolak, 2013). У результаті цей рух став провідним прикладом етнічної радикалізації та екстремізму в Туреччині. Вакуум влади, спричинений політичною нестабільністю в країнах навколо Туреччини, суттєво сприяв радикалізації та екстремізації курдського сепаратистського руху. Адже саме ці регіони використовувалися для озброєння та підготовки бойовиків, що з часом дозволило РПК зміцнити свої позиції (Köse & Coşkun, 2019: 148–149).

Сьогодні Туреччина продовжує боротьбу з Робітничою партією Курдистану (РПК) та її відгалуженнями, які продовжують користуватися політичною нестабільністю в Північному Іраку та Сирії. На рисунку 1 показано терористичні атаки, що сталися в Туреччині у 2000–2020 роках. Здається, що вакуум влади, який виник внаслідок повстань у арабському регіоні, міг стати чинником зростання терористичних атак у 2010–2012 роках. Зростання терористичних актів у 2014–2018 роках пов'язане з нестабільністю, спричиненою громадянською війною в Сирії, масовими потоками біженців та посиленням терористичних угруповань. Хоча в цей період релігійний радикалізм та екстремізм набули впливу в регіоні, встановлено, що в Туреччині найбільшу кількість терористичних актів здійснили саме РПК та її структури. У цьому контексті Туреччина має багаторічний досвід боротьби з радикалізмом та екстремізмом через нестабільність у своєму найближчому регіоні. Проте триваюча нестабільність у цьому географічному просторі вимагає постійного вдосконалення можливостей протидії цим загрозам.

Рисунок 1. Терористичні атаки в Туреччині у 2000–2020 роках

Джерело: (START, 2024)

II.I.I.III. Праворадикальний радикалізм

У світі спостерігається зростання участі в радикальній праворадикальній політиці, що мотивується діяльністю правих радикальних рухів. Особливо посилення глобальних міграційних потоків призвело до зростання екстремізму, спрямованого проти меншин у багатьох країнах (Національна академія розвідки, 2024: 9). У Туреччині також протягом останніх 10 років спостерігається зростання радикальних правих рухів, які діють з подібними мотиваціями. Масова міграція, спричинена громадянською війною в Сирії, зробила Туреччину країною з найбільшою кількістю біженців у світі (UNHCR, 2024). З часом у суспільстві зросло невдоволення цією ситуацією. У цьому контексті відбулися інциденти, що переросли у насильство щодо сирійців (Кауа, 2020). У політичній площині Партія Перемоги, заснована у 2021 році, у своєму маніфесті особливо акцентувала антиіммігрантську риторику, яка перегукується з риторикою радикальних правих рухів (Партія Перемоги, 2021).

Хоча антиіммігрантські настрої радикальних правих у Туреччині ще не досягли рівня, характерного для Заходу, країна й досі приймає значну кількість сирійських біженців — 3 167 421 особу (Головне уп-

равління з питань міграції, 2024). Крім того, у Туреччині проживають іноземці з різним походженням з інших причин. Враховуючи це, потенціал ескалації радикального праворадикального екстремізму може становити загрозу для Туреччини в майбутньому. Більше того, надмірні дії, спрямовані проти іноземного населення, можуть призвести до маргіналізації цих груп у середині країни.

II.I.IV. Ліворадикальний секуляристський радикалізм

Ліворадикальний секуляристський радикалізм у Туреччині не можна розглядати окремо від радикалізації лівого крила, етнічної радикалізації та праворадикального екстремізму. Насправді, вплив політичних і соціальних трансформацій на процес радикалізації особистостей можна простежити на прикладі подій у Туреччині. У відповідь на нові події в межах цих трансформацій ліворадикальний секуляризм також сформував власний простір. Передусім ліворадикальний секуляристський радикалізм ставить за мету зміну чинного політичного ладу недемократичними шляхами — насамперед через військові втручання — та повернення до сутності політичної системи. У цьому контексті представники інтелігенції того часу, військові та вищі судові органи вважали легітимним очолити перехід до нового політичного устрою під гаслом захисту республіки від «загрози релігійного консерватизму». Цей рух, який викликав суспільну поляризацію, базувався на протиставленнях: секуляризм — антисекуляризм, республіканізм — антиреспубліканізм, модернізм — консерватизм. У цьому контексті символом радикалізму секуляристського лівого крила стала, зокрема, хустка («başörtüsü»), яка перетворилася на політичний символ (Erdogan, 2009: 584–591).

Обмеження, накладені на ці символи, справді стали прикладами екстремістської практики. Радикальні рухи вважають легітимним застосування насильства та позаправових методів для придушення протилежних ідеологій і поширення власної ідеї. У цьому сенсі ліворадикальний секуляристський рух трансформувався в політичний екстремізм через реалізацію військових переворотів. Приклади полі-

тичної радикалізації, як-от запровадження надзвичайного стану у 1970-х роках, створили легітимний ґрунт для екстремізму всередині курдського сепаратистського руху (Ercan, 2010). Державний радикалізм використав своє незадоволення курдськими сепаратистськими рухами як засіб для легітимації екстремізму і змусив їх адаптуватися до нового політичного порядку.

Зрештою, курдські сепаратистські рухи змогли отримати новий імпульс до радикалізації. У цьому контексті видно, що різні радикальні течії в Туреччині взаємно підживлюють етапи радикалізації одне одного. Крім того, політичний екстремізм, який розпочався з військових переворотів 1960-х років, зрештою сприяв проникненню таких терористичних організацій, як FETÖ (Фетхуллахіський терористичний орган), що сталося у 2016 році (Köse & Coşkun, 2019: 138–146). Отже, розгляд ліворадикального секуляристського радикалізму разом з іншими радикальними тенденціями можна розглядати як унікальну сферу боротьби в політичній і соціальній структурі Туреччини.

II.I.I.V. Релігійна радикалізація

Релігійні радикальні рухи, також відомі як фундаменталізм, жилися з раннього ставлення Туреччини до релігії в процесі модернізації. Проте ці рухи не перетворилися на єдиний узгоджений рух у межах країни. Натомість, у період між 1970 і 1990 роками, релігійно вмотивовані особи з Туреччини брали участь у війнах у сусідніх країнах. Після повернення ці особи не створили організованих структур у Туреччині (Başdemir, 2013). Однак Ісламська революція в Ірані 1979 року та створення того ж року «Хізбулли» справили значний вплив на релігійну радикалізацію та екстремізм у Туреччині. Особливо «Хізбулла» відіграла помітну роль у Туреччині протягом 1980-х і 1990-х років (Avcı, 2011). Як і інші радикально-релігійні рухи, ці групи прагнуть створити соціальний, політичний і економічний лад, заснований на принципах ісламського шариату в регіонах, де проживають мусульмани.

У 2000-х роках, особливо в навколишніх регіонах Туреччини, зросла кількість організацій, які представляють релігійний радикалізм. У Туреччині терористичні акти здійснювали члени «Аль-Каїди», відповідальної за атаки 11 вересня. Після вторгнення США до Іраку виникла політична нестабільність, якою скористалася організація ІДІЛ. Згодом ІДІЛ, намагаючись поширити свій вплив за рахунок можливостей, які надала громадянська війна в Сирії, стала значною загрозою для Туреччини (Köse та Coşkun, 2019: 153–154; Güler та Özdemir, 2014). Як видно, релігійний екстремізм у Туреччині виникає здебільшого не через внутрішні динаміки, а через транснаціональні та особливо регіональні події. Отже, географічне розташування Туреччини робить її вразливою до релігійної радикалізації.

Ще одним прикладом релігійної радикалізації та екстремізму, з яким Туреччина зіткнулася останнім часом, є організація ФЕТО (Міш та ін., 2016). Хоча ця організація демонструє релігійну радикальну тенденцію, вона тривалий час була інтегрована в структуру Збройних сил Туреччини (TSK), використовувала засоби політичної радикалізації в країні та навіть здійснила спробу державного перевороту. Це свідчить про тісний взаємозв'язок між різними тенденціями радикалізації в Туреччині.

II.I.I.VI. Нові/неорадикальні рухи

Нові радикальні рухи не демонструють ідеологічних або символічних мотивацій, притаманних класичним формам радикалізації. Ці соціальні рухи також відрізняються від традиційних радикальних структур за методами дій та організаційною побудовою. Вони існують поза межами традиційного ліво-правого політичного спектру, хоча іноді можуть перетинатися з ним. Здебільшого вони виступають проти колективних форм політичної солідарності та зосереджені на впливі соціальних проблем, спричинених глобалізацією. Економічна нерівність, гендерні ролі, екологічні проблеми, права людини, права тварин, міграція, рухи ідентичності, мирні ініціативи та протестні рухи — усе це вважається складовими нових соціальних рухів. Найважливішою їхньою характеристикою є гнучкість і нестандартизованість. Як правило, ці рухи організовуються через організації

громадянського суспільства (ОГС). Комунікаційні технології відіграють у них центральну роль (Castells, 2008).

У Туреччині в контексті нових соціальних рухів виокремлюються радикальний фемінізм та екологічний радикалізм. Починаючи з 1990-х років, ОГС стали рушійною силою розвитку феміністського руху в Туреччині. Так само екологічний радикалізм в основному здійснюється через діяльність ОГС. Через них формулюються та мобілізуються вимоги соціальних груп. Участь у таких рухах активно поширюється через інтернет. Крім того, у нових соціальних рухах у Туреччині спостерігається висока ступінь перехідності між учасниками (Köse та Coşkun, 2019: 162–163). Наприклад, хоча протести в парку Гезі розпочалися з екологічного радикалізму, з часом вони перетворилися на масові акції, що охоплювали різні соціальні вимоги та навіть епізоди насильства. Хоча нові соціальні рухи в Туреччині не завжди набувають організованої форми, що веде до екстремізму, мотиви, що криються в їхній основі, можуть потенційно спонукати окремих осіб долучатися до інших екстремістських угруповань.

Наприклад, численні дослідження вивчали демографічні профілі членів РПК. Alaçam (2004) встановив, що 15,6% затриманих учасників організації були жінками. У пізнішому дослідженні Teğin (2019) ця частка зросла до 25%. Такі екстремістські тенденції можуть бути прикладом фемінізації у феміністських мотиваціях. Справді, особи, які не знаходять організаційних структур для здійснення екстремістських дій у рамках феміністського радикалізму, можуть виявляти схильність приєднуватися до інших екстремістських організацій (Wood & Thomas, 2017: 31–46). Така ситуація може свідчити про проникність між різними тенденціями радикалізації в Туреччині.

Однак дослідження показують, що вплив медіа сам по собі рідко веде до радикалізації. Це підтверджується дуже незначною кількістю випадків, коли особи ставали терористами лише під впливом ЗМІ (Meleagrou-Hitchens та ін., 2017). Навіть у процесах, де медіа та інтернет відіграють значну роль, позамедійні чинники часто є важливішими (von Behr та ін., 2013).

II.I.II. Фактори, що впливають на сприйняття радикалізації

Радикалізація є складним і багатовимірним явищем, яке формується під впливом широкого спектра чинників, що сприяють розвитку екстремістських переконань у окремих осіб або груп. До цих чинників належать вплив медіа, соціально-економічні умови та політичні контексти — всі вони відіграють критичну роль у визначенні сприйняття радикальних ідеологій і чутливості до них. Як процес, радикалізація не відбувається ізольовано; вона глибоко вкорінена в соціальні структури, що зазнають впливу технологічного прогресу, економічної нерівності та політичної динаміки.

Технології комунікації, зокрема зростання впливу соціальних мереж, змінили способи обміну ідеями та їх закріплення, включаючи радикальні переконання. Поширення онлайн-платформ дозволило екстремістським групам ефективніше поширювати свої меседжі, залучати прихильників на глобальному рівні, а також впливати на публічний дискурс. Хоча вплив медіа може полегшити процес радикалізації, найчастіше воно діє не як основний пусковий механізм, а як фактор підсилення, причому його ефект значною мірою залежить від інших глибинних чинників.

Соціально-економічні обставини є одними з найважливіших чинників, що сприяють сприйняттю радикалізації. Такі умови, як бідність, безробіття та обмежений доступ до освіти, створюють середовище, у якому радикальні ідеології можуть видаватися відповіддю на наявні проблеми. Відчуття маргіналізації та соціального виключення поглиблює цю ситуацію, підживлює почуття несправедливості та штовхає людей до прийняття екстремістських переконань. У таких контекстах радикалізація часто сприймається як спосіб вираження невдоволення, виклику сприйнятій нерівності або здобуття відчуття ідентичності й мети.

Політичне середовище також відіграє центральну роль у формуванні сприйняття радикалізації. Політична нестабільність, дискри-

мінація, конфлікти та відсутність представництва можуть посилити відчуття несправедливості та сприяти радикальним тенденціям. Особливо події, що супроводжуються насильством або репресіями, часто мають прямий вплив на процес радикалізації — як на безпосередньо постраждалих, так і на ширші спільноти, які поділяють подібні ідентичності або ідеології.

III.III.I. Традиційні та соціальні медіа

Розвиток комунікаційних технологій і зростання використання інтернету постійно набирають обертів. Це збільшує ймовірність того, що індивіди частіше піддаватимуться впливу радикального контенту (Hawdon et al., 2019). Проте, навіть у процесах, де засоби масової інформації та інтернет відіграють важливу роль, спостерігається, що не медійні чинники можуть мати вирішальне значення. Таким чином, ЗМІ слід розглядати лише як один із багатьох факторів ризику в процесах радикалізації. Адже дослідження показали, що когнітивна радикалізація (наприклад, під впливом ЗМІ) рідко перетворюється на поведінкову радикалізацію (McCauley & Moskalenko, 2017). Pauwels і Hardyns (2018: 36) стверджують, що радикальні повідомлення як у традиційних, так і в соціальних медіа не слід ігнорувати, але й перебільшувати їхній вплив також не варто. Подібного висновку дійшли й Wolfowicz з колегами (2022) у своїх експериментальних дослідженнях впливу традиційних та соціальних медіа на радикалізацію. Дослідники також наголошують, що соціальні мережі в цьому процесі є відносно ефективнішими за інші медійні засоби.

Через широке використання мас-медіа та соціальних платформ терористичні угруповання змогли ефективно поширювати свої пропагандистські меседжі серед глобальної аудиторії (Наклі, 2018: 85). Це перетворило ЗМІ на потужний фактор впливу в радикалізації, хоч і не на прямий її тригер. Технологічні можливості дозволили терористичним і радикальним групам поширювати свої дії серед широкої публіки, залучати нові фінансові ресурси й вербувати нових членів (Sevinç & Babahanoğlu, 2019: 983).

струменти, є ІДІЛ (ДАЕШ). Використовуючи такі платформи, як Twitter і Facebook, організація поширювала свою пропаганду та вербувала нових бойовиків із різних куточків світу. Наприклад, під час Чемпіонату світу з футболу 2014 року ІДІЛ досягла широкої аудиторії завдяки використанню популярних хештегів у Twitter (Naklı, 2018: 200).

В Туреччині візуальні матеріали та наративи, які можуть сприяти радикалізації серед мігрантів або підбурювати до крайніх правих настроїв через ксенофобію, дедалі частіше з'являються в соціальних медіа. Особливо дезінформація активно використовується для запуску таких процесів. Наприклад, 24 вересня 2023 року відео з TikTok було опубліковано в Twitter, де воно набуло широкого розголосу. У підписі стверджувалося, що відео показує протест з вимогою депортації арабів з Туреччини та заборони їм відвідувати чи працювати в країні. Згодом було з'ясовано, що це відео насправді демонструє натовп, який зібрався на футбольний матч (Küçükaksu, 2023). Цей приклад свідчить про те, що радикалізація через медіа пов'язана не лише зі створенням спільнот за інтересами, а й із маніпуляцією громадською думкою шляхом дезінформації.

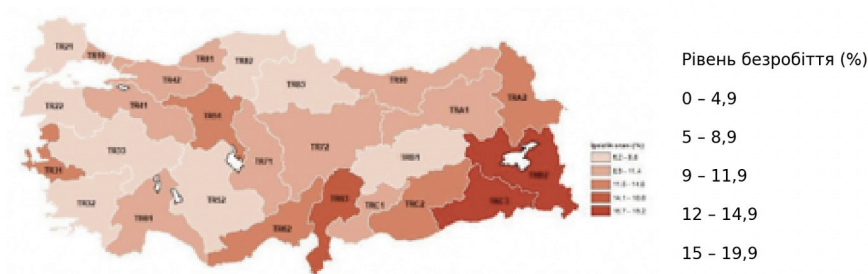
II.I.II.II. Соціально-економічні фактори

У науковій літературі зазначається, що різноманітні соціально-економічні фактори, зокрема соціальна й економічна обділеність, процес соціалізації, почуття приналежності до певної спільноти, рівень доходу, набутий або приписаний соціальний статус, професія, освіта та вік, можуть впливати на радикалізацію особистості (Vogun, 2003). Крім того, ідентичності, які індивід несе, іноді можуть створювати відчуття відчуження від решти суспільства та підсилювати віру в те, що існуючі умови ніколи не зміняться. Це, у свою чергу, може спричинити розвиток екстремістських почуттів проти системи та людей, що є її частиною, провокуючи радикалізацію (Bozkurt, 2021: 161). Наприклад, у дослідженні Köse та Coşkun (2019: 213), проведеному серед студентів університетів, було виявлено, що найвизначальнішим чинником симпатії до РКК серед учасників із південно-східного регіону Туреччини була саме ця обставина.

Сьогоднішні глобальні економічні труднощі призводять до того, що люди все рішучіше висловлюють своє невдоволення та скарги. У малозабезпечених групах або суспільствах такі ситуації можуть спричинити схильність до політичного, релігійного або іншого ідеологічного екстремізму (Küçükcan, 2009: 32–54). Відчуття злиднів і страждань, викликане цими обставинами, часто сприймається як соціальна нерівність і несправедливість. Таке сприйняття може призвести до відчуження від суспільства, радикалізації та навіть вступу до терористичних організацій (Uslu, 2021: 56).

На рисунку 2 представлено рівень безробіття в Туреччині за регіонами у 2022 році. Згідно з даними, регіони на південному сході Туреччини мають найвищі показники безробіття. Ці результати збігаються як із містами, де Köse та Coşkun (2019) зафіксували найвищу лояльність молоді до терористичних груп, так і з районами, де турецька держава веде операції з боротьби з тероризмом. Водночас слід зазначити, що турецький уряд протягом десятиліть інвестував значні бюджетні кошти в ці регіони, однак РКК ніколи не визнавав ці зусилля, а терористичні атаки з боку організації перешкоджали розвитку регіону.

Рисунок 2. Рівень безробіття в Туреччині у 2022 році

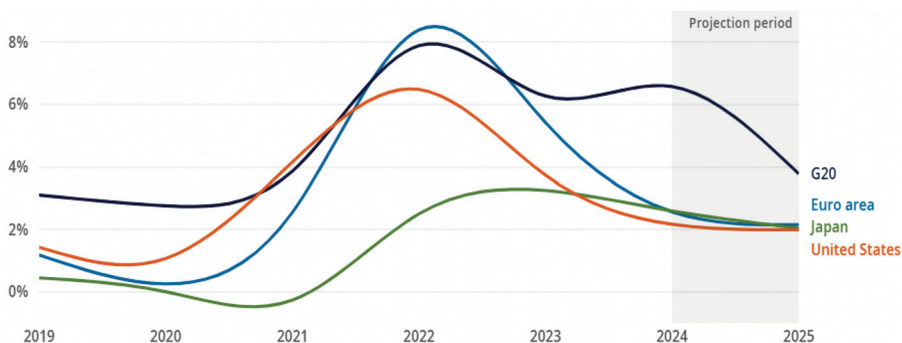
Джерело: TÜİK, 2023

Економічні чинники, що становлять суттєвий ризик радикалізації, водночас підкреслюють важливість рівня добробуту в окремих країнах. Пандемія 2020 року, а також подальша російсько-українська війна, суттєво вплинули на глобальну економіку. Загальне уповіль-

нення світової економіки чітко відображається в динаміці інфляції, поданий на Рисунку 3. Аналогічні зміни рівня інфляції спостерігаються також і в Туреччині, як показано на Рисунку 4. Це дозволяє припустити, що в усьому світі може спостерігатися зростання радикальних тенденцій, обумовлених зниженням рівня добробуту.

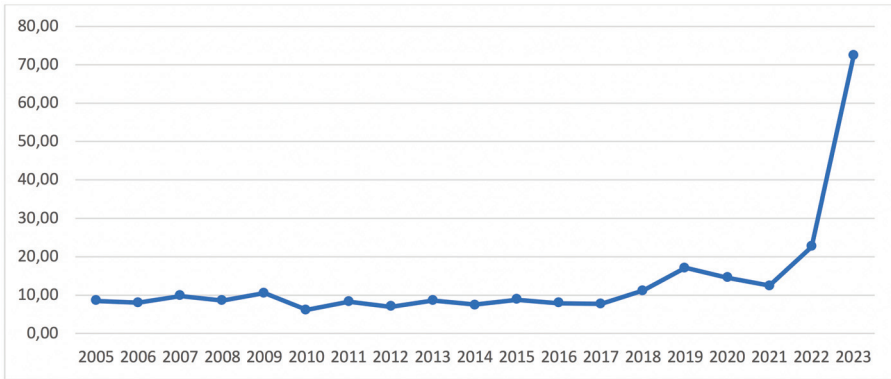
Однак, як у випадку Туреччини, помилковим було б стверджувати, що економічні чинники самі по собі становлять ризик радикалізації. Адже, як видно з Рисунку 4, у період з 2015 по 2019 рік рівень інфляції залишався стабільним, натомість, згідно з Рисунком 1, кількість терористичних актів значно зросла. У своєму дослідженні Норман і Мікаель (Norman & Mikhael, 2018) також дійшли висновку, що безробіття не є прямим чинником радикалізації, проте може виступати як один із ризиків. Зрештою, на основі наведених прикладів та досліджень можна стверджувати, що економічні чинники, такі як безробіття і рівень добробуту, не є достатніми самі по собі для формування радикальних тенденцій.

Рисунок 3. Загальний рівень інфляції

Джерело: (ОЕСР, 2024)

Рисунок 4. Зміна у 12-місячному ковзному середньому індексу інфляції в Туреччині (%)

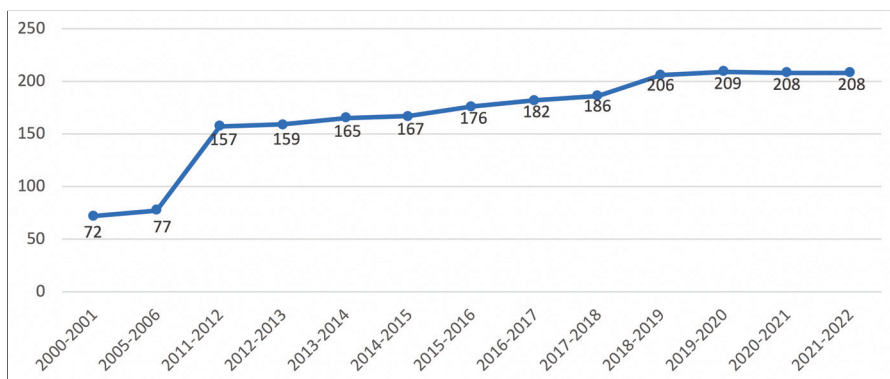
Джерело: (ТУІК, 2024a).

Вік та освіта є одними з ключових змінних серед соціально-економічних чинників, що впливають на процес радикалізації. Історія радикалізації в Туреччині свідчить про те, що університети є важливими соціальними просторами в цьому процесі. У цьому контексті молодь, як правило, є більш схильною та готовою до радикалізації. Мухітов та інші (2022) стверджують, що на схильність молоді до радикалізації значно впливають соціально-економічні та культурні чинники, пов'язані із соціальними умовами. Отже, освіта молоді має вирішальне значення для запобігання радикалізації. Зв'язок між освітою та радикалізацією є двостороннім. З одного боку, освіта сприяє покращенню соціально-економічного становища молодих людей, що, у свою чергу, знижує ризик їхньої маргіналізації. З іншого боку, як і у випадку з Туреччиною, університети можуть не лише створювати можливості для інтеграції до радикальних структур, але й надавати урядам інструменти для моніторингу та запобігання таким тенденціям. У цьому контексті освіта молоді є критично важливою не лише для індивідуального добробуту, а й для суспільної безпеки та стабільності.

Крім того, університети сприяють налагодженню контактів молоді з різними соціальними групами. Як видно з **рис. 5**, кількість університетів у Туреччині майже потроїлася за останні 15 років. Хоча це

зростання доступу до освіти може здатися позитивним, у багатьох випадках воно, навпаки, може перешкоджати взаємодії молоді з представниками інших соціальних груп. Зокрема, дослідження, проведене Кьосе і Джошкуном (2019), показало, що студенти університетів у Південно-Східному регіоні Туреччини схильні працювати з однорідними групами, оскільки не виявляють зацікавленості у взаємодії з молоддю з інших регіонів. Ця тенденція створює ризик **клас-теризації** (а отже, і масовізації) радикалізації в зазначених регіонах. У результаті такі молоді люди можуть відтворювати власне бачення «іншого» або «чужого». Крім того, збільшення кількості університетів може призвести до **розпорошення ресурсів**, які виділяються на запобігання радикалізації, що знижує ефективність політик у цій сфері.

Рисунок 5. Кількість закладів вищої освіти в Туреччині

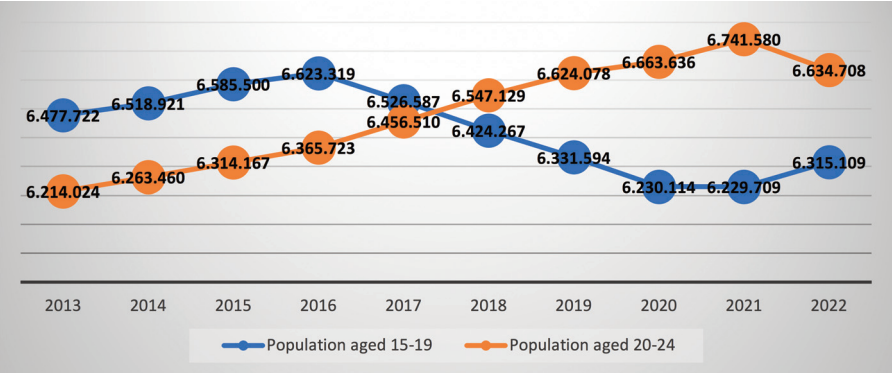

Джерело: (DrDataStats, 2024)

Ще одним аспектом, який слід враховувати в освіті в Туреччині, є участь студентів у навчанні. Світове населення поступово старіє, і Туреччина демонструє подібну тенденцію. Як видно з рисунка 6, у 2022 році спостерігалось незначне зменшення чисельності населення у віковій групі 20–24 роки на 1,5% порівняно з 2021 роком. З іншого боку, чисельність населення у віці 15–19 років зростає. Проте дані, представлені на рисунку 7, свідчать про зниження кількості осіб, які вступили до університетів у 2022–2023 навчальному році, на 16% порівняно з попереднім роком. Це зниження кількості вступників може

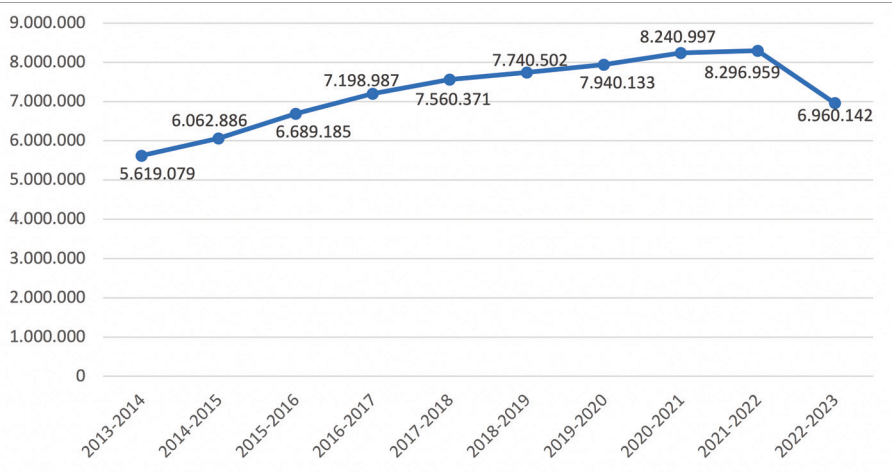
призвести до зменшення інтелектуальної соціалізації молоді в університетському середовищі, а також до зниження загального рівня освіти в суспільстві, що потенційно створює ризик радикалізації.

Рисунок 6. Населення Туреччини у віці 15–19 та 20–24 років

Джерело: (TUİK, 2024b)

Рисунок 7. Кількість студентів, зарахованих на навчальний рік

Джерело: (YÖK, 2024)

Освіта іммігрантського населення в країні так само важлива, як і освіта загального населення. Адже вважається, що молоді люди, які не мають доступу до освіти, мають низький рівень доходу, відчувають себе ізольованими та переживають кризу ідентичності, з високою ймовірністю у майбутньому можуть бути причетні до різних

злочинів. Таких молодих людей місцеве населення називає «втраченим поколінням» (Orhan & Gündoğar, 2015: 20), і вони також можуть проявляти схильність до радикалізації. Відомо, що освіта є найважливішим інструментом для запобігання соціальним проблемам. Через освіту нові покоління можуть бути виховані таким чином, щоб долати проблеми інтеграції, а також досягати соціальної та економічної адаптації (Orhan & Gündoğar, 2015: 35). У цьому контексті Туреччина приділяє особливу увагу включенню до системи освіти іноземного населення, зокрема сирійців. Згідно з останнім звітом Міністерства національної освіти Туреччини за 2021–2022 навчальний рік, рівень охоплення іноземних учнів у школах становить 68,51%. Для сирійців цей показник становить 65% (МОН, 2022).

II.II.III. Політичний клімат

Модель «сходів до тероризму» Могаддама (2005), зовнішні умови соціальної/когнітивної моделі Вікторовіца (2005) і рушійні чинники Шміда (2013) вважають політичні обставини важливим фактором у процесі радикалізації. Дійсно, глобальні або національні події можуть підштовхнути окремих осіб або групи до радикалізації та екстремізму. Такі ситуації зазвичай виникають через сприйняття несправедливості, нерівності та відчуття пригнічення. Якщо проаналізувати тенденції до радикалізації та її історію в Туреччині, можна стверджувати, що одним із найважливіших факторів ризику є політичний клімат. Зміни в політичному середовищі країни з часом створили динаміку, яка впливає на всі радикальні напрями й підсилює їх. Зокрема, у контексті сучасності конфлікти, що виникають у передвиборчі періоди, призводять до зростання активності радикальних груп (Köse & Coşkun, 2019: 205–206).

Процес «розв'язання конфлікту» є прикладом значущості політичного клімату в радикалізації. Розпочатий у 2013 році для усунення страждань, спричинених терактами PKK у Південно-Східній та Східній Анатолії за останні 30 років, цей процес мав на меті роззброїти організацію та створити спільну політичну платформу в регіоні. Однак неочікувано те, що PKK зміцнила свій вплив у регіоні та відмовилася

скласти зброю, призвело до завершення процесу у 2015 році (Köse, 2017: 13–40). Цей процес сприяв розвитку нетерпимості до «іншого» в деяких групах та підживив мотивацію праворадикальних настроїв.

Туреччина має значний досвід у сфері радикалізації в контексті внутрішньої політики. Проте політична нестабільність у її географічному оточенні також робить Туреччину вразливою до радикальних тенденцій. Громадянська війна в Сирії, конфлікти, що почалися у 2011 році, та нестабільність у регіоні створили сприятливий ґрунт для поширення впливу терористичних організацій. Такі утворення, як PYD/YPG, які є відгалуженнями PKK та екстремістських терористичних організацій, здобули симпатію серед аналогічних груп у Туреччині.

II.I.III. Стратегії запобігання радикалізації

Як було описано в цьому дослідженні, Туреччина протягом тривалого часу бореться з багатовимірною загрозою радикалізації, на відміну від багатьох інших країн. У сучасному контексті країна продовжує боротися з ідеологічною, релігійною та етнічною радикалізацією. Ця реальність у Туреччині є прикладом того, що радикалізація сприймається не лише в релігійному сенсі, як це часто буває на Заході (Sönmez, 2017: 18). Багаторічна боротьба з радикалізмом та екстремізмом зумовила застосування Туреччиною багатовимірного підходу. У цьому контексті боротьба з радикалізмом здійснюється за допомогою різних інструментів, таких як стримування, запобігання радикалізації, національні, міжнародні та примусові заходи.

Окрім військових та правових зусиль, у Туреччині також вживаються активні заходи для запобігання радикалізації або реалізації програм реабілітації. У цьому напрямку, зокрема, у 2015 році було охоплено 921 000 осіб, які були залучені до інформаційних програм. Для трансляції контрнарративів і заохочення соціалізації організовувалася участь у соціальних проектах, таких як спорт, мистецтво та культурні заходи. Крім того, такі установи, як Управління у справах релігії, пенітенціарна система, Міністерство молоді та спорту, прово-

дили тренінги для своїх працівників з метою підвищення обізнаності та залучення суспільства до різних активностей (Sönmez, 2017: 21). Міністерство внутрішніх справ, університети, органи місцевого самоврядування та громадські організації продовжують співпрацювати з національними та міжнародними інституціями для реалізації спільних проектів і боротьби з радикалізацією. Участь у регіональних та міжнародних координаційних ініціативах є одним із пріоритетів Туреччини у боротьбі з радикалізацією. Крім того, на місцевому рівні муніципалітети, молодіжні центри та молодіжні ради організовують заходи для молоді.

У боротьбі з радикалізацією в Туреччині, окрім державних ініціатив, також беруть участь громадські організації, дослідницькі центри та академічні установи. Однією з найактивніших громадських організацій у цій сфері є Центр досліджень тероризму та радикалізації, створений у 2021 році. Цей центр, організовуючи інтегровані програми у співпраці з національними та міжнародними установами, має на меті запобігання радикалізації, екстремізму та тероризму в Туреччині. Крім того, журнал «Дослідження тероризму та радикалізації», який видається центром, робить внесок у наукове поле, надаючи академічний погляд на боротьбу з радикалізацією. Такі заходи, як «Конгрес з боротьби з тероризмом та радикалізацією», організований Університетом Башкент у 2023 році, сприяють розвитку академічних досліджень в університетах. Журнал «Боротьба з тероризмом» (E-DATR), який видається Центром досконалості в боротьбі з тероризмом (COE-DAT) при Генеральному штабі Збройних сил Туреччини, продовжує служити платформою для публікації наукових статей.

II.II. Усвідомлення / Розуміння радикалізації в Іспанії

Можливо, через зосередженість досліджень у сфері безпеки на тероризмі, у науковій літературі недостатньо розкрито взаємозв'язок між громадською думкою та радикалізацією. Однак в іспанському контексті виділяється дослідження Мати (Mata, 2020), у якому аналізується вплив терористичної організації ЕТА на політичну пове-

дінку іспанських громадян. У цьому сенсі автор створив індекс, який враховує:

1. кількість осіб, убитих ЕТА;
2. тип жертв – чи були вони цивільними, політиками чи представниками сил безпеки;
3. типи насильства, які застосовувала ЕТА, зокрема вимагання, вуличне насильство, викрадення та політичні вбивства. Автор виявляє зв'язок між летальністю терористичних атак і періодами їх здійснення, а також зазначає, що на сприйняття тероризму можуть значно впливати й інші чинники, як-от висвітлення в ЗМІ, стратегії політичних партій і реакція держави на загрозу.

Що стосується релігійного екстремізму, то наявна література містить обмаль робіт, які б аналізували сприйняття радикалізації з релігійно-фундаменталістської точки зору. Однак існує багато досліджень, присвячених потенційним загрозам, які виникають унаслідок піднесення фундаменталізму.

В Європі ісламофобія пов'язана з негативним ставленням до мігрантів. У цьому контексті особливо виділяються дослідження, що стосуються зростання радикального популістського правого руху. Це зростання позиціонується як четверта хвиля реакційного крайнього правого радикалізму, яка охоплює як Європу, так і світ загалом (Mudde, 2021). Такі дискурси, що вже присутні у громадській думці — наприклад, пов'язані з рухом QAnon — становлять нові виклики для Європи, маючи відмінні риси порівняно з аналогічними процесами, які раніше виникали у Сполучених Штатах (Schulze та ін., 2022).

II.II.I. Фактори, що сприяють радикалізації

Іспанський уряд визначає процеси радикалізації як «радикалізацію, що веде до насильства» (Міністерство внутрішніх справ, 2019), і це поняття залишає простір для майбутніх загроз безпеці, які можуть

виникнути з часом. Причина цього полягає в тому, що країна в останні десятиліття стикалася з різноманітними викликами, пов'язаними з політичним насильством як локального, так і міжнародного характеру. На місцевому рівні виклики виникали через революційні рухи, такі як GRAPO, що з'явився у 1970-х роках (Sánchez-Cuena, 2021), або через інші угруповання, які поєднували революційну ідеологію з крайньо правими поглядами, як у випадку з ЕТА. За даними Асоціації жертв тероризму (COVITE, 2023), з 1960 по 2023 рік в Іспанії було вбито 1294 особи, з найбільшою кількістю жертв у Країні Басків та Каталонії. Із загальної кількості загиблих 821 особа стали жертвами терористичної організації ЕТА. Що стосується міжнародного тероризму, та ж організація повідомляє, що в результаті бомбових нападів в Аточа у 2004 році загинуло 192 особи. Ці атаки були здійснені особами, пов'язаними з «Аль-Каїдою», за три дні до виборів у контексті можливого приєднання Іспанії до вторгнення в Ірак. Окрім цих нападів, Іспанія також зазнала інших атак, пов'язаних із релігійним фундаменталізмом, з боку осіб і осередків, що мали зв'язки з такими організаціями, як ІДІЛ (ДАЄШ) та інші.

Наразі, як зазначено в опублікованій урядом Іспанії Національній стратегії безпеки (Government of Spain, 2021), основну терористичну загрозу в країні становить радикальний фундаменталізм. У цьому контексті протягом періоду 2015–2023 років країна перебувала на 4-му рівні терористичної загрози — тобто на високому рівні тривоги. У межах цієї стратегії уряд Іспанії надав громадянам деякі інструменти для запобігання тероризму. Одним із таких інструментів є мобільний додаток **AlertCops**, який дозволяє особам, які мають інформацію або підозри щодо процесів радикалізації чи підготовки до терористичних дій, безпосередньо повідомляти правоохоронним органам. Ця модель може бути корисною для раннього виявлення радикалізації; проте вона також несе ризик створення моделей **гіпернагляду громадян** (hypervigilance), які можуть мати негативний вплив на певні соціальні групи.

Згідно з Reinares, García-Calvo та Vicente (2019), які детально досліджували явище радикального фундаменталізму (яке в Іспанії називають джихадизмом), існують три ключові фактори, які необхідно враховувати для розуміння процесів радикалізації:

1. поява представників другого покоління фундаменталістів, які доповнюють феномен домашнього радикалізму;
2. два різні фактори соціального зв'язку;
3. варіанти участі в терористичній діяльності до та після 2012 року.

Автори підкреслюють, що фундаменталізм в Іспанії не є однорідним явищем упродовж історії країни. Вони виділяють щонайменше два чітко диференційовані етапи: з 2004 року (рік бомбардувань на станції Аточа) до 2011 року, та з 2012 року (початок війни в Сирії) до сьогодні. Перший етап пов'язаний з впливом «Аль-Каїди» на міжнародний тероризм, тоді як другий — із появою та міжнародною присутністю ІДІЛ.

Щодо першого фактора радикалізації, автори наголошують на подібностях із європейськими країнами щодо появи фундаменталізму другого покоління. До 2011 року профілі затриманих або вбитих фундаменталістів у Іспанії переважно відповідали мігрантам з Марокко. Однак після 2012 року, за даними авторів, 6 із 10 фундаменталістів другого покоління були “нащадками мусульманських мігрантів, народженими або вирощеними в Іспанії”. Автори зазначають, що ці профілі, як правило, належать підліткам або молодим мусульманам, які переживають ідентифікаційний конфлікт між культурою походження та культурою країни проживання. До цієї групи вони також включають молодь без мігрантського походження, залучену до інших процесів радикалізації, часто з неблагополучних родин або з травматичним досвідом підліткового віку. Таким чином, ситуація призводить до існування ендегенного фундаменталізму в Іспанії: 7 із 10

затриманих або вбитих фундаменталістів народилися або вирости в Іспанії, і, як правило, це молодь.

Щодо другого фактора зв'язку, автори посилаються на контакти цих радикалізованих осіб з активістами або релігійними лідерами. З іншого боку, вони також вказують на емоційні зв'язки, що встановлюються через родинні, дружні чи сусідські відносини з радикалізованими особами. Ці два різні фактори з'явилися як у період до 2012 року, так і після нього. Проте автори зазначають, що до 2012 року місцеві джихадистські мережі були зосереджені в п'яти муніципалітетах, тоді як у другий період ці мережі поширилися, що вони пов'язують із розширенням процесів радикалізації через Інтернет. Щодо третього фактора, розглядаючи два етапи — до та після 2012 року — автори зазначають, що затримані або вбиті джихадисти спочатку були членами осередків, організованих і діючих у межах країни. Однак із поширенням пропаганди ІДІЛ багато радикалізованих осіб вирушили до Сирії або Іраку. Щодо чоловіків, це зазвичай відбувалося в контексті участі як іноземні терористичні бойовики, тоді як жінки вирушали туди з неоперативною метою. Автори підкреслюють, що роль жінок в операціях ІДІЛ стала новим елементом для досліджень у сфері тероризму та попередження радикалізації.

У цьому контексті Гарсія (2020), спираючись на дослідження Bosi та ін., застосувала реляційну модель Делла Порта до випадків жінок-джихадисток в Іспанії. Контекстом, який вона розглядає, є проголошення халіфату на Леванті у 2014 році, оскільки більшість проаналізованих жінок мобілізувалися саме в цей період. Щодо мезорівня, вона доходить висновку, що 90% з них радикалізувалися через соціальні мережі та походили з маргіналізованих районів, таких як Príncipe Alfonso у Сеуті та La Cañada de Hidum у Мелільї. Авторка також пов'язує соціально-економічну вразливість, якій піддавалися ці жінки, з радикалізаційним процесом як одним з ключових чинників. Щодо мікрорівня, дослідниця наголошує, що більшість цих жінок були молодшими за 23 роки, переживали особисту кризу та не мали підтримки у своїх родинях або соціальних мережах. У поєднанні з іншими факторами — такими як відчуження, покірність у романтич-

них стосунках або відсутність соціальних очікувань щодо пошуку партнера — це впливало на ефективність процесу радикалізації.

II.II.II. Розрізнення релігійного та нерелігійного екстремізму

У випадку Іспанії можна чітко розрізнити два основні типи екстремізму, які становлять загрозу для країни. З одного боку — це насильницькі рухи або терористичні групи, пов'язані з крайніми правими ідеологіями та сепаратистськими цілями. Це частина внутрішнього тероризму, який існує в країні з 1960-х років. Щодо насильницького екстремізму релігійного характеру, то мається на увазі фундаменталістський тероризм, що проявляється зокрема з 2004 року, і який має спільні риси з міжнародним тероризмом у багатьох частинах світу.

Уряд Іспанії (2019) повідомляє, що в період між 2012 та 2019 роками було заарештовано 400 осіб за звинуваченням у зв'язках із тероризмом, з яких 70% мали відношення до фундаменталістських рухів. Решта затриманих були пов'язані з ЕТА, яка, однак, оголосила про припинення своєї діяльності у 2011 році, а у 2018 році заявила про повне завершення своєї діяльності та демонтаж структури (Aizpeolea, 2021). Таким чином, уряд розглядає фундаменталістську загрозу як основну активну загрозу безпеці.

У цьому контексті підкреслюється вплив кампанії ІДІЛ з вербування та навчання бойовиків, і вказуються два потенційні ризики для країни. По-перше, існування іноземних терористичних бойовиків, які вирушили до Сирії або Іраку, а потім повернулися до Іспанії. Наголошується, що це безпрецедентна ситуація, яка також поширена в інших європейських країнах. Така ситуація є одним із ключових чинників, які можуть прискорити та розширити процеси радикалізації серед інших осіб. Ці люди вже мають радикалізований профіль, а отже, становлять потенційний ризик та можуть у підсумку здійснити теракти.

Однак у Стратегії безпеки особлива увага приділяється в'язням, які сьогодні розглядаються як один із головних осередків ради-

калізації. Від пенітенціарних установ вимагається впровадження та адаптація стратегій запобігання радикалізації. Для уряду це один із головних викликів, пов'язаних із виявленням факторів ризику та запобіганням політичному насильству як сьогодні, так і в майбутньому.

II.II.III. Релігійний екстремізм в Іспанії

Релігійний екстремізм, зокрема фундаменталістський тероризм, є однією з головних загроз безпеці в Іспанії після терактів у мадридських поїздах у 2004 році, які стали переломним моментом у підході країни до тероризму. Ці напади, здійснені особами, пов'язаними з Аль-Каїдою, були відповіддю на підтримку Іспанією війни в Іраку і стали частиною ширшого глобального фундаменталістського порядку денного. Ці події демонструють транснаціональну природу фундаменталізму в Іспанії та підкреслюють, як глобальні конфлікти можуть мати локальні наслідки.

У країні релігійний екстремізм пов'язується насамперед із фундаменталістськими ідеологіями, що спотворюють іслам для легітимізації насильства. Від 2004 року явище фундаменталістської радикалізації в Іспанії зазнало суттєвих змін. Спочатку профіль радикалів здебільшого складався з представників першого покоління іммігрантів з Північної Африки, зокрема з Марокко. Згодом відбулося помітне зрушення у бік участі другого покоління іммігрантів — тих, хто народився або виріс в Іспанії, але стикається з культурними та ідентифікаційними конфліктами. Такі особи часто відчують себе ізольованими, розриваючись між цінностями батьків та соціальними нормами іспанського суспільства, що робить їх вразливими до екстремістських наративів, які пропонують почуття приналежності та сенсу життя.

Цифрові платформи відіграли ключову роль у зростанні фундаменталістської радикалізації в Іспанії. Масове використання соціальних мереж і зашифрованих каналів зв'язку полегшило поширення екстремістської пропаганди та зробило кампанії з вербування ефективнішими. Онлайн-простір слугує не лише каналом поширення ра-

дикальних ідей, а й платформою для створення почуття спільноти серед осіб, які відчуваються відчуженими або маргіналізованими у реальному житті. Фундаменталістські групи використовують такі платформи, як YouTube, Twitter (нині X), WhatsApp та Telegram, щоб поширювати відео, статті та особисті свідчення, які прославляють джихад і мучеництво, закликаючи вразливих осіб приєднатися до своєї справи.

Соціально-економічні умови також значно впливають на релігійний екстремізм в Іспанії. Маргіналізовані регіони, як-от Сеута та Мелілья, через високий рівень бідності, обмежений доступ до якісної освіти та значне безробіття, є особливо вразливими до радикалізації. Таке середовище створює сприятливий ґрунт для екстремістських ідеологій, які часто пропонують себе як вирішення системних проблем. Крім того, відсутність ефективної політики інтеграції ще більше ізолює спільноти, ускладнюючи зусилля щодо боротьби з радикалізацією в її корені.

Підхід уряду Іспанії до боротьби з релігійним екстремізмом є багатогранним і включає розвідувальні операції, контроль кордонів, програми на рівні спільнот та цифровий моніторинг. Наприклад, мобільний додаток **AlertCops**, що дозволяє громадянам повідомляти про підозрілу діяльність, було впроваджено для заохочення участі суспільства. Однак такі заходи викликають суперечки. Серед мусульманських громад висловлюються занепокоєння щодо профілювання та дискримінації, які можуть посилити почуття відчуження і, як наслідок, ненавмисно сприяти подальшій радикалізації. Баланс між забезпеченням безпеки та захистом громадянських свобод залишається постійним викликом у боротьбі з фундаменталізмом в Іспанії.

II.II.II.II. Несакралізований екстремізм в Іспанії

На відміну від релігійного екстремізму, секулярний екстремізм в Іспанії переважно зумовлений ультраправими та сепаратистськими рухами, які прагнуть регіональної автономії або незалежності. Історичне коріння цих рухів сягає періоду правління Франко і навіть ра-

ніше — репресії щодо регіональних ідентичностей сприяли формуванню ідеологій спротиву, що врешті-решт переросли в екстремістські погляди. Найвідомішим прикладом є баскська сепаратистська організація **ETA (Euskadi Ta Askatasuna)**, яка проводила насильницьку кампанію з 1960-х років до припинення вогню в 2011 році та офіційного розпуску в 2018 році.

Несакралізований екстремізм в Іспанії часто пов'язаний із територіальними претензіями та етнічними ідентичностями, особливо в таких регіонах, як Країна Басків і Каталонія. Ці рухи апелюють до історичних образ, підкреслюють культурну відмінність та представляють свою боротьбу як опір державному гніту. Їхні наративи зосереджені навколо захисту регіональних мов, традицій і політичної автономії, що робить їх потужною силою у місцевій політиці.

Організаційна структура секулярних екстремістських груп, як правило, є більш централізованою та формалізованою порівняно з релігійними екстремістськими мережами. Наприклад, ETA підтримувала ієрархічну організацію з чітко визначеними політичними, військовими та логістичними підрозділами. Її політичне крило **Herri Batasuna** прагнуло легітимності через вибори, підтримуючи ширший сепаратистський порядок денний. Попри припинення насильства з боку ETA, її спадщина продовжує впливати на ультраправі рухи в регіоні, які нині намагаються досягти своїх цілей мирним і демократичним шляхом. Існування таких партій, як **PNV (Баскська націоналістична партія)** та **ERC (Ліві Республіканці Каталонії)**, свідчить про перехід від насильницького екстремізму до політичного діалогу, хоча радикальні групи залишаються активними.

Політичний клімат відіграє вирішальну роль у формуванні секулярного екстремізму в Іспанії. Наприклад, **референдум про незалежність Каталонії у 2017 році**, який уряд Іспанії визнав незаконним, загострив напруження між регіональними рухами та центральною владою. Силові дії поліції та ув'язнення лідерів Каталонії викликали обурення та радикальні настрої серед певної частини населення. Цей випадок ілюструє, як реакція на регіональні вимоги може або пом'як-

шити, або загострити радикальні тенденції. Тому ефективний діалог і переговори є критично важливими для запобігання відродженню насильницького екстремізму.

Соціально-економічні чинники також сприяють секулярному екстремізму. Регіони з високим рівнем безробіття, обмеженим економічним розвитком і відчуттям державної занедбаності схильні підтримувати ультраправі рухи. Для багатьох прихильників ультраправий екстремізм є формою соціально-економічного протесту проти того, що вони вважають маргіналізацією з боку центрального уряду. Це створює сприятливе середовище для радикальних ідеологій, де регіональні ідентичності поєднуються з соціально-економічними скаргами, підсилюючи привабливість екстремістських наративів.

Хоча релігійний і секулярний екстремізм мають різне ідеологічне підґрунтя, вони поділяють низку спільних характеристик. Обидва використовують конфлікти культурної, релігійної чи етнічної ідентичності для мобілізації підтримки та легітимації своїх дій. Вони також користуються соціально-економічними проблемами, такими як нерівність, дискримінація та політична маргіналізація, пропонуючи себе як альтернативу існуючому порядку. Крім того, обидві форми екстремізму активно використовують цифрові платформи для пропаганди, вербування та координації, хоч і з різними повідомленнями та методами.

Попри ці подібності, два типи екстремізму суттєво відрізняються за своїми цілями, методами й наслідками. Релігійний екстремізм, особливо фундаменталістський, прагне глобальної трансформації згідно з ідеологічним баченням ІДІЛ і часто орієнтований на безрозбірливі атаки проти цивільного населення з метою посіяти страх і дестабілізувати суспільство. У той час як секулярний екстремізм, зокрема ультраправий, зазвичай зосереджується на досягненні регіональної автономії або незалежності. Історично такі рухи в Іспанії атакували державних посадовців, інфраструктуру та представників центрального уряду в межах своєї стратегії досягнення політичних цілей.

II.II.III. Виклики та стратегічні відповіді

У Іспанії протидія як релігійному, так і нерелігійному екстремізму вимагає диференційованого підходу, який враховує унікальні характеристики кожної форми, водночас визнаючи їхні спільні риси. Щодо релігійного екстремізму, то запобігання радикалізації значною мірою залежить від таких заходів, як сприяння соціальній інтеграції, розширення економічних можливостей та забезпечення рівного доступу до освіти. Важливими стратегічними елементами також є залучення громад до діалогу, надання підтримки та формування контрнаративів, які підкреслюють мирне співіснування та взаємну повагу.

Щодо нерелігійного екстремізму, ключовими кроками для зменшення радикальних настроїв є подолання регіональної нерівності, забезпечення справедливого політичного представництва та сприяння діалогу між регіональними та національними акторами. У відповідних випадках конституційні реформи, які дозволяють більшу регіональну автономію, можуть допомогти знизити напруженість і запобігти повторному спалаху насильницьких сепаратистських рухів.

Загалом, боротьба з обома формами екстремізму вимагає досягнення балансу між заходами безпеки та захистом громадянських свобод. Хоча спостереження, розвідка та правоохоронні органи відіграють важливу роль, їхнє застосування має здійснюватися таким чином, щоб не відчужувати громади та не посилювати існуючі скарги. Розуміючи різні причини та характеристики релігійного і нерелігійного екстремізму, Іспанія може розробити цілеспрямовані та ефективні стратегії, що сприятимуть миру, безпеці та соціальній згоді.

II.II.III. Фактори, що впливають на сприйняття радикалізації

Щодо факторів, які впливають на радикалізацію, література виділяє три основні категорії:

- 1. Культурні та нематеріальні чинники**, тісно пов'язані з роллю медіа та соціальних мереж (Norris & Inglehart, 2019);

2. Соціально-економічні чинники (Rydgren, 2007);

3. Політичний клімат, який формує умови сприйняття й мобілізації (Ignazi, 1992).

II.III.I. Культурні фактори, традиційні ЗМІ та соціальні мережі

Культурні та нематеріальні фактори пов'язані з тим, що радикальні політичні варіанти приваблюють виборців, які шукають “культурної помсти”, захищають, як їм здається, зниклі традиційні цінності та часто ностальгують за міфічним або вигаданим минулим (Norris & Inglehart, 2019). Культурний компонент радикалізму йде поруч із зростаючою роллю емоцій та ідентичностей у політиці (Goodwin та ін., 2001) і знайшов ідеальну платформу для поширення на онлайн-платформах та у соціальних мережах. Цей фактор особливо сприяє поясненню як правого радикалізму, так і релігійного радикалізму серед молоді.

В Європі правий радикалізм визначає нелегальних мігрантів, особливо з мусульманських країн, не лише як економічну, а саме як етнокультурну загрозу для місцевої культури (Lucassen & Lubbers, 2012). ЗМІ, особливо онлайн платформи (Ellinas, 2018; Zeiger & Gyte, 2020) та також традиційні медіа, відіграють центральну роль у поширенні мови ненависті та ісламофобії (Yusha'u, 2015).

Навіть у випадку релігійного радикалізму визначаються два культурні виклики: глобальне нав'язування західних цінностей та культурна асиміляція мусульманських мігрантських громад в Європі. Як і в правому радикалізмі, онлайн платформи і соцмережі відіграють ключову роль у поширенні екстремістських ідей та вербуванні членів (Kadivar, 2017; Hollewell & Longpré, 2022). Окрім того, фундаменталістські радикальні організації, відкрито виправдовуючи насильство, часто звертаються до Deep Web, приватних форумів і зашифрованих месенджерів (Winter та ін., 2020).

Культурні конфліктні меседжі від ЗМІ впливають хоча б частково, особливо там серед чоловіків, молоді та жителів сільської місцевості

в Європі. Останніми роками феміністська революція викликала “кризу маскулінності” в деяких чоловіків, що спонукало їх приймати радикальні позиції в правих колах (Nagle, 2017) та одночасно у релігійних радикальних групах щодо рівності статей. Ця криза хоча і зачіпає всі вікові групи, але серед молоді радикалізація відбувається частіше. Молоді люди традиційно скептичніше ставляться до статус-кво і схильні до радикальних рухів, які пропонують нову модель громадянства з більшим впливом (Hirschman, 1970; Bennett, 2012).

Дійсно, деякі дослідження, як от Hollewell & Longpré (2022), показали, що молоді чоловіки з університетською освітою частіше схваляють жорстоке політичне насильство чи тероризм, тому знаходяться у групі підвищеного ризику радикалізації. Подібно до того, як радикалізація навколо захисту традиційних цінностей, відторгнення імміграції та фемінізму більш поширена у сільській місцевості, де переважає культурна однорідність і «автентичні» соціальні зв'язки (Förtner та ін., 2021).

Академічна зацікавленість онлайн-радикалізацією зросла після 11 вересня (Hollewell & Longpré, 2022), і це стало одним із шляхів радикалізації. Дискусійні форуми, блоги і зокрема YouTube, Twitter (X) та Facebook використовуються для поширення екстремістських ідей, пропаганди насильства, вербування членів, формування груп на основі ненависті (Correa & Sureka, 2013; Kadivar, 2017; Ganesh & Bright, 2020; Zeiger & Gyte, 2020). Використання цих соцмереж особливо серед молоді змінило динаміку онлайн-радикалізації, сприяючи самостійній радикалізації (Hollewell & Longpré, 2022).

Проте емпіричні дослідження, такі як Ledwich & Zaitsev (2019), показують, що рекомендаційні алгоритми YouTube не заохочують екстремістський контент, а радше відштовхують користувачів від нього. Натомість Hassan та ін. (2018) стверджують, що контакт із насильницьким чи радикальним онлайн-контентом пов'язаний із підтримкою екстремістських поглядів і збільшує ризик здійснення насильницьких актів серед правих і фундаменталістських радикалів.

Хоч інтернет сам по собі не створює екстремістські переконання, проте нові технології полегшили поширення радикальних ідей через поступовий процес соціалізації (Marwick та ін., 2022). Екстремістські групи використовують онлайн-платформи для комунікації, пропаганди, вербування, логістики, фінансування та хакерства (Winter та ін., 2020; Hollewell & Longpré, 2022).

Найпоширенішими техніками екстремістської пропаганди є використання зображень, ілюстрацій та фотографій (Tarín та ін., 2018; El Ghamari, 2023), а також конспірологічних теорій (Jääskeläinen & Huhtinen, 2020). Радикальні політичні групи дедалі частіше звертаються до складної пропаганди (Awan, 2007), щоб дискредитувати опонентів, впливати на вибори або таврувати певні етно культурні, релігійні чи політичні групи (Fenster, 1999; Bartlett & Miller, 2010; Tarín, 2017a, 2017b; Tarín та ін., 2018).

II.II.III.II. Соціально-економічні фактори

Друге пояснення радикального голосування ґрунтується на соціально-економічних чинниках. Соціальні та економічні причини політичного радикалізму є предметом теоретичних дискусій ще з початку XX століття (Verba & Schlozman, 1977) і є однією з причин, які уряди намагаються враховувати з метою запобігання екстремізму (Richards, 2003). Література з виборчої поведінки вказує, що як індивідуальні, так і загальнонаціональні сприйняття поганих економічних умов, а також їхній зв'язок з відповідальністю уряду та традиційних партій сприяють виборчому успіху радикалізму (Rydgren, 2007). Таким чином, голосування за радикальні партії або політичні варіанти може бути пояснене через теорію економічного голосування (Duch & Stevenson, 2008; Lewis-Beck & Stegmaier, 2008). З іншого боку, соціальна психологія стверджує, що схильність до радикалізму, особливо серед молоді, визначається особистими рисами, пов'язаними із соціальними умовами, які відображають соціально-економічні та культурні проблеми (Mukhitov et al., 2022).

Серед соціально-економічних чинників радикалізму особливо виділяються два, що впливають на молодь: економічна нерівність та

безробіття й брак можливостей. Деякі дослідження стверджують, що соціально-економічна нерівність є ґрунтом для радикальних ідей (Makki & Akash, 2021). Зокрема, соціально-політична нерівність позитивно корелює з когнітивною радикалізацією, а економічна нерівність – з поведінковою радикалізацією (Franc & Pavlović, 2023). Проте дослідження, такі як Ouassini & Verma (2018) та Myagkov et al. (2019), ставлять під сумнів вплив цих факторів, натомість визначаючи інші соціально-демографічні умови, як-от доступ до держави, відсутність установ безпеки та проживання в периферійних районах.

Інші дослідження пов'язують радикалізацію, особливо серед молоді, з безробіттям і браком можливостей на ринку праці (Stevkovski, 2014; Al-Badayneh et al., 2016; Beramendi et al., 2018; Iqbal et al., 2020). Насправді, відсутність економічних можливостей через безробіття та низький рівень освіти приваблює радикалізованих осіб як до фундаменталістських (Abdel Jelil et al., 2018; Gouda & Marktanner, 2019), так і до ультраправих (Falk et al., 2011) насильницьких і терористичних груп. Проте деякі дослідження, наприклад, Norman et al. (2018), ставлять під сумнів прямий причинно-наслідковий зв'язок між безробіттям і радикалізмом, зазначаючи, що безробіття є лише одним із численних чинників, які можуть призводити до радикалізації.

II.II.III.III. Політичний клімат

Як і соціально-економічні чинники, політичні детермінанти також пов'язані з екстремістськими та насильницькими установками й поведінкою (Makki & Akash, 2021). Політичні чинники, такі як управління, відсутність державної присутності та наявність скарг, іноді є важливішими за культурні та соціальні чинники (Allan et al., 2015). Серед політичних чинників особливо виділяються ті, що пов'язані з політичними подіями та сприйняттям реакції уряду (Ignazi, 1992).

Атмосфера загальної недовіри до демократичних інституцій у деяких країнах, особливо серед молодого покоління, сприяє формуванню більш критичної політичної культури, схильної до екстре-

мізму та радикалізації (Muxel, 2020). Політологія вивчала радикалізм з погляду виборчої поведінки та зосереджувалася на причинах і наслідках радикалізації. Хоча цей звіт зосереджується на причинах радикалізації, розуміння її наслідків також має фундаментальне значення для формування обізнаності щодо профілактики радикалізму серед молоді.

У цьому контексті піднесення до влади радикальних політичних сил може призвести до послаблення, а то й до краху демократії (Haggard & Kaufman, 2021; Levitsky & Ziblatt, 2018). Проте іноді це може мати і позитивні наслідки, оскільки радикалізм заохочує участь тих груп, які розчарувалися в політичній системі, і може забезпечити їхню інтеграцію до неї шляхом виборів (Abramowitz & Saunders, 2008; Alfaro-Redondo, 2019). Таким чином, радикалізм може бути не загрозою для демократії, а, навпаки, чинником її оновлення та зміцнення. Але це можливо лише за умови, що радикалізм не відкидає демократичні цінності та не схвалює застосування насильства для досягнення або утримання влади (Bohigues, 2021). В іншому разі радикалізм перетворюється на загрозу для мирного співжиття. З огляду на це, цей звіт зосереджується на двох основних формах радикалізму, які нині існують в Іспанії — ультраправому та радикальному фундаменталізмі.

Якщо зосередитися на Іспанії, то в цій країні немає ісламістської партії з інституційним представництвом, але є ультраправі утворення, і одне з них — Vox — досягло суттєвого рівня представництва та стало частиною місцевих і регіональних урядів. Дослідження, такі як Barragán & Rivas (2022), показують, що визначальними факторами голосування за Vox є ідеологічні чинники та сприйняття уряду й інституцій. Отже, ідеологія (праве крило), іспанський націоналізм, негативне ставлення до іммігрантів, високий інтерес до політики та недовіра до політиків пояснюють підтримку цієї партії. Євроскептицизм і гендер як соціодемографічні фактори не мають жодного впливу. Проте серед молоді (до 35 років) до визначальних чинників також належать невдоволення урядом і відмова від подальшої інтеграції до Європейського Союзу.

II.III. Усвідомлення/розуміння радикалізації в Україні

Щоб краще зрозуміти тенденції до радикалізації та сприйняття цього явища в Україні, важливо розглядати її історичне минуле в складі СРСР крізь призму загальної глобальної історії останніх десятиліть. За даними Європейської мережі з питань радикалізації, 93% усіх випадків екстремізму в західних країнах були здійснені ліворадикальними групами; при цьому слід пам'ятати, що значна частина з них мала опосередковані зв'язки з Радянським Союзом (Farinelli & Marinone, 2021). Мережа з підвищення обізнаності про радикалізацію (Radicalisation Awareness Network, 2021) також зазначає, що праворадикальні та антиколоніальні рухи (які в XX столітті водночас підтримували й ліві ідеї) отримували пряму підтримку від СРСР у вигляді інструктажів, підготовки та постачання зброї. Проблеми екстремізму значною мірою є наслідком соціальних криз і суспільних проблем. Іншими словами, процес радикалізації є «органічним» явищем у житті суспільства (Тарасюк, 2023).

У контексті України екстремізм історично не сприймався як суттєва внутрішня проблема. Радше, випадки радикалізації зазвичай мали зовнішнє походження і здебільшого були спровоковані іноземним впливом. Українські молодіжні працівники продовжують визнавати, що основні причини радикалізації, такі як політична нестабільність, економічні труднощі та соціальна несправедливість, зазвичай не пов'язані безпосередньо з українською владою чи соціальними групами всередині країни. Натомість ці чинники асоціюються з зовнішнім тиском, який походить від режимів під керівництвом Росії протягом історії, зокрема царського, радянського та кремлівського періодів.

З історичної точки зору українське суспільство не демонструвало широкого почуття позбавлення прав або відчуження серед різних верств населення. Натомість українці постійно прагнули до незалежності, підкреслюючи своє право вільно користуватися національною ідентичністю та мовою. Такі радикальні рухи, як Організація українських націоналістів та Українська повстанська армія (ОУН–УПА), не

розглядалися як радикалізовані формування, а радше як праворадикальні групи, які боролися за український суверенітет, виступаючи проти іноземного панування з боку таких держав, як Росія чи Польща (Zasenko та ін., 2024).

Перший Світ Війна початок I позаду 1 Серпень У 1914 році З Росією Австро-Угорщина між починаючи конфлікт, Це боротьба мало значні наслідки для українців, які перебували під юрисдикцією держав. У Російській імперії було розпочато репресії проти українських культурних висловлювань та організацій, що призвело до арешту або заслання відомих діячів. Після окупації Галичини російський уряд спробував повністю інтегрувати регіон, Він заборонив українську мову та українські інституції. ЗАЧИНЕНО та готувалися до розпуску Греко-католицької церкви. Однак ці спроби русифікації були зупинені, коли австрійські війська повернули собі регіон навесні 1915 року. Тим часом Західна Україна залишалася полем битви і продовжувала ВООЗ військовий конфлікти через серйозний до труднощів I до знищення було викрито .

Після закінчення Першої світової війни та революційних потрясінь, що послідували за нею, українські землі були розділені між чотирма різними державами. Буковина стала частиною Румунії, а Закарпаття було включено до новоствореної Чехословаччини. Польща анексувала менші сусідні території на північному заході. додаткові аспект Галісія I Волинь Захід різання також КОНТРОЛЬ Тим часом східна польська територія, що межує з Польщею, стала відома як Радянська Україна. У 1928 році уряд почав впроваджувати цілеспрямовані заходи проти куркулів, яких називали «багатими» селянами без єдиного визначення. Ці репресії варіювалися від збільшення податків і квот на поставки зерна до повної конфіскації майна.

1930-ті роки посередині коли це настане, Це пропозиція приблизно Це призвело до примусового переселення 100 000 сімей до віддалених районів Сибіру та Казахстану. Політика Сталіна призвела до руйнівного голоду 1932-33 років, який став демографічною катастрофою, що не мала прецедентів у мирний час. Це призвело до Голодо-

мору. За оцінками, у Радянському Союзі загинуло п'ять мільйонів людей, і близько чотирьох мільйонів з цих жертв були українцями. Радянський уряд, у своїх зусиллях щодо індустріалізації та колективізації, В середині 1930-х років він розпочав репресії проти того, що він називав «крайньоправими ухилами», що призвело до агресивного підриву української культурної ідентичності. В українській Галичині, яка перебувала під польським контролем і була відома як «Східна Малопольща», українську мову було запроваджено в навчальних закладах у 1930-х роках. також була значно придушена. У цей період було видно, що польозізація навмисно заохочувалась у системі освіти. За польського правління революційний націоналізм прискорення виграв і поширений Один під землею рух українська Віддалені права Організація (ОУН) розширити свій вплив розпочато.

Так само, на Буковині, регіоні, який раніше перебував під австрійським правлінням, українці зіткнулися з придушенням свого культурного самовираження, мови та освіти. Несподіваний напад Німеччини на СРСР 22 червня 1941 року а частина українського населення спочатку сприймала німецькі війська як визволителів вітали. Однак Нацисти, елементи керування під у регіонах намагалися втілити в життя свій ідеологічний «расовий» порядок денний, що призвело до примусового інтернування приблизно 2,2 мільйона людей як рабів, відомих як остарбайтери або «східні робітники» До Німеччини було надіслано. Культурні вирази пригнічений і сфера освіти Тільки початкова освіта до рівня завантажено. Це у період Радянські партизани і українська Бунтівник Його армія (УПА) в власний вели партизанську війну проти німецьких військ , а також воювали між собою . Після закінчення Другої світової війни Радянський режим швидко відновив своє тоталітарне правління через Комуністичну партію та таємну поліцію, переслідуючи всіх, хто був пов'язаний з українським націоналізмом.

Після цього, разом із жертвами релігійного гноблення та колективізації, Майже півмільйона людей було вигнано із західної України за їхню участь у повстанських та ультраправих рухах. Незважаючи на

епізодичні невдачі, Кремль продовжує свою кампанію русифікації без перерви з 1959 року. політики продовження. 1939 рік до року коли справа доходить до Радянський Повноваження Це окупація територій зроблено і більше пізніше українська До СРСР інтегрований зробив. Суддя з огляду на обмеження на висловлення прямої опозиції до політичних позицій, захист української мови та культури часто здійснюється у витончених формах. Це включає оспівування рідної мови через поезію, уроки української мови Серед них було висловлення стурбованості щодо дефіциту українських книг та заохочення до передплати на україномовні видання.

З 1965 року національний опозиційний рух значно зріс, і уряд владі протест літери і Петиції надсилання, створення неформальних груп та дискусійних форумів, публічних зустрічей та протести до-мовленість як різні способами себе показав. 1970-ті роки Роками режим зазнавав не лише арештів та страт, а й використання політичних в'язнів. для суперечливий Один таким чином психіатрія лікарні за допомогою На відміну від масових рухів, що швидко виникли в Прибалтійських та Закавказьких республіках у 1980-х роках, національне пробудження в Україні, стимульоване політикою відкритості (гласності), розвивалося повільніше. В Україні, особливо на Донбасі, промислові робітники, які традиційно залишалися неорганізованими, почали набирати сили вже в 1985 році, перші ознаки заворушень з'явилися в листах шахтарів. Однак до липня 1989 року розпочався значний рух самоорганізації серед шахтарів Донбасу, коли українські... суспільства Масивний політизація ПРАВДА важливий Один не спричинив страйк, який означав би падіння.

16 липня 1990 року Україна проголосила суверенітет, що сталося на тлі спроб Михайла Горбачова придушити зростання ультраправих настроїв. Він запропонував новий союзний договір, який мав на меті надати широку автономію радянським республікам, зберігаючи при цьому центральний контроль над ключовими сферами, такими як зовнішня політика та військова справа. З нещодавно проголошених суверенних прав У відповідь на можливість відмови від влади, укра-

їнці на чолі зі студентами влаштували масові протести та голодування в Києві в жовтні 1990 року. Цей період напруженості завершився рішенням Горбачова у серпні 1991 року, під керівництвом твердість прихильників державний переворот ініціатива Тільки Кульмінацією став провал українського парламенту протягом кількох днів. Скориставшись цим моментом, український парламент провів екстрене засідання, і 24 серпня 1991 року Україна повний незалежність оголошення зробив. Громадянство українська надано своєму народу на інклюзивній (не етнічній чи мовній) основі. З представлених вище матеріалів можна зробити висновок, що політичний гніт був принаймні Можна сказати, що це відіграло важливу роль у спрямуванні радикалізації в українському суспільстві.

Сьогодні тенденція нав'язування радикалізованих поглядів ззовні продовжується. Наприклад, протести Антимайдану 2013-14 років були прикладом штучної та маніпулятивної поведінки проросійських партій з метою «довести» наявність проросійської підтримки в українському суспільстві, що досліджувалося як всередині, так і з-за меж України. тривога передавач додатків Першовідкривач Один справа З одного боку, у суспільстві є ті, хто скептично ставиться до європейської інтеграції, або ті, хто Вечірка І Віктор Янукович прихильники Це не не може бути заявлено. Те саме таким чином, України чітко у своїх регіонах протест до їхніх дій учасників все це "купити" було взято" сказати також не відповідає дійсності. Однак Росії ефект незаперечний, так само, як Це ваші рухи останній Як гібридна війна, що ведеться проти України вже 30 років. Наприклад, терористична (старий з назвою "цивільний") організація "ДНР" 2005 рік з року з є активним. Організація використовувала різні методи, а на з'їзді на Селігері (2013) виступила проти дій російських неофашистів. додано і терорист Один група аспект Росії Один Інший союзник українська Комуністичний Вечірка з партнер "паради" організував.

Інструменти радикалізації з теоретичної точки зору видаються досить примітивними; оскільки багаторічне бомбардування дезінформацією та використання спекулятивних чи делегітимізуючих

наративів, спрямованих проти України, є одними з фундаментальних елементів цього процесу. Наприклад, Росія успішно інструменталізувала регіональні історичні вигадки періоду 1917–1921 років або елементи повсякденного життя соціальних груп. Ці елементи були об'єднані та контекстуалізовані для актуальних проблем через історичні події та структури; таким чином, була створена нова рамка інтерпретації. Глибоке та постійне переплетення таких історичних та ідеологічних вигадок у суспільстві в цілому часто називають «менталітетом». Хоча це поняття далеко від наукової визначеності у способі його використання, якщо метою є створення радикальної групи, то одним із фундаментальних завдань держави-агресора є змусити людей прийняти таку рамку. Формування радикальної групи базується на таких послідовних діях:

- Маргінальний групи рішучість, соціальний ваші проблеми, від уряду та/або соціальний від структури невдоволення рівні обстеження.
- Увічнення наративу про особисті або суспільні загрози, приписування цих загроз конкретним суб'єктам (наприклад, правлячій еліті), а також перебільшення та драматизація наслідків.
- Мобілізувати частину або всю групу Це досягається шляхом застосування різних технологій контролю поведінки соціальних груп і залежить від обсягу вкладених матеріальних ресурсів.

Так звані терористи «ДНР» посилалися на концепцію Донецько-Криворізької республіки як на маріонетку для легітимізації окупації східних регіонів Української Народної Республіки радянськими військовими силами. Однак вони не зазнавали тиску з боку інших учасників. Мирні протести майже одразу були зустрінуті не лише воєнізованими, а й військовими Відбувся перехід до дій, що здійснювалися збройними формуваннями. Цей раптовий Цей перехід досить незвичайний, навіть без присутності російських військ. По суті, це

перехід від відносно мирних дій у березні до адміністративного режиму бойовиків. будівлі Рука пройти ПРАВДА Один сховище було пережито (Тарасюк, 2023).

II.III.I. Розмежування між релігійним та нерелігійним екстремізмом

Релігійні конфлікти в Україні значною мірою зумовлені наявністю численних релігійних організацій. І релігійний громади від його різноманітності походить з. Історично успадковані релігійні конфлікти між громадами в Україні періодично аспект виринати за-роджується. Наприклад, Православ'я всередині конфлікти виникають через поділ на три незалежні церкви, кожна з яких претендує на монополію представлення всього православ'я в Україні. І Грецька католицька Суперечки предмет особливо є гострим. Запекла конкуренція між церковними утвореннями призвела до поділу регіонів, де домінують православна та греко-католицька церкви, на певні регіони, де домінує одна з церков. шлях відкрився. Це між ними, деякі секти Це у регіонах задовольняється вторинним, навіть номінальним представництвом. Соціально-політичні зміни також призвели до нових православних розколів в Україні, християнсько-мусульманських Це призводить до розбіжностей та напруженості між традиційними та нетрадиційними релігійними організаціями (Чайковський, 2007).

Базовим нормативним документом у сфері релігійної діяльності є «Совість Свобода І Релігійний Організації Про" українська Це закон. Цей закон гарантує громадянам право задовольняти свої релігійні потреби відповідно до власних переконань, окреслює вимоги до релігійних організацій в Україні та забезпечує свободу совісті та релігійних організацій. законодавство порушення від того, що винний знайдено влади І передбачає, що громадяни несуть відповідальність, встановлену законом. Згідно з українським законодавством, церква є відокремленою від держави. Закон України «Про основи національної безпеки України» серед основних та потенційних загроз національній безпеці та соціальній стабільності України перелічує «можливість екстремізму в діяльності окремих об'єднань національ-

них меншин та релігійних громад» в ведеться підрахунок. (Чайковський, 2007). України Усі установи, відповідальні за забезпечення національної безпеки, повинні в межах своїх повноважень боротися з екстремізмом поклавши зобов'язаний: Президент, Верховна Рада (Валантурою) та Кабінетом Міністрів, Радою національної безпеки і оборони України, правоохоронними органами, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, політичними партіями, об'єднаннями громадян та Україною її громадян самі. Екстремальність Релігійні люди від можна обробити порушення також Адміністративна І Покарання До їхніх законів Згідно з оглядом підлягає.

Інститут філософії імені Г. С. Сковороди Національної академії наук України Релігієзнавство Відділ Президент І Філософія Лікар Олександр До Сагана За даними України, релігійний ваша мережа щільність дедалі частіше є високим. 1600 громадянину Один релігійний кількість громади зменшується. Тому релігійні організації в Україні, інші організації громадянського суспільства з стан І місцевий Адміністрації з Інтернету важливий Певною мірою важкий крокуючи сильний ага має. Москва Патріархат Це на даний момент В Україні Кремль сприймається як п'ята гілка російської церкви. У цьому плані російська пропаганда сприймає її маніпуляції Причина аспект мова або промисловий добробут як на сході, так і на сході країни, який був штучно розташований як протилежний за допомогою Зараз серед людей, які живуть на заході, існує консенсус. Разумков у травні 2023 року Центральний від зроблено Один дослідження, В Україні православний будь-яка з їхніх церков з кимось неідентифікаційний віруючих за кількістю Один збільшення Це показує, що – ці Зараз Москва Патріархат з ототожнювати себе з неохочий або також може ототожнювати себе з українською, але через виховання, певні переконання та упередження православний Церква з ідентифікувати ще готовий не- Православні віруючі (СВІТ Про нас База., 2023).

Загалом, після численних кримінальних розслідувань, які виявили, як церкви Московського патріархату в Україні працювали на

російські інтереси навіть під час повномасштабної окупації у 2022–2023 роках, 66% українців Москва Патріархат українська православний Заборона Церкви за потреби вірить і 85% уряд до своєї діяльності вважає, що йому слід втрутитися. Такі результати опитування, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології з 26 травня по 5 червня 2023 року. У грудні 2022 року результати показали, що 54% висловилися за заборону Ці цифри показують, що 78% хочуть, щоб держава певною мірою втручалася в діяльність УПЦ МП. зростає. Однак, Сьогодні Станом на українська законодавство УПЦ Депутати структура, а юридичний особистість аспект бути забороненим дозвіл не дає, Тому що УПЦ Депутат парламенту не є юридичною особою (Таренко та ін., 2023).

Водночас, створення спільної помісної Української Православної Церкви є по суті відповіддю на трансформацію Російського Православ'я у варіант політичного Православ'я в Україні та ідеологію нової Російської Федерації, яка проголошує відродження Московської імперії у формі СРСР 2.0 чи чогось іншого. Однак спільною проблемою, яка відрізняє українську церкву від Московського Патріархату, є спроба як церковних структур, так і державних інституцій вдатися до адміністративного ресурсу, а не до освітньо-інформаційної складової; тому цей фактор радикалізації залишиться (CBIT About Us., 2023).

II.III.II. Визначення потенційних факторів ризику

Інститут соціології проводить щорічні соціологічні моніторингові дослідження з 1991 року, вимірюючи, як змінюються українці з року в рік. Зміни в настроях українського суспільства мають коливальний характер; З 2011 року всі соціологічні дослідження відзначають консолідацію українського суспільства в багатьох напрямках. До війни в Україні 2014 року кремлівська Комуністична партія України, православна церква, проросійські ЗМІ, їхніх представників використовуючи застосовується систематичний стратегія Один результат аспект Як праві, так і ліві сили радикалізувалися. Міжетнічні відносини Радикалізація часу (переважно проти ромського населення) є наслідком загальної радикалізації суспільства.

2019 рік у році Людина Права Клуб "Суспільство Радикалізація», на зустрічі було заявлено, що радикалізація на політичній арені – це загальна відсутність політичної культури, ігнорування правових принципів, опора виключно на політичні інтереси, політичний опозиції протилежний важко використання тенденція і інтереси меншості Розгляд взяття з цього питання небажання і з неадекватністю Стверджується, що політичні партії, ближчі до центристських ідеологій Навіть ці сили мали тенденцію до радикалізації своєї діяльності як у парламенті, так і у виконавчій гілці влади. В українській політиці спостерігається загальний зсув праворуч: центристські політичні сили стають правоцентристськими, а правоцентристські сили рухаються далі праворуч, ніж радикали.

Але більшість українців є відносно поміркованими та мають праворадикальну присутність на виборах радикальний політичний Повноваження підтримувати не хоче Не слід забувати, що Парламент прямо на виборах Радикали досягли успіху лише один раз. У 2012 році ВО «Свобода» здобула 10% голосів на тлі загального розчарування конфліктами між помаранчевими фракціями. Але протягом року їхня підтримка впала до 5%, а в 2014 році вони не пройшли до парламенту. Оскільки збройний конфлікт з Росією тривав, праворадикали до думок запит буде. Приблизно 28 щорічний до незалежності Незважаючи на це, корінна українська етнічна група в деяких регіонах все ще відчуває дискримінацію (професія під з земель Я не говорю про навіть). Це Якщо ситуація продовжуватиметься, праворадикальні погляди знайдуть ґрунт для розвитку. Доки права мовних, релігійних, етнічних та інших спільнот не будуть захищені, дотримання прав людини не може вважатися успішним.

У 2019 році кількість людей, які вважали застосування тортур неприйнятним, була вищою, ніж до війни Від 86% До 75,6% впав; добре майже кожен кожен четвертий українець, особливо сепаратистам Застосування сили, нав'язаної захисникам Майдану в Києві, загибель значної кількості людей на Майдані та збройний конфлікт на Сході призвели до сильного зниження імунітету до насильства, сприйня-

того ЗМІ у 2019 році. Водночас спостерігалось зниження ненависті до сепаратистів, перемоги над смертю бойовиків та ворожості до ворога (Захаров, 2019). Їхні трупи та їхні фотографії соціальний у мережах у поширенні спостережуваний спостерігалось зростання. Останній приклад – стабільна тенденція у 2022–2023 роках. Системні фактори радикалізації були визначені у 2012 році в аналітичному документі «Спільна мета» Про це заявив керівник центру Р.Бортник і досі те саме:

- Політичні вечірки створено мрія розчарування. Від незалежності Це За останні 20 років люди втомилися від олігархічних та кланових партій, їхніх порожніх обіцянок та розриву між їхніми передвиборчими програмами та реальними діями. В Україні ліберальні чи соціал-демократичні Вони стверджують, що ВООЗ парламентарій вечірки, вони майже ніколи не виконують свій політичний порядок денний на практиці. Власність і сила боротьба ідеології аспект якщо не видно, дії оголошення що вони зробили з їхніми ідеологіями рідко сумісний. Натомість, реальна позиція ґрунтується не на ідеологічних підставах, а на політичних маркерах, таких як зовнішньополітична орієнтація, історичні погляди, мова, церква тощо. Як наслідок, значна частина розчарованих людей голосує не за уряд чи опозицію, а за «когось іншого». Іншим прикладом є те, як проросійські політичні партії підживлюють радикалізацію в Україні: у березні 2013 року лідер парламентської групи Партії регіонів Олександр Єфремов назвав своїх колег по опозиції «неофашистами», що одразу призвело до фізичної бійки між депутатами. Партія широко маніпулювала термінами фашизм і неонацизм, пов'язуючи їх з національним традиційним одягом та використанням української мови, щоб протиставити їх активним національним політичним партіям, таким як «Свобода» та «Батьківщина». Потім, у травні, уряд організував кампанію у великих містах України під назвою «До Європи – без фашистів!». Партія регіонів також почала вербувати фізично

підготовлених молодих чоловіків для участі в бойових діях під час цих та подібних протестів. Як українські, так і німецькі політологи наголошували, що радикалізація, яку підживлювала ця партія, була розробленим сценарієм політичних технологій (Бортнік, 2012).

- Економічна криза та бідність. Стагнація економіки України, соціальний сектор реформа відсутність і загальний аспект ефективний соціальний політика, значно нижчі пенсії та зарплати порівняно із сусідніми країнами створюють сприятливий ґрунт для соціального відчуження та радикалізму в Україні. Люди багатий від громадян ненавидіти робить і схильні звинувачувати їх у будь-яких негативних подіях. Політичне несхвалення у 2011 році через Приблизно 100 000 українців 55% від серйозний економічний погіршення у разі вулиця на їхні протести були готові брати участь. Однак матеріальне благополуччя було головною причиною, яка штовхнула людей вийти на вулиці у 2011 році. Пізніші історичні події призвели до політичного аспекту розвитку України. також виявився важливим фактором.
- Організація та проведення виборів, які громадяни жодного разу не називали демократичними та прозорими, призводять до недовіри до представників уряду, який рідко надає більшої підтримки чинній опозиції.

Це на даний момент, Росії В Україні широкий Діаметр Агресив-ність під час, Виникли різні соціальні середовища, які можуть стати цілями для навмисних зусиль радикалізації (Тарасюк, 2023). В Україні проживає кілька мільйонів внутрішньо переміщених осіб та понад мільйон військовослужбовців, значна частина яких проведе своє життя, борючись із прямими наслідками війни. Крім того, багато біженців за кордоном продовжують стикатися з труднощами в інтеграції в західні суспільства, а також з труднощами адаптації, якщо вони повернуться до України. Росія також може використовувати наративи про поляризацію між різними соціальними групами, такими

як військовослужбовці та цивільне населення, поширюючи історії про чоловіків, яким вдалося незаконно втекти за кордон, наприклад, або мобілізуючи активно поширюють дезінформацію про свої правила (умовний наратив «всі йдуть в окопи непідготовленими»). Проти прав жінок і чоловіків вихід, військові частини експлуатація Історії більше схоже Соціальні історії також становлять ризики. Поширення класичних популістських наративів, які можна використовувати як у відносно мирні часи, так і під час війни, Наприклад, ідея про те, що «нам потрібен батальйон депутатів, і війна закінчиться за один день», становить певний ризик. Зростання бідності та рівня життя Також очевидні макроекономічні проблеми, такі як загальне зниження якості

Війна, безсумнівно, значною мірою легітимізує насильство, особливо в цій у масштабі І країна для такий екзистенційний Один загрозливий обіцянка поки на тему. Більше того, важливо пам'ятати, що всі ці події насамперед відображають долі окремих осіб, чий особисті проблеми можуть відображатися в політичній та соціальній реальності в Україні, навіть за відсутності повномасштабної війни. Індивідуальна радикалізація може стати набагато поширенішим явищем через особисті життєві негаразди (теорія «самоуконого вовка»). В Україні Це тип екстремізм приклади, 2020 рік у році Один автобус заручник викрадач Луцьк "терорист" Максим Кривош як спостерігалися у формі добре відомих терористичних атак.

Україна зараз стикається з труднощами у створенні нової інфраструктури для запобігання радикалізації стикаються, для Це відносно стабільний умови вимагають. Підтримка Росією сепаратистських та терористичних груп є значною є проблемою. Вплив російської пропаганди залишається особливою небезпекою. Згідно з опитуванням, проведеним Фондом демократичних ініціатив імені І.К. Кучеріва, 2022 кінець Станом на українці приблизно 12% від все ще СРСР негативно ставиться до розпаду, і близько 9% населення не схвалює засудження режиму як тоталітарного. В оцінці розпаду СРСР та майже всіх питань, пов'язаних з майбутнім, існують відмінності між гру-

пами респондентів, чиї мови повсякденного спілкування та фінансове становище відрізняються. У повсякденному житті Російська динаміка між в СРСР бути розсіяним пов'язані переважає позитивна оцінка, але серед них кількість тих, хто сумує за СРСР, становить близько 20% порівняно з носіями української мови більше.

Така ж тенденція спостерігається серед тих, хто має нижчий фінансовий статус, порівняно з заможнішими учасниками. власник Особи для також є дійсним. українці приблизно 73% з держава вважала СРСР комуністичним тоталітарним режимом, який проводив політику державного терору схвалює рішення про засудження. Ця думка переважає в усіх регіонах, і ті, хто не згоден ставка 14% не перевищує (українських на південь від приблизно

(14% на сході та 12% на сході). Трохи більше половини українців кажуть, що напад Росії на Україну змусив їх переоцінити радянське минуле. Хоча це суб'єктивна оцінка, попередні запитання громадська думка щодо історичної пам'яті порівняно з періодом до повномасштабного вторгнення важливий Один зміна є показав. Серпень Станом на 2020 рік, українська протягом усього людей приблизно 31% від Російська Пропаганда переконана, що події на Майдані були «переворотом», і ця точка зору домінує в південних та східних регіонах України.

Південний макрорегіон України, особливо Одеська область, яка є єдиним регіоном, де традиційно розмовляють російською мовою і яка не була об'єктом окупації, заслуговує на особливу увагу. Опитування, проведене влітку 2023 року в Одеській області, показало, що населення приблизно 35% від вулиця і квадрати Радянський від їхніх імен категорично не погоджуюся з перейменуванням УПЦ Московського Патріархату на місцеві або нові назви. Також понад 9% категорично не погоджуються з твердженням, що УПЦ Московського Патріархату сприяє російській агресії в Україні. Це росіяни дезінформація народний ваші погляди посилювати групи для може вплинути і може формувати можливий до районів є гарними прикладами.

Звичайно, такі показники не обов'язково означають потенціал для провокування протестів, не кажучи вже про радикалізацію та екстремізм. Однак, є потенційно більш тривожні приклади. У тому ж опитуванні, проведеному в Одеській області, понад 10% респондентів заявили, що зміни в шкільній освіті з 2014 року були не що інше, як переписування історії. Південь 3 України учасники 16% від Гідність Революція державний переворот аспект побачити увага є привабливим. Це Тільки Це не лише свідчить про невдоволення громадськості, але й може вказувати на потенціал для ще більшої радикалізації цієї групи, можливо, через опір національній політиці декомунізації та дерусифікації. Однак важливо зазначити, що цей показник зменшився на 20% порівняно з результатами національного опитування, проведеного навесні 2023 року. Хоча ці цифри не є свідченням явної загрози, вони свідчать про те, що Росія вже використовує «м'яку силу» або вплив. або доступний для використання той, який... родич більшість групи Відносна більшість груп демонструють своє маргінальне становище захищати разом, Тільки українська протилежний ваші погляди і зрештою, дії мають більшу ймовірність того, що вони відбудуться. Як зазначено як, Росії м'який ефект кінець не закінчився і триває, хоча й став менш ефективним.

Радикалізація, одна з цілей російського впливу, використовувалася і продовжуватиме використовуватися протягом усього конфлікту з Україною. Умови звільнення від окупації і незалежно від можливої перемоги, українська держава та суспільство були Він стикається з проблемою спілкування з громадянами України під російським правлінням поперек залишиться. Це ситуація, багато Російська громадянин І ще більше загостряться через проблеми осіб без громадянства. Управління цими регіонами вимагатиме найвищої уваги з боку Києва, але покоління, виховані на конфліктах, питаннях впливу пропаганди, колабораціонізму та російської політики ідентичності, безсумнівно, зіткнуться з безпрецедентними Один Інший складність в прийде. Інфільтрація І навряд чи КОНТРОЛЬ у такому масштабі безпека гарантія не можу І послідовний Один знову політика інтеграції за вашої відсутності, –більшість маргінальний групи між повний аспект може каталізувати крайні погляди.

Тому деякі ключові моменти заслуговують на увагу. По-перше, Одеса у регіоні зроблено анкета, від комунізації деконтамінація та не-вдоволення політикою уряду у сферах дерусифікації тривога переда-вач Один розпорядження є показує. Це маса Російська дезінформація І пропаганда для Один ціль в По-друге, м'який вплив Росії в Україні став менш вираженим, але не зник. Особливо це стосується Одеської об-ласті. Це характерно для традиційно російськомовних регіонів, таких як Україна, але це не означає, що цього немає ніде в Україні. Ризик ра-дикалізації українського суспільства зростає, особливо за відсутності ефективних комунікаційних стратегій. Регіони та населення, що за-лишилися під владою Росії знову інтегрований Не ініціативи, широ-кий Один увага вимагаючи ставить особливу проблему. Тут ми маємо справу не лише з правовими питаннями, а й з питаннями ідентич-ності.

Це з точки зору при перегляді Одеса І інший регіони Адміністрації максимум Києва інтерес потреба чує. Однак конфлікти, вплив пропа-ганди І Російська ідентичність політика понад Зростання покоління дружина безпрецедентний Один ставить під загрозу що ти зробив ми не повинні забувати. Переконливо методи все не вирішує І особливо З 2014 року боком знову Інтеграція необхідно зайнятий для регіонів досвід розвивати останній ступінь важливий буде.

По суті, як продовження російської пропаганди, націоналізм як рух в Україні присутній, впливовий і навіть отримує неофіційну під-тримку з боку багатьох політиків, але офіційно націоналізм не є дер-жавною політикою в Україні. ні. Журналісти, експерти І громадськість інтелектуали політики чи громадські діячі опиняються в ситуації, коли їм потрібно пояснити громадськості деякі прояви націоналізму. Україна Правлячий клас історично намагався асимілювати та інте-гувати в українську культуру велику масу російськомовного насе-лення з Російської імперії/СРСР за короткий проміжок часу. Однак українці як нація не підтримують ні неінтеграційний націоналізм, ні імперіалізм.

II.III.III. Фактори, що впливають на сприйняття радикалізації в Україні

Сприйняття радикалізації в Україні, як і в інших контекстах, формується внаслідок складної взаємодії численних змінних. Розуміння цієї взаємодії є надзвичайно важливим як для політиків і дослідників, так і для широкої громадськості. У межах цього проєкту буде проаналізовано вплив традиційних і соціальних медіа, соціально-економічних чинників та політичного клімату на сприйняття радикалізації в Україні.

II.III.III.I. Традиційні медіа та соціальні мережі

Як традиційні медіа, так і соціальні мережі формують думки і потенціал аспект радикалізувати зробив свій внесок у присутності важливий Ролі грає. Газети, Телевізори а традиційні медіа, включаючи радіо, мають значний вплив на формування громадської думки через фреймування, встановлення порядку денного, сенсаційність, упереджене висвітлення та сприяння створенню луно-камер. Все це зазвичай може здійснюватися через руки осіб, яких називають «привратниками», що відіграють ключову роль у контролі потоку інформації та формуванні нарративу, що доходить до аудиторії. Часто співробітники медіа-організацій або в редакційна від команд що складається з Це поріг охоронці, вирішувати, які історії висвітлювати, як їх формулювати та наскільки помітно їх представляти. Дослідники давно дискутують про роль «гейткаперів» у медіа та про те, чи приносять вони більше добра, ніж зла (Durani et al., 2023). Незалежно від ролі, яку вони відіграють, здатність формулювати проблеми та встановлювати порядок денний є ключовим фактором у медіаорганізаціях та здатності їхніх «гейткаперів» впливати на громадськість. розуміння формувати і потенціал аспект чітко дозволяє йому представляти групи як загрози або жертви.

Власність на медіа в Україні історично була пов'язана з певними політичними партіями або комерційними інтересами, деякі з інтересами підключений той, який... І просто слова предмет людина або

організацій їхній дискурс і інтереси просування для використаний кілька людина та організації у твоїй руці зосередився. В Україні "більшість політик і Олігархи, що володіють медіа, вважають, що медіа є дуже потужним інструментом, який вони можуть використовувати для формування громадської думки» (Дрезен, 2021). Широкий спектр діяльності Росії Діаметр від окупації раніше, українці відсоток Від 75 більше регулярно українська олігархи Віктор Пінчук, Ігор Коломойський, Дмитро Фірташ і Рінат Ахметову Належність Телевізор канали спостерігав (Рибак, 2018). Це Зазвичай це призводило до упередженого висвітлення подій та посилення певних наративів над іншими, що впливало на сприйняття аудиторією радикалізації.

Одним з багатообіцяючих трендів в Україні є те, що значна частина громадськості знає про спонсорів основних телевізійних каналів і про те, як ця власність впливає на висвітлення новин. Кожен третій респондент, опитаний USAID, зазначив, що важливо знати, хто володіє ЗМІ (USAID, 2023). Відносно нещодавні правові норми посилили цю обізнаність. Ці норми вимагають від теле- та радіомовників публічно розкривати свою структуру власності, що значно зменшує вплив традиційних ЗМІ на сприйняття українських громадян. Найновіше дослідження довіри українців до різних медіа-джерел показує постійне зниження звички отримувати новини з телебачення. У 2015 році 85% громадськості дивилися новини по телебаченню, але до 2023 року цей показник впав до 30% (USAID-Internews, 2023).

Широкий вплив соціальних мереж очевидний у швидкому поширенні інформації, обидва ПРАВДА обидва також оманливий змісту поширення заохочення і сприяє швидкому поширенню радикальних ідеологій. Віртуальний укриття забезпечення соціальний медіа, подібний мислення фізичних осіб онлайн-спільноти створити шляхом надання екстремізм про- ідеології На цих платформах алгоритмічна поляризація, зумовлена алгоритмами, що надають пріоритет контенту, що відповідає вподобанням користувачів, може посилювати екстремістські погляди та сприяти радикалізації осіб, які дедалі більше стикаються з екстремістським контентом.

Служать основними каналами поширення інформації пожертвування в соціальних мережах а платформи, такі як форуми, дозволяють людям ділитися широким спектром точок зору і до цих досягти можливість знаючи зустрів активно впливає на думки на основі контенту. Ці платформи дозволяють користувачам сприяють створенню луно-камер та фільтруючих бульбашок, де користувачі стикаються з інформацією, яка переважно відповідає їхнім існуючим переконанням, підкріплюючи ідеї та закріплюючи їхні погляди. Онлайн-платформи, що використовують алгоритми для персоналізації контенту, створюють петлі зворотного зв'язку, які власний до ваших думок підходящий до змісту викритий залишаючи і вчасно думки потенціал аспект впливає. Це ситуація особливо на немодерованих платформах соціальних мереж, таких як Telegram та TikTok, які набирають популярності в Україні. що це з'являється (Патока, 2023).

За даними USAID-Internews, більшість українців (76%) використовують соціальні мережі для особливо також анкета його учасників 72% для головний інформація інформацію через Telegram, який є основним джерелом інформації (USAID, 2023). Хоча TikTok не використовується широко для споживання новин – лише 5% учасників інтерв'ю USAID використовують його для цієї мети – він залишається значною платформою соціальних мереж з базою користувачів, яка перевищувала 10,55 мільйона в Україні у 2022 році (Shkil, 2022). Завдяки інтерактивним функціям, таким як лайки, коментарі та поширення, сприяла користувач участь, змісту до його популярності або важливість знак ВООЗ Один механізм аспект послуга триває. Це Участь передбачає прийняття або врахування іншими певних поглядів під час навігації цифровими просторами. взяти може вплинути. Це платформи від заохочення Онлайн-спільноти об'єднують людей зі схожими інтересами чи поглядами, а соціальний вплив у цих спільнотах суттєво формує думки, оскільки користувачі прагнуть схвалення та прийняття з боку своїх онлайн-однолітків (Patoka, 2023). Відлуння їхні кімнати ризики незважаючи на, онлайн платформи пропонують можливості доступу до різних точок зору. Користувачі можуть отримати доступ до різних джерел, з культур і від ідеологій

вхідний з вмістом може сприяти більш повному розумінню різних точок зору та заохочувати більш обґрунтовану публічну дискусію. По суті, Онлайн-платформи динамічно формують думки, сприяючи поширенню інформації, впливаючи на участь користувачів, сприяючи віртуальним спільнотам та збалансовуючи охоплення різноманітних точок зору.

Зображення в ЗМІ впливають на громадську думку через кілька ключових механізмів. глибоко впливає на сприйняття. ЗМІ мають силу формулювати проблеми та встановлювати порядок денний, формуючи те, як події сприймаються громадськістю. Формування історій досягається шляхом підкреслення певних аспектів та применшення інших і відіграє вирішальну роль у формуванні думок. Крім того, зображення в ЗМІ може сприяти створенню та увічненню стереотипів, чи то через упереджене висвітлення, чи то через включення стереотипів у висвітлення новин (KIIS, 2023).

Схильність медіаорганізацій вибірково висвітлювати певні події чи проблеми є важливим фактором, що формує сприйняття громадськості. Така вибірковість щодо того, які історії висвітлювати, а які залишати на задньому плані, може змінити ступінь важливості чи ваги, яку певні проблеми мають в очах громадськості, і таким чином відігравати керівну роль у громадській думці. Візуальні репрезентації, що використовуються в медіаконтенті, включаючи фотографії, відео та графіку, мають значний вплив на формування сприйняття. Спосіб, у який люди, події чи проблеми представлені візуально, може викликати емоційні реакції та безпосередньо впливати на ставлення людей до цих питань. Крім того, наративи, побудовані в медіаконтенті, відіграють вирішальну роль у тому, як люди розуміють складні соціальні та політичні проблеми. Структура цих наративів, особливо те, як побудовані причинно-наслідкові зв'язки, значною мірою формує погляди, які люди розвивають щодо корінних причин проблем та можливих рішень.

Більше того, медіа зображення Зазвичай культурний і соціальний норми відображає та підкріплює. Це ефект, чітко поведінка або вид

кути Воно формує громадську думку, визначаючи речі як прийнятні або неприйнятні на основі панівних суспільних норм. По суті, медіа-зображення функціонує як багатогранна сила, яка формує та стереотипізує суспільне сприйняття через фреймування, стереотипізацію, вибіркове висвітлення, візуальне представлення, побудову наративу та відповідність культурним і соціальним нормам.

Наприклад, він називає себе «командою, яка допомагає Medium виконувати місію поглиблення колективної мудрості світу через особисте самовираження, обмін знаннями та розповідь історій». помічник бути бажачучи особам орієнтований Партнер Ми можемо поглянути на медіа під назвою «Medium», яке позиціонує програму як «радикалізацію». Ця новина і є «радикалізація», "екстремізм" І "тероризм" умови пояснення і якщо розрізняти їх, то «радикалізм» є менш вживаним із трьох згаданих термінів. Один термін є вказує. Це медіа, середній для громадянина України дається таке визначення: «Радикалізація – це перехід від політики ненасильницького опору до використання насильства для досягнення своїх політичних цілей (тобто – це процес переходу до політики насильницької опозиції. Тож, коли ми використовуємо термін «радикальний» (який, звичайно, є одним із понять просто є одним із них), досягти своїх думок Логічно, що ми говоримо про людину, яка готова застосувати силу. Це не обов'язково має бути фізична сила; наприклад, кібератака також може бути варіантом. Але, звичайно, Автор також стверджує, що радикалізм має різні механізми та рівні, на які впливають як зовнішні (такі як економічна ситуація, соціальне походження та політичний режим), так і внутрішні фактори . Перші класифікуються як макрo-фактори, а другі – як мікрофактори. Останнім часом елементи, відомі як мезофактори, знаходяться між зовнішніми факторами та біографічними моментами, представництво ВООЗ третій Один тип було визначено. Більше простий Один Іншими словами, йдеться про те, як індивіди в групі реагують на певні фактори та як ці фактори спонукають їх схвалювати насильство, що далі називається легітимацією насильства (Mervo, 2019).

Вплив ЗМІ на сприйняття радикалізації в українському контексті. Аналізуючи взаємодію між медіа, соціальними мережами та радикалізацією в Україні, ми виявляємо, що складне та триваюче повномасштабне вторгнення Росії в Україну було сформовано пам'ятати Багато є важливим. Росія проурядова пропаганда та неправильно повідомити кампанії, українська уряд І Всередині України деякі групи радикальний або екстреміст аспект показати Це додає ще один рівень складності до розуміння того, як люди в Україні формують своє сприйняття радикалізації. про- групи, різні до мас досягти І неправильно з інформацією боротьба активно протидіючи проросійській пропаганді, використовуючи різні стратегії для бореться таким чином.

Численні незалежні українські ЗМІ та журналісти поставили під сумнів точність інформації. КОНТРОЛЬ робити, війна їхні злочини досліджувати І прагне неупередженого висвітлення конфлікту. Вони використовують свої вебсайти, платформи соціальних мереж та міжнародні партнерства для охоплення світової аудиторії. Такі ініціативи, як StopFake та VoxCheck Ukraine, про- дезінформація спростувати І кільце Надійний інформація забезпечити всебічний ресурси розділяє. Міжнародний до мас досягти Вони перекладають свою роботу кількома мовами, як-от такі групи, як Bellingcat та InformNapalm Російська військовий рухи, війна злочини І пропаганда про тактику інформація перевірити для ВІДЧИНЕНО зварювання розвідка методи збору використовує. Результати Російська дезінформація висвітлити їхні кампанії холдинг І неправильно до оповідей протилежний кладе.

Хоча відповідальні проукраїнські ЗМІ надають пріоритет перевірці фактів та точній інформації, на жаль, деякі з них використовують тактику, яка може негативно вплинути на сприйняття певних груп. Це Це з групами пов'язані фізичних осіб Як що ти бачиш використання гострої негативної мови або узагальнень, які потенційно впливають на акти агресії або навіть виправдовують їх Це може сприяти негативному сприйняттю певних груп і потенційно ство-

рювати сприятливий ґрунт для екстремізму. може створювати ґрунт для радикалізації, потенційно заохочуючи людей до прийняття екстремальної поведінки, поглядів чи точок зору, тим самим певним чином нормалізуючи радикалізацію щодо певної групи людей.

II.III.III.II. Соціально-економічні чинники

Економічний фактори з радикалізація між з'єднання розуміння є складним і часто нюансованим. Хоча прямого причинно-наслідкового зв'язку немає, дослідження показали, що економічний нерівності і можливість відсутність може сприяти уявленням, які роблять людей більш вразливими до наративів радикалізації (Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН), 2016; Kunst and Obaidi, 2020). Економічна нерівність загалом сприяє уявленням про несправедливість, розчарування та може сприяти почуттю відчуження. Люди стикаються зі значною економічною нерівністю коли ти сприймаєш, Це Один несправедливість і відчуження може створити відчуття. Це Виключення сентиментальний, деякі окремі особи, сприймається може спонукати до пошуку альтернативних ідеологій або груп, які обіцяють рішення для подолання економічної несправедливості. Зв'язок між економічною нерівністю та радикалізацією з'єднання зрозуміти, радикалізація запобігти і радикалізувати протилежний ефективні стратегії для введення дуже важливо для розвитку.

В Україні соціально-економічні чинники відіграють важливу роль у формуванні сприйняття та сприяють умовам, які можуть збільшити ризик радикалізації. Історичний і геополітичний ефекти Це динаміка Країна перебуває в центрі розуміння спадщини радянської епохи та поточної геополітичної напруженості також включаючи бути наступним чином складний з дати в результаті багатьох за кількістю з труднощами протилежний поперек залишився. Економічний нерівності часто розглядаються крізь цю історичну призму, що сприяє відчуттю образи та уявній несправедливості.

Регіональний нерівності Це сприйняття більше в формується. Економічний розвиток суттєво відрізняється в різних регіонах, що

призводить до нерівності та маргіналізації. до твоїх почуттів шлях відкривається. Наприклад, українська протягом усього людина па-
діння на голову у доходах важливий відмінності Є І сусід регіони між
просторова кореляція обмежений. Високий Не Чистий Регіональний
До доходу (ВРП) власник деякі регіони середній під До ВРП власник до
регіонів сусід поки, інші зі своїми сусідами подібний ВРП рівень за-
хищає (Гетцнер & Мороз, 2021). Західні регіони, такі як Львівська,
Івано-Франківська та Тернопільська, мають сильний сільськогоспо-
дарський сектор та зростаючий послуга їхні сектори включаючи ди-
версифікований Один економіка загалом демонструють вищий
рівень економічного розвитку завдяки Києву, Дніпропетровську І
Харків як середина І Схід регіони більше великий до промислових
основ І більше високий людина за До ВВП власник буття разом, важ-
кій промисловості залежність І продовжувати ВООЗ від конфліктів
походження з про перебої з труднощами в протилежний є протилеж-
ним. До цього протилежний Одеса І Миколаїв як південь регіони До
Чорного моря І до портів з доступу користь від, сільське господарство
та потенціал зростання в торговельному та морському секторах, а
також у промисловості пропозиції.

Регіональний економічний у розробці нерівності різні фактори.
Хоча радянська політика підтримувала важку промисловість у певних
регіонах, занедбаний розвиток в інших регіонах та нерівномірне по-
страдянське зростання Один основа створив. Природний джерело
розподіл, інфраструктура якість а також сприяло регіональним від-
мінностям сполучення з торговельними шляхами. Крім того, занепад
традиційної важкої промисловості після розпаду Радянського Союзу
призвів до економічної стагнації та безробіття в регіонах, залежних
від ресурсів. Корупція І слабкий управління розвиток більше в забло-
ковано, має обмежений рівний доступ до ресурсів та можливостей у
всіх регіонах.

Триваючий конфлікт на сході України, особливо після повномас-
штабного вторгнення, спричинив масове безробіття, переміщення
населення та пошкодження інфраструктури. бути наступним чином

глибокий економічний Результати народила. 2023 рік до року безробіття аж до 18,3% досягне згода поки це робиться, домогосподарств 65% Лютий З 2022 року боком у своєму доході падіння є повідомлено. Головний дохід джерело Частка сімей, які покладаються на оплачувану роботу як 53% впав (ПРООН, 2023). Висновок аспект, домогосподарств Близько 44% мають труднощі із задоволенням своїх основних потреб, тоді як третина страждає від недостатнього харчування споживання життя І 43% з порції обмеження, в позику їжа взяття або вдаючись до таких заходів, як вибір дешевших альтернатив (ПРООН, За даними Світового банку, міжнародна межа бідності (6,85 доларів на людину на день) США (долар) під жити народний ставка У 2021 році 5,5% поки У 2022 році він зріс до 24,1% , що призвело до того, що 7,1 мільйона людей опинилися нижче цього порогу (Світовий банк, 2023). Це економічний труднощі доступний нерівності більше в погіршує ситуацію, підживлюючи розчарування та образу.

Відсутність довіри до інституцій також посилює сприйняття радикалізації. впливає. Економічний нерівності Зазвичай маргінальний проти установ, які вважаються нездатними задовольнити потреби груп невпевненість шлях відкривається. Це невпевненість, радикальний групи альтернативні наративи І рішення представивши традиційний влада фігури золото різьблений Складна історія політичної та економічної нестабільності України сформувала суспільне сприйняття несправедливості, підриваючи довіру до керівних інституцій. За матеріалами Київського міжнародного інституту соціології (КМІС). Опитування, проведене у 2023 році, показало, що рівень критики влади зріс порівняно з 2022 роком. збільшений вираженості поставив. Верховна До Ради чув довіра Він знизився з 35% до 15%, тоді як недовіра зростає з 34% до 61%. таким чином, уряду чув довіра Від 52% До 26% під час падіння, невпевненість Від 19% 44% піднявся (КМІС, 2023).

явлення про несправедливість – це ще один фактор, що сприяє ризику радикалізації. Самі іншим Порівняно економічний аспект Люди, які почуваються у невигідному становищі, можуть розвинути

почуття образи щодо системи або домінуючих груп, що спонукає їх звинувачувати у своїх проблемах певні ідеології чи групи. Завантажувач до оповідей більше ВІДЧИНЕНО ореол може принести. В Україні Це відчуття уявної несправедливості часто виникає з економічної нерівності, і люди порівнюють себе в несприятливому становищі з привілейованими групами, особливо з політичними елітами. Корупція, кумівство та прозорість відсутність Це сприйняття більше в погіршуючи ситуацію мрія розчарування та гнівати шлях відкривається. Політичні еліт Це проблеми невдача у вирішенні проблеми, політика установа критикуючи І рішення аспект альтернатива ідеології створює середовище, сприятливе для радикальних наративів, які натякають

Після широкомасштабної окупації колективні зусилля в Україні були зосереджені на боротьбі з російською агресією як спільним воєном, зосередивши всі фізичні, фінансові та психологічні зусилля. Один соціальний розуміння виринати вихід. Напій конфлікти Один осторонь залишився а внутрішні питання були депрієризовані на користь вирішення зовнішніх загроз. Однак корупція випадки, людина СНІД розкрадання буде прийнято І політичні маневри ця мова не здійснена єдність зламався і у громадській думці гнів, обурення та вимоги посилення нагляду. Ці порушення солідарності є передумовою радикалізації. створив родючий ґрунт (Мазурок, 2023).

Концепція відносної депривації також важлива для розуміння радикалізації в Україні. З точки зору є важливим. Фізичні особи лише їхня ситуація об'єктивний за критеріями згідно з але також шляхом порівняння його з іншими, які вважаються такими, що перебувають у кращій ситуації. В Україні соціальний структура ВІДЧИНЕНО соціальний відсутні класові відмінності, і люди часто вимірюють свій успіх у житті та фінансовому становищі, порівнюючи себе з найбагатшими в країні, особливо з олігархами. Це порівняння, у поєднанні з різкою економічною нерівністю, сприяє відчуттю нерівності та відчуження. Вони вважають себе більш економічно забезпеченими аспект не вигідний аспект сприйняття люди, Вони можуть бути більш сприйнятливими до радикальних ідеологій, які пропонують вирі-

шення уявних образ, розширення прав і можливостей або представляють альтернативне бачення суспільства.

Поза межами збоку, безробіття і можливість відсутність, відчай і позбавлений прав залишення до твоїх почуттів важливий Певною мірою зробив свій внесок створює умови, які можуть призвести до радикалізації. Особи, які були безробіття коли вони живуть або освіта і до працевлаштування роздратований Коли ви стикаєтеся з доступом до радикальних ідеологій, що пропонують відчуття мети, приналежності або розширення можливостей протилежний вразливий ореол вони можуть прийти. Це з цієї причини, безробіття Вирішення цих проблем та створення можливостей для особистого та професійного розвитку є ключовими кроками у запобіганні радикалізації.

Перехід від централізовано планової економіки до ринкової економіки у пострадянський період, українська для високий безробіття ставки і роздратований економічний можливості принесло з собою багато викликів, зокрема: Зміна економічних структур призвела до того, що певні верстви населення, особливо в країнах, що розвиваються, для необхідний навички власник ті, хто не має, нерівний Один Це спричинило розвиток економічний проблема, виключення та мрія розчарування до відчуття зробив свій внесок знайдено і деякі у випадках створило сприятливий ґрунт для радикалізації. Масштабна окупація України загострила проблему безробіття через масове переміщення населення, економічні потрясіння та втрату робочих місць. Багато громадянський твоє життя безпосередньо під впливом, домогосподарств приблизно

13% повідомили про пошкодження свого житла. Перебої в наданні основних послуг взимку 2022/2023 років значно знизили рівень життя (ПРООН, 2023). Відсутність доступу до якісної освіти була серйозною проблемою, особливо серед молоді, причому 11% визначили це як критичну проблему (ПРООН, 2023). Крім того, станом на 15 лютого 2024 року 13% українських біженців сферичний кількість До 6 479 700 досягнувши зі свого місця буде зроблено масштаб та підкреслив його вплив на економічні можливості (Операційні дані Портал, 2023).

Можливість відсутність той самий вчасно фізичних осіб власний їхнє життя Це також обмежує відчуття контролю над собою, що може призвести до розчарування та втрати напрямку, мети та може сприяти схильності до екстремістських дискурсів, що пропонують відчуття приналежності. Наприклад, війна з самого початку Це стона, чоловічий

23% жінок проводять вдома 50 або більше годин на тиждень, порівняно з 13% повідомили, що вони присвячують більше часу своїй роботі, вказуючи на гендерну нерівність у доступі до обов'язків та можливостей (ПРООН, 2023). за статтю на основі Це ефект, радикалізувати протилежний беззахисність складність підкреслює це ще більше.

Економічна вразливість серед безробітних або осіб з обмеженими можливостями може зробити їх більш вразливими до радикальних груп, які пропонують фінансову підтримку або обіцяють краще майбутнє. Такі групи часто мають лояльність та відданість. забезпечити для Це крихкість експлуатація робить. Це маніпуляції особистістю терміново економічний безпека потреба від Це зроблено легше І Вони терміново до труднощів сприймається Один рішення забезпечення радикальний ідеології прийняти більше схильний ореол приносить. Соціальні мережі Виключення І право позбавлення зазвичай є економічний можливості через брак походить з. Люди, які відчувають себе відірваними від основного суспільства, знаходять радикальні рухи, що пропонують відчуття спільноти. до груп орієнтація можливість більше високий Це відчуття соціальної ізоляції підсилює наративи, які легітимізують радикальні дії як засіб вирішення образ та досягнення розширення прав і можливостей.

Однак у контексті радикалізації кореляція не означає причинно-наслідковий зв'язок. Прийняття дуже важливе. Хоча економічні чинники є ефективними рідко є єдиним каталізатором. Інші фактори, такі як індивідуальна мотивація, соціальні мережі та психологічні фактори, також відіграють важливу роль. Важливо зазначити, що не кожен, хто стикається з економічними труднощами, стає радикалі-

зованим; більшість окрема особа екстремізму не керує. Сильний соціальний підтримка, до освіти Такі захисні фактори, як доступ та стійкість, мають вирішальне значення для запобігання радикалізації.

Природа радикалізації є складною та різноманітною; економічні фактори потенційно тісніше пов'язаний з певними формами правого екстремізму, ніж з іншими пов'язане. Це Стосунки тонкий Один таким чином розуміння, ефективна профілактика стратегії розвиток для життєво важливий важливість Підхід до радикалізації ґрунтується на надмірно спрощених узагальненнях. уникаючи обережно Один оцінювання вимагає. Економічний нерівності та обмежені можливості створюють умови, що сприяють радикальному дискурсу, тоді як індивідуальні мотивації І контекстуальний фактори процес нероздільний компоненти продовжує бути.

II.III.III.III. Політичний клімат

Політичний клімат формує сприйняття радикалізації як окремими особами, так і суспільствами. важливий Один роль грає. Соціальні мережі І політична поляризація підніматися "Ми І їх" менталітет шляхом годування фізичних осіб більш схильні до наративів, що принижують протиборчі групи та раціоналізують екстремістські дії ореол приносить. Це в опозиція або незгода радикалізація індикатор аспект бути охарактеризованим шлях може відкритися. Високий Економічні спади в поєднанні з безробіттям та зростанням нерівності породжують розчарування та обурення фізичних осіб передбачуваний швидко рішення Ведучий або чітко групи робить нас більш вразливими до радикальних ідеологій, які шукають цапа-відбувайла. Ця підвищена вразливість особливо важлива для тих, хто відчувається маргіналізованим або позбавленим прав. сприйняття радикалізації серед збільшення зробив свій внесок знаходиться.

Запальна політична риторика та упереджене висвітлення подій у ЗМІ ускладнюють розуміння радикалізації громадськістю, і часто кожен різні активізм або з опозицією Один зберігатися спричиняє.

Складний тем Це таким чином просто зменшення, призводить до того, що різні групи називають радикалами незалежно від їхніх справжніх переконань та дій. Особливо у боротьбі з тероризмом та у сфері безпеки Урядова політика в цій сфері може посилити почуття відчуженості та несправедливості, потенційно підштовхуючи людей до радикалізації. Дії за кордоном, такі як військове втручання, можуть сприйматися як такі, що сприяють радикалізації в інших країнах, і можуть впливати на те, як це сприймається вдома.

Історичний контекст та культурні цінності різних суспільств формують їхнє розуміння радикалізації. у формуванні важливий Один роль грає. Політичні Суспільства з історією гноблення можуть бути більш чутливими до уявних загроз свободі, тоді як інші можуть надавати пріоритет стабільності та порядку, що радикально етикетка для різні з порогами може призвести до. Це фактори Разом вони підкреслюють складну взаємодію між політичним кліматом та нюансованим сприйняттям радикалізації в різних соціальних контекстах.

В Україні політичний ландшафт, кожен хтось радикалізація їхні сприйняття значною мірою зазнала впливу важливих історичних подій, які по-різному вплинули на неї. Розпад Радянського Союзу призвів до швидких економічних та соціальних змін, створюючи почуття невизначеності та розчарування серед деяких верств населення. створив. Посередині виходить сила розрив, Це тип радикальний сприяли створенню середовища, сприятливого для екстремістських ідеологій, дозволяючи цим формуванням отримати владу . Розпад СРСР та подальше формування української ідентичності ознаменували собою важливий момент, який спровокував зростання націоналізму та сепаратизму. Цей період ознаменувався економічним стали свідками появи таких банд, як скінхеди, які процвітають на нестабільності та відчутному відчутті втрати. Рухи скінхедів часто набувають популярності серед незадоволеної молоді, яка шукає приналежності та ідентичності. Пострадянська невизначеність Вони до ваших повідомлень протилежний вразливий ореол приніс. Деякі групи скінхедів в Україні перейняли ультраправу та ксенофобську ідеологію, спрямовану проти меншин та сприйняту як «інозем-

ців» як цапів-відбувайлів за соціальні проблеми. На жаль, ці ідеології призвели до актів насильства та злочинів на ґрунті ненависті проти маргіналізованих груп. трансформували та ще більше поглибили соціальні розбіжності.

Помаранчева революція поглибила соціальний розкол і посилила радикальні настрої з протиборчих сторін. Пануюча недовіра до влади та політичних інституцій посилила почуття несправедливості та неповаги серед різних верств населення, створюючи атмосферу, що сприяє радикалізації. Соціальний розкол і недовіра, що настали після Помаранчевої революції, призвели до появи Проросійська ідеологія «Оплоту» подобається тим, хто відчувається маргіналізованим або зневаженим новим урядом. сказавши "Ми і їх" менталітет більше в зміцнився. Оплот вуличні сутички і уряд протилежний протести в включаючи діяльність, сприяло атмосфері радикалізації серед проросійської частини населення.

Гідність Революція, патріотизм збільшення і Україна захищати для радикальний готовий вжити заходів бути Звідки сталося. Однак той самий Водночас деякі проросійськи налаштовані громадяни радикалізувалися, а на Донбасі з'явилися збройні сили. Відображаючи складність ідеологічної поляризації, цей період також спостерігався тривожним зростанням антизахідних та антисемітських настроїв, таких як поява руху «Мізантропічний поділ». Ця неонацистська група є візерунком радикалізації деяких українців, що підживлюється посиленням патріотизму та антиросійських настроїв. Їхня ідеологія екстремальний націоналізм, білий перевага і пропагує ненависть до меншин. «Мізантропічний відділ» відіграв певну роль у збройному конфлікті на Донбасі, атакуючи українські сили та проукраїнське цивільне населення. брав участь у актах насильства. Ця ситуація ще більше загострила конфлікт і Існування цих груп підкреслює ідеологічний розкол в українському суспільстві, що підживлюється націоналізмом та гнівом. підкреслює потенційну небезпеку радикалізації.

Російська агресія ще більше прискорює динаміку радикалізації в Україні підживлюється. Росія протилежний в емоціях збільшення і

радикальний захист. Помітними реакціями були готовність до заходів. Частина населення України радикалізувалася, що призвело до появи ультраправих груп. Водночас цей період був періодом радикалізації під впливом геополітичних подій, з багатогранними причинами. Показати, різні до груп орієнтований іноземний спостерігається зростання ворожості та нетерпимості. Разом ці політичні події залишили незгладимий слід у соціальній структурі України, посилюючи сприйняття радикалізації формований і ефективний втручання і профілактика для сприяло складній динаміці, яка вимагає нюансованих підходів.

Сприйняття реакції уряду на екстремізм в Україні та її вплив на радикалізацію є складним та багатогранним питанням. різні сегменти, уряд екстремізму дано реакція має різні думки з цього питання. Деякі люди кажуть це. Хоча інші вважають це ефективним та необхідним, інші вважають це жорстким, дискримінаційним і навіть таким, що підживлює подальшу радикалізацію. Можу бачити. Зазвичай, Правоохоронні органи сили операції, спостереження та заходи безпеки, включаючи законодавство про боротьбу з тероризмом. Ці заходи можуть сприйматися як ефективні у запобіганні безпосереднім загрозам, але вони також можуть викликати занепокоєння щодо громадянських свобод та відчувати деякі верстви населення. Корінні причини та уявна несправедливість. Рука не взято уряду і до його легітимності той, який... може підірвати довіру і фізичних осіб альтернатива рішення. Ведучий радикальний до дискурсів може зробити його більш чутливим.

Таким чином, єдиним офіційним документом, у якому згадується радикалізм як загроза нашому суспільству, є Указ Президента України щодо Постанови Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію інформаційної безпеки» від 15 жовтня 2021 року, де він згадується у документі «Глобальні виклики та загрози (Сферична дезінформація кампанії у кількості у розділі збільшення) згадується: Фізичні особи і групи їхні розуми Глобальна дезінформація, нахненна авторитарними урядами та радикальними активістами для

маніпуляцій кампанії, Штати демократичний розвиток та міжнародні стабільність загрозливий ВООЗ поширений Один ЗАСТОСУВАННЯ в Однак, немає жодної іншої реакції державного управління, яку можна було б проаналізувати з точки зору її сприйняття українським суспільством.

В Україні тривають дебати щодо того, чи належним чином уряд вирішує основні соціальні, економічні та політичні чинники, що призводять до радикалізації. Ці дебати вказують на необхідність цілісної та довгострокової політики, яка б враховувала не лише заходи безпеки, а й структурні причини радикалізації. Ці чинники включають бідність, маргіналізацію, брак можливостей та історичні образи. Триваюча війна в Україні значно загострила проблему екстремізму та радикалізації. значною мірою ускладнило справи . Іноземні актори, зокрема Росія, про- пропаганда І екстремізм про- групи Його вплив на підтримку не можна ігнорувати.

українська соціально-політичний рама всередині Радикалізм І Під час аналізу проявів виявилися різні результати. Різні типи радикальних спільнот помножених, однак радикальний ваші рухи стан Політики від розташування великий Півною мірою відсутній де він зупинився виявлення Натомість деякі політики активно підтримують такі групи та використовують їх як інструмент впливу. Соціальна загроза, яку становлять радикальні групи, оцінюється з точки зору їхнього потенціалу еволюції в більш екстремістські формування. Хоча Україна ще не стала свідком повного дозрівання таких спільнот, поширення та підтримка радикальних рухів є важливим фактором. збільшує ризик стати організованим.

Вирішення проблеми радикалізації в українському суспільстві вимагає розробки комплексної державної політики, спрямованої на захист населення від радикального та екстремістського впливу. Це вимагає зміцнення правових, інформаційних та культурних структур для регулювання різних динамік громад і таким чином запобігання виникненню екстремістських рухів. Зокрема, протидія радикальному та екстремістському дискурсу Існує нагальна потреба

в цілеспрямованій цензурі ЗМІ, щоб запобігти поширенню радикальних ідеологій у суспільстві. Автор стверджує, що державні посадовці, політики і різні політичний формування, вечірка І виступає за встановлення норм цензури, що регулюють публічні виступи та заяви представників організацій.

II.III.IV. Погляди щодо запобігання радикалізації в Україні

II.III.IV.I. Довіра до інституцій

українська Правоохоронні органи сили негативний радикалізація профілактика їхні зусилля ґрунтуються на кримінальному законодавстві. Стаття 161 Кримінального кодексу України. Стаття 1 Кримінального кодексу України встановлює сувору відповідальність за порушення рівноправності громадян за їхньою расовою, національною, регіональною приналежністю, релігійними переконаннями, інвалідністю та іншими ознаками (Кримінальний кодекс України , 2024). Закон забороняє розпалювання національної, регіональної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, приниження національної честі та гідності або посягання на почуття громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями. образа робити прицілювання свавільний ваші дії добре замовлення раса, Пряме або непряме обмеження прав громадян на основі кольору шкіри, політичних, релігійних чи інших переконань, статі, інвалідності, етнічного чи соціального походження, майнового стану, місця проживання, мови чи інших ознак, або передбачає покарання за встановлення прямих або непрямих привілеїв .

Усталена точка зору українських правоохоронців полягає в тому, що злочини, скоєні на ґрунті нетерпимості, є посяганням на найцінніше: свободу слова, свободу бути зі своїми поглядами, свою ідентичність. Тому такі злочини є особливим заслуговує на увагу. Тому вживаються заходи для покращення імплементації законодавства про нетерпимість в Україні. Зокрема, з січня 2020 року в Україні відкрито представництво Freedom House, яке співпрацює з організаціями громадянського суспільства. всередині «В Україні ненавидіти

до їхніх злочинів протилежний у боротьбі проєкт «єдність» працює. Сьогодні, ненавидіти їхні злочини за яким спостерігають також включаючи Існує мережа партнерів, що складається з дев'яти організацій, що займаються різноманітними темами, зокрема: 3 жертвами комунікація висихає, українська Вони збирають інформацію про інциденти ненависті на своїй території.

У 2021 році «Розслідування злочинів, скоєних на ґрунті нетерпимості в Україні» "практика" його роботи Результати було представлено (Практика надання правової допомоги проти України, включаючи мотиваційну мережу. Результати звіту, 2021). Дослідження, Фонд правової допомоги України, Генеральна прокуратура, Національна поліція України, Freedom House, Національні товариства України Конгрес, Роман Людина Права Центральний "Наші Наш світ», Правда Гончі, ЗМІНА, Людина Права Експерт Центральний I Регіональний Права людини Центр партнерство завдяки можливий сталося. Досліджено період з 01.01.2015 по 30.06.2020. Результати дослідження виявили, що протягом останніх п'яти років спостерігається тенденція до збільшення зареєстрованих випадків порушення статей Кримінального кодексу України, які передбачають покарання за злочини, скоєні на ґрунті нетерпимості. Водночас отримані дані свідчать про вибірковий підхід органів досудового розслідування, слідчих та національної поліції у кваліфікації злочинів за такими статтями.

Зокрема, не всі злочини, скоєні на ґрунті нетерпимості, кваліфікуються за відповідними статтями. Інспектори та прокурори оцінюють їх на власну думку. згідно з у суді Розгляд не ображайся можливість той, який... інший за статтю класифікує. Це доказ, п'ять рік всередині українська За порушення статті 161 Кримінального кодексу було порушено 597 кримінальних справ, але 372 було закрито, 9 зупинено, 179 продовжено та 21 скеровано до суду. Автори дослідження вважають, що спеціалізація прокуратури та слідчих є ефективним способом вирішення проблеми розслідування злочинів, скоєних на ґрунті нетерпимості. Автори, 2008–2009 рр. у роки Тільки

ненавидіти зі своїми злочинами боротьба робити одиниці між- Один група був створений Вони заявили. ВІН крапка, пошук І безпека на вашій службі екстремальний правий з організаціями зацікавлений спеціальний Існували підрозділи. Однак пізніше ці підрозділи були ліквідовані, правова основа та деякі заходи план також було скасовано.

Спікер на вашу думку згідно з, регіональний Прокуратура на рівні Один або двох прокурорів та одного слідчого, що спеціалізуються на злочинах, скоєних на ґрунті нетерпимості, у Державному бюро розслідувань та регіональному управлінні Національного агентства поліції, буде достатньо. Крім того, враховуючи відсутність чітких методів розслідування таких злочинів, необхідно розробити відповідний алгоритм та зразки справ, які можна поширити на інші підрозділи.

Вивчення, нетерпимість через злочинність робочий осіб чітко Визначає характеристики підозрюваних у злочинах, скоєних з мотивів нетерпимості. психологічний І психіатрична обстеження з програми, Це осіб властивості інший злочинність типи робочий осіб важливі характеристики Певною мірою різні є Зрозуміло, що. Це люди відрізняються поганою соціальною адаптацією та невдоволенням своїм становищем у суспільстві. Вони імпульсивні, мають поганий самоконтроль, схильні до непередбачуваних дій, емоційний аспект незрілий І Вони дитячі. Більшість Ці люди часто не розуміють, чого від них вимагає суспільство, або не хочуть виконувати ці вимоги. Наявність іншої раси, національності чи інших соціальний представники груп мають тверде переконання, що вони «інші» та погані. Коли вони скоюють злочини через нетерпимість, ці люди не відчувають провини, оскільки вважають свої дії виправданими (Практика розслідування в Україні злочинів, вчинених з мотиваційний (нетерпимості). З початком активної фази війни на території України у лютому 2022 року існує ймовірність перенаправлення ненависті та нетерпимості до українців з «внутрішньої сфери» у «зовнішню сферу». Основним джерелом радикалізації зараз є держава-агресор та

її підтримка війни і офіційний уряд представництво ВООЗ є громадянами (Кримінальний кодекс Україна, 2024).

Питання довіри до державних інституцій та органів влади було постійним протягом усього періоду незалежності. українська для важливість постачання зробив. Один збоку Це ситуація, громадяни уряд про власний ваші погляди вираз що вони зробили процес, це логічний наслідок демократизації суспільства в плані свободи слова. З іншого боку, традиційно високий рівень недовіри українців до державних інституцій зумовлений специфікою менталітету. Це означає традиційне домінування сімейних цінностей та особистих інтересів. Крім того, незадовільно Якість життя, соціально-економічні проблеми та відсутність належних соціальних гарантій створюють додаткові підстави для недовіри до влади.

Лютий У 2022 році війна активний етап з самого початку Це Відтоді рівень довіри до влади зріс через екзистенційні загрози. Це У цій ситуації люди покладали свої надії на місцеву та регіональну владу. З травня 2022 року по жовтень 2023 року рівень довіри до центральних органів влади в Україні Один Інший падіння сцена спостережуваний. Це ситуація, Про це свідчать дані опитування, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології з 30 вересня по 13 жовтня 2023 року. (Динаміка міжнародної соціології України є найважливішою інституцією у світі.) 2022 року та жовтнем 2023 року. Прес-реліз Київського міжнародного інститут соціологія, 2023). Президенту тих, хто довіряє ставка Від 91% Частка тих, хто довіряє уряду, зросла з 74% до 39%, а парламенту — з 76% до 39%. тих, хто довіряє ставка тоді як Від 58% До 21% впав. українська Озброєний Збройні сили та добровольці підтримують стабільний рівень довіри між державними інституціями. Згідно з результатами дослідження Служби військової розвідки України преса до пояснення згідно з, "прямо зараз українці 94% озброєні До сил (травень У 2022 році - 98%) і 87% волонтерам (травень 2022 р. - 87%) довіри». Це пов'язано з мужністю та самопожертвою, проявленими солдатами та волонтерами на війні. Довіра до місцевої влади не змінилася: як і в травні 2022 р., наразі довіряють 50%, тоді

як 46% – ні. Інституції чув довіра рівень, Це на даний момент громадян показує, що їхня критика зосереджена, перш за все, на уряді та Верховній Раді та меншою мірою на Президенті України.

Відсутність довіри до місцевої влади призводить до неефективного витрачання місцевих бюджетів. походить з. Це на даний момент, повний масштаб Один Існує небезпечна тенденція сприйняття місцевих органів влади як менш відповідальних у воєнних умовах. Як наслідок, громадська думка може бути не в змозі захистити місцеві органи влади від можливої рецентралізації та децентралізації. Громадяни між стан виконавчий директор до влади І критично низька довіра до органів місцевого самоврядування, безпосередньо пов'язаний з рівнем радикалізації в суспільстві. Однак між позитивною та негативною радикалізацією стосовно питань довіри відмінність робити використання Є. України близько в історії Позитивна радикалізація призвела до акцій соціального протесту, які, своєю чергою, спричинили позитивні зміни. Запобігання негативній радикалізації, пов'язаній з проблемою довіри до влади, призвело до впливу на процеси прийняття рішень державними інституціями. З точки зору цивільний суспільство ваша роль у зміцненні Такі заходи можна проводити, використовуючи традиційні методи громадянської участі.

Другий спосіб підвищення довіри до влади – це розвиток дорадчих та консультативних органів у центральних та місцевих органах влади. Зокрема, це спрямовано на покращення функціонування громадських рад та місцевих громадських зборів у складі регіональних військових адміністрацій. Також існують значні можливості для залучення організацій громадянського суспільства до розробки та реалізації проектів сталого соціально-економічного розвитку місцевих громад (Грушецький, 2023).

Тарасюк, аналітик Фонду демократичних ініціатив імені Т.І. Кучеріва, заявив, що загроза з боку ідеологічних груп в Україні на сьогоднішній день Він вважає, що кількість ультраправих або правопопулістських груп у Верховній Раді України є відносно невели-

кою (Тарасюк, 2023). кілька парламент від установи хтось бути Розгляд значення. Загалом, електоральна підтримка таких політичних сил рідко перевищує один відсоток населення. Дев'ятирічний У контексті війни недооцінка цих рухів — це просто перекручування потенційних загроз. Інтерпретація ні, той самий вчасно ворог до своєї діяльності означало б марнування значних соціальних ресурсів для протидії праворадикальним силам. Як показує практика, ультраправі групи дедалі більше інтегруються до регулярних військових частин України, що свідчить про високий рівень контролю над потенційними загрозами, які ці групи можуть становити. Однак радикалізація в українському суспільстві процес військовий очікуваний побічний ефект конфлікту Слід наголосити, що можуть існувати відмінності, і що вони не обмежуються однією ідеологічною орієнтацією. Окрім мільйонів внутрішньо переміщених осіб, українці, які є мігрантами або біженцями в країнах Європейського Союзу, також є дуже чутливими демографічними категоріями. Ці групи є як обидва також українська на їхніх землях з рештою сильний з'єднання Є. Це тип фактори, радикальний і екстреміст організації також включаючи бути наступним чином створює благодатний ґрунт для різних політичних суб'єктів.

Крім того, не можна ігнорувати існування близько мільйона учасників бойових дій в Україні, які після демобілізації стануть ветеранами війни, особливо вразливою підкатегорією суспільства. Після припинення бойових дій та серйозної гуманітарної кризи, екстремізм про- і радикальний соціально-політичний ваші рухи виринати ризик виходу є високим. Це ситуація особливо країна всередині зі свого місця зроблений Це може вплинути на людей, ветеранів та громадян, які з різних причин налаштовані проросійськи. Механізми вирішення цих питань мають особливе значення в контексті можливої деокупації частин Криму та Донецької та Луганської областей, які перебувають під контролем Російської Федерації протягом останніх восьми років. У цьому процесі критично важливо впроваджувати інклюзивну, партисипативну та сталу політику для зниження ризику радикалізації та забезпечення соціальної згуртованості. проблеми

Масштаби можуть бути безпрецедентними для України за останні роки.

Це приклади важливий Один матерія чітко виринали ставить це так: Українець, Беззастережно запозичувати практику ЄС та США не-можливо. Дискурс соціально-політичних викликів та ідеологічний контекст суттєво відрізняються від аналогічних у демократичних державах. Більше того, методи так званого «гібридного» впливу Російської Федерації на Україну суттєво відрізняються від її діяльності в країнах ЄС чи НАТО, де за це відповідають різні структури безпеки Російської Федерації. Ці проблеми стосуються не лише груп чи категорій населення, а й так званого «одинака-вовка», де радикалізація здійснюється не шляхом вербування чи будь-якого іншого руху чи групи. Це також може відбуватися в індивідуальній радикалізації через феноменальні механізми, коли це відбувається на основі індивідуального сприйняття причин проблем через випадкові життєві події, без участі.

Головна причина, чому це є значною проблемою для України, полягає в тому, що Російська Федерація намагається маніпулювати та радикалізувати вразливі групи населення. ви будете використовувати майже певний бути. Особливо Росії Після нового вторгнення у 2022 році в українському суспільстві залишиться невелика група, лояльна до російських наративів. групи Є бути продовжувати зроблю ми можемо почекаати. Зовнішній Загроза відкритий приклад Росія Федерація від підтримування це сепаратизм. Цей метод багатьом знайомий з ситуацій в Абхазії, Осетії, Придністров'ї та так званих "ДНР" та "ЛНР". Затяжні військові конфлікти Незважаючи на це, ця загроза залишається актуальною для України.

Кандидатура України до Європейського Союзу потребує особливої уваги, оскільки вона дозволить поглибити співпрацю у сфері безпеки та інтеграцію стратегії безпеки ЄС в Україні. Притаманний та специфічний характер загрози екстремізму та тероризму в Україні підкреслює необхідність вітчизняних досліджень та розробки політики в цій

галузі, оскільки багато практик неможливо безпосередньо скопіювати з інших країн.

Впровадження існуючих програм, аналіз соціальних тенденцій та використання досвіду демократичних країн допоможуть уникнути таких помилок, як глибока неоднозначність контролю, що спостерігається в превентивних програмах у Великій Британії. У цьому контексті фінансування проектів, які можуть здійснюватися у співпраці з місцевими громадами, та впровадження практик протидії насильницькому екстремізму (CVE) у цих громадах пропонує значні можливості. Досвід, набутий громадянським суспільством у цих сферах, є безцінним з точки зору покращення безпеки на місцевому рівні. Практики, засновані на громадянському суспільстві, є одним із найефективніших методів покращення середовища безпеки, оскільки вони мають потенціал для розвитку незалежно від державного фінансування або уваги центрального уряду, зосередженої на головній загрозі: Росії.

Тим часом, співпраця між правоохоронними органами, місцевою владою, громадами та неурядовими організаціями, що спеціалізуються на практиці боротьби з екстремістським насильством, буде вигідною для всіх сторін. Це зменшить навантаження на правоохоронні органи, особливо на служби внутрішньої безпеки, та допоможе зменшити вплив та дії Росії. загрозовий бути продовжувати він сказав для безпосередньо з жахом зможуть більше зосередитися на бойових діях. Громадські організації також отримають можливості та розроблять базові практики дерадикалізації, які держава зможе використовувати, особливо під час звільнення окупованих територій. Ініціативи громадських організацій збиратимуть додаткові дані та практики, надаючи інформацію та інформація важливий Півною мірою збільшиться. Інгібітор додатків Це важливий елемент безпеки України та новий компонент у боротьбі з тероризмом та гібридними загрозами. Повномасштабна війна знищить людський потенціал країни Вони залишаються актуальними навіть у часи скорочення ресурсів, соціальних криз та посилення інтеграції з ЄС та НАТО.

II.III.IV.II. Підходи до освіти та інтервенції

Проблема радикалізації в освіті в Україні не є ізольованою в рамках окремих освітніх видів діяльності та освітніх дисциплін. Термін «радикалізація» часто використовується для позначення у деяких гуманітарних освітніх дисциплінах, зокрема з «Історії», «Політології» І "соціологія" у своїх дисциплінах процеси активація", "екстремальний «думки», «схильність до крайніх дій» Цей термін використовується особливо політичний вечірки І громадськість асоціації, чітко політичний лідери та соціальні групи діяльність ідентифікувати для використовується. Радикалізація у прямому значенні – це термін, який використовується для опису таких понять, як «цькування», «домашнє насильство», «тероризм», «екстремізм». концептуальний у полі представництво робиться. Захід підтримується ЮНІСЕФ, Благодійним фондом «Kiddo», Громадською організацією «Студена», Українським жіночим консорціумом, Українським фондом «Благословення дітей», Міжнародним центром захисту жінок «Ла Страда-Україна» та Громадською організацією «Безпечний світ».

Проблему радикалізації в українських університетах обговорювали в Києві у 2013 році Події почали вимальовуватися у зв'язку з війною на сході України, окупацією української території та політичними конфліктами в суспільстві. Відтоді докладаються зусилля для трансформації національної системи освіти в напрямку запобігання радикалізації та мінімізації її негативних наслідків. Навчальні дисципліни з радикалізації в українських університетах спрямовані на те, щоб дати студентам зрозуміти сутність радикалізації та ознайомитися з механізмами та методами боротьби з радикалізмом у країнах світу. В освітньому процесі прояви радикалізації, виринати поява причини І стосовно організації формування І Розкрито особливості радикалізації в країнах світу та їх прояви. Педагоги повинні навчати студентів особливостям та проявам радикалізації в країнах світу. незалежно проаналізовано робити викладання; сучасний радикалізація їхні форми характеристика Вони беруть на себе завдання розвитку навичок для виявлення тенденцій, що виника-

ють; визначення механізмів та методів протидії радикалізації. Концепції радикалізації, сучасний радикалізація його розвитку до ваших проблем та його характеристики, механізми та методи протидії радикалізації також приділяється увага інформації про.

Зокрема, у 2022/2023 навчальному році у Львівському національному університеті імені Івана Франка «Радикалізм, екстремізм і з тероризмом механізми подолання і техніки» академічний дисципліна було розпочато. Дисципліна, Студенти першого курсу філософського факультету, що спеціалізуються на політології для було підготовлено (Осадчук, 2022). Ваша освіта зміст, Сполучені Штати, країни Латинської Америки, Західна Європа, Держава Ізраїль та Україна механізми та методи запобігання радикалізму, екстремізму та тероризму Методологічний аспект дисципліни складається з постбіхевіоризму та не-оінституціоналізму. У науковому та освітньому контексті курс слугує механізмом диверсифікації та поглиблення галузі наукового політичного аналізу.

Проблема радикалізації в українських університетах виникає у зв'язку з навчанням іноземних студентів. У наукових статтях, навчальних дисциплінах та громадській діяльності радикалізація розглядається в міжнародному та міжконфесійному вимірах концептуального поля «ксенофобія» та «толерантність». Зокрема, Міжнародний день толерантності відзначається в Україні як освіта що він побачив високий освіта в установах відзначається. Проекти громадських організацій спрямовані на протидію ксенофобії в університетах. Однак найвищим проявом такої діяльності є впровадження спеціальних навчальних дисциплін. Наприклад, у 2019/2020 навчальному році Сумський державний університет організував «Соціокультурну діяльність "Менеджмент" студенти для "Етнічна і Релігії Інтер Він започаткував курс «Толерантність» (Опанасюк В., 2019).

Викладання у процесі ідентичність, соціально-культурний різноманітність і толерантність питання; етнічна приналежність, нація, релігія та переконання; стереотипи та упередження: в обговоренні Розглянуто проблему незалежності суджень та самокритики;

поняття толерантності, дискримінації та нетерпимості. Таким чином, «радикалізація» як окреме поняття в українській освіті представлена в контексті історичного, політико-соціологічного та деяких інших гуманітарно-освітніх компонентів. Шкільна освіта у полі тоді як "тиранія" і "наси́льство" з поняттями підключений У деяких університетських програмах, з одного боку, тероризм та екстремізм пов'язують з радикалізацією, з іншого боку, радикалізацію Це мається на увазі у зв'язку з проблемами ксенофобії та етнічної та релігійної толерантності. Однак радикалізація українська освіта у полі Він не представлений як окремих випуск зі своїм унікальним змістом .

Критично низька присутність терміну «радикалізація» в освітній сфері сучасної України зумовлена відсутністю сталого та логічного визначення цього поняття. Загальний контекст та актуальні проблеми у світлі, концепція більше більше можна використовувати забезпечити для Ми спробуємо запропонувати таке визначення. Радикалізація – це процес. Тому Поняття «процес» – це загальне поняття, яке визначає значення основного терміна «радикалізація». Період, об'єкти і фактів рядний Один зміна, Один – це низка конкретних дій відповідно до регулярності. Тому під час роботи з радикалізації, чітко Один соціальна сфера країни і політичний у твоєму житті причинно-наслідкові зв'язки встановлено.

Більше того, основні риси поняття «радикалізація» визначаються ідеологічними аспектами. Тобто воно характеризується винятковою категоричністю та потенціалом аспект доступний в порядку Один змінити шлях Думки груп людей та окремих осіб, які можуть порушити справу. Цей розділ охоплює конституційну систему України. з погрозами підключений до відповідальності пов'язані покарання законодавство Це розуміння остаточно втілюється в терміні «наси́льницька радикалізація». Це, народний потенціал аспект терор до їхніх дій, до екстремізму, іноземний твоя ворожість екстремальний до його проявів і до тиранії Це факт, що носій ідей, які можуть призвести до законності, в деяких випадках це поєднується з антиконституційними ознаками.

В Україні поняття «радикалізм» зазвичай використовується в позитивному контексті, тобто Один екстремальний діяльність, пристрасть, екстремальний громадськість активізм їхні форми Не слід забувати, що цей тип вживання використовується для вираження історичних, політичних та соціологічних інформація у своєму змісті спостерігається. З цим разом, Коли ми думаємо про радикалізацію в негативному сенсі, ми розглядаємо можливості соціально небезпечних та деструктивних подій, які можуть призвести до дестабілізації політичної системи. знак робити слід. Це З цієї причини, негативна радикалізація важливий особливість, ставлення І дії З точки зору Це протест. Отже, «радикалізація» термін логічний визначення Це розуміння Радикалізація – це процес посилення соціальної поведінки окремих осіб та соціальних груп щодо протиправних та соціально небезпечних явищ насильства, тиранії, екстремізму та тероризму.

Використання такого визначення матиме значний вплив на освітян, сприяючи чіткому розумінню радикалізації як негативного та соціально небезпечного явища. На основі цього розуміння можна буде зробити практичні висновки щодо визначення негативних соціальних явищ та процесів, пов'язаних з радикалізацією, та розробити заходи щодо їх запобігання та мінімізації наслідків. Така діяльність може бути невід'ємною частиною стратегічних програм уряду, а також майбутніх планів дій організацій громадянського суспільства, особливо відповідних спеціалізованих неурядових організацій.

З точки зору розуміння застосування поняття «радикалізація», метою освітніх зусиль є запобігання соціальній небезпеці та спрямування соціальної діяльності окремих осіб і соціальних груп у позитивному напрямку. Успіх у цьому відношенні ключ, радикалізація феномен дисциплін між- Один таким чином слід зрозуміти. Такий підхід прокладе шлях для розробки ефективних заходів. Видно, що процес радикалізації має філософські, історичні, політичні, соціальні, правові, психологічні та фізіологічні аспекти. Філософські аспекти – це органи державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, політичні партії, впливові соціальні групи, громадянське суспільство, установи І політичний лідери ідеологічний Зміст з пов'язане. Ради-

калізація його історичні аспекти включають національний досвід на рівні ідей та у вимірах політичної боротьби у формі деструктивних акцій протесту, соціальних революцій та війн. Політичні прояви радикалізації можна побачити в діяльності сучасних політичних суб'єктів; соціальний прояви ефективний групи у їхній поведінці простежуваний; та правові аспекти можна побачити в процесі формування та розвитку законодавства щодо негативної та позитивної радикалізації.

На перший погляд це може здатися парадоксальним, але найважливіші аспекти радикалізації проявляються в психологічному та фізіологічному контекстах. Психологія радикалізації зосереджується на етапах розвитку людської психіки, від розчарування до прийняття втрати. Хтось аспект гнів, різні пригнічений ситуації як фізіологічні аспекти радикалізації – це нервові центри, які керують поведінкою. Його робота кондиціонування ситуативний аспект тимчасовий рейд пов'язаний з терміном «домінантний», який стосується рефлексивної системи. Поняття «радикалізації» Освіта України на поле вступаючи в важливість, війна і є пов'язаними проблемами. Позитивними аспектами радикалізації для України є мобілізація та консолідація місцевих громад навколо питання екзистенційних загроз. Це сталий соціально-економічний розвиток проєкти розвитку і до реалізації орієнтований потенційно може сприяти ефективним дослідженням.

З цим разом, неконтрольований Один радикалізація процес обіцянка коли йдеться про деструктивні дії, прояви гніву та загрози розпаду суспільства виринати зароджується. Це тип Результати сферичний безпека може негативно вплинути на систему. Радикалізація в Україні може набувати форми насильницької радикалізації, екстремізму та надмірних протестних настроїв. Це у випадку Європи у центрі Один нестабільність і непередбачуваність розкрити місцевість вийде. Сучасний України освіта у полі заявив умови можуть бути запропоновані в позакласних формах навчання, оскільки вони пов'язані з дуже швидкоплинними процесами.

Наукові дослідження в Україні мають бути спрямовані на виявлення основних факторів, що сприяють радикалізації. Всебічне розуміння цих факторів є надзвичайно важливим, особливо в контексті війни, що триває. Найважливішими факторами є бомбардування, жертви та поранення, спричинені. До них належать ті, що пов'язані з конфліктною ситуацією, як-от психологічний стрес, у якому перебуває людина. Ці травми, пов'язані з війною, мають глибокий вплив на психічне здоров'я та створюють умови, що сприяють радикалізації.

Соціально-економічний і зі статусом стосовно фактори також важливі. Один. Війна призводить до втрати робочих місць, зниження заробітної плати та багатьох людей призвело до неможливості підтримувати прийнятний рівень життя. Ця економічна нестабільність, уражений. Фізичні особи між мрією розчарування та крихкості твої почуття збільшився. До цього додатковий аспект, Бійці та між різними групами, такими як некомпатанти та солдати Збройних Сил України родичі (особливо подружжя) з більше широкий "мирний" серед суспільства зростаючий. Один соціальний дохід Є. Це відділ, війна корупція під час війни та недостатня увага до державних витрат воєнного часу не робити як з тем походження з "народний уряд" у рядку як держава обидва також місцевий рівень з конфліктами більше в стає дедалі інтенсивнішим. Професійний кола також зростаючий до напруженості свідок мертвий, поганий вивчення Конфлікти виникали між керівництвом і робітниками через умови праці та автократичну практику управління.

Окрім визначення передумов радикалізації, дуже важливо також дослідити її прояви в Україні. Одним із важливих проявів є масова роль наративів, що поширюються через ЗМІ. В основі процесу радикалізації. Ці оповіді різноманітні та Зазвичай чітко адаптовані до цільових груп. Виникло шість основних наративів, кожен з яких мав різні модифікації та конотації. Перший наратив відображає співчуття до російського втручання таким чином Російська мир «Тим, хто чекає» зосереджується на. Останній, «кремлівські агенти», які спри-

яють атмосфері підозри та розколу, та Третій наратив обертається навколо встановлення олігархії в Україні та вимоги повернення на-грабованого майна. Четвертий наратив наголошує на корупції, зосереджуючись на проникненні корумпованих людей у владу, корупційних актах та непослідовності покарань. П'ятий наратив – це «українська Росія "це не так" твоя ідея підкреслюючи національний Ідентичність і підкреслює відмінність від Росії. Зрештою, історії людей, які намагалися уникнути військової служби Існує наратив про «дорогу на фронт».

Процес радикалізації, особливо в контексті насильницької радикалізації, також пов'язаний з певними образами та символами, які мають глибокий резонанс в українському суспільстві. Ці образи слугують центрами, навколо яких може відбуватися радикалізація. Наприклад, образ корумпованої людини, яка краде у воєнний час, викликає гнів і бажання помсти. Поняття «хорошого росіянина», яке сприймається як оманливе за своєю суттю, також відіграє певну роль у посиленні ворожості. Інші символічні образи включають «ждуна» (образ, що символізує очікування), «колаборанта», зниклого або загиблого солдата, пораненого бійця. І країна всередині з його місця зроблений Особи (ВПО) місце Люди, які живуть під постійною загрозою бомбардувань, ті, хто втратив роботу через війну І "фронтальний вхідний "діти" – "замовлення щоб забезпечити" для чоловіки, які повернуться – радикальні суддя являє собою дивний образ «народного месника», що уособлює відчуття

В Україні радикалізація практики також особливо соціальний медіа та громадський активізм. Наприклад, деякі блогери прийняли образ «народних месників», створили платформи для поширення радикальних меседжів. Активісти в місцевих громадах часто є носіями радикальних образів та наративів. рух сказавши радикальний ідеології більше в поширюється. Соціальні мережі плаче, слабкий від зла прямолінійно до ворожості багато розширення образа повний служить каналом для контенту. Місцеві протести, особливо місцеві ті, що спричинені неправильним розподілом ресурсів владою, – на-

приклад, перенаправлення ресурсів на репарації та реконструкцію, а не на воєнні зусилля – також відображають тенденції радикалізації. Неформальні молодіжні групи виникли як простори, де поширюються та підкріплюються радикальні дискурси та практики.

Однак, щодо способів запобігання негативній радикалізації наукові дослідження мають стратегічне значення. Створення стратегічних досліджень у громадах – більшість підходящий їхні шляхи знахідка підходящий є Розробка стратегії сталого соціально-економічного розвитку місцевих громад і до реалізації орієнтований дослідження Організований якщо вони це зроблять, відчують єдність навколо своєї місії побудувати спільне майбутнє. Така ситуація об'єктивний аспект радикалізації негативний прояви неможливо Також заслуговує на увагу ідея перетворення «Другої Української Республіки» на «Третю Українську Республіку»: соціальна трансформація з «дегенеративного консенсусного суспільства» на «суспільство сталого розвитку». Позитивний ідейно-психологічний фон для запобігання негативній радикалізації у форматах освітнього процесу може бути результатом створення конструктивного контенту, спрямованого на реалізацію ідеї згуртованості, єдності та об'єднання зусиль у медіасфері.

II.III.IV.III. Роль однолітків і сім'ї

Молодь, різні у полях Багато процес позаду відразливий сила і часто бере участь у рухах, що містять радикальні елементи. радикалізація у контексті Рука під час прийому, група Членство однолітка їхні сприйняття та їхня поведінка Як уражений досліджувати є важливим. Це динаміка впливу Охарактеризовано ВООЗ кілька основа матерія знаходиться. Соціальна приналежність відіграє важливу роль у формуванні поведінки та вибору молоді. Бажання взаємодії та прийняття часто рухає молодими людьми партнер Один зір, культурний контекст або мета Спільне використання до груп Ці групи можуть об'єднуватися проти уявного суперника або навколо спільної мети, що може сприяти почуттю приналежності. Однак, коли такі групи

побудовані навколо радикальних ідей, соціальна згуртованість молоді екстремізм про- з ідеологіями більше глибокий Один облігація вста- новити шлях може відкритися.

Групова динаміка також суттєво впливає на радикалізацію молоді. Молоді люди часто утворюють групи, в яких виникає спільна ідентичність, що зміцнює колективні норми та поведінку. Якщо ця спільна ідентичність ґрунтується на радикальних переконаннях, участь у таких групах може посилити бажання прийняти більш екстремальні ідеї. Ця динаміка ще більше посилюється впливом однолітків, оскільки Молоді люди більш схильні приймати радикальні погляди, коли відчувають сильне почуття єдності та прийняття в групі. Потреба в «живому» спілкуванні є ще одним фактором, що впливає на поведінку молодих людей, особливо з початку пандемії COVID-19 у 2020 році. Пандемія перешкодила особистій взаємодії. перешкоди шляхом створення Багато молодий чоловік онлайн контакт пройти або малий, подібний мислення однолітка групи всередині підтримка шукати примусовий. Ці групи часто формуються на основі схожих умов життя, таких як економічний статус, можливості навчання або переміщення через конфлікт. Ці невеликі групи однолітків мережі можуть забезпечити вкрай необхідну підтримку, а ширші соціальні взаємодії ізоляція різні вид до кутів викритий тому що це обмежує перебування, радикальний ідеології для репродуктивний райони в також може прийти.

Онлайн-спілкування, особливо після пандемії та війни, що триває в Україні, останній у роки молоді люди взаємодія для рейд Один платформа виникла як вийшов. Соціальні мережі крики І онлайн форуми молодь між комунікація та інформація шопінг сприяючи той самий вчасно радикальний групи для у центрі обов'язок можу бачити. Онлайн громади Зазвичай протести, домагання та радикальний дії заохочення ВООЗ ефективний думка лідери І блог Онлайн-взаємодія дедалі більше стає частиною спілкування молоді. Зі зростанням централізації цифрових платформ зростає потенціал для радикалізації, особливо в нерегульованих цифрових просторах.

В останні роки моделі спілкування української молоді змінилися як під час пандемії обмеження для обох також значно змінився через війну. Тому що, однолітки більшість їхніх взаємодій Зараз онлайн аспект відбувається. Це змінити більше роздратований І час час негативний взаємодії шлях відкрився. Це Одним із найочевидніших проявів є кібербулінг, форма негативної радикалізації, що поширюється серед молоді. Цей тип радикалізації часто обертається навколо нападів на людей через їхні особисті недоліки, що може призвести до цифрової комунікації. ізоляція в навколишньому середовищі та може посилити почуття ворожості.

Дослідження проводяться під керівництвом освітніх закладів, неурядових організацій та міжнародних організацій, спрямованих на боротьбу з негативною радикалізацією серед молоді. Це ініціативи, надійний комунікація середовища Він зосереджений на створенні єдності, сприянні толерантності та наданні психологічної підтримки молодим людям, які постраждали як від пандемії, так і від триваючого конфлікту.

В Україні продовжувати робить той, який... війна, Однолітки між може призвести до радикалізації головний від факторів є одним із них. Війна має глибокий вплив на молодь було; На передній частині Один поруч з вами смерть, травма, житло втрата, обов'язкове місце змінюється І психологічний стрес як досвід крихкості Однак, поширеним досвідом конфлікту є не розділення, а солідарність заохочення Не схильні тому що, В Україні Однолітки між поширений негативний радикалізація не спостерігається.

З цим разом, негативний радикалізація екстремальний форми, Це помітно у ставленні до однолітків з країни-агресора. Ненависть і бажання помсти формують емоційну основу радикального ставлення до молоді з ворожої держави. Ці почуття часто підживлюються почуттям безнадії через «втрачене дитинство» або втрату дому. У цьому сенсі радикалізація в Україні має зовнішню, а не внутрішню спрямованість. молодь Зазвичай країна всередині їхні однолітки "зброя"

"друзі" аспект тоді як їхня ворожість спрямована переважно на їхніх однолітків у сусідній державі, з якою вони воюють.

Сімейна динаміка є основою поглядів та цінностей молоді, оскільки розвиток стосунків у сім'ї та взаємодія між членами сім'ї створюють соціальні, культурні та моральні норми, які ведуть молодь у доросле життя. Вплив сімейної динаміки на формування поглядів молоді є багатовимірним; цей вплив включає моделювання поведінки, освіти в дитинстві, сімейні конфлікти та культурні чи релігійні впливи. Поведінка молоді Зазвичай батьки, великий брати і сестри або інший ефективний моделюється членами сім'ї. Коли в сім'ї є взаєморозуміння та повага, таке середовище може заохочувати молодих людей до прийняття позитивних поглядів та цінностей. І навпаки, наявність радикальних дискусій, постійної критики чи постійних конфліктів у сім'ї може до радикальних позицій тенденція може зміцнити. Наприклад, від батьків хтось Озброєний Обов'язок у військах якщо це станеться, молодь Це приклад подальші дії робити натхнення для може взяти. Або ж, коли батьки часто критикують дії уряду, молоді люди можуть скаржитися до місцевої влади. протилежний виходить радикальний зрячий з однолітками більше легко може адаптуватися.

Зростаючи в сім'ї, в першу чергу на ідеології та цінностях молоді людини ефект має. Сім'я навколишнє середовище, релігія, мораль, етика і соціальний норми як різноманітність життя у їхньому напрямку пов'язані вид кути фігури. Це основа переконання часто визначають, як люди ставляться до ширших соціальних проблем, формуючи їхній погляд на життя та суспільство. Конфлікти, розлучення або обмежені комунікація як сім'я динаміка негативний аспекти також погляди молоді може вплинути. Наприклад, батьки розлучення жити діти, можуть розвивати різне ставлення до міжособистісних стосунків, потенційно більше широкій соціальний їх взаємодії може вплинути. Це тип Вплив досвіду може формувати сприйняття молодими людьми влади, довіри та вирішення конфліктів. Сім'ї відіграють важливу роль у формуванні світогляду та іден-

тичності молодих людей. є основними каналами, через які передаються культурні та релігійні цінності. Культурні традиції, релігійні переконання та етичні норми зазвичай прищеплюються в сім'ї та молоді люди навколо них світ Як що вони розуміють І що вони коментували ефекти.

В останні роки сімейна динаміка в Україні серйозно постраждала як від пандемії, так і від триваючої війни. Українські сім'ї, перебуваючи під сильним емоційним тиском, змушені були зіткнутися з травматичним досвідом, таким як втрата або зникнення членів сім'ї через конфлікт. Такі ситуації призводять до того, що сім'ї проходять через стадії горя, описані в психологічній літературі – заперечення, гнів, торг, депресія та прийняття. Війна також призвела до переміщення, фізичних травм, втрати житла та роботи; доходи сімей значно зменшилися, і багато сімей були змушені мігрувати до різних регіонів або інших країн. У відповідь на ці складні умови радикалізація, що спостерігається в українських сім'ях, була значною мірою спрямована на державу-агресора, а саме на Росію. Такі емоції, як ненависть, гнів та бажання помсти, створюють відчуття єдності між членами сім'ї, запобігаючи внутрішнім конфліктам та зміцнюючи сімейну солідарність.

Однак розлучення членів сім'ї, особливо подружжя, створює постійну невизначеність. почуття І достатній батьки турбота відсутність життєздатний може спричинити психологічний стрес для дітей. Через війну вони не можуть навчатися чи працювати. країна зовні вихідний українська молодь, постійно стрес І гноблення Вони стикаються з додатковими труднощами, живучи під одним дахом. Ця напруженість негативно впливає на міцність сімейних зв'язків. у напрямку впливаючи І Зазвичай нападник державі Поточні вимоги роботи та освіти до членів сім'ї також мають критичний вплив на сімейні зв'язки. Фізична втома, постійний психологічний стрес та тривога за майбутнє є основними факторами в українських домогосподарствах, що спричиняють радикальну дискримінацію. ставлення розвивати зробив свій внесок Є І Це ставлення Перш за все, їхне

життя догори дригом від того, що відповідальний проведений державі протилежний спрямований до. Багато українських сімей сьогодні перебувають на межі виживання, живучи в надзвичайно скрутних умовах. боротьба з доходом та нездатність задовольнити основні потреби. Ці економічні труднощі ще більше підживлюють радикальні настрої проти держави, яка ініціювала конфлікт, оскільки люди пояснюють втрату щастя та стабільності діями агресора.

Сім'я підтримка і однолітка мережі, молодь між здоровий є важливими захисними факторами, що сприяють психосоціальному розвитку та загальному благополуччю. Ці соціальні середовища емоційний безпека, позитивний стосунки Моделі І стрес сприяє стійкості молоді, надаючи підтримку в кризові часи. Емоційна підтримка в сім'ї відіграє фундаментальну роль у розвитку молодого людини. З любов'ю, розумінням та підтримкою Охарактеризовано сказав позитивний Один сім'я навколишнє середовище, емоційний розвиток та стабільність заохочення робить. Подобається Один навколишнє середовище Тільки молоді люди душа не лише покращує здоров'я, але й сприяє оптимістичному погляду на життя та стабільному психологічному стану. Ця емоційна безпека забезпечує критично важливу основу для молодих людей, які борються з труднощами. Сім'я також позитивні стосунки змодельований первинний це навколишнє середовище. Діти перш за все Вони навчаються ефективним методам взаємодії та вирішення конфліктів у цій соціальній одиниці. Цей ранній досвід формує їхню здатність керувати стосунками в дорослому віці та розвиває життєво важливі міжособистісні навички, що сприяють соціальному та емоційному благополуччю. з навичками оснащує. Конфлікти конструктивний Один таким чином Рука взяття а здатність до здорової соціальної взаємодії має тривалий вплив на те, як молоді люди будують стосунки протягом усього свого життя.

У складних ситуаціях сім'я часто виступає важливим джерелом підтримки. робить. Стрес або криза у часи сім'я її члени обидва емоційний обидва Практична підтримка може допомогти підліткам розвинути незалежність та впевненість у своїй здатності долати

перешкоди. Підтримуюча сімейна мережа триваючий конфлікт в Україні, психологічний вплив якого може бути серйозним війна під час особливо Багато є важливим. Це у контексті сім'я, ризик негативної радикалізації шляхом забезпечення відчуття стабільності, раціонального мислення та емоційної безпеки колективний аспект – більшість кінцівка завантажувач важливий Один захисник фактор Мережі односторонніх також відіграють важливу роль у розвитку молоді, надаючи можливості для підтримки, розуміння та обміну досвідом. Зв'язки є невід'ємною частиною соціалізації та допомагають молодим людям розширити свій кругозір і уявити позитивне майбутнє. взаємодія, комунікація, партнерство, конфлікт розв'язання і ініціатива соціальні лайки ваші навички розвиток забезпечує. Це навички, соціальний у середовищах блукати та особистий до розвитку зробив свій внесок життєво важливо знайти є важливим.

В Україні доступний війна умови, психологічний до неприємностей протилежний важливість підтримки сім'ї як буфера більше в підкреслено. Зіткнувшись із екзистенційними загрозами, члени сім'ї часто розвивають глибше розуміння сім'ї як основної соціальної спільноти. Для українських солдатів сім'я є інструментом, який потребує захисту від зовнішніх загроз, мотивує зусилля опору та захищає українську територію. захист їхня рішучість безпосередньо впливаючи Один існування Представляючи Україну у ЗМІ сім'я до їхніх історій місце даючи зміст дедалі частіше стали популярнішими. Церемонії прощання із загиблими солдатами, прощання на фронті, зустрічі з ведучими новин, які повертаються з поля бою, та спілкування з родичами за кордоном через соціальні мережі – це наративи, які стали більш популярними серед громадськості. глибокий луна пробудження. Це тип медіа історії, перегляд, викликає високий рівень залученості, включаючи поширення, коментування та емоційні реакції. Така присутність у ЗМІ підкреслює життєво важливу роль сім'ї як джерела підтримки в драматичних обставинах війни.

Сім'я також надає практичну підтримку у вигляді фінансових переказів родичам, які перебувають у скрутному становищі через бід-

ність, хворобу чи психологічні проблеми, спричинені війною. Ці фінансові внески часто відіграють вирішальну роль у полегшенні складних ситуацій. Емоційна підтримка з боку членів сім'ї підтримка, до труднощів ті, хто терпить для особливо є важливим. Прямий Контакт підтримуються через телефонні дзвінки, листування в соціальних мережах та обмін файлами. Сімейні обговорення часто обертаються навколо поточних подій, зокрема стану безпеки на передовій та в їхніх місцевостях. Враховуючи екзистенційну важливість такого спілкування, очевидно, що підтримка сім'ї має життєво важливе значення в українському суспільстві на даний момент.

Мережі однолітків в Україні наразі функціонують переважно через онлайн-платформи, оскільки пряма особиста взаємодія стала обмеженою через проблеми безпеки, пов'язані з війною. Незважаючи на ці обмеження, одноліткі мережі, кожен група вік, професійний площа і життя пріоритети визначено Один солідарність почуття представити продовжувати Так і є. Однак триваюча війна, всі у цих взаємодіях з однолітками домінуюча тема в прийшов та комунікація його зміст і природа сформувався. Війна активний До початку етапу комунікативний зміст різних груп однолітків адаптується до їхніх конкретних інтересів та контекстів. згідно з змінювався. Однак останній два рік всередині всі у групах однолітків Обговорення з війною стосовно Теми навколо концентрований. Ця зміна, конфлікту українська суспільство на ньому поширений ефект відображаючи та обидва сім'я обидва також однолітка мережі Це жорсткий часом молодь Підтримка між забезпечення і довговічність у технічному обслуговуванні критичний ваша роль золото малює.

II.III.V. Пропозиції щодо протидії радикалізації серед молодіжних працівників в Україні

II.III.V.I. Освітні та просвітницькі кампанії

Розслідування радикалізації в Україні є однією з головних проблем, з якими стикаються вразливі групи. ризики ефективний виявлено певним чином буде зроблено та зменшення для місцевий

погляд кут вимагає. Такий підхід є життєво важливим не лише для запобігання екстремізму, але й для протидії спробам Росії посилити соціальну та політичну боротьбу в країні. Враховуючи масштаби потенційних загроз, такі спроби особливо для уряд ресурсів загальний дефіцит у світлі, Зрозуміло, що потрібна ширша система втручання, що виходить за рамки того, що можуть забезпечити правоохоронні органи. Участь громадянського суспільства є важливою для впровадження та адаптації європейських стратегій боротьби з радикалізацією (CVE) та їх інтеграції в процес європейської інтеграції. обидва також людина допомога до ваших зусиль інтегрований Не майстерність Ведучий Ця стратегія забезпечує відповідний шлях для перевірки превентивних методів та методів дерадикалізації для груп ризику, а також необхідності примусових заходів. як мінімум завантажити для дані підошви створення містить.

Крім того, наукове дослідження процесів радикалізації, характерних для України Це важливо. Національний Стратегічний Дослідження Інститут Хоча вже існують помітні дослідження, такі як ті, що проводить (NISD), розширення досліджень ризиків та еволюції соціальних груп сприятиме розробці нових методів стримування. Це завдання вирішуватиме різні проблеми. протилежний поперек той, який... від демократій стратегії безпосередньо З огляду на складність транспортування та потенційні пастки, превентивні заходи боротьби з насиллям є невідкладними для маргіналізованих та знедолених верств населення. можуть бути ефективними у вирішенні проблем вразливості окремих осіб, служити системою раннього попередження для виявлення проблем, що загострюються, та сприяти швидкому втручання на національному рівні. Розробка таких програм є результатом спільних зусиль дослідників, громадянського суспільства та державних органів, від соціології до кримінології, правоохоронної діяльності, освіти та психотерапії вимагає значної співпраці, що охоплює різні сфери, зокрема постконфліктне суспільство мотрошний очікування незважаючи на, Це зусилля Росії Ширша стратегія балансування тактики асиметричної війни проти України представляє критичні компоненти.

Таким чином, в Україні цілеспрямовані освітні програми, присвячені радикалізації, Автори від невідомо. ВІДЧИНЕНО джерело У спільноті час від часу можна знайти публікації дослідників, журналістів чи розслідувачів. Наприклад, науково-практичний семінар «Захист прав людини та основоположних свобод як життєво важлива основа всеохоплюючої безпеки в Європі», що відбувся у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ. Презентація на конференції була зосереджена на темі: «Права та свободи національних меншин в Україні» «Боротьба з радикалізмом серед молоді як засіб забезпечення 9-11. заняття для освіта урок години або урок жінка корисно для подій школа вашим вчителям представлено. Це Ще одним прикладом епізодичного звернення до таких тем є міжнародні зв'язки науковців або активних представників молоді. до подій Приєднання це могло б бути, наприклад українська Міністерство внутрішніх справ Євген Письменський, начальник відділу поліцейської діяльності ЕО дідоренко Луганськ Національний Інтер'єр Донецьк Університет Право Університет, "Насильство Включаючи До екстремізму Шлях Відкрито Радикалізація Брав участь у навчанні «Запобігання та боротьба з 42/2023/ONS». Навчання проводили правоохоронні сили Європейського Союзу. Освіта Агентство (CEPOL, Будапешт, Угорщина) І Організовано Міністерством внутрішніх справ Чеської Республіки у співпраці з Чеською поліцейською академією (Прага). Т. Тарасюк, експерт Інституту євроатлантичного співробітництва, зазначає, що, на жаль, в Україні наразі відсутня комплексна інфраструктура боротьби з тероризмом. Немає превентивних механізмів, а основна увага приділяється вирішенню загроз силовими методами. Щодо конфлікту на сході України, зокрема, подій 27 січня У 2015 році Верховна Рада від прийняття сказав "Л/ДНР" Значного прогресу досягнуто у питанні необхідності визнання напіврежимів терористичними організаціями. З цим разом, з жахом боротьба у своїх механізмах Подальший прогрес був обмеженим.

Українець, 1998 рік у році встановлено українська Безпека Сервіс (СБУ) має окремий Антитерористичний центр, але повноцінним інституційним підрозділом для боротьби із системним тероризмом він

став лише 18 лютого 2018 року. Наразі Антитерористичний центр СБУ є лише силою прямої дії, без доступу до превентивних механізмів екстремізму. служить конструкцією. Механізми, що використовуються для запобігання або аналізу потенційних загроз пов'язані детальний інформація або в дані для громадськості ВІДЧИНЕНО Інтеграція в існуючу інфраструктуру Європейського Союзу не є новою справою України Один Європа безпека архітектура один із засновників хтось бути забезпечить. Це три головний ЄС Безпека Стратегія установа включає: Мережа обізнаності про радикалізацію (RAN), Альянс європейських міст проти насильницького екстремізму та Експертна група високого рівня з питань радикалізації при Європейській комісії. України Це до структур будь-який Один з прикметником участь, його може інтегруватися в загальноєвропейську систему боротьби з екстремізмом. Це вимагатиме розробки окремих превентивних систем. ваша потреба зменшить І тоді як з покупками у боротьбі особливо сприятиме транскордонній співпраці, що є важливим (Тарасюк, 2021). Міжнародний досвід використовувати І адаптація, України власний освіта та підвищення обізнаності розробляти свої кампанії помічник буде.

II.III.V.II. Посилення стійкості в онлайн-середовищі

Триваюча війна, несправедливість серед людей, розчарування та посилив почуття відчуженості, створивши благодатний ґрунт для радикалізації. Економічні труднощі та брак можливостей зробили людей більш сприйнятливими до екстремістської риторики, яка обіцяє вирішення уявних образ. Конфлікт також підживив ультраправі настрої та ксенофобські погляди, особливо щодо тих, кого сприймають як «іноземців» або етнічних меншин. Радикальні групи використовують ці настрої для вербування та мобілізації прихильників. експлуатація сказавши суспільство більше в може поляризувати. Це За цих умов онлайн-довговічність відіграє дуже важливу роль. Вищезгадані фактори, Рада національної безпеки і оборони України Рішення щодо Стратегії інформаційної безпеки України, прийняте Указом Президента України від 15 жовтня 2021 року Відповідно до Стратегії безпеки, погіршення стану інформаційної безпеки України

Слід підкреслити, що брудні інформаційні кампанії також проводив Секретар Ради національної безпеки і оборони України як зазначено наступним чином гібрид "Бій" важливий Один (Турчинов, 2015).

З огляду на дедалі більш цифровий характер сучасного життя, Онлайн-платформи відіграють важливу роль у формуванні переконань та поведінки молоді. відіграє певну роль. Для ефективної боротьби з радикалізацією, Вкрай важливо підвищити стійкість молодіжних працівників, які безпосередньо взаємодіють з молоддю. Цей комплексний набір рекомендацій має на меті забезпечити молодіжних працівників в Україні інструментами та стратегіями, необхідними для протидії радикалізації, з особливим акцентом на зміцнення стійкості в цифровій сфері. Важливим компонентом цих зусиль є освіта та обізнаність про радикалізацію. Комплексне розуміння радикалізації, визнання того, що радикалізація – це процес, який може призвести до незаконних та соціально шкідливих явищ, включаючи насильство, екстремізм та тероризм. Важливо розрізняти позитивний радикальний активізм, який може призвести до соціальних змін, та негативну радикалізацію, яка створює потенційні суспільні небезпеки. Також критично важливо заохочувати міждисциплінарний підхід до розуміння радикалізації, оскільки він охоплює різноманітні філософські, історичні, політичні, соціальні, правові, психологічні та фізіологічні виміри. Освітяни повинні інтегрувати різноманітні перспективи в методики навчання та надавати учням цілісне розуміння корінних причин та проявів радикалізації.

Розвиток навичок критичного мислення у молоді є ще однією ключовою стратегією боротьби з радикалізацією. Заохочення молоді до аналізу та сумніву в наративах і зображеннях, з якими вони стикаються в Інтернеті, може зменшити їхню сприйнятливість до радикальних ідеологій. Достовірна інформація неправильно з інформації розділяти для транспортні засоби щоб забезпечити, цифровий канали є ключовим фактором для зменшення впливу екстремістського контенту, що поширюється через соціальні мережі. Крім того, у навчальних закладах слід розробити та впровадити превентивні заходи

для виявлення ранніх ознак радикалізації серед учнів. Консалтинг послуги І однолітка підтримка мережі як Створення механізмів втручання для вирішення основних проблем, які можуть сприяти радикалізації може допомогти у вирішенні основних скарг та усунення вразливостей.

Сімейна динаміка також відіграє вирішальну роль у запобіганні радикалізації. Сприяння позитивному ставленню та поведінці серед молоді у створенні батьки І опікуни Участь є суттєвим. Батьківство семінари та програми підтримки може покращити сімейне спілкування, вирішення конфліктів та взаємоповагу, а також надати батькам можливість служити конструктивними взірцями для наслідування у громадянському житті та демократичних процесах. Зміцнення мереж підтримки сімей, оскільки вони можуть надавати емоційну, фінансову та практичну допомогу особам, постраждалим від війни. також той самий ступінь є важливим. Онлайн платформи а сприяння спілкуванню між родичами через громадські ініціативи може допомогти сім'ям стійко впоратися з негараздами та травмами, тим самим зменшуючи ризик негативної радикалізації. Слід також визнати вплив культурних та релігійних факторів на сімейну динаміку та розвиток молоді. Сприяння міжпоколінньому діалогу має бути зроблено, Сім'ї всередині потенціал покоління І ідеологічний може подолати розбіжності та сприяти створенню середовища толерантності, емпатії та соціальної гармонії. Такий підхід повинен поважати різні системи переконань, водночас наголошуючи на спільних цінностях, що сприяють позитивному розвитку молоді.

Вплив однолітків та онлайн-стійкість є критично важливими факторами у боротьбі з радикалізацією серед молоді. Програми цифрової грамотності у шкільних навчальних програмах інтегрований має бути зроблено, студенти онлайн у полях надійний та оснастити їх навичками відповідальної орієнтації. Виявляти онлайн-загрози, включаючи кібербулінг, мову ворожнечі та екстремістську пропаганду І Рука бути прийнятим пов'язані освіта, етика поведінка І критична взаємодія заохочення ВООЗ Один цифровий громадянство

культура розвивати Зміцнення мереж взаємодопомоги може забезпечити молоді відчуття приналежності, зв'язку та стійкості. Позитивну взаємодію з однолітками можна сприяти через онлайн-платформи, молодіжні ініціативи та громадські проекти. І колективна проблема вирішити заохочення робити, молодь лідери може надати їм можливість виступати послами миру, толерантності та соціальної інтеграції у своїх групах однолітків. Розробка та поширення контрнаративів для боротьби з екстремістськими ідеологіями та просування альтернативних перспектив в Інтернеті є ще однією важливою стратегією. Інфлюенсери, творці контенту та цифрові лідери думок можуть посилювати позитивні меседжі миру, різноманітності та солідарності. медіа з їхніми платформами партнерство робити, молоді люди культурний різноманітність, може ефективно залучати людей до створення та поширення контенту, що пропагує громадянську участь та демократичні цінності.

II.III.V.III. Громадські ініціативи та міжрелігійний діалог

Кілька група Ідентичність з підключений аспект радикалізація предмет, особливо в університетському середовищі, де неформальні лідери та групи останнім часом набули особливого значення (Miconi, 2024). Однак в Україні подібні процеси характеризуються особливою специфікою, зумовленою військовими умовами. Протягом історії нової України інститути громадянського суспільства стали потужним механізмом підготовки молодіжних працівників, які можуть систематично працювати над запобіганням негативному радикалізму. За останні три десятиліття української історії, у році відбуватися вхідний Багато за кількістю соціальний конфлікт, прояви радикалізму в державних установах вивчення майстерність таким чином це не спричинило внутрішнього конфлікту.

Роль державного сектору, яка вже є критично важливою для України, зростає, зокрема у волонтерському русі, участі в оборонних процесах, громадянському опорі та допомозі жертвам війни. Ці аспекти проявляються більше в можна покращити. З цим разом, Багато близько Один на той час, з цивільного сектору молодь своїх співро-

бітників безпосередньо Радикалізм з'явилася нова форма участі в процесах, пов'язаних із запобіганням негативним проявам. Ці процеси спрямовані на сталий соціально-економічний розвиток територіальних громад, звільнених від окупації, на основі визначення точок зростання місцевої економіки з точки зору створення комерційних підприємств з високою доданою вартістю. орієнтований стратегії розвитку І з впровадженням пов'язане.

У лютому 2024 року за підтримки ІСАР «Єднання» було створено громадську організацію «Сумський регіональний центр інтелектуальних громадських ініціатив» «Консультаційна, дорадча та медійна практика стабілізації та соціальної адаптації українських громад, звільнених від окупації» у вимірах "зміцнення" демонструвати почав це. Демонструвати Заходи проводяться у п'яти регіональних громадах звільненої Сумської області. Учасниками проекту є молодіжні працівники Сумського державного університету молодь науковий І педагогічний є працівниками. Демонструвати у своїх громадах студенти, що живуть І активний молодь також у проєкті місце бере.

Це проєкт впровадження, негативний радикалізації запобігання -більшість Суть цієї форми полягає в діяльності молодіжних працівників з числа викладачів університетів у побудові сталої економіки для майбутнього сучасних регіональних громад України. Регіональний розвиток стратегії, Суми Штат Університет будуть розроблені місцевими ініціативними групами під керівництвом групи експертів з числа молодіжних працівників. Це також потенційно сигналізує про перехід може виграти, добре інший українська регіональний громади стратегічний може забезпечити поширення їхньої діяльності на практиці.

Зрештою Радикалізм джерело соціальний шари І – це розділення, протистояння та непорозуміння між людьми. Цей розділення об'єктивно виникає через різні погляди на минулі події та сучасні процеси. Єдине, що може по-справжньому об'єднати людей, – це сучасне покоління та також майбутнє Покоління проблеми для є їхнім майбутнім. Це Тому діяльність молодіжних працівників у створенні

оптимальних економічних моделей майбутнього є найефективнішим способом запобігання негативній радикалізації.

Можливості міжконфесійного діалогу в процесі запобігання радикалізації в сучасному світі об'єктивний аспект дедалі частіше надія Це передавач (Відіянто, 2023). В Україні це тип можливості особливо сильний Тому що Це у штаті слухає між- Толерантність має давні традиції. Релігійні громади в Україні різноманітні та численні. Релігійний секти члени, власний між ними століття має ефективний досвід діалогу, який формувався протягом усього часу. Практика релігійних сект кожен релігійний у доктрині насильство І ворожість засуджується. Це також є основою боротьби з негативним радикалізмом.

Однак ситуація навколо Православної церкви Московського патріархату є джерелом певної напруженості. Керівництво організації звинувачують у сприянні військовій агресії на території України. Однак навіть у цій надзвичайно напруженій ситуації українцям вдається уникати крайніх проявів негативного радикалізму в таких випадках . В Україні слухає між- діалогу новий І новатор Щодо форм підтримки оборони, безпеки та сталого соціально-економічного розвитку України, можна запропонувати створення міжконфесійних рад. Перспективним також вважається включення представників різних релігійних конфесій до складу дорадчих та консультативних органів у національних та регіональних органах державної виконавчої влади та місцевого самоврядування. Особливої уваги та всебічного розвитку заслуговує практика військового капеланства. Це установи, які організовують церковні служби в містах, де відбуваються безпосередні конфлікти. релігія є їхніми чоловіками. Віра Представники символічний сім'я є активними організаторами його заходів. Протягом останніх двох років ескалації війни в Україні всі секти мають спільні проблеми, що створює простір для стратегічної комунікації з метою запобігання проявам негативного радикалізму.

II.III.V.IV. Міжінституційна співпраця та координація

Продовжити ВООЗ конфлікти, соціально-економічний труднощі І зовнішній Через гноблення молодь є вразливою до радикальних

ідеологій, що пропагують насильство, екстремізм та тероризм. Вирішення цієї складної проблеми вимагає зусиль різних урядів та жінок організації між міжінституційний партнерство і вимагає комплексного підходу, що включає координацію. Боротьба з радикалізацією в Україні є першочерговою відповідальністю Служби безпеки України (СБУ), а Центр боротьби з тероризмом відіграє центральну роль у цих зусиллях. Історично СБУ зосереджувалася на прямих діях та правоохоронній діяльності у відповідь на загрози радикалізації, вживаючи заходів для припинення екстремістської діяльності та затримання осіб, причетних до екстремістської діяльності. Ці зусилля є життєво важливими для підтримки безпеки та громадської безпеки. важливість якщо воно несе в, більше інгібітор заходи і різні установи і було визнано, що існує потреба в переході до посилення співпраці між зацікавленими сторонами.

Незважаючи на те, що СБУ є основним відомством, відповідальним за боротьбу з радикалізацією, її підхід загалом робить більший акцент на превентивних стратегіях. Натомість їхні зусилля були зосереджені на реактивних заходах, таких як спостереження, розвідка та боротьба з тероризмом. Хоча ці тактики є необхідними компонентами комплексної стратегії боротьби з радикалізацією, самі по собі вони недостатні для усунення корінних причин радикалізації та запобігання радикалізації людей.

До СБУ додатковий аспект, інший стосовно установи між Освіта і Міністерство науки, Міністерство молоді та спорту, Міністерство внутрішніх справ та різні неурядові організації знаходиться. Це установи кожен хтось, освіта Спроби та унікальним чином розглядає різні аспекти радикалізації, від програм залучення молоді до громадської поліції та послуг соціального забезпечення. Наприклад Освіта і Наука Міністерство, критичний мислення навички заохочувати, інклюзивний заняття розвивати і Екстремізм проти освітян і у навчальних закладах, таких як надання ресурсів для вирішення делікатних питань, пов'язаних з радикалізацією інгібітор заходи у його реалізації важливий Один роль може грати. З іншого боку, Міністерство молоді та

спорту молоді до позитивної діяльності інклюзія, соціальна гармонія заохочувати і розширення можливостей молоді і зосередитися на забезпеченні альтернативних шляхів участі.

Так само Міністерство внутрішніх справ відповідає за запобігання поширенню екстремістських ідеологій. І суспільство на рівні радикалізації Рука взяти для необхідний громадськість замовлення і ваша безпека у забезпеченні критичний Один роль Міністерство внутрішніх справ тісно співпрацює з місцевими правоохоронними органами для розвитку поліцейської діяльності, що підтримується громадою їхні ініціативи до життя може пройти, маргінальний з громадами довіра та налагоджувати співпрацю й розглядати скарги, які можуть сприяти радикалізації. Окрім державних установ, організації громадянського суспільства також надають послуги підтримки шляхом представлення, толерантність і різноманітність заохочення сказавши і людина права та відіграють важливу роль у боротьбі з радикалізацією, виступаючи за соціальну справедливість. Ці організації часто тісніше пов'язані з постраждалими громадами. Вони мають міцні зв'язки та можуть пропонувати індивідуальні втручання та мережі підтримки особам, які перебувають у групі ризику радикалізації.

З нетерпінням чекаю Україна більш цілісно бореться з радикалізацією та спільний підхід слід вживати як профілактичних, так і також реагент заходи і різні організація і зацікавлені сторони експертиза та ефективно використовувати свої ресурси. Посилюючи міжвідомчу співпрацю та координацію, Україна може підвищити свою спроможність вирішувати складні та багатогранні проблеми радикалізації та сприяти миру, стабільності та соціальній згуртованості. Хоча докладаються зусилля для боротьби з цією проблемою, країні необхідно покращити міжвідомчу співпрацю та координацію. Ці проблеми включають відсутність комплексної інфраструктури боротьби з тероризмом, зосередження уваги на реактивних заходах, а не на проактивних стратегіях запобігання, та обмежену в результаті різних факторів, таких як міжнародна співпраця.

Як наслідок, фрагментарний характер міжвідомчої співпраці в Україні перешкоджає ефективності зусиль щодо боротьби з радикалізацією. численні державні установи та громадянське суспільство Хоча існує потреба в координації та комунікації між цими установами, чується. Це фрагментація інформація обмін, джерело та розробка узгоджених стратегій запобігання радикалізації та боротьби з нею. Комплексна інфраструктура боротьби з тероризмом відсутність Це труднощі більше в зростає. Вкорінений На відміну від деяких західних країн, які мають систему боротьби з тероризмом, Україна не має центрального органу влади для координації та впровадження ініціатив щодо боротьби з радикалізацією Один система не існує. Це центральний не- підхід, ресурсоефективний якимось зібрані докупи бути принесеним, ускладнює обмін розвідувальними даними та координацію реагування на нові загрози. В результаті можуть виникати прогалини та дублювання обов'язків, що призводить до неефективності та втрачених можливостей для втручання .

Перший Європа Союз структури бути наступним чином міжнародний співпраця, Україна з радикалізацією боротьба місткість збільшення для Європейський Союз, Мережа обізнаності про радикалізацію (RAN) та Організація боротьби з насильством До екстремізму Навпроти Включно з Альянсом європейських міст (ECAVE) радикалізація І насильство включаючи екстремізм Рука взяти для комплексні рамки І механізми розвинувся. українська Це до ініціатив Приєднавшись, вони можуть скористатися передовим досвідом, досвідом та ресурсами для посилення власних зусиль щодо боротьби з радикалізацією.

Більше того, Європейський з партнерами партнерство, інформація обмін, сприяти нарощуванню потенціалу та спільним ініціативам для вирішення спільних проблем, пов'язаних з радикалізацією, включаючи обмін розвідувальними даними про іноземних бойовиків, онлайн радикалізувати протилежний стратегії розвиток І включаючи сприяння громадському опору екстремістським ідеологіям. Україна продовжує свої зусилля Європа стандарти І з його застосуван-

нями сумісний ореол шляхом принесення національний і міжнародний з радикалізацією у боротьбі надійність і може підвищити його ефективність.

II.III.V.V. Програми раннього втручання

Програми раннього втручання, спрямовані на радикалізацію молоді в Україні фрагментований і центральний не – Один з підходом характеризується різними урядовими установами, неурядовими організаціями (НУО) та міжнародними партнерами. Це тип програми у його реалізації місце часто потрібна більша координація та співпраця між зацікавленими сторонами. Увага значення Один спроба, цивільний суспільство їхніх організацій профілактичні та інтервенційні заходи. Ці організації часто безпосередньо звертаються до молоді з групи ризику та можуть надавати спеціалізовану підтримку та наставництво. Однак їхні зусилля обмежені непослідовним фінансуванням та відсутністю стандартизації. Брак методологій заблоковано через.

Державні установи, такі як Міністерство освіти і науки та Міністерство молоді та спорту в освітні установи і молоді центри через відіграє певну роль у впровадженні програм раннього втручання. Однак ці зусилля часто тимчасові. Це має природу і молоді співробітники між радикалізацією бракує комплексної стратегії для вирішення початкових подій в Україні. Міжнародна співпраця, особливо зі структурами Європейського Союзу, втручання програми розвиток для можливості пропозиції. Такі організації, як Мережа обізнаності про радикалізацію (RAN) та Альянс європейських міст проти насильницького екстремізму (ECAVE), пропонують цінні ресурси та досвід, які можна використовувати для зміцнення існуючих ініціатив.

Програми раннього втручання в Україні в першу чергу зосереджені на розвитку стійкості, критичний думати заохочення робити і позитивний. Ці програми зосереджені на підтримці ідентичності. Ці програми часто включають освіту, психічне здоров'я підтримка, соціальний включення і суспільство. Участь елементи включаючи ви-

користовує міждисциплінарний підхід. Один із поширених підходів полягає у наданні психосоціальної підтримки та консультаційних послуг особам, які можуть опинитися в групі ризику радикалізації. містить. Це послуги, екстремізм про- групи допомогти вирішити проблеми віктимізації, травми та соціальної ізоляції, які вони часто використовують для вербування вразливих осіб. Незважаючи на ці зусилля, програми раннього втручання У його впровадженні залишається кілька труднощів:

Багато організацій, що беруть участь у програмах раннього втручання, мають фінансове, кадрове забезпечення місткість І експертиза з точки зору з обмеженнями протилежний навпаки. Це програми його ефективність І сталий розвиток зміцнювати для освіта, місткість розвиток І інфраструктура інвестиції Соціально-політичний контекст в Україні, включаючи триваючий конфлікт та зовнішні впливи, створює унікальні виклики для зусиль раннього втручання. Програми включають молодіжних працівників. таким чином, щоб враховувати конкретні потреби та вразливості районів, постраждалих від конфлікту, та зменшувати вплив зовнішньої пропаганди та зусиль з вербування. слід адаптувати. В Україні рано втручання Немає надійних механізмів оцінювання для оцінки впливу та ефективності програм. Результати вимірювати, -більшість Добре додатків визначити та докази на основі рішення взяття процес повідомити для моніторинг та слід розробити рамки оцінювання. Для вирішення цих проблем та рано втручання програми розвивати для наступне представлені пропозиції :

Збільшення інвестицій у наращування потенціалу організацій, що беруть участь у програмах раннього втручання, включаючи навчання персоналу, розробку стандартних протоколів та створення механізмів забезпечення якості потрібно зробити . Раннє втручання Участь громади є важливою для успіху програм. Слід докласти зусиль для залучення місцевих громад, релігійних лідерів, освітян та інших зацікавлених сторін до розробки, впровадження та оцінювання програм. Радикалізація серед молодіжних працівників в Україні основа

причини зрозуміти і до цілі орієнтований. Для розробки втручань потрібні додаткові дослідження. Тенденції за яким спостерігають і радикалізація причини виявлення та вимірювання нових загроз і впливу програми з часом. Системи збору даних слід посилити для раннього втручання програми. В Україні молодь співробітники відіграє вирішальну роль у запобіганні та боротьбі з радикалізацією серед багатопрофільних. Один підхід шляхом прийняття, зацікавлені сторони між співпраця шляхом заохочення та основа труднощі. Рука взявши, Це програми радикалізації ризик може ефективно зменшити та сприяти соціальній згуртованості, стійкості та толерантності в українському суспільстві. Завдяки спільним зусиллям та постійним інвестиціям Україна може захистити вразливих осіб та зміцнити оборону країни від екстремістських ідеологій. опір Зміцнення рано стійкий до втручання кадр може створити.

II.IV. Усвідомлення та розуміння радикалізації молоді у Франції

Радикалізація у Франції – це складне та багатофакторне питання. Зростанню радикалізації у Франції сприяла низка факторів: соціальна та економічна маргіналізація певних громад, особливо в неблагополучних передмістях; міжкультурна напруженість, що підживлюється дискримінаційною політикою та ксенофобською риторикою; міжнародні конфлікти, що призвели до віктимізації частини мусульманського населення; екстремістська пропаганда в Інтернеті; та відчуття відчуження, яке відчувають певні особи, зокрема мусульманські сім'ї з колишніх французьких колоній. Однак радикалізація не обмежується мусульманами та стосується лише меншості людей, тоді як клімат небезпеки сприяє відмові від ідентичності та радикалізації.

Міжнародні конфлікти, такі як війни в Сирії, Іраку та тепер у Палестині, також відіграли певну роль у радикалізації деяких осіб. Стан війни та жорстокість конфліктів приваблюють іноземних бойовиків, але також підживлюють розчарування та гнів серед деяких людей у Франції, підштовхуючи їх до екстремістських ідеологій. До цього додається екстремістська пропаганда в Інтернеті, яка є основним фак-

тором радикалізації. Терористичні групи використовують соціальні мережі та онлайн-платформи для вербування нових членів, поширення своїх ідеологій та заохочення до насильства. Таким чином, користувачі піддаються впливу екстремістського контенту та мови ворожнечі, що має радикалізуючий ефект. У випадку релігійного екстремізму важливо пам'ятати, що хоча мотивація різна, процеси, що призводять до екстремізму, часто мають спільні риси. Екстремізм може бути радикальною політичною ідеологією, заснованою на гніві на чинну систему, або це може бути екстремістська версія релігійних принципів.

В економічному плані безробіття та деякі наслідки економічної кризи можуть сприяти цьому відчуттю маргіналізації в деяких міських та приміських районах Франції. Дискримінація у сфері зайнятості та труднощі з доступом до ринку праці, особливо для молоді з робітничих кварталів, можуть викликати почуття відчуженості, а в деяких випадках і відчаю, що призводить до сумнівів у суспільстві та цінностях, на яких воно базується, і пошуку інших форм приналежності та визнання. На культурному рівні радикальний дискурс, що циркулює в певних етнічних чи релігійних культурах, може посилити інтровертну ідентичність спільноти та призвести до прихильності до екстремістських ідеологій. З соціальної точки зору, економічна та соціальна маргіналізація певних груп сприяє почуттю відчуженості та посилює обурення щодо суспільства. Секуляризм у Франції призвів до кризи ідентичності, що виникла внаслідок втрати культурних чи релігійних орієнтирів, які відіграють не менш важливу роль у процесі радикалізації. Нарешті, коли йдеться про виявлення факторів ризику радикалізації у Франції, нам потрібно дуже уважно розглянути роль основних французьких національних ЗМІ та соціальних мереж, їхню здатність швидко поширювати мову ненависті та їхню частку відповідальності. Радикалізація у Франції є результатом поєднання соціальних, політичних, економічних та міжнародних факторів, які сприяють прийняттю екстремістських ідеологій. Важливо зазначити, що кожен випадок має свою власну складну динаміку, і будь-який підхід до боротьби з радикалізацією повинен враховувати це розмаїття.

II.IV.I. Фактори, що сприяють радикалізації

Радикалізація – це багатовимірний та складний процес, який впливає на індивідуальний, соціальний, економічний, політичний, релігійний, психологічний, культурний, екологічний та міжпоколінний рівні. Ці фактори динамічно взаємодіють, формуючи сприйняття, поведінку та потенційну схильність людей до радикальних ідеологій. Глибоке розуміння цих факторів має вирішальне значення для розробки цілісних стратегій запобігання, які спрямовані не лише на індивідуальні вразливості, а й на структурні проблеми.

II.IV.I.I. Індивідуальні фактори

Індивідуальні фактори є центральними в процесі радикалізації серед молоді у Франції та часто виступають початковими рушійними силами для переходу до екстремістських ідеологій. Ці фактори включають боротьбу з особистою ідентичністю, потребу в соціальній приналежності, емоційну вразливість та психологічні потреби, які можуть суттєво вплинути на шлях молоді людини до радикалізації. Молодіжна робота відіграє життєво важливу роль у вирішенні цих факторів, надаючи системи підтримки, позитивні моделі для наслідування та можливості для соціальної інтеграції.

Як уявна, так і фактична маргіналізація є важливими рушійними силами радикалізації серед молоді у Франції. Досвід соціальної ізоляції, расизму та культурного відчуження особливо поширений серед молоді з іммігрантським походженням, наприклад, з Північної Африки та країн на південь від Сахари. Ці молоді люди часто стикаються з дискримінацією в освіті, працевлаштуванні та житлі, що сприяє глибокому відчуттю «іншості» та відокремленості від основного французького суспільства (Khosrokhavar, 2017). Це відчуття ізоляції посилюється «подвійною маргіналізацією», коли молоді люди відчують себе відкинутими як іммігранти, так і громадяни. Наприклад, молоді мусульмани у Франції повідомляли про ісламофобські випадки, такі як словесні домагання, обмеження щодо релігійного одягу та дискримінаційна політика, яка сприймається як спрямована

проти їхньої релігійної ідентичності (Roy, 2004). Ця дискримінація може поглибити почуття вразливості та підштовхнути деяких молодих людей до екстремістських груп, які представляють себе захисниками маргіналізованих.

Криза ідентичності є критичним фактором радикалізації молоді, особливо серед тих, хто намагається узгодити суперечливі аспекти своєї ідентичності. Для багатьох молодих мусульман у Франції балансування їхньої релігійної ідентичності зі суворими світськими цінностями країни (*laïcité*) може бути складним завданням. Цей внутрішній конфлікт може створювати психологічну напругу, що спонукає деяких молодих людей шукати ясності в радикальних ідеологіях, які пропонують сильне відчуття приналежності та ідентичності (Silke, 2008). Молодіжні працівники відіграють важливу роль у вирішенні цих проблем ідентичності, створюючи простір для діалогу та порозуміння. Програми в школах, молодіжних центрах та громадських організаціях часто зосереджені на міжкультурній освіті та обговореннях громадянства, допомагаючи молодим людям інтегрувати свою релігійну та культурну ідентичність зі своєю французькою ідентичністю. Сприяючи почуттю прийняття та підтвердження, ці ініціативи зменшують привабливість радикальних наративів, які зображують французьке суспільство як вороже до релігійного самовираження (Neumann, 2013).

Незадоволені емоційні потреби або психологічна вразливість, така як травма, значною мірою сприяють радикалізації серед молоді. Наприклад, молоді люди, яким бракує любові, підтримки чи безпеки через нестабільну сімейну динаміку чи слабкі мережі однолітків, частіше звертаються до екстремістських ідеологій, що пропонують відчуття сім'ї, спільноти та любові. Вербувальники часто використовують цю емоційну порожнечу, представляючи себе як постачальників стабільності, мети та відчуття приналежності (McCauley & Moskalenko, 2011). Втручання в молодіжну роботу, такі як консультаційні послуги та програми наставництва, можуть задовольнити ці психологічні потреби, надаючи емоційну підтримку, стійкість та по-

зитивні моделі для наслідування. Молодіжні центри у Франції часто пропонують індивідуальне наставництво, де навчені молодіжні працівники допомагають молодим людям долати особисті труднощі, підвищувати самооцінку та розробляти стратегії подолання почуттів виключення чи вразливості. Ці програми мають вирішальне значення для протидії емоційній привабливості радикальних груп, які називають себе «сім'єю» або «братерством» для ізольованих молодих людей (Kerel, 2015).

Хоча соціально-економічні фактори, такі як бідність та безробіття, є ширшими структурними проблемами, вони також відіграють значну роль на індивідуальному рівні. Економічна скрута часто загострює почуття несправедливості та відчуження серед молоді в економічно неблагополучних районах, таких як передмістя (Laurent, 2016). Ці райони, що характеризуються високим рівнем безробіття, недостатніми освітніми можливостями та обмеженою соціальною мобільністю, створюють умови, в яких можуть процвітати радикальні ідеології. Радикальні групи часто виступають у ролі постачальників економічних можливостей, обіцяючи фінансові стимули, їжу чи захист молодим людям, які стикаються з економічною нестабільністю. Наприклад, деякі фундаменталісти у Франції пропонували фінансову підтримку бідним сім'ям, представляючи свою ідеологію не лише як духовно змістовну, але й матеріально корисну (Vidino, 2017). Молодіжні працівники, які вирішують ці соціально-економічні проблеми, зосереджуються на сприянні професійному навчанню, працевлаштуванню та підприємницьким ініціативам, які забезпечують молодих людей шляхами до економічної стабільності та зменшують спокусу екстремістів приєднатися до організації.

Кілька психологічних теорій допомагають пояснити, чому молоді люди у Франції схильні до радикалізації:

- **Теорія пошуку сенсу** (Kruglanski et al., 2014) припускає, що молоді люди часто вдаються до радикалізації як способу відновити особистий сенс після пережитого приниження чи невдачі. Представляючи чітку та цілеспрямовану місію,

екстремістські ідеології надають молодим людям спосіб відновити почуття власної гідності та мети.

- **Теорія соціальної ідентичності** (Тайфел і Тернер, 1979) демонструє, як молоді люди переймають групові ідентичності, що підвищують їхню самооцінку. Коли радикальні групи пропонують престиж, визнання та приналежність, молоді люди можуть переймати ці ідентичності, навіть якщо вони містять екстремістські переконання. Психологічні переваги членства в групі, такі як підвищення самооцінки та емоційна підтримка, часто переважають уявні ризики радикалізації.
- **Теорія когнітивного дисонансу** (Фестингер, 1957) припускає, що молоді люди можуть приймати радикальні переконання, щоб узгодити конфлікти між своїми особистими цінностями та реаліями, в яких вони живуть. Наприклад, мусульманська молодь у Франції, яка стикається із систематичною дискримінацією, може вирішити дисонанс між своїми переконаннями та світськими нормами, прийнявши радикальну інтерпретацію ісламу та розглядаючи свою боротьбу як моральний обов'язок (Сілке, 2008).

У Франції харизматичні лідери та організатори відіграють важливу роль у процесі радикалізації молоді. Вони виступають як емпатичні та авторитетні провідники, звертаючись до молоді, яка шукає напрямку та хоче знайти сенс життя. Вони адаптують свої послання до потреб окремих людей та розробляють дискурси, що стосуються соціально-економічних проблем, криз ідентичності чи емоційних потреб. Наприклад, радикальні релігійні організатори звертаються до маргіналізованих французьких молодих людей та впливають на них, розглядаючи їхні особисті проблеми як частину ширшої релігійної місії (Sageman, 2004). Щоб протидіяти цьому ефекту, програми молодіжної роботи, засновані на розвитку лідерства та навичок критичного мислення, мають значний потенціал. Надаючи молодим людям лідерські навички, здобуттю медіаграмотності та доступу до можливостей участі в громадянському житті, вони можуть спрямувати

свою енергію та очікування в позитивному напрямку. Такі програми пропонують потужні альтернативні способи протидії впливу харизматичних радикалізаторів.

Вирішення проблеми окремих факторів у процесі радикалізації вимагає багатогранного підходу. Ефективні стратегії профілактики повинні включати програми соціальної інтеграції, психологічну підтримку та можливості для особистісного розвитку. Ініціативи, що сприяють міжкультурному діалогу, емоційному благополуччю та соціально-економічному розширенню можливостей, можуть допомогти молодим людям стати стійкими до екстремістських ідеологій. Молодіжні працівники відіграють вирішальну роль у просуванні почуття приналежності до основного суспільства, зменшуючи особисту привабливість радикалізації. Молодіжні працівники допомагають молодим людям розвивати позитивну ідентичність та змістовні соціальні зв'язки, залучаючи їх до конструктивної діяльності, наставництва та освітніх програм. Такий підхід не лише запобігає радикалізації, але й сприяє більш інклюзивному та згуртованому французькому суспільству.

II.IV.I.II. Соціальні фактори

Соціальні фактори відіграють фундаментальну роль у формуванні середовища, в якому відбувається радикалізація, глибоко впливаючи на сприйняття, переконання та поведінку, особливо серед французької молоді. Соціальні мережі, фізичні чи віртуальні, є ключовими каналами, через які молоді люди засвоюють норми, цінності та поведінку, що можуть бути сумісними з радикальними ідеологіями. Вплив однолітків, динаміка громади та ширші соціальні взаємодії часто є вирішальними в процесі радикалізації, оскільки соціальні групи можуть зміцнювати спільні переконання та мотивувати колективні дії. Для молоді у Франції ця динаміка часто поєднується з культурними, соціально-економічними та системними факторами, які впливають на те, як вони орієнтуються в своєму соціальному середовищі.

Вплив однолітків та вплив групової динаміки є одними з найважливіших соціальних факторів, що сприяють радикалізації серед молоді. Підлітки та молоді люди особливо вразливі до поглядів та поведінки свого безпосереднього соціального оточення, включаючи школи, громадські центри та онлайн-простори. Потреба належати до групи є потужним мотиватором для молоді на критичних етапах формування ідентичності. Коли молоді люди отримують схвалення та прийняття з боку груп, які поділяють радикальні переконання, їхня ймовірність прийняття цих переконань значно зростає (Khosrokhavar, 2017). У Франції програми молодіжної роботи в школах та громадських центрах спрямовані на боротьбу з впливом груп однолітків шляхом сприяння соціальній інтеграції та розвитку почуття приналежності. Такі ініціативи, як спортивні клуби, мистецькі програми та міжконфесійні діалоги, допомагають молодим людям встановити позитивні стосунки з однолітками, які протидіють привабливості радикальних груп. Для багатьох молодих людей у маргіналізованих районах такі програми пропонують альтернативні спільноти, де вони можуть висловлювати себе, отримувати підтримку та встановлювати змістовні соціальні зв'язки. Дослідження показали, що радикалізація серед французької молоді часто відбувається в межах згуртованих груп, які постійно підкріплюють спільні образи та ідеологічні наративи, створюючи відчуття єдності та мети, чого важко досягти в масовому суспільстві (Kerel, 2015).

В епоху цифрових технологій соціальні мережі та онлайн-платформи стали вирішальними у формуванні соціальних факторів, що сприяють радикалізації серед молоді. Інтернет надає екстремістським групам безпрецедентний доступ до потенційних бойовиків, дозволяючи їм поширювати пропаганду, сприяти вербуванню бойовиків та посилювати радикальні наративи. Такі платформи, як Facebook, YouTube та додатки для обміну зашифрованими повідомленнями, такі як Telegram, стали важливими інструментами для екстремістських груп для створення та управління розгалуженими онлайн-мережами, спрямованими на вразливу молодь.

Алгоритми соціальних мереж, які надають пріоритет контенту над залученням користувачів, часто створюють «ехо-камери», де люди взаємодіють один з одним. Повторне зіткнення з подібним контентом підсилює радикальні меседжі, водночас зменшуючи альтернативні точки зору. Це явище особливо помітне серед французької молоді, багато з якої радикалізуються через постійну онлайн-взаємодію. Ця взаємодія забезпечує не лише ідеологічний контент, але й емоційну підтримку, що є критично важливим для молодих людей, які переживають соціальну ізоляцію (Vidino, 2017).

Анонімність в онлайн-взаємодії сприяє радикалізації, усуваючи бар'єри фізичної присутності та соціальної відповідальності. Це дозволяє радикальним групам зв'язуватися з вразливими особами, які відкрито не цікавляться екстремістськими ідеями публічно, але готові досліджувати їх приватно в цифровому просторі. Освітні програми, зосереджені на цифровій грамотності та критичному мисленні, мають вирішальне значення для запобігання онлайн-радикалізації серед французької молоді. Ці ініціативи надають молодим людям інструменти для протидії цифровому вербуванню, навчаючи їх виявляти дезінформацію, оцінювати джерела та критично взаємодіяти з онлайн-контентом (McCauley & Moskalenko, 2011).

Криза ідентичності є особливо впливовим соціальним фактором радикалізації молоді у Франції. Молоді люди борються з суперечливими аспектами своєї ідентичності, особливо в умовах багатокультурного суспільства, яке пропонує як можливості, так і виклики. У Франції ця боротьба загострюється суворою світською політикою країни (*laïcité*), яка іноді сприймається як протилежна релігійному вираженню, особливо серед мусульманської молоді. Цей внутрішній конфлікт може призвести до екзистенційної невизначеності, роблячи радикальні ідеології, що пропонують чіткі відповіді щодо ідентичності, приналежності та мети, більш привабливими (Silke, 2008). Радикальні рухи пропонують прості та переконливі наративи, що стосуються боротьби за ідентичність, представляючи сильне відчуття себе проти ідентифікованого «ворога». Наприклад, радикальні фун-

даменталістські ідеології набули популярності серед молодих мусульман у Франції не лише з релігійних причин, але й як форма опору культурному виключенню та уявній дискримінації. Ці ідеології пропонують почуття гордості, розширення можливостей та моральну основу, яка приваблює тих, хто переживає соціальну маргіналізацію (Kerel, 2015). Молодіжні працівники у Франції часто зосереджуються на міжкультурній освіті, допомагаючи молодим людям орієнтуватися в їхньому складному житті. Надаючи простір для діалогу та розуміння, ці програми допомагають зменшити привабливість радикальних ідеологій, що експлуатують боротьбу за ідентичність.

Соціально-економічні фактори суттєво перетинаються із соціальною динамікою, збільшуючи вразливість до радикалізації серед молоді. У Франції маргіналізовані громади, особливо ті, що проживають у передмістях, стикаються з високим рівнем безробіття, бідності та соціальної ізоляції. Ця соціально-економічна маргіналізація в поєднанні з досвідом расизму та дискримінації призводить до почуття відчуженості від основного суспільства (Roy, 2004). Молоді люди північноафриканського та південно-сахарського походження у французьких містах часто стикаються з перешкодами в освіті, працевлаштуванні та соціальній мобільності, що робить їх більш вразливими до радикальних ідеологій, які пояснюють їхні соціально-економічні труднощі. Для багатьох молодих людей у цих громадах радикальні ідеології є не лише способом утвердження своєї ідентичності, але й відповіддю на системну несправедливість. Радикальні групи пропонують молодим людям відчуття мети, гідності та розширення можливостей, розглядаючи їхню боротьбу як частину ширшої боротьби проти гнітючої системи (Laurent, 2016). Програми молодіжної роботи, зосереджені на професійній підготовці, працевлаштуванні та розвитку громад, спрямовані на вирішення цих соціально-економічних проблем. Ці ініціативи зменшують вразливість, яку використовують екстремістські групи, надаючи можливості для особистого розвитку та економічної стабільності. Громадські центри, місцеві неурядові організації та низові організації відіграють вирі-

шальну роль у зміцненні соціальних зв'язків та сприянні інклюзивності, що є необхідними для запобігання радикалізації.

Культурна ізоляція також може впливати на радикалізацію серед молоді у Франції. Коли люди відчують себе культурно відмінними або відірваними від основного суспільства, вони можуть відчувати глибоке відчуття відчуження. Для меншин відсутність культурного представництва або визнання може призвести до відчуття «іншості». Ця культурна маргіналізація в поєднанні із соціальною ізоляцією робить людей більш сприйнятливими до радикальних ідеологій, які підкреслюють культурну ідентичність та представляють альтернативну спільноту, яка прославляє ці відмінності (Silke, 2008). Ультраправі радикальні рухи у Франції звертаються до людей, які шукають ідентичності, пропонуючи прості та переконливі наративи, що стосуються внутрішніх конфліктів, які вони переживають. Ці рухи пропонують чіткі та директивні рішення проблем ідентичності, обіцяючи сильне почуття приналежності та власного «я» проти ідентифікованого «ворога». Ці групи використовують соціальні мережі та публічні демонстрації, щоб об'єднати та мобілізувати людей навколо справ, пов'язаних з націоналізмом, ксенофобією та етноцентризмом. Для молоді, яка переживає культурне відчуження, ці радикальні ідеології пропонують почуття гордості, приналежності та опору передбачуваним культурним загрозам (Khosrokhavar, 2017).

Місцеві громади можуть сприяти радикалізації або допомагати їй запобігати, залежно від рівня соціальної інтеграції, який вони забезпечують. Громади, які активно сприяють соціальній згуртованості, інклюзивності та діалогу, стримують радикалізацію. Школи, громадські центри, мечеті, церкви та інші місцеві установи відіграють ключову роль у сприянні позитивному зв'язку та соціальним зв'язкам серед молоді. Натомість, громади, що характеризуються фрагментацією, відсутністю згуртованості та недовірою, створюють середовище, в якому можуть процвітати радикальні ідеології (McCaughey & Moskalenko, 2011). Ініціативи з молодіжної роботи, що підвищують соціальну інтеграцію через освітні, інформаційно-просвітницькі про-

грами та програми участі, є життєво важливими для вирішення соціальних факторів, що сприяють радикалізації. Зусилля, спрямовані на побудову довіри між громадами та правоохоронними органами, сприяння міжконфесійному діалогу та підтримку низового активізму, є важливими для зменшення соціальної ізоляції та маргіналізації, які спонукають молодих людей до радикалізації.

II.IV.I.III. Економічні фактори

Економічні фактори є важливими рушійними силами радикалізації, оскільки вони сприяють створенню середовища соціальної та особистої вразливості, яке можуть використовувати екстремістські ідеології. Бідність, соціальна ізоляція, безробіття та відсутність економічних можливостей створюють умови, за яких люди, особливо молодь, відчуваються маргіналізованими, безправними та безнадійними щодо свого майбутнього. Це відчуття економічної злиденності часто перетинається з іншими формами ізоляції, поглиблюючи почуття відчуження та роблячи радикальні ідеології більш привабливими як потенційні рішення.

У Франції бідність особливо поширена в міських передмістях та інших економічно неблагополучних районах, де неякісні умови життя, обмежений доступ до освіти та погана інфраструктура є нормою. Молоді люди, які живуть у цих районах, часто відчувають соціальну ізоляцію, що сприяє почуттю покинутості державою та суспільством загалом. У такому середовищі радикальні ідеології можуть служити засобом утвердження ідентичності, досягнення соціального статусу або пошуку мети, яка здається недосяжною в рамках загальноприйнятої системи (Laurent, 2016). Соціально-економічний розрив між заможними міськими центрами та економічно знедоленими передмістями ще більше посилює почуття нерівності серед молоді. У передмістях, де значна частина населення має північноафриканське або південно-сахарське походження, молоді люди стикаються із системними бар'єрами для соціальної мобільності. Ці бар'єри часто перетворюються на обмежені можливості для отримання освіти та працевлаштування, що продовжує цикл бідності

та ізоляції (Roy, 2004). У таких контекстах радикальні ідеології можуть пропонувати наративи, які представляють радикалізацію не лише як ідеологічну місію, але й як форму соціальної справедливості. Радикальні групи використовують ці економічні труднощі, позиціонуючи себе як захисників пригноблених та представляючи радикалізацію як форму опору проти уявних системних провалів (Khosrokhavar, 2017).

Безробіття серед молоді є критичним фактором у процесі радикалізації, особливо в економічно неблагополучних районах. У Франції рівень безробіття серед молоді постійно вищий у передмістях, де економічні можливості обмежені. Відсутність стабільної роботи часто призводить до відчуття безцільності та соціальної відірваності серед молоді. У цьому контексті радикальні ідеології стають привабливими альтернативами, оскільки вони пропонують відчуття ідентичності, розширення можливостей та приналежності, яких часто бракує в основному суспільстві (Vidino, 2017). Молоді люди з міграційним походженням стикаються з додатковими бар'єрами на ринку праці, навіть якщо вони мають необхідну кваліфікацію. Системна дискримінація ще більше обмежує їхні економічні можливості, посилюючи ширше відчуття маргіналізації. Ця форма економічної ізоляції не лише перешкоджає особистісному розвитку, але й загострює почуття розчарування та несправедливості. Екстремістські вербувальники активно використовують ці умови, пропонуючи фінансові стимули, такі як стипендії, житло або грошові винагороди, молодим людям, які займаються радикальною діяльністю. Таким чином, радикалізація є не лише ідеологічним шляхом, а й економічною стратегією виживання (Neumann, 2013).

Економічна нерівність є каталізатором радикалізації, особливо коли вона перетинається з расовими, етнічними чи релігійними розбіжностями. У Франції економічна нерівність часто збігається із соціальними та етнічними кордонами, що сприяє відчуттю колективної віктимізації серед меншин. Наприклад, багато людей північноафриканського походження, які проживають у передмістях, відчувають непропорційно велику частку економічних труднощів, включаючи

нижчі доходи, вищий рівень безробіття та обмежену мобільність у висхідній службі (Kerel, 2015). Ця економічна маргіналізація посилює сприйняття системної несправедливості, коли молоді люди відчують себе не лише економічно неблагополучними, але й соціально виключеними через свою расову чи етнічну ідентичність. Радикальні ідеології є привабливими в таких контекстах, оскільки вони надають чіткі пояснення нерівності та пропагують радикальні зміни як форму опору системному гнобленню. Послання «боротьби з несправедливістю» сильно резонує в суспільствах, де економічна нерівність розглядається як прояв ширших соціальних та політичних невдач (McCauley & Moskalenko, 2011).

Освіта відіграє вирішальну роль у формуванні економічних можливостей, а обмежений доступ до якісної освіти є основним фактором радикалізації молоді. В економічно неблагополучних районах школам часто не вистачає ресурсів, кваліфікованих вчителів та належної інфраструктури, що призводить до низької успішності та зниження можливостей працевлаштування. Ця освітня нестача посилює соціально-економічну нерівність та створює почуття безнадії серед молоді, яка відчуває, що основні шляхи до успіху заблоковані (Roy, 2004). Радикальні групи часто позиціонують себе як альтернативні «освітяни», надаючи ідеологічну освіту, яка обіцяє соціальну мобільність та розширення прав і можливостей. Політики можуть зменшити привабливість радикальних ідеологій, які експлуатують освітню депривацію, шляхом вирішення проблеми освітньої нерівності в маргіналізованих районах за допомогою цільових програм, професійної підготовки та підтримки вищої освіти (Khosrokhavar, 2017).

Зусилля щодо запобігання радикалізації повинні бути спрямовані на вирішення основних економічних нерівностей, які сприяють почуттю виключеності молоді. Цілеспрямована соціально-економічна політика, така як програми професійної підготовки, ініціативи з розвитку громад та підтримка малого бізнесу, може допомогти створити можливості для економічного розширення прав і можливостей. Громадські центри та місцеві організації, що зосереджені на професійній

підготовці, підприємництві та соціальній інтеграції, відіграють вирішальну роль у зменшенні економічної скрути серед молоді (Vidino, 2017). Програми молодіжної роботи, що наголошують на навичках працевлаштування, критичному мисленні та громадянській активності, можуть допомогти забезпечити молодих людей інструментами, необхідними для подолання економічних труднощів та протистояння радикальним ідеологіям, які експлуатують їхню вразливість (McCauley & Moskalenko, 2011). Сприяючи економічній справедливості, рівним можливостям та доступу до освіти, можна зменшити соціально-економічні рушійні сили радикалізації та підвищити стійкість серед вразливих молодих груп населення у Франції.

II.IV.I.IV. Політичні чинники

Політичні чинники відіграють вирішальну роль у формуванні процесу радикалізації та створюють фон, на якому виникають почуття відчуження, недовіри та опору. Ці чинники стосуються того, як молодь сприймає державні інституції, політичний дискурс та ширшу політичну систему. Коли політичні інституції розглядаються як корумповані, дискримінаційні або несправедливі, окремі особи, особливо маргінальна молодь, більш схильні сприймати радикальні ідеології як форму протесту чи опору. Політичні образи, як реальні, так і уявні, можуть створювати відчуття системного гноблення, і екстремістські ідеології можуть використовувати це, представляючи себе єдиним життєздатним рішенням.

Глибока недовіра до політичних та соціальних інституцій є одним з основних політичних факторів, що сприяють радикалізації серед молоді у Франції. Багато молодих людей, особливо з Північної Африки та країн на південь від Сахари, часто сприймають державу як байдужу, упереджену та навіть ворожу. Таке сприйняття впливає з досвіду систематичної дискримінації в правоохоронних органах, судовій системі, освіті та зайнятості (Laurent, 2016). Недовіра до державних інституцій може спонукати людей шукати альтернативні форми правосуддя та управління. Поліцейське насильство, расове профілювання та упереджена практика спостереження ще більше

підживлюють недовіру та непропорційно впливають на меншини. Гучні випадки поліцейського насильства, такі як смерть Адами Траоре у 2016 році та Наель Мерзук у 2023 році, призвели до протестів та посилення антиурядових настроїв серед молоді з маргіналізованих верств населення. Такі інциденти підсилюють наративи про державні репресії, роблячи радикальні групи, які стверджують, що захищають права та ідентичність громад, більш привабливими (Khosrokhavar, 2017). Крім того, широке використання контртерористичних заходів, таких як надзвичайний стан, оголошений після паризьких терактів 2015 року, критикувалося за непропорційну спрямованість на мусульманські громади, що підживлює обурення та посилює сприйняття дискримінації з боку держави (Roy, 2004).

Корупція та уявлення про несправедливість у політичній системі значною мірою сприяють радикалізації молоді у Франції. Коли політичних лідерів та інституції вважають корумпованими або егоїстичними, віра в демократичні процеси зменшується. Це сприйняття ще більше посилюється в економічно неблагополучних районах, оскільки мешканці відчувають прямі наслідки корупційної практики, такої як розкрадання державних коштів, кумівство та відсутність підзвітності серед державних службовців (Sageman, 2004). Цей досвід сприяє ширшому відчуттю політичної позбавленості прав, роблячи екстремістські ідеології, що відкидають демократичну систему, більш привабливими. Почуття несправедливості часто пов'язані зі світською політикою французької держави, яку деякі мусульманські громади вважають дискримінаційною щодо релігійного самовираження. Такі заходи, як заборона релігійних символів у державних школах та заборона носіння парандж у громадських місцях, дехто розглядає як напади на релігійну свободу, створюючи відчуття відчуження та несправедливості серед постраждалої молоді (Vidino, 2017). Екстремістські групи експлуатують ці образи, представляючи себе захисниками релігійних прав, поглиблюючи соціальні розбіжності та підриваючи довіру до політичних інституцій.

Характер політичного дискурсу у Франції також сприяє радикалізації молоді, особливо коли він містить елементи нетерпимості,

ксенофобії чи релігійних упереджень. В останні роки ультраправі партії, такі як Національне об'єднання (Rassemblement National), здобули популярність завдяки дискурсам, які зображують імміграцію, особливо з країн з мусульманською більшістю, як загрозу французькій ідентичності та безпеці (Kerel, 2015). Такі роз'єднуючі дискурси загострюють соціальний розкол та легітимізують радикальні реакції серед тих, хто вважає себе мішенями такого дискурсу. Екстремістські групи користуються цим поляризованим середовищем і формулюють свої дискурси як захист маргіналізованих спільнот від системної ворожнечі. Наприклад, фундаменталістські групи позиціонують себе як захисники прав мусульман, використовуючи антиісламський політичний дискурс як доказ ворожості держави до ісламу (Roy, 2004). Це створює замкнене коло, в якому політична нетерпимість підживлює радикальні ідеології, що, у свою чергу, призводить до більш екстремальних політичних реакцій, що ще більше поляризує суспільство.

Політичне відчуження, часто переплетене із соціально-економічною та культурною маргіналізацією, підсилює наратив системної ізоляції серед французької молоді, особливо іммігрантів другого та третього покоління. Молоді люди з такого середовища часто відчують, що їхні голоси недостатньо представлені в мейнстрімній політиці, що призводить до апатії виборців, недовіри до демократичних інституцій і навіть неприйняття демократичних норм (Khosrokhavar, 2017). Коли традиційні шляхи політичної участі здаються закритими або неефективними, деякі молоді люди можуть звертатися до радикальних груп, які обіцяють прямі, негайні форми дій. Радикальні організації часто представляють себе справжніми представниками інтересів народу та пропонують більш партисипативну та розширюючу форму політичної участі, ніж мейнстрімні партії чи інституції (Neumann, 2013). Ця привабливість особливо сильна серед молоді, яка почувається виключеною з політичного процесу, що робить радикальні ідеології формою протесту проти уявних невдач представницької демократії.

Зовнішньополітичні рішення та міжнародні конфлікти також сприяють процесу радикалізації серед французької молоді, особливо серед мусульманських громад. Участь Франції в конфліктах на Близькому Сході, таких як військове втручання в Лівію, Сирію та Малі, часто сприймається як частина ширшої «війни проти ісламу». Багато хто інтерпретує ці дії як напади на країни з мусульманською більшістю, що підсилює західні наративи війни проти ісламу. Ворожість до ісламу (Sageman, 2004). Ці міжнародні конфлікти посилюють існуючі образи на місцевому рівні, полегшуючи екстремістським групам вербування людей. Взаємодія між внутрішньою та зовнішньою політикою має вирішальне значення для розуміння процесу радикалізації, оскільки образи, пов'язані із зовнішньою політикою, часто посилюють почуття маргіналізації та несправедливості у Франції (Vidino, 2017).

Вирішення політичних проблем шляхом прозорого управління, справедливих політичних заходів та інклюзивного політичного дискурсу є необхідним для зменшення привабливості радикальних ідеологій серед молоді. Покращення відносин між поліцією та громадою, підвищення підзвітності та забезпечення рівного доступу до державних послуг можуть допомогти відновити довіру до уряду (McCauley & Moskalenko, 2011). Зусилля щодо збільшення політичного представництва маргіналізованих громад також мають вирішальне значення для зменшення почуття виключеності. Ініціативи, що заохочують громадянську активність молоді, такі як кампанії з реєстрації виборців, молодіжні ради та програми адвокації на рівні громад, можуть зменшити ймовірність радикалізації, надаючи молоді можливості позитивно брати участь у політичних процесах (Roy, 2004).

Ще однією ефективною стратегією є підвищення політичної грамотності, особливо серед маргіналізованої молоді. Освітні програми, що зосереджені на демократичних процесах, громадянських правах та політичній участі, можуть надати молодим людям інструменти для досягнення змін через законні канали. Сприяючи відчуттю причетності та участі в політичних процесах, ці ініціативи можуть протидіяти привабливості радикальних ідеологій, які обіцяють

розширення прав і можливостей через насильство чи руйнування (Khosrokhavar, 2017).

II.IV.I.V. Релігійні фактори

Релігійні чинники відіграють значну роль у радикалізації молоді у Франції, зокрема у формуванні особистої ідентичності та соціальних переконань. Процес релігійної радикалізації серед французької молоді є складним і включає не лише особисті духовні переконання, а й ширшу культурну, соціальну та політичну динаміку. Екстремістські інтерпретації релігії часто виступають каталізаторами радикалізації, а релігійні доктрини маніпулюють для легітимізації насильства, нетерпимості та ізоляції. Ці маніпуляції створюють почуття морального чи духовного обов'язку, через що радикальні ідеології здаються як легітимними, так і необхідними для досягнення певних цілей.

В основі процесу радикалізації лежать екстремістські інтерпретації релігії. У Франції такі інтерпретації часто зосереджуються на жорсткому розумінні ісламських вчень та наголошують на виключних доктринах, ворожих до інших релігій, культур та соціальних цінностей. Наприклад, фундаменталістські групи, такі як Аль-Каїда чи ІДІЛ, які мають зв'язки з різними іноземними розвідувальними службами, поширюють інтерпретації ісламу, які представляють джихад як зобов'язання вести війну проти невірних (Kerel, 2015). Ці наративи використовують спрощену, бінарну логіку, яка зображує світ як війну між вірними та невірними, що може бути особливо привабливим для молодих людей, які переживають кризу ідентичності або соціальне відчуження. Для молодих людей, які борються з особистою ідентичністю, ці наративи пропонують чіткі моральні переконання в інакше складному та запутаному соціальному середовищі. В результаті радикалізація розглядається не просто як особистий вибір, а як моральний обов'язок, у якому акти насильства розглядаються як необхідні для релігійного спасіння (Roy, 2004).

Радикальні релігійні лідери відіграють вирішальну роль у формуванні радикалізації молоді у Франції. Ці харизматичні фігури виступають охоронцями екстремістських інтерпретацій, використовуючи

свою владу для маніпулювання релігійними вченнями відповідно до ідеологічних цілей. Часто діючи в неформальних мечетях, громадських центрах або онлайн-платформах, ці лідери націлені на вразливу молодь у маргіналізованих районах. У Франції було зафіксовано кілька випадків, коли радикальні фігури використовували соціально-економічні проблеми та боротьбу за ідентичність як засіб вербування, використовуючи відчуття виключення, яке відчують багато молодих людей (Khosrokhavar, 2017). Присутність таких лідерів особливо очевидна в передмістях, де відсутність офіційного релігійного нагляду та соціально-економічні труднощі створюють благодатний ґрунт для приєднання екстремістів. Радикальні релігійні лідери ефективні, оскільки вони забезпечують відчуття приналежності, мети та духовного керівництва, що є критичними потребами для молодих людей, які переживають соціальну ізоляцію або особисті кризи. Наприклад, у деяких випадках молоді люди, які раніше були відірвані від релігійної практики, були втягнуті в радикальні кола не головним чином через свою релігійність, а через емоційну та психологічну підтримку, яку надавали радикальні проповідники (Sageman, 2004).

Відмова від світських цінностей є основним фактором релігійної радикалізації серед молоді у Франції. Суворий *laïcité* (секуляризм) країни, який включає заборону релігійних символів у державних школах та обмеження щодо релігійного одягу, сприяв уявленню деяких молодих мусульман про те, що держава вороже налаштована до їхньої релігійної ідентичності. Ця уявна ворожість може призвести до захисної позиції, коли радикальні інтерпретації певної релігії приймаються як форма опору уявному державному гнобленню (Laurent, 2016). Суворе впровадження світської політики, такої як заборона 2004 року на носіння хусток у державних школах, було названо причиною відчуження серед молодих мусульман. Для деяких ці заходи є нападом не лише на індивідуальну релігійну свободу, але й на їхню культурну ідентичність, що робить радикальні ідеології, що наголошують на опорі та непокорі, більш привабливими.

Релігія слугує ключовим компонентом ідентичності, особливо серед молоді із соціально та економічно маргіналізованих спільнот. У

Франції молоді іммігранти другого та третього покоління часто відчують відчуття культурного витіснення, почуваючись затиснутими між спадщиною своїх предків та домінуючою світською французькою ідентичністю. У цьому контексті радикальні релігійні дискурси пропонують чітку та виразну ідентичність, яка прославляє релігійні відмінності, відкидаючи водночас культурну асиміляцію (Roy, 2004). Радикальні групи наголошують на солідарності з глобальною релігійною спільнотою, що може бути особливо привабливим для молоді, яка прагне відчуття мети та колективної приналежності. Ця колективна ідентичність може бути особливо сильною для молоді, яка почувається маргіналізованою у французькому суспільстві, оскільки вона забезпечує почуття гордості та розширення можливостей перед обличчям уявної культурної ізоляції (McCauley & Moskalenko, 2011).

Зусилля щодо боротьби з релігійною радикалізацією серед молоді у Франції повинні включати багатогранний підхід, що включає співпрацю з поміркованими релігійними лідерами, міжконфесійний діалог та освіту, що сприяє критичному мисленню, толерантності та емпатії. Участь поміркованих релігійних діячів має вирішальне значення, оскільки вони можуть запропонувати переконливі контраргументи, що наголошують на мирі, співіснуванні та повазі до різноманітності (Laurent, 2016). Ці лідери також можуть відігравати роль посередника між громадами та державою, допомагаючи будувати довіру та сприяти соціальній згуртованості.

Ініціативи міжконфесійного діалогу, що об'єднують різні релігійні громади, можуть допомогти зменшити напруженість та сприяти взаєморозумінню. Такі програми створюють простір, де молодь може ділитися своїм досвідом, вирішувати хибні уявлення та розвивати почуття солідарності, яке виходить за межі релігійних відмінностей (Roy, 2004). Крім того, освітні програми, зосереджені на критичному мисленні, медіаграмотності та емпатії, можуть надати молодим людям можливість ставити під сумнів екстремістські наративи та розвивати більш тонке розуміння релігії. Сприяючи релігій-

ній грамотності, можна протидіяти спрощеним та насильницьким інтерпретаціям релігійних текстів і допомогти молодим людям розпізнавати різноманітні та мирні інтерпретації своєї віри (Sageman, 2004).

II.IV.I.VI. Психологічні фактори

Психологічні фактори мають вирішальне значення для розуміння радикалізації молоді у Франції та для вирішення питань психічних та емоційних факторів, які можуть спонукати молодих людей до прийняття екстремістських переконань та поведінки. Процес радикалізації є багатогранним і часто перетинається із соціальними, економічними та політичними вимірами, але також глибоко вкорінений в особистому досвіді та вразливостях. Ключові психологічні мотивації молоді включають потребу в приналежності, пошук визнання та прагнення до почуття мети та власної гідності. Харизматичні та маніпулятивні лідери часто експлуатують ці психологічні потреби, представляючи радикальні ідеології як шляхи до особистої трансформації, розширення можливостей та героїзму.

Потреба в належності є одним із найпотужніших психологічних факторів радикалізації серед молоді. Молоді люди часто шукають спільнот, які пропонують почуття солідарності, спільної ідентичності та прийняття. Радикальні групи, релігійні, політичні чи ідеологічні, встановлюють чіткі межі між «нами» та «ними», підкріплюючи сильне відчуття приналежності до групи. Ця привабливість особливо сильна серед молодих людей, які пережили соціальну ізоляцію, культурну маргіналізацію або кризу ідентичності. Приєднуючись до радикальної групи, молоді люди можуть знайти прийняття, товариство та підтвердження, яких часто бракує в масовому суспільстві (McCauley & Moskalenko, 2011). У Франції передмістя, які часто характеризуються високим рівнем соціально-економічної депривації, є домівкою для багатьох молодих людей з іммігрантським походженням, які стикаються як із системною дискримінацією, так і з культурним відчуженням. У цьому контексті радикальні групи забезпечують відчуття спільноти та ідентичності, що різко контрастує з

відторгненням, яке переживає ширше французьке суспільство. Наприклад, деякі молоді люди північноафриканського або південноафриканського походження, які відчують стигматизацію як з боку французького суспільства, так і з боку місцевих громад, можуть звернутися до фундаменталістських ідеологій, що пропонують альтернативну форму приналежності та гордості за свою релігійну чи етнічну ідентичність (Roy, 2004).

Процес формування ідентичності є центральним для радикалізації молоді, оскільки люди часто намагаються побудувати цілісну ідентичність посеред соціального чи особистого переміщення. Для іммігрантів другого та третього покоління у Франції цей процес може бути особливо складним, оскільки вони орієнтуються в гібридних ідентичностях, відчуючи розрив між своєю культурною спадщиною та домінуючою французькою культурою. Радикальні ідеології забезпечують молодих людей сильним відчуттям мети та напрямку, пропонуючи чіткі та виразні ідентичності, часто засновані на релігійних чи етнічних засадах (Kepel, 2015). Для багатьох молодих людей у Франції пошук стабільної ідентичності ускладнюється досвідом расизму, культурної дискримінації та відсутності прийняття з боку основного суспільства. Екстремістські групи використовують цей досвід, представляючи радикалізацію як акт опору та розширення прав і можливостей. Наприклад, молоді мусульмани у Франції, які стикаються з ісламофобією, можуть прийняти радикальні інтерпретації ісламу, щоб захистити свою ідентичність та протистояти уявному тиску на асиміляцію (Laurent, 2016).

Прагнення до визнання та самоцінності є потужним психологічним фактором, який спонукає молодих людей до радикальних ідеологій. Багато молодих людей, які радикалізуються, відчують себе нікчемними, невидимими або дискримінованими в основному суспільстві. Ці почуття часто поєднуються із соціально-економічними труднощами, такими як високий рівень безробіття або відсутність можливостей, що призводить до почуття неповноцінності або незначущості. Радикальні групи використовують ці почуття, пропонуючи

ролі, що забезпечують статус, повагу та відчуття важливості (Khosrokhavar, 2017). Наприклад, фундаменталістські вербувальники у Франції часто представляють участь у їхній справі як героїчну боротьбу проти гноблення, позиціонуючи новобранців як «воїнів». Цей героїчний наратив особливо приваблює молодих чоловіків, які прагнуть мужності, сили та відчуття визнання. Радикальні групи використовують символічну мову, яка підкреслює мужність, жертвовність та мучеництво, щоб знайти відгук у молодих людей, які прагнуть довести свою цінність або отримати соціальне визнання (Roy, 2004). Аналогічно, радикальні групи орієнтуються на молодих жінок, пропонуючи розширення прав і можливостей через участь у революційній справі або обіцяючи ролі у створенні «чистого» суспільства.

Психологічна вразливість, така як травма, проблеми з психічним здоров'ям або особисті кризи, підвищує схильність молодих людей до радикалізації. Травматичний досвід, такий як свідoctво прямого насильства, жорстокого поводження або конфлікту, може призвести до гніву, бажання помсти або пошуку справедливості. Екстремістські наративи часто спрямовують ці емоції на уявного ворога, представляючи насильство як законний засіб вирішення особистих або колективних образ (Sageman, 2004). Проблеми психічного здоров'я, такі як депресія або тривога, також можуть зробити молодих людей більш вразливими до екстремістських наративів, які пропонують чіткі рішення, відчуття приналежності або вище почуття мети. Наприклад, молоді люди, які борються з низькою самооцінкою або почуттям безнадії, можуть знайти розраду в радикальних ідеологіях, що обіцяють духовне самореалізацію або моральну ясність. Дослідження, проведене у Франції, показало, що багато радикалізованих молодих людей демонструють ознаки психологічного дистресу, такі як відчуження, гнів або екзистенційна плутанина, і екстремісти швидко використовують ці почуття (Vidino, 2017).

Харизматичні лідери відіграють ключову роль у використанні психологічних факторів для вербування та радикалізації молоді. Ці лідери часто представляють себе як рятівники, наставники або за-

хисники, пропонуючи керівництво, прийняття та відчуття мети. У Франції ідеологічні лідери використовували свій вплив для залучення молодих послідовників, представляючи радикалізацію як моральний чи духовний шлях особистої трансформації. Підкреслюючи дисципліну, відданість та вірність справі, ці лідери представляють радикальну групу як сурогатну сім'ю для людей, які відчують себе відірваними від своїх біологічних сімей або основного суспільства (Kerel, 2015). Процес психологічної маніпуляції радикальними лідерами часто є поступовим, починаючи з ідеологічної індоктринації та переходячи до активної участі, такої як участь у протестах, вербування та навіть акти насильства. Маніпулятивні методи часто передбачають створення відчуття терміновості або кризи, що, у свою чергу, змушує молодих людей приймати радикальні переконання як механізм подолання уявних екзистенційних загроз (Roy, 2004).

Когнітивний дисонанс, внутрішній конфлікт між особистими переконаннями та життєвим досвідом, є ще одним психологічним фактором, що сприяє радикалізації молоді. Радикальні ідеології пропонують спосіб вирішення цього дисонансу, представляючи узгоджені наративи, які узгоджують особисті образи з ширшими ідеологічними боротьбами. Наприклад, молоді мусульмани у Франції, які стикаються з систематичною дискримінацією, можуть прийняти радикальні інтерпретації, щоб узгодити свої переконання зі світським тиском французького суспільства. Представляючи свою боротьбу як частину божественної місії, вони досягають психологічної узгодженості та відчуття моральної праведності (McCauley & Moskalenko, 2011).

Для ефективної боротьби з психологічними факторами, стратегії профілактики повинні включати підтримку психічного здоров'я, консультаційні послуги та втручання на рівні громади. Надання психологічної підтримки може допомогти вирішити основні проблеми психічного здоров'я, розвинути стійкість та сприяти емоційному благополуччю. Наприклад, консультування з питань травм, когнітивно-поведінкова терапія та мережі соціальної підтримки можуть зменшити вплив психологічної вразливості, яка сприяє радикалізації

(Sageman, 2004). Втручання на рівні громади, зосереджені на діалозі, побудові довіри та соціальній згуртованості, можуть зменшити почуття ізоляції та відчуження серед молоді. Освітні програми, що наголошують на критичному мисленні, медіаграмотності та емпатії, також ефективні для забезпечення молоді навичками, необхідними для протистояння маніпулятивним наративам та розвитку більш тонкого почуття ідентичності та приналежності (Neumann, 2013).

II.IV.I.VII. Культурні фактори

Культурні фактори відіграють значну роль у формуванні радикалізації молоді у Франції, впливаючи на те, як вони сприймають ідентичність, приналежність та соціальну динаміку. Для молоді культурна ідентичність часто є центральною причиною їхньої радикалізації. Їхнє відчуття власного «я» робить їх особливо вразливими до культурної напруженості, маргіналізації та ізоляції. Коли культурна ідентичність сприймається як така, що перебуває під загрозою, молоді люди можуть звернутися до радикальних ідеологій як форми культурного захисту, опору або розширення прав і можливостей. Ці фактори взаємодіють із соціально-економічними та політичними проблемами, створюючи складний ландшафт, у якому культурні питання є центральними для процесу радикалізації.

Уявні загрози культурній ідентичності є одними з основних культурних факторів, що сприяють радикалізації молоді у Франції. Дискусії щодо національної ідентичності, імміграції та секуляризму створюють середовище культурної напруженості, особливо для молоді меншин північноафриканського, південно-сахарського та близькосхідного походження. Багато з цих молодих людей вважають, що їхня культурна ідентичність не повністю прийнята або поважається в основному французькому суспільстві. Наприклад, суворе дотримання Францією секуляризму, включаючи заборону на релігійні символи в школах та громадських місцях, стало джерелом суперечок, особливо серед молодих мусульман. Цю політику можна сприймати як спроби придушити культурне та релігійне самовираження, що призводить до того, що деякі молоді люди розглядають радикальні

ідеології як засіб збереження та захисту своєї культурної спадщини (Kerel, 2015). Представлення радикальних ідеологій як захисників культурної ідентичності сильно резонує з молодими людьми, які почувуються культурно маргіналізованими. Риторика «зіткнення цивілізацій» часто використовується для пояснення їхньої боротьби, а радикалізація позиціонується як частина ширшого захисту культурної ідентичності від уявних загроз (Roy, 2004).

Культурна маргіналізація, часто поєднана із соціально-економічною депривацією, значною мірою сприяє радикалізації молоді у Франції. Молоді люди з іммігрантським походженням, які проживають в економічно неблагополучних районах, таких як передмістя, часто відчують як культурну, так і соціально-економічну ізоляцію. Ця ізоляція посилює відчуття «іншості», коли молоді люди сприймають своє культурне походження не лише як відмінне, але й як знецінене або стигматизоване основним французьким суспільством (Khosrokhavar, 2017). Досвід культурної маргіналізації може спонукати молодих людей шукати альтернативні джерела розширення прав і можливостей, визнання та гордості, які часто забезпечують радикальні групи. Наприклад, фундаменталістські наративи, що пропагують «повернення до релігійних цінностей», подобаються молодим мусульманам, які відчують, що їхня культурна ідентичність була розмита або скомпрометована західним впливом. У цьому контексті радикалізація розглядається як спосіб повернення поваги, статусу та культурної автентичності (Laurent, 2016).

Ультраправі у Франції також експлуатують культурні образи, просуваючи ультраправі та етноцентричні дискурси, що приваблюють молодь, яка відчуває загрозу з боку мультикультуралізму та імміграції. Наприклад, ультраправі групи, такі як Національне об'єднання (Rassemblement National), наголошують на збереженні традиційної французької культури та розглядають імміграцію як загрозу національній єдності. Цей ультраправий дискурс знаходить відгук у деяких французьких молодих людей, які відчують себе відірваними від культурного різноманіття або під загрозою з його боку, що призво-

дить до прийняття ультраправих ідеологій як форми культурного опору (Vidino, 2017).

Ультраправі та етноцентричні дискурси відіграють важливу роль у формуванні культурної радикалізації серед молоді у Франції. Для молоді, яка переживає культурне витіснення або кризу ідентичності, радикальні ідеології, що наголошують на етноцентризмі та культурній гордості, пропонують чітке відчуття приналежності. Наприклад, ультраправі групи використовують антиіммігрантську риторику, щоб наголосити на збереженні французької ідентичності та зображати іммігрантів, особливо з країн з мусульманською більшістю, як культурні загрози (Kerel, 2015). Цей дискурс не лише сприяє культурній поляризації, але й створює благодатний ґрунт для радикалізації серед молоді, яка сприймає себе як охоронців традиційних французьких цінностей. І навпаки, в маргіналізованих спільнотах етноцентричні наративи часто використовуються радикальними групами, щоб підкреслити історичні образи, такі як спадщина французького колоніалізму в Північній Африці. Ці наративи сприяють відчуттю віктимізації та опору серед французької мусульманської молоді та представляють радикалізацію як захист культурної ідентичності від західного панування (Sageman, 2004).

У Франції медіа-наративи відіграють значну роль у формуванні культурних сприйняття і часто сприяють культурній поляризації. Висвітлення таких питань, як імміграція, секуляризм та інтеграція мусульманських громад, як правило, підкреслює культурні відмінності, а не спільні культурні відмінності. Такі медіа-зображення підсилюють стереотипи та сприйняття культурного конфлікту, роблячи радикальні ідеології, що наголошують на культурному захисті, більш привабливими для молоді (Laurent, 2016). Соціальні мережі, зокрема, стали потужним інструментом поширення радикальних дискурсів серед молоді. Такі платформи, як Facebook, Instagram та TikTok, а також зашифровані месенджери, такі як Telegram, створюють «ехо-камери», де молоді люди неодноразово стикаються з подібним контентом. Таке посилення культурних образ зменшує вплив

альтернативних точок зору та сприяє відчуттю культурного анклаву. Наприклад, ультраправі групи використовують соціальні мережі для поширення антиіммігрантської пропаганди, тоді як фундаменталістські групи сприяють культурному опору сприйнятому західному імперіалізму (Vidino, 2017).

Відчуття культурної небезпеки тісно пов'язане з ширшою потребою молоді в приналежності та ідентичності. Радикальні ідеології пропонують молоді сильну внутрішньогрупову ідентичність, підкреслюючи культурну солідарність та гордість. Це відчуття приналежності особливо привабливе для молоді, яка бореться з проблемами ідентичності та культурного прийняття. Радикальні групи забезпечують чітке відчуття культурної ідентичності, надаючи молодим людям спосіб захищати свою культурну спадщину та протистояти уявним загрозам (Roy, 2004). Наприклад, деяка французька молодь, яка відчуває культурну відірваність від основного суспільства, звертається до ультраправих груп, які наголошують на збереженні традиційних французьких цінностей. Ці групи часто розглядають радикалізацію як форму «культурного патріотизму», позиціонуючи її як захист від мультикультуралізму, імміграції чи глобалізації (Neumann, 2013).

Зусилля щодо протидії культурній радикалізації серед французької молоді повинні бути зосереджені на сприянні культурній інклюзивності, діалогу та взаємоповазі. Ініціативи, що відзначають культурне розмаїття та заохочують міжкультурне розуміння, можуть допомогти зменшити привабливість радикальних ідеологій. Наприклад, громадські програми, які об'єднують молодь з різним культурним походженням для діалогу, спільних проєктів та культурного обміну, можуть сприяти почуттю приналежності та зменшувати культурну напруженість (Khosrokhavar, 2017). Сприяння культурній грамотності є ще однією ефективною стратегією боротьби з культурною радикалізацією. Освітні програми, що підкреслюють історію, цінності та внесок різних культур, можуть сприяти більшій емпатії, розумінню та вдячності за різноманітність. Ініціативи з медіагра-

мотності, які навчають молодь критично оцінювати контент, можуть допомогти їм протистояти розбіжним наративам та розвинути більш глибоке розуміння культурних питань (Sageman, 2004).

Політика, що забезпечує рівний доступ до освіти, працевлаштування та соціальних послуг, також має вирішальне значення для вирішення проблеми культурної маргіналізації. Забезпечення всім культурним групам можливостей повноцінно брати участь у соціальному, економічному та політичному житті може зменшити почуття культурної ізоляції та сприяти соціальній згуртованості. Сприяючи розвитку більш культурно інклюзивного суспільства, можна створити середовище, в якому радикальні ідеології втрачають свою привабливість, а молодь може знайти змістовні способи утвердження своєї культурної ідентичності (Roy, 2004).

II.IV.I.VIII. Фактори навколишнього середовища

Фактори навколишнього середовища відіграють значну роль у формуванні радикалізації молоді у Франції. Ці фактори впливають на те, як молоді люди реагують на конфлікти, кризи та соціальну нестабільність, і часто перетинаються із соціально-економічними, політичними та культурними проблемами. Для французької молоді перебування в середовищі, що характеризується насильством, нестабільністю або гуманітарними кризами, може створити умови, за яких радикальні ідеології виглядають як життєздатні відповіді на особисті та колективні проблеми. Розуміння впливу цих факторів є важливим для розробки ефективних стратегій, орієнтованих на молодь, для запобігання радикалізації.

Для молоді у Франції досвід конфлікту та насильства не обмежується віддаленими зонами бойових дій, а також може проявлятися в маргінальних районах, таких як передмістя, у формі зіткнень банд, зіткнень з поліцією або соціальних заворушень. У цих районах часто спостерігається високий рівень соціальної напруженості, насильство, пов'язане з наркотиками, та зіткнення між правоохоронними органами та мешканцями. Таке середовище може сприяти невпевненості, гніву та бажанню помсти серед молоді. Для деяких радикальні

групи надають спосіб спрямувати ці почуття на більшу мету, забезпечуючи відчуття мети та ідентичності (Roy, 2004). Вплив міжнародних конфліктів, особливо на Близькому Сході та в Північній Африці, відіграє значну роль у формуванні процесу радикалізації серед молодих французів. Участь Франції у військових інтервенціях, таких як у Лівії та Сирії, екстремістські групи зображують як доказ «західного хрестового походу» проти їхньої релігії. Цей наратив сильно резонує з деякими молодими французькими мусульманами, які розглядають ці конфлікти як напади на свої культурні чи релігійні громади. Таке сприйняття може сприяти солідарності з глобальними фундаменталістськими рухами та мотивувати молодь брати участь у радикальних акціях вдома чи за кордоном (Kerel, 2015).

Криза біженців мала значний вплив на радикалізацію молоді у Франції, особливо серед молоді з міграційним бекграундом або тих, хто проживає в районах з високою концентрацією біженців. Біженці з зон конфліктів, таких як Сирія, Ірак та Афганістан, створили додаткові виклики, такі як проблеми інтеграції, конкуренція за обмежені ресурси та культурні зміни. Молоді люди, які є свідками або переживають труднощі, з якими стикаються біженці, можуть розвинути почуття солідарності, але вони також можуть стати вразливими до радикальних наративів, які зображують Захід відповідальним за ці кризи (Khosrokhavar, 2017). Гуманітарні кризи можуть загострити почуття безнадії та розчарування серед маргіналізованих молодих людей, особливо за відсутності належних соціальних послуг, освіти чи можливостей працевлаштування. У таких контекстах радикальні групи можуть використовувати ці кризи, надаючи основні послуги, такі як харчування, медична допомога чи житло, а також просуваючи свою ідеологію. Такий підхід не лише задовольняє нагальні потреби, але й зміцнює довіру та лояльність серед вразливих молодих людей, роблячи їх більш сприйнятливими до радикальних груп (Sageman, 2004).

У Франції соціальна та етнічна напруженість є поширеним явищем у міських районах, особливо в домівках маргіналізованих громад північноафриканського або південно-сахарського походження. Ці

громади часто стикаються з соціально-економічними труднощами, такими як високий рівень безробіття, переповнене житло та обмежений доступ до якісної освіти. Для молоді в цих районах цей досвід може спричиняти обурення та недовіру, створюючи благодатний ґрунт для радикальних ідеологій, які обіцяють розширення прав і можливостей та опір уявній несправедливості проти основного суспільства (Laurent, 2016). Зростання популістських та антиіммігрантських дискурсів у Франції ще більше загостило цю напруженість. Молоді люди, які відчувають себе мішенню ксенофобського дискурсу або дискримінаційної практики, можуть прийняти радикальні ідеології як форму культурного чи політичного опору. Наприклад, екстремісти у французьких передмістях часто використовують наративи системного расизму та дискримінації, щоб звернутися до молодих мусульман, представляючи радикалізацію як законну форму опору ворожій державі (Kerel, 2015).

Для ефективного вирішення проблем екологічних факторів, що сприяють радикалізації молоді у Франції, потрібен багатогранний підхід. Ключові стратегії повинні включати врегулювання конфліктів, цілеспрямовану гуманітарну допомогу, ініціативи соціальної згуртованості та освітні програми, адаптовані до потреб молоді.

- **Вирішення конфліктів та розбудова миру:** Ініціативи, спрямовані на зменшення насильства та вирішення конфліктів у маргіналізованих районах, мають вирішальне значення. Програми, орієнтовані на молодь, що сприяють діалогу, медіації та примиренню, можуть допомогти у вирішенні скарг та сприяти співпраці між різними групами. Залучення молоді до громадських зусиль з розбудови миру може створити відчуття відповідальності та участі, зменшуючи ймовірність радикалізації (Rou, 2004).
- **Гуманітарна допомога та соціальні послуги:** Надання базових послуг, таких як харчування, охорона здоров'я та освіта, має вирішальне значення для зменшення вразливості, якою користуються радикальні групи. Втручання, спрямовані

на молодь, також повинні включати консультування з питань травм та психологічну підтримку для подолання психічних та емоційних наслідків криз, тим самим зменшуючи привабливість екстремістських наративів, які обіцяють помсту чи покарання (Sageman, 2004).

- **Програми соціальної згуртованості та інтеграції:** Зусилля щодо сприяння соціальній згуртованості та міжкультурному взаєморозумінню є життєво важливими для: протидії впливу соціальної та етнічної напруженості на радикалізацію молоді. Ініціативи, що об'єднують молодих людей з різним походженням для спільних проектів, міжкультурного діалогу та спільної громадянської участі, можуть підвищити довіру та зменшити розбіжності (Khosrokhavar, 2017). Програми, що підтримують інтеграцію молоді в систему освіти, ринок праці та громадське життя, можуть зменшити почуття відчуженості та сприяти почуттю приналежності.
- **Освітні програми та підвищення обізнаності громадськості:** Освіта відіграє центральну роль у запобіганні радикалізації серед молоді. Програми, що наголошують на критичному мисленні, медіаграмотності та навичках вирішення конфліктів, можуть надати молоді сили протистояти екстремістській риторичі. Кампанії з підвищення обізнаності громадськості, що пропагують толерантність, різноманітність та мирне співіснування, можуть протидіяти поляризуючому впливу соціальної та етнічної напруженості та створювати більш інклюзивне середовище для молоді (Vidino, 2017).

II.IV.II. Різниця між релігійним та нерелігійним екстремізмом

Незалежно від того, релігійний він чи нерелігійний, екстремізм передбачає прийняття радикальних переконань, які часто виправдовують використання насильства або інших крайніх заходів для досягнення ідеологічних цілей. Різниця між релігійним та нерелігійним екстремізмом полягає в природі основних ідеологій та джерел влади,

які керують цими рухами. Релігійний екстремізм, зокрема, характеризується переконаннями та практиками, що ґрунтуються на релігійних ідеологіях і часто включають радикальні інтерпретації священних текстів, релігійних доктрин та фундаменталістських поглядів. Розуміння характеристик релігійного екстремізму може допомогти відрізнити його від інших форм екстремізму, що дозволить розробляти більш цілеспрямовані стратегії втручання та запобігання.

II.IV.II.1. Характеристики релігійного екстремізму серед молоді

Релігійний екстремізм серед молоді у Франції часто проявляється у формі використання релігійних переконань для виправдання екстремістських дій для досягнення релігійних, політичних чи соціальних цілей. Цей тип екстремізму характеризується релігійним фундаменталізмом, радикальними інтерпретаціями священних текстів та вірою в те, що божественний закон переважає над людським. Ці характеристики особливо очевидні серед молоді, яка живе в маргіналізованих громадах. Ці контексти, де перетинаються соціально-економічні труднощі, культурна ізоляція та кризи ідентичності, роблять деяких молодих людей більш вразливими до екстремістських наративів.

Серед молоді Франції релігійний фундаменталізм характеризується жорстким та буквальною тлумаченням релігійних вчень, яке відкидає сучасні переосмислення чи адаптації. Ця форма екстремізму часто пов'язана з почуттям відчуження серед молодих мусульман, які стикаються із соціально-економічними труднощами та сприймають світські цінності як протилежні своїй релігійній ідентичності. Суворі політика *laïcité* Франції, така як заборона релігійних символів у державних школах, сприяє цьому почуттю виключення та часто інтерпретується як напад на особисту віру (Kerel, 2015). Фундаменталізм часто стає формою опору уявній маргіналізації. Наприклад, деяка французька молодь звертається до салафізму, ультраконсервативного тлумачення ісламу, яке виступає за повернення до «чистої» форми віри. Цей заклик поширюється не лише на релігійну доктрину, а й на соціальні та культурні проблеми, такі як дискримінація та ви-

ключення з основного французького суспільства. Фундаменталістські переконання забезпечують відчуття моральної переваги та чіткої ідентичності, таким чином відокремлюючи молодих людей від світського суспільства, яке вони сприймають як вороже. Привабливість фундаменталізму особливо сильна серед молоді з економічно неблагополучних районів, яка розглядає його як засіб розширення можливостей та утвердження ідентичності (Roy, 2004).

Радикальні інтерпретації релігійних текстів є ключовим елементом релігійного екстремізму серед французької молоді, особливо в районах з високим рівнем безробіття та соціальною ізоляцією. Екстремісти в цих регіонах використовують соціально-економічну вразливість, спотворюючи священні тексти, такі як Коран, щоб представити свої ідеології як божественні заповіді проти уявної несправедливості. Ці радикальні інтерпретації часто підкреслюють бінарний світогляд, представляючи боротьбу як боротьбу між віруючими та невіруючими, а насильницький опір зображують як законну форму релігійного обов'язку (Khosrokhavar, 2017). Молоді люди часто стикаються з цими радикальними інтерпретаціями через харизматичних релігійних лідерів, які діють у неформальній обстановці. Ці лідери маніпулюють релігійними вченнями, щоб пропагувати насильство як акт мучеництва або самопожертви заради божественної справи. Використання соціальних мереж ще більше підсилює радикальні меседжі, а такі платформи, як Telegram, YouTube та TikTok, використовуються для орієнтації на молодшу аудиторію. Екстремістські групи часто використовують емоційно заряджений контент, який прославляє джихад та мучеництво, що особливо приваблює молодих людей, які прагнуть сильного почуття ідентичності та мети (Vidino, 2017).

Визначальною рисою релігійного екстремізму серед молоді у Франції є переконання, що божественний закон перевершує світське, демократичне право. Це переконання відображається у відкиданні французьких правових принципів, які сприймаються як такі, що суперечать релігійним принципам, таких як закони про секуляризм,

гендерну рівність та свободу слова. Для деяких молодих людей це відкидання є не лише ідеологічним, а й практичним, часто виражаючись у формі ігнорування шкільних правил, протистояння гендерно змішаним просторам або участі в протестах проти політики, яка сприймається як антимусульманська (Roy, 2004). У крайніх випадках це переконання призвело до актів насильства, як це видно у терористичних атаках, скоєних радикалізованою французькою молоддю. Дискурс про верховенство божественного закону створює основу, яка легітимізує як пасивний опір, так і активний бунт проти світського правління (Kerel, 2015).

Зусилля щодо боротьби з релігійним екстремізмом серед молоді у Франції повинні враховувати соціально-економічні, психологічні та ідеологічні фактори, що сприяють радикалізації. Молодіжні працівники, освітяни та помірковані релігійні лідери відіграють вирішальну роль у цих зусиллях, пропонуючи альтернативні наративи та системи підтримки, які можуть допомогти молодим людям протистояти екстремістському впливу.

- **Залучення через молодіжну роботу:** Молодіжні центри та громадські організації у Франції запустили програми для взаємодії з молоддю з групи ризику через діалог, спорт, мистецтво та освіту. Ці програми спрямовані на розвиток почуття приналежності та ідентичності, відмінного від екстремістського впливу. Молодіжні працівники часто виступають наставниками, допомагаючи молодим людям розвивати позитивну ідентичність та соціальні навички, а також надаючи їм можливість конструктивно долати труднощі (Khosrokhavar, 2017).
- **Сприяння альтернативним релігійним інтерпретаціям:** Співпраця з поміркованими релігійними лідерами має вирішальне значення для створення контрнاراتивів, які наголошують на мирних вченнях ісламу та інших вірувань. Програми в школах, мечетях та громадських центрах часто включають заняття з релігійної грамотності, які навчають

молодь історичним та контекстуальним інтерпретаціям священних текстів. Такий підхід допомагає представити ширше та більш інклюзивне розуміння віри на відміну від вибіркового та радикального інтерпретацій, що поширюються екстремістами (Roy, 2004).

- **Освіта та критичне мислення:** Школи відіграють ключову роль у запобіганні релігійній радикалізації, сприяючи критичному мисленню, медіаграмотності та міжкультурному взаєморозумінню. Освітня навчання розпізнавати ранні ознаки радикалізації та надавати рекомендації, які заохочують учнів ставити під сумнів екстремістські наративи. Школи можуть допомогти молодим людям узгодити свою релігійну ідентичність зі своїми ролями у світському суспільстві, обговорюючи такі питання, як секуляризація, громадянство та спільні французькі цінності (Neumann, 2013).
- **Міжконфесійний діалог та громадські програми:** Ініціативи міжконфесійного діалогу у Франції успішно сприяли взаєморозумінню та зменшенню напруженості між релігійними громадами. Ці програми об'єднують молодих людей з різним віросповіданням для участі в діалозі, співпраці та спільних громадських проектах. Підкреслюючи спільні цінності, такі як співчуття, толерантність та соціальна справедливість, ці ініціативи спрямовані на зменшення привабливості дискримінаційних та роз'єднувальних ідеологій (Vidino, 2017).

Релігійний екстремізм серед молоді у Франції характеризується фундаменталізмом, радикальними інтерпретаціями священних текстів та переконанням у тому, що божественний закон вищий за людський. Релігійна участь та радикалізація зумовлені соціально-економічними труднощами, відчуттям виключеності та пошуком ідентичності та мети. Боротьба з релігійним екстремізмом вимагає комплексного підходу, який включає молодіжних працівників, освітян, поміркованих релігійних лідерів та громадські програми.

Заохочуючи критичне мислення, альтернативні релігійні інтерпретації та міжконфесійний діалог, можна зменшити привабливість релігійного екстремізму та підтримати молодь у розвитку більш інклюзивного та мирного почуття ідентичності у французькому суспільстві.

II.IV.II.II. Характеристики нерелігійного екстремізму серед молоді

Нерелігійний екстремізм серед молоді у Франції охоплює різноманітні ідеології, засновані на політичних, соціальних чи економічних цілях, а не на релігійних переконаннях. Ці форми екстремізму мають спільні з релігійним екстремізмом характеристики, такі як тверда відданість радикальним переконанням, неприйняття усталених систем та готовність до застосування насильства. Однак вони зумовлені, головним чином, світськими ідеологіями, такими як радикальні політичні переконання, націоналізм та анархізм, які приваблюють молодих людей, які переживають соціально-економічні труднощі, боротьбу за ідентичність та розчарування в мейнстрімній політиці.

Нерелігійний екстремізм серед французької молоді корениться в радикальних політичних ідеологіях, спрямованих на трансформацію суспільства на основі певних переконань. Незалежно від того, чи є вони ультралівими, ультраправими чи анархістськими, ці ідеології відкидають плюралізм і дотримуються менталітету «ми проти них». Політичні еліти ідентифікують певні групи, такі як етнічні меншини чи економічні класи, як ворогів, яких необхідно перемогти для досягнення своїх цілей (Neumann, 2013). Ультраправий екстремізм у Франції дедалі частіше націлений на молодь, просуваючи ультраправі наративи, які зображують іммігрантів, особливо мусульман, як загрозу французькій культурі та ідентичності. Цей порядок денний зумовлений ксенофобією та економічним протекціонізмом, часто звинувачуючи імміграцію в соціально-економічних проблемах, таких як безробіття, дефіцит житла та скорочення соціальних виплат. Національне об'єднання (раніше Національний фронт), очолюване такими лідерами, як Марін Ле Пен, популяризувало цей дискурс серед молоді, наголошуючи на збереженні французької культури на

тлі сприйнятих глобалістських та мультикультурних загроз (Roy, 2004). Ультраправі групи активно вербують молодь через соціальні мережі, вуличні протести та місцеві мережі, часто звеличуючи французький націоналізм як форму культурного захисту (Kerel, 2015).

З іншого боку, крайній лівий екстремізм серед молоді у Франції зумовлений антикапіталістичними та антиглобалістичними ідеологіями. Рухи, що виникли через соціально-економічні проблеми, такі як «Жовті жилети», знайшли відгук у молоді, яка розчарована економічною нерівністю, високим рівнем безробіття серед молоді та зростанням вартості життя. Ці групи виступають за системні зміни, використовуючи протести, пошкодження майна та зіткнення з правоохоронними органами для висловлення своїх вимог. Молоді люди, які звертаються до крайнього лівого екстремізму, часто розглядають ці дії як законний спосіб боротьби з економічною несправедливістю (Vidino, 2017).

У Франції як ультраправий, так і ультралівий екстремізм пов'язані з глибокою недовірою до державних інституцій та встановлених органів влади, що особливо помітно серед розчарованої молоді. Ультраправа молодь часто чинить опір урядовій політиці, яку вони вважають такою, що сприяє мультикультуралізму чи імміграції, розглядаючи цю політику як зраду французької ідентичності. Ці антиістеблішментські настрої також відображаються в теоріях змови про те, що держава служить глобальним, а не національним інтересам (Neumann, 2013). Така риторика часто популярна на онлайн-форумах та молодіжних мережах, де недовіра до державних інституцій пов'язана з побоюваннями культурної ерозії та соціально-економічної маргіналізації. Ультраліві серед молоді відкидають центральну владу, розглядаючи державні інституції як захисників капіталістичних структур та виконавців нерівності. Наприклад, молоді анархісти та ультраліві активісти історично використовували прямі дії, включаючи сутички з поліцією, під час протестів за трудову реформу або демонстрацій Першого травня. Ці акти непокори розглядаються не просто як форми протесту, а як революційна боротьба проти уявного гноблення (Roy, 2004).

Насильство є поширеною тактикою серед нерелігійних екстремістських молодіжних груп у Франції та вважається необхідним для досягнення політичних цілей. Ультраправа молодь вчиняє насильницькі дії, спрямовані проти етнічних меншин, іммігрантів та політичних опонентів, часто представляючи ці напади як захист національної ідентичності. Серед помітних інцидентів – напади на іммігрантів у таборах для біженців, вандалізм мечетей та злочини на ґрунті ненависті проти єврейських та ромських громад (Kerel, 2015). Ультраліва молодь атакувала символи капіталізму, такі як банки, корпоративні офіси та урядові будівлі. Під час демонстрацій молодіжні активісти використовували таку тактику, як підпали, вандалізм та вуличне насильство, які виправдовуються опором економічній нерівності та системній корупції. Наприклад, ультраліві елементи, що брали участь у протестах «Жовті жилети», вдалися до руйнування майна та насильницьких зіткнень як вираз ширших соціально-економічних розчарувань (Neumann, 2013).

Соціальні мережі відіграють значну роль у просуванні нерелігійного екстремізму серед французької молоді. Ультраправі та ультраліві групи використовують онлайн-платформи для поширення пропаганди, мобілізації прихильників та координації прямих дій. Наприклад, ультраправі екстремісти використовують соціальні мережі для поширення антиіммігрантської риторики та організації спливаючих протестів, тоді як ультраліві хакери атакували урядові вебсайти, щоб викрити корупцію та порушити роботу державних служб (Laurent, 2016).

Боротьба з нерелігійним екстремізмом серед французької молоді вимагає комплексного підходу, що включає ідеологічну деконструкцію, сприяння політичній участі та соціально-економічному розвитку.

- **Деконструкція радикальних ідеологій:** освітні програми, медіа-кампанії та діалоги з молоддю повинні бути зосереджені на боротьбі з основними переконаннями, що призводять до екстремізму. Школи та молодіжні центри

повинні наголошувати на демократичних цінностях, плюралізмі та мирній політичній участі, а також оснащувати молодь навичками критичного мислення, щоб розпізнавати екстремістські наративи та протистояти їм (Khosrokhavar, 2017).

- **Сприяння політичній участі:** Надання платформ для участі молоді в демократичних процесах може зменшити привабливість екстремізму. Програми, що заохочують активну громадянську позицію, громадянську освіту та участь молоді в процесі прийняття рішень, можуть запропонувати ненасильницькі способи вирішення скарг. Такі ініціативи, як молодіжні ради, дискусійні форуми та громадські проекти, заохочують політичну участь та конструктивний діалог (Neumann, 2013).
- **Вирішення соціально-економічних проблем:** Соціально-економічна маргіналізація є основною рушійною силою нерелігійного екстремізму серед молоді. Цілеспрямована політика, що сприяє освіті, професійній підготовці та можливостям працевлаштування, може зменшити вразливість, яку використовують екстремістські групи в економічно неблагополучних районах. Ініціативи розвитку громад, які надають молоді шляхи до соціально-економічної мобільності, можуть забезпечити змістовні альтернативи радикалізації (Vidino, 2017).

Нерелігійний екстремізм серед молоді у Франції зумовлений радикальними політичними ідеологіями, неприйняттям влади та використанням насильства для досягнення політичних цілей. Він має ті ж характеристики, що й релігійний екстремізм, але ґрунтується на світських мотивах, таких як націоналізм, антикапіталізм та анархізм. Боротьба з нерелігійним екстремізмом вимагає багатогранного підходу, який сприяє демократичній участі, соціально-економічній інклюзивності та ідеологічній гнучкості. Просування демократичних цінностей, інклюзивного управління та рівних можливостей дозво-

ляє зменшити привабливість нерелігійного екстремізму та підтримати молодь у побудові більш мирного та гармонійного суспільства.

II.IV.II.III. Визначення потенційних факторів ризику радикалізації молоді у Франції

Розуміння факторів, що сприяють радикалізації, має вирішальне значення для ефективних стратегій запобігання. Радикалізація серед молоді – це складний процес, який включає поєднання індивідуальних, соціальних, економічних, політичних та психологічних факторів. З них соціальні фактори мають особливий вплив, оскільки вони формують сприйняття, поведінку та взаємодію молоді. Визнання цієї динаміки має вирішальне значення для виявлення факторів ризику, які можуть призвести до прийняття молодими людьми екстремістських ідеологій. Цей аналіз зосереджений на трьох ключових темах: вплив однолітків та соціальних груп, онлайн-пропаганда та вербування, а також криза ідентичності.

Однолітки та соціальні групи відіграють вирішальну роль у формуванні поведінки та ідентичності молодих людей. У підлітковому та ранньому дорослому віці люди прагнуть соціального визнання та формують свою ідентичність, що робить їх дуже вразливими до впливу однолітків. Цей вплив може бути конструктивним або деструктивним; він може сприяти соціальній гармонії та спільним цінностям, або ж підтримувати радикальні переконання, особливо коли екстремістські ідеології поширені в колах однолітків (Khosrokhavar, 2017).

У контексті радикалізації соціальні мережі молоді часто слугують інкубаторами екстремістських переконань. Молоді люди можуть приєднуватися до радикальних груп не лише з ідеологічних причин, а й заради емоційних переваг, таких як приналежність, визнання та підтвердження. У Франції маргіналізована молодь з іммігрантським походженням часто відчувається виключеною з основного суспільства, що може робити радикальні групи, будь то ультраправі, ультраліві чи релігійні, привабливими, оскільки вони забезпечують відчуття

спільноти та ідентичності (Kerel, 2015). У цих середовищах тиск од-нолітків може посилювати радикальні погляди, оскільки члени праг-нуть отримати схвалення, статус або визнання в групі.

У радикальних групах часто відбувається процес соціалізації, що включає групове мислення, де прагнення до конформізму переважає критичне мислення та незгоду. Ця динаміка прискорює радикаліза-цію, коли молоді люди все більше закріплюються у своїх переконан-нях, іноді вдаючись до насильницьких дій, щоб довести свою відданість та отримати схвалення групи (Sageman, 2004).

Зростання цифрових платформ змінило ландшафт радикалізації молоді, зробивши онлайн-пропаганду та вербування значними фак-торами ризику. Інтернет забезпечує постійний потік інформації, яку екстремістські групи використовують для поширення своїх ідеологій, вербування членів та створення віртуальних спільнот. Онлайн-про-стори часто функціонують як луно-камери, де молоді люди стика-ються з повторюваним, подібним контентом, який підкріплює радикальні переконання, одночасно зменшуючи вплив альтернатив-них точок зору (Neumann, 2013). Онлайн-пропаганда є ефективною, оскільки вона звертається до конкретних образ та емоцій. Екстре-містський контент часто резонує з молодими людьми, які почува-ються маргіналізованими або розчарованими, підкреслюючи такі теми, як віктимізація, несправедливість та екзистенційні загрози. Наприклад, ультраправі групи у Франції використовували соціальні мережі для поширення антиіммігрантської риторики, зображуючи іммігрантів як загрозу французькій ідентичності та культурі. Анало-гічно, фундаменталістські групи використовували цифрові плат-форми, щоб зображати мусульман як об'єкти переслідувань та позиціонувати себе як захисників віри (Vidino, 2017).

Онлайн-радикалізація серед молоді, як правило, відбувається швидко та інтенсивно завдяки анонімності та доступності. Молоді люди, які можуть неохоче взаємодіяти з радикальним контентом віч-на-віч, частіше виявляють його в Інтернеті. Щоб протидіяти цьому, вирішальне значення має сприяння цифровій грамотності та

критичному мисленню серед молоді, що забезпечує їхню підготовку до виявлення екстремістського контенту та протидії йому. Ініціативи, що сприяють онлайн-стійкості, відповідальній цифровій поведінці та достовірним контрнарративам, є важливими для запобігання цифровій радикалізації (Khosrokhavar, 2017).

Кризи ідентичності та руйнування стабільних орієнтирів є важливими факторами ризику радикалізації молоді. У світі, що швидко змінюється, де традиційні норми та цінності часто ставляться під сумнів, молоді люди можуть відчувати плутанину щодо своєї ідентичності, мети та місця в суспільстві. Ця плутанина може спонукати їх шукати чітких та остаточних відповідей, які екстремістські ідеології часто нібито дають. Радикальні рухи експлуатують ці кризи ідентичності, пропонуючи відчуття приналежності, чітко визначену групову ідентичність та чіткого ворога, реального чи уявного (Roy, 2004). У Франції, особливо серед іммігрантів другого та третього покоління, кризи ідентичності молоді часто пов'язані з труднощами інтеграції, культурною маргіналізацією та соціально-економічною ізоляцією. Ці молоді люди часто мають труднощі з узгодженням своєї культурної спадщини зі світськими цінностями французького суспільства, що призводить до почуття відчуженості та відторгнення. Ця боротьба робить їх вразливими до радикальних ідеологій, які пропонують розширення прав і можливостей, гордість та відчуття спільноти (Kerel, 2015). Подібна динаміка спостерігається серед позбавленої прав молоді, яка тяжіє до крайніх лівих або крайніх правих ідеологій, що забезпечують чітке відчуття мети та приналежності (Neumann, 2013).

Втрата стабільних орієнтирів не обмежується культурними факторами, а також може бути наслідком економічної нестабільності, політичної невизначеності або соціальної дезінтеграції. Наприклад, молоді люди, які стикаються з безробіттям або бідністю, можуть втратити соціальний статус і самооцінку, що робить їх вразливими до радикальних ідеологій, які пропонують пояснення та заклики до дії для їхньої боротьби (Sageman, 2004). Для вирішення цих факторів

ризикі необхідні цілеспрямовані стратегії, спрямовані на запобігання радикалізації молоді. Ефективна профілактика вимагає багатогранних підходів, що враховують соціальні, психологічні та економічні аспекти, одночасно сприяючи інклюзивності, стійкості та критичному мисленню.

- **Програми психосоціальної підтримки:** Надання психічної та соціальної підтримки має вирішальне значення для задоволення емоційних потреб молоді з групи ризику. Консультаційні послуги, втручання на рівні громади та молодіжні центри можуть допомогти людям впоратися з кризами ідентичності, травмами та соціальною ізоляцією, а також зменшити їхню схильність звертатися до радикальних ідеологій як механізму подолання труднощів (Vidino, 2017).
- **Кампанії з підвищення обізнаності проти ненависті та дискримінації:** Публічні кампанії, що пропагують толерантність, різноманітність та соціальну гармонію, можуть протидіяти мові ненависті, яка підживлює радикалізацію. Ці кампанії повинні бути зосереджені на навчанні молоді небезпеці екстремізму, а також на вирішенні проблем структурної несправедливості, яка сприяє почуттю маргіналізації (Khosrokhavar, 2017).
- **Покращення економічних можливостей та соціальної інтеграції:** Економічна скрута та соціальна ізоляція є важливими факторами радикалізації молоді. Ініціативи, що сприяють створенню робочих місць, професійній підготовці, освіті та рівному доступу до ресурсів, можуть допомогти зменшити ці фактори ризику. Підвищуючи соціально-економічні перспективи, можна зменшити привабливість радикальних ідеологій, які експлуатують образи молоді (Rou, 2004).
- **Покращення управління та соціальної справедливості:** Вирішення політичних проблем, покращення управління та

сприяння соціальній справедливості є життєво важливими для зменшення привабливості радикальних ідеологій. Зусилля щодо підвищення прозорості, підзвітності та участі громадян можуть допомогти відновити довіру до інституцій та зменшити привабливість екстремістських альтернатив (Neumann, 2013).

Виявлення потенційних факторів ризику радикалізації молоді, таких як вплив однолітків, онлайн-пропаганда та кризи ідентичності, є важливим для розробки ефективних стратегій запобігання. Вирішення цих факторів за допомогою психосоціальної підтримки, інформаційних кампаній, економічного розвитку та покращення управління може зменшити ймовірність того, що молодь буде залучена до екстремістських ідеологій. Ефективна профілактика вимагає комплексного підходу, який сприяє стійкості, інклюзивності та можливостям для конструктивної участі.

III. Емпіричне дослідження сприйняття молодіжними працівниками радикалізації молоді

Радикалізація молоді є складним і багатовимірним явищем, на яке впливають різні чинники, зокрема соціально-економічні, політичні, культурні та психологічні аспекти. Це явище створює як виклики, так і можливості для молодіжних працівників, які безпосередньо працюють з особами з груп ризику в різних громадах. Це емпіричне дослідження має на меті вивчити сприйняття радикалізації молоді молодіжними працівниками у Франції, Туреччині та Україні. Зосереджуючись на поглядах молодіжних працівників, дослідження прагне виявити чинники, що сприяють радикалізації, а також стратегії, які, на думку респондентів, є ефективними для її запобігання.

Дослідження ґрунтується на багатовимірній концептуальній моделі, яка розглядає радикалізацію як динамічний процес, що формується в результаті взаємодії численних чинників на різних рівнях. У цьому контексті поєднуються теоретичні підходи з психології, соціо-

логії, політології та досліджень конфліктів, щоб забезпечити комплексне розуміння того, як індивідуальні, соціальні, економічні, політичні та культурні чинники впливають на радикалізацію молоді.

У рамках цієї концепції пов'язані елементи аналізуються з метою глибшого розуміння радикалізації. По-перше, розглядаються чинники, що сприяють радикалізації, з трьох основних перспектив: індивідуальних характеристик, соціального впливу та структурних детермінант. На індивідуальному рівні вразливість до радикалізації посилюється через особистий досвід, психологічні потреби, кризи ідентичності та почуття образи. Ці фактори нерідко інтерпретуються як реакція на несправедливість або соціальну ізоляцію, що робить радикальні наративи привабливими засобами самореалізації чи здобуття відчуття сили. На соціальному рівні вплив однолітків, динаміка всередині спільнот і взаємодія в онлайн-просторі відіграють важливу роль. Соціальні зв'язки сприяють поширенню ідей як у реальному житті, так і в цифровому середовищі, а групова динаміка та спільні ідентичності мають сильний вплив на поведінку та переконання. На структурному рівні економічна нерівність, політична маргіналізація та культурна ізоляція створюють сприятливе підґрунтя для радикалізації. Ці фундаментальні проблеми часто посилюють відчуття несправедливості та відчуження, що робить екстремістські ідеології особливо привабливими.

Роль молодіжних працівників є центральною в цій концептуальній моделі. Молодіжні працівники виступають як основні суб'єкти виявлення, запобігання та протидії радикалізації. Вони безпосередньо взаємодіють з молоддю в школах, громадських центрах, таборах для біженців та цифровому середовищі, що робить їх ключовими зацікавленими сторонами в реалізації програм раннього втручання. Окрім спостереження, молодіжні працівники активно залучені до консультування, освітньої діяльності та програм розвитку громад, які спрямовані на просування соціальної згуртованості, критичного мислення та стійкості до радикального впливу. Їхнє бачення забезпечує цінне розуміння того, як радикалізація проявляється, сприймається та опрацьовується у різних спільнотах.

Емпіричне дослідження зосереджується на молодіжних працівниках у Франції, Туреччині та Україні — трьох країнах, що мають унікальні, але водночас взаємопов'язані контексти радикалізації. У Франції виклики радикалізації особливо помітні серед маргіналізованої молоді північноафриканського, субсахарського та близькосхідного походження. Молодіжні працівники у Франції стикаються з подвійним завданням: протидіяти соціально-економічній ізоляції та водночас діяти в умовах секулярної державної моделі, яка іноді суперечить публічному виявленню релігійної чи культурної ідентичності. Багато з них визначають соціально-політичні скарги, пошуки ідентичності та маргіналізацію громад як ключові чинники радикалізації.

У Туреччині більш виразно проявляються політичні та соціально-економічні чинники. Молодіжні працівники часто підкреслюють, як економічні труднощі та політична нестабільність переплітаються з ідеологічними мотиваціями. Геополітичне розташування Туреччини та складна політична ситуація додатково сприяють формуванню радикалізаційної динаміки, при цьому молодіжні працівники вказують на бідність, міжетнічну напругу та поляризовану політичну риторику як на значущі фактори впливу.

В Україні триваючий збройний конфлікт і політична нестабільність створили сприятливі умови для радикалізації, особливо серед молоді, яка постраждала від війни. Молодіжні працівники визначають як ключові елементи процесу радикалізації: пропаганду в медіа, пошук ідентичності та воєнні травми. Радикальні праві ідеології, у поєднанні з соціально-економічними труднощами та перерваним навчальним процесом, підвищують вразливість української молоді до радикальних наративів.

Це емпіричне дослідження має три основні цілі. Перша мета — зрозуміти, як молодіжні працівники сприймають чинники, що сприяють радикалізації молоді у Франції, Туреччині та Україні. Завдяки безпосередньому спілкуванню з молодіжними працівниками, дослідження прагне виявити основні рушії радикалізації з урахуванням

специфіки кожної країни. Друга мета — оцінити стратегії, які використовують молодіжні працівники для запобігання та протидії радикалізації. Це передбачає аналіз як формальних, так і неформальних підходів, включно з освітніми програмами, консультуванням, залученням громади та цифровими інтервенціями, щоб оцінити їхню ефективність у стримуванні радикальних тенденцій серед молоді. Третя мета — виявити виклики та обмеження, з якими стикаються молодіжні працівники у своїх зусиллях запобігти радикалізації та зміцнити стійкість молоді з груп ризику. Це включає вивчення політичних обмежень, нестачі ресурсів та організаційних бар'єрів, які можуть перешкоджати ефективному втручанням.

У цьому дослідженні використовуються якісні методи дослідження, зокрема напівструктуровані інтерв'ю, фокус-групи та кейс-стаді, з метою виявлення тонких відтінків сприйняття та досвіду молодіжних працівників. Такі методи покликані забезпечити глибше розуміння динаміки радикалізації з перспективи тих, хто безпосередньо працює з молоддю. Процес збору даних враховує контекстуальні відмінності, що дозволяє результатам дослідження відображати різноманітну соціально-політичну реальність кожної країни. У наступних розділах буде детально описано дослідницьку методологію, аналіз даних та емпіричні результати, щоб надати всебічне уявлення про те, як молодіжні працівники сприймають і реагують на складне явище радикалізації молоді. Цей аналіз сприятиме формуванню майбутніх політичних рекомендацій та стратегій втручання, спрямованих на зміцнення стійкості молоді до радикальних ідеологій.

III.I. Дані та методологія

З початком XXI століття тероризм і екстремістські дії стали однією з найважливіших спільних проблем для націй, перетворивши тенденції до радикалізації на питання національної та суспільної безпеки. Особливо в останні роки такі країни, як Іспанія, Франція, Україна та Туреччина, які зазнали загроз тероризму, поділяють спільні занепокоєння щодо радикальних тенденцій. Молодь, яка вважається відносно більш уразливою до радикалізації, має особливе значення

для цих держав. У цьому контексті дослідження має на меті глибше зрозуміти процеси радикалізації в цих чотирьох країнах та запропонувати рекомендації щодо запобігання радикалізації задля сприяння як суспільній, так і національній безпеці. Відтак дослідження вивчає, як радикалізацію сприймають, як із нею борються та як їй потенційно запобігають на національному рівні.

Це дослідження було проведено в межах інтерпретативної парадигми, яка має на меті зрозуміти процеси радикалізації серед молоді та фактори, що на них впливають. Інтерпретативна парадигма стверджує, що соціальна реальність не має єдиної об'єктивної істини, а люди формують власні смисли через досвід (Schwandt, 1994). Ця парадигма фокусується на тому, як індивіди сприймають і інтерпретують соціальний світ, у якому вони живуть. Інтерпретативна парадигма розглядає соціальну реальність як динамічну, реляційну та контекстуальну, визнаючи унікальність досвіду кожної особи й зосереджуючись на розумінні цих досвідів (Denzin & Lincoln, 2018).

Якісна методологія, застосована в дослідженні, забезпечує гнучкий підхід, розроблений для глибокого вивчення людського досвіду, сприйняття та смислів, які лежать в основі цього досвіду (Creswell, 2013). Якісна методологія надає дослідникам ширші можливості для розуміння складності людської поведінки та соціальних явищ, дозволяючи виявити різні точки зору. Такий підхід сприяє глибшому розумінню складних і багатовимірних соціальних процесів, зокрема радикалізації.

У рамках дослідження було обрано феноменологічний метод. Феноменологія має на меті дослідити певне явище через досвід і сприйняття індивідів, прагнучи зрозуміти його сутність (Moustakas, 1994). У межах цього підходу дослідники намагаються з'ясувати, як учасники переживають певне явище і як цей досвід впливає на їхнє бачення світу. Феноменологічне дослідження зосереджене на пережитому досвіді особистості та вивчає, як цей досвід осмислюється у свідомості та соціальному світі людини. У цьому контексті дослідження має на меті виявити суб'єктивне сприйняття й досвід радикалізації учасників.

Під час збору даних було проведено напівструктуровані інтерв'ю з учасниками. Напівструктуровані інтерв'ю дозволяють досліднику дотримуватися певного переліку запитань, водночас надаючи учасникам можливість гнучко висловити свої думки та досвід (Kvale, 2007). Цей метод дав змогу респондентам описати свої погляди й переживання щодо радикалізації власними словами, що призвело до отримання глибоких і насичених даних. Загалом було опитано 15 осіб. Вибір саме цієї кількості базується на поширеному консенсусі в якісних дослідженнях щодо досягнення насиченості даних (Guest, Bunce & Johnson, 2006). Наприклад, Берто (1981) вказував, що прийнятний розмір вибірки для якісного дослідження має становити щонайменше 15 осіб. Морс (1994: 255) рекомендував щонайменше шість учасників для феноменологічних досліджень, тоді як Кресвелл (2013) вважав, що феноменологічна вибірка може включати від 5 до 25 інтерв'ю. Гест, Банс і Джонсон (2006: 78), провівши експеримент з насиченістю даних, дійшли висновку, що 12 інтерв'ю є достатніми для забезпечення надійних результатів. Отже, в якісних дослідженнях адекватність вибірки оцінюється не за кількістю, а за глибиною отриманих даних. Тому учасників слід добирати так, аби вони найкраще репрезентували предмет дослідження (Reilly & Parker, 2013).

У цьому контексті для відбору учасників було застосовано метод цілеспрямованої вибірки. Цілеспрямована вибірка є стратегією, що дозволяє відібрати осіб, які найбільше підходять для надання глибокої інформації з досліджуваного питання. Ця стратегія передбачає свідомий добір людей, які мають досвід або можуть сприяти розумінню певного явища. У цьому дослідженні було використано критеріальний відбір (Miles & Huberman, 1994; Patton, 2002). Критеріальний відбір гарантує, що в дослідження включаються лише ті особи, які відповідають певним критеріям. До числа учасників увійшли вчителі середніх шкіл, працівники державного сектору, що працюють у молодіжних установах, співробітники громадських організацій і науковці — усі з принаймні дворічним досвідом роботи з молоддю. Такий добір був здійснений для того, щоб забезпечити отримання цінної інформації про взаємодію учасників із молоддю та їхні спостереження щодо явища радикалізації.

Інтерв'ю базувалися на восьми темах, за якими було сформовано 21 запитання (Додаток 1). Для кожної теми було розроблено щонайменше одне структуроване запитання, тоді як інші питання були відкритими та напіввідкритими. Ці запитання були зосереджені на основних темах, таких як сприйняття радикалізації, чинники, що впливають на цей процес, а також його вплив на молодь. За допомогою цих запитань дослідження прагнуло глибоко вивчити уявлення учасників про радикалізацію.

У 2024 році інтерв'ю були проведені місцевими польовими дослідниками у відповідних країнах рідними мовами учасників, щоб забезпечити найкращі умови для самовираження. Інтерв'ю проводилися онлайн або очно — залежно від уподобань респондентів. Лише інтерв'ю з учасниками, які дали дозвіл на запис, було зафіксовано, а польові дослідники здійснили дослівну транскрипцію за стандартним протоколом транскрибування (McLellan, MacQueen, & Niedig, 2003) у Microsoft Word. Після цього, оскільки дослідження проводилося англійською мовою, документи були перекладені англійською професійною командою Школи іноземних мов Університету Анкари Гаджі Байрама.

Якісний контент-аналіз визначається як метод дослідження, що систематично класифікує та ідентифікує теми й закономірності в текстових даних шляхом суб'єктивної інтерпретації. Цей метод наголошує на цілісному підході до аналізу розмов або текстів у їхньому специфічному контексті. Якісний контент-аналіз виходить за межі простого підрахунку слів або виокремлення об'єктивної інформації з текстів; він спрямований на виявлення явних або прихованих смислів, тем і шаблонів у даних. Такий підхід дозволяє дослідникам досягнути соціальну реальність суб'єктивно, але водночас науково (Hsieh & Shannon, 2005: 1279; Krippendorff, 2018).

У цьому дослідженні дані були проаналізовані шляхом створення тем і підтем. Процес кодування здійснювався за допомогою програмного забезпечення MAXQDA 2024 (VERBI, 2021). MAXQDA — це програмне забезпечення, що використовується для організації,

кодування та аналізу якісних даних, дозволяючи здійснювати більш систематичне вивчення інформації. У ході дослідження було створено основні та підкоди за такими напрямками: «Розуміння радикалізації», «Фактори, що впливають на радикалізацію», «Боротьба з радикалізацією» та «Рекомендації щодо запобігання й протидії радикалізації», загалом було визначено 59 кодів (див. Додаток 2).

У процесі кодування було застосовано парадигму кодування, розроблену Корбін і Страусом (1990). Ця парадигма включає триетапний процес організації даних: відкрите, осьове та селективне кодування. На етапі відкритого кодування були ідентифіковані ключові поняття, у той час як на етапі осьового кодування були визначені взаємозв'язки між цими поняттями. Нарешті, на етапі селективного кодування теми було інтегровано й проаналізовано як єдине ціле. Цей процес забезпечив систематичну інтерпретацію даних, заклавши надійну основу для дослідницьких висновків. Крім того, було використано індуктивний підхід, що дозволив темам виникати з самих даних (Mihas, 2022: 141–142). Таблиці кодування були підготовлені відповідно до методики Кресвелла (2015), яка включає такі елементи: основний код, підкод, опис і приклад.

Щоб дослідження мало вплив на теорію або практику певної галузі, його потрібно проводити ретельно, а результати мають бути представлені так, щоб викликати довіру у читачів, практиків і інших дослідників. Тому прикладний характер більшості соціальних досліджень покладає на дослідників відповідальність за те, щоб результати сприймалися як надійні (Merriam, 2009: 210). Надійність цього дослідження була забезпечена відповідно до чотирьох основних критеріїв, визначених Лінкольном і Губою (1985): достовірність, передаваність, стабільність і підтверджуваність.

Достовірність була посилена через триангуляцію дослідників: троє авторів спільно аналізували дані, забезпечуючи точність і узгодженість результатів. Крім того, аналіз, підкріплений прямими цитатами, сприяв надійному відображенню досвіду учасників. Стабільність також була досягнута завдяки триангуляції дослідників

та систематичному і прозорому процесу аналізу, включаючи кодування в MAXQDA. Передаваність забезпечувалась цілеспрямованою вибіркою та детальним описом контексту дослідження й демографічних характеристик учасників, що підвищувало можливість застосування результатів у інших контекстах. Нарешті, підтверджуваність була досягнута через ретельну документацію процесу аналізу даних і порівняльний аналіз між дослідниками. Кожен із цих критеріїв відігравав вирішальну роль у забезпеченні надійності дослідження.

III.II. Емпіричні результати та обговорення

Практичні результати дослідження дають уявлення про те, як молодіжні працівники сприймають багатовимірну проблему радикалізації молоді у Франції, Туреччині та Україні. Ці результати ґрунтуються на спостереженнях, зібраних під час інтерв'ю, фокус-груп та кейс-стаді, з метою зрозуміти досвід, виклики та підходи, які застосовують молодіжні працівники для протидії радикалізації. У цьому розділі здійснюється аналіз емпіричних даних з метою вивчення основних чинників, що спричиняють радикалізацію, її наслідків, а також заходів, яких вживають для її запобігання та ефективного управління. Обговорення структуровано відповідно до ідей, які виникли на основі зібраної інформації, і тісно пов'язане з концептуальною рамкою дослідження.

Аналіз поєднує емпіричні результати на індивідуальному, соціальному та організаційному рівнях, пропонуючи комплексне бачення факторів, що сприяють радикалізації, з точки зору тих, хто безпосередньо працює на передовій. Результати інтерпретуються у контексті обставин, що склалися у Франції, Туреччині та Україні, з урахуванням політичної атмосфери, а також економічних і культурних відмінностей, які впливають на радикалізацію молоді в кожній країні.

Аналіз починається з вивчення того, як молодіжні працівники оцінюють фактори, що впливають на радикалізацію особистості — зокрема соціальну та економічну ізоляцію, проблеми ідентичності, політичне невдоволення та культурну відчуженість. Молодіжні працівники послідовно підкреслюють, що саме поєднання цих елементів

створює вразливість, яку радикальні організації можуть використувати, перетворюючи її на шлях до радикалізації.

Далі в обговоренні розглядаються стратегії, які молодіжні працівники застосовують для зменшення впливу цих факторів. Розглядаються різні заходи з профілактики та втручання — від формальних програм у школах та молодіжних центрах до неформальної взаємодії у цифровому просторі. Особливу увагу приділено ефективності цих підходів, а також труднощам, з якими стикаються молодіжні працівники, зокрема обмеженістю ресурсів, соціально-політичними обмеженнями та спротивом з боку місцевих громад.

Результати також свідчать про те, що молодіжні працівники адаптують свої стратегії до конкретних контекстів кожної країни. Наприклад, у Франції стратегічні заходи часто зосереджені на сприянні соціальній інтеграції та міжкультурному діалогу для подолання культурної маргіналізації; у Туреччині пріоритет віддається соціально-економічному зміцненню та зміцненню стійкості громад; в Україні, з огляду на збройний конфлікт, ключову роль відіграють підходи, чутливі до травматичного досвіду, та стратегії розв'язання конфліктів.

У цьому розділі дослідження пропонується не лише погляд на досвід молодіжних працівників, а й критичний аналіз ефективності та обмежень існуючих стратегій профілактики та втручання. Шляхом окреслення сфер, які потребують вдосконалення, та виявлення прогалин, цей аналіз сприяє глибшому розумінню шляхів підвищення стійкості молоді та зниження її вразливості до екстремістських ідеологій. У наступних підрозділах цього звіту розглядатимуться теми, засновані на реальних даних, що аналізують складні погляди, підходи та виклики, з якими стикаються молодіжні працівники в контексті радикалізації молоді у зазначених країнах. Цей аналіз має на меті надати орієнтири для політиків, освітян і місцевих лідерів, які прагнуть підвищити ефективність заходів із протидії радикалізації на рівні громади.

III.III. Сприйняття радикалізації молоді молодіжними працівниками в Туреччині

У межах 21 відкритого запитання, поставленого молодіжним працівникам, було детально досліджено їхній досвід та спостереження щодо явища радикалізації. Згідно з результатами аналізу, зібрані дані були класифіковані за чотирма тематичними напрямками: «Розуміння радикалізації», «Фактори, що впливають на радикалізацію», «Боротьба з радикалізацією» та «Рекомендації щодо запобігання та протидії радикалізації». У рамках цих тем було визначено основні та підтематичні коди (**N=59**), що дозволило структурувати відповіді учасників відповідно до глибинних змістових категорій.

Таблиця 1: Приклад таблиці кодування

Основний код	Підкод	Опис	Приклад
Індикатори	Симпатія до радикальних тенденцій	Інтерес до та залучення в радикальні дії, ідеї та групи	Студенти, які виявляють інтерес до політичних або релігійних ідей, які можуть бути радикальними, беруть участь у відкритих або закритих онлайн-спільнотах, використовують радикальну риторичу або показують підвищений інтерес до радикальних тем і матеріалів. (Р. 32)
Індикатори	Ізоляція	Індивідуальна та соціальна ізоляція, відчуження	Згідно з моїми спостереженнями, це зазвичай починається з замкненості та ізоляції, за якими слідує зміна у ставленні до світу, підживлена образою. (Р. 51)
Індикатори	Зміни	Зміни у переконаннях, релігійних поглядах, ідеологіях, соціальному середовищі, зовнішності	У своїй роботі з молоддю я визначаю «радикалізацію» як раптову зміну в переконаннях, ставленнях та поведінці, обумовлену політичним, релігійним або ідеологічним впливом. (Р. 24)
Індикатори	Дискримінаційні тенденції	Виключаючі та маргіналізуючі підходи до різних питань (наприклад, релігія, раса, стать, зовнішність тощо)	Строге дотримання особистого стилю життя, та явна нетерпимість до інших поглядів, наприклад, під час діалогу, коли учасники починають нападати на інших за інші ідеї, стає очевидним, що присутній ексклюзивний, нетерпимий підхід. Ми можемо це бачити серед студентів. (Р. 65)
Індикатори	Агресивні тенденції	Агресія, гнів, схильність до насильства, нетерпимість, прояви агресії у висловлюваннях, загальний стан дискомфорту, замкнутість	Індикатори включають тенденції до різних форм насильства (словесного, фізичного, психологічного тощо) та випадки булінгу серед однолітків. (Р. 1)

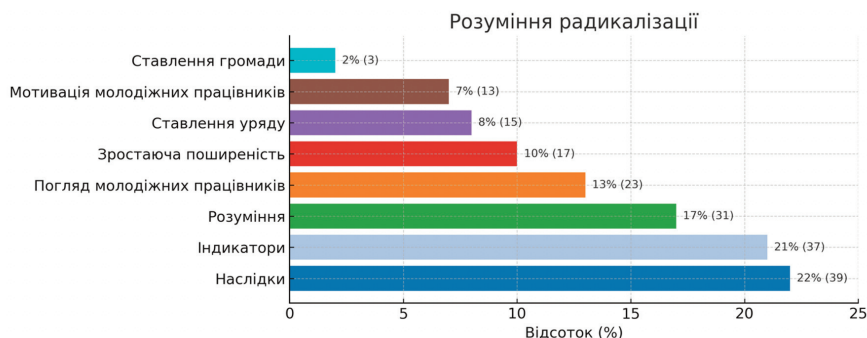
III.II.I.I. Емпіричні результати

III.II.I.I.I. Розуміння радикалізації

У межах цієї теми зроблено спробу з’ясувати, як молодіжні працівники сприймають радикалізацію та як інтерпретуються їхні уяв-

лення про неї. Крім того, досліджується, як молодіжні працівники оцінюють підходи національних суспільств і держав до радикалізму. У цьому контексті було здійснено глибокий аналіз сприйняття радикалізму серед молодіжних працівників. У межах цієї теми було створено вісім основних кодів. Відсотковий розподіл основних кодів, пов'язаних із цією темою, подано на Рисунку 1. Відповідно до цього, спостерігається, що учасники мають більше уявлень про впливи, індикатори та розуміння радикалізації. Хоча ці коди зосереджуються на тому, як сприймається радикалізація, інші коди висвітлюють позицію країни та підходи молодіжних працівників.

Рисунок 8: Розподіл основних кодів у межах теми

У Рисунку 8 наведено частоти всіх підкодів, що розширює аналітичний огляд. Згідно з результатами, підкод «зростаюча поширеність» ($f=17$) вказує на наявність тенденцій до радикалізації в Туреччині. Насправді уряд усвідомлює це і, відповідно, не залишається байдужим, впроваджуючи «заходи протидії» ($f=10$). Проте, чи є ці заходи достатніми, можна поставити під сумнів, зважаючи на підкод «недостатність» ($f=5$). Хоча молодіжні працівники погоджуються з тим, що суспільство не має позитивного ставлення до радикалізації, вони не мають достатніх спостережень щодо підходу самого суспільства. Молодіжні працівники у процесі своєї діяльності відчують перцептивні «зміни» ($f=10$) та зростання обізнаності ($f=13$), і загалом підходять до проблеми радикалізації з орієнтованої на молодь перспективи ($f=7$).

Рисунок 2: Частоти підкодів

● Оляснення радикалізації	
● Зростання поширеності	17
▼ Погляд молодіжних працівників	
● Ікрне снзємінн	13
● Змігга полівд	10
▼ Ставлення суспільства	
● Позитивний підхід	0
● Непозивнний лідхід	3
▼ Наслідки	
● Емоційний негатив	5
● Поверхове мислвння	3
● Структурні проблеми	6
● Небезпека	6
● Аліснація	10
● Соціаль ий конфлікт	0
▼ Індикатори	
● Співчутлиивсть до радикальних тендцій	6
● Інаюці	6
● Зміни	6
● Дискримінаційні тенденції	5
● Агресивні тенденції	11
▼ Оляснення	
● Не-нормативну	3
● Потреба в змін	4
● Жорстки переконання	7
● Агресія	3

Молодіжні працівники здебільшого визначали радикалізацію як “жорсткі переконання”, “агресію” та як “процес”. У таблиці 2 показано частотність двох основних термінів, що найчастіше згадуються в підкодах теми “Розуміння”. Зв’язок підкоду “жорсткі переконання” з такими словами, як “політичний” і “ідеологія”, свідчить про те, що радикалізація розвивається на політичному та ідеологічному підґрунті. Так само, часте згадування таких слів, як “студенти” та “на-сильницький” у межах підкоду “агресія” свідчить про тісний зв’язок радикальних тенденцій з насильством, особливо серед молоді. Ці результати підкреслюють значну роль політичних, ідеологічних і на-сильницьких чинників у процесі радикалізації.

Підкод “ненормативний” вказує на зв’язки, які молодь встановлює з правовими процесами та нелегальними структурами в контексті радикалізації. Це свідчить про те, що у разі конфлікту з наявними соціальними та політичними структурами молодь частіше схиляється до девіантної поведінки. Аналогічно, вимога політичних змін у межах підкоду “прагнення до змін” є чинником, що посилює зв’язок молоді з радикальними ідеями. Ці висновки є критично важливими для розуміння того, як мотиваційні чинники радикалізації формуються під впливом прагнення до змін у соціальній та політичній системах.

Таблиця 3. Ключові терміни в підкодах розуміння

Підкод	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Ненормативне	- Асоціації, Незаконні, Законні, Процес (f=2)
Вимога змін	- Часто , Політичні, Структури (f=3)
Жорсткий переконання	- Політичний (f=5) - Ідеологія (f=4)
Агресія	- Студенти (f=5) - Насильство (f=4)
Загроза	- Фізичні особи (f=3) - Переворот , Ідеологія , Пози , Інструменти , Свідок (f=2)
Обмежена позитивність	- Форма (f=4) - Норми (f=3)
Процес	- Екстремальне , політичне , соціальне (f=4) - Визначено (f=3)

У підкодах “індикатори” ознаки радикалізації пов’язуються з різними соціальними та ідеологічними трансформаціями, як показано в таблиці 3. Висока частотність підкоду “симпатія до радикальних тенденцій” разом із термінами “соціальний”, “групи” та “медіа” підкреслює важливу роль соціальних мереж та динаміки груп у поширенні та прояві радикальних ідей. Крім того, підкоди “ізоляція” та “дискримінаційні тенденції” свідчать про те, що соціальна відчуженість і прийняття дискримінаційних поглядів роблять людей більш вразливими до процесу радикалізації. Ці висновки дають важливе уявлення про те, як радикалізація формується через соціальну ізоляцію, дискримінацію та вплив медіа.

Таблиця 4. Ключові терміни в підкодах індикаторів

Підкод	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Співчуття до радикальних тенденцій	- Соціальні мережі (f=5) - Групи, медіа (f=4)
Ізоляція	- Родина , друзі, групи, замкнутість (f=2)
Зміни	- Ідеологічний (f=5) - Радикалізований (f=4)
Дискримінаційний тенденції	- Права , День (f=6) - Праця , студенти , тема (f=4)
Агресивний тенденції	- День , Мова , Використання (f=5) - Праця , насильство (f=4)

Згідно зі спостереженнями молодіжних працівників, наслідки радикалізації (Таблиця 4) переважно проявляються як “розділення” та “соціальний конфлікт”. У ділянках, закодованих як “розділення”, домінують терміни “соціальний” та “поляризація”, що свідчить про те, що радикалізація спричиняє соціальну фрагментацію. Подібним чином, у розділах, закодованих як “соціальний конфлікт”, також акцент робиться на суспільстві. У кодах, що стосуються “емоційного негативу”, висока частота таких термінів, як “інший”, “групи”, “ідеології”, “соціальний” і “злість”, підкреслює емоційний вплив радикалізації на молодь та вказує на важливість управління цими наслідками. Крім того, аналіз інших кодованих ділянок свідчить про те, що радикалізація може становити загрозу для демократичних та соціальних норм.

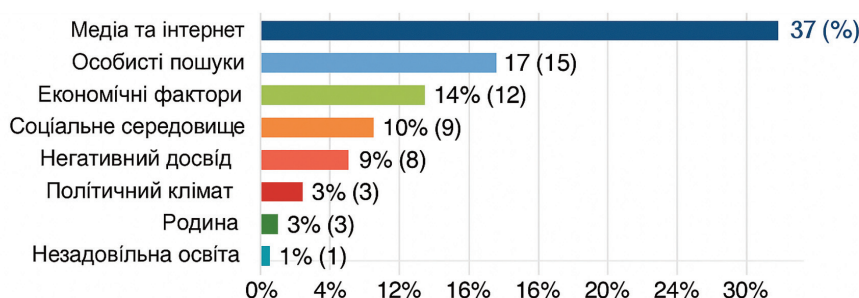
Таблиця 5: Видатний Умови в той/та/те Підкоди з Ефекти

Підкод	Частоти з той/та/те Верх Два Слова в Закодовано Сегменти
Емоційний негативність	- Різні , Групи , Ідеології , Соціальні (f=3) - Гнів (f=2)
Мілководдя мислення	- Здібності , розвиток , індивідуальні (f=2), - Багатовимірно , Досягти (f=1)
Структурні проблеми	- Демократія , соціальна (f=5), - Суспільство (f=4)
Невпевненість	-Соціальний (f=8) -Democratic (f=4)
Розлука	-Соціальний (f=9) -Поляризація (f=8)
Соціальний конфлікт	-Соціальний (f=12) -Суспільство (f=7)

III.II.I.II. Фактори, що впливають на радикалізацію

Дані з цієї теми показують, як молодіжні працівники сприймають різні чинники, що впливають на процес радикалізації. Результати свідчать про те, що економічні чинники відіграють критичну роль у цьому процесі. Економічні труднощі створюють значний тиск на соціальні відносини та динаміку в родині, що може спонукати молодь до тяжіння до радикальних ідеологій. Крім того, було зафіксовано, що негативний політичний досвід і суспільна поляризація також суттєво сприяють радикалізації. У цьому контексті встановлено, що складний політичний клімат, з яким стикається молодь, негативно впливає на сімейні зв'язки та соціальні структури.

Рисунок 9. Розподіл основних кодів у межах теми

Вплив медіа та інтернету на процес радикалізації є одним із найвиразніших висновків. З'ясовано, що медіа та інтернет відіграють центральну роль у поширенні радикальних ідеологій, а молодь може легше взаємодіяти з радикальними групами через соціальні мережі. Крім того, особисті пошуки та прагнення до самоідентифікації визначено як інші важливі чинники, що сприяють залученню молоді до радикальних груп. Сукупно ці чинники розширюють наше розуміння того, як молоді люди залучаються до процесу радикалізації. Водночас недостатній рівень освіти не був виокремлений молодіжними працівниками в Туреччині як ключовий чинник. Ця сфера потребує подальшого глибшого вивчення.

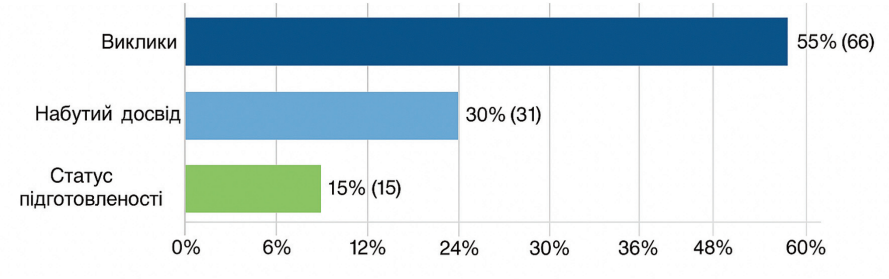
Таблиця 6: Видатний Умови в Закодовано Області

Головний Код	Частоти з той/та/те Верх Два Слова в Закодовано Сегменти
Економічний фактори	- Соціальний (f=11) - Сім'я (f=5)
Недостатній освіта	-
Негативний досвід	- Політика , суспільство (f=5) - Поляризація (f=4)
Політичні клімат	- Сім'я (f=5) - Суспільство (f=4)
Сім'я	- Кризи , Економіка , Ідентичність (f=2)
Особисте квести	- Групи (f=9) - Ідентичність (f=8)
Медіа і інтернет	- Соціальний (f=57) - Ідеї (f=19)
Соціальні мережі навколишнє середовище	- Соціальний (f=10) - Економічний (f=4)

III.II.II.III. Боротьба з радикалізацією

Дані, пов'язані з цією темою, детально описують проблеми, з якими стикаються у боротьбі з радикалізацією, та ефективність застосованих методів. Як видно з рисунка 10, молодіжні працівники стикаються з більшою кількістю проблем, ніж видів діяльності, коли працюють з радикалізацією. Частота підкодів на рисунку 5 показує, що молодіжним працівникам часто бракує повної підготовки та ресурсів, коли йдеться про контрзаходи. Найпоширеніша діяльність пов'язана з міжінституційними програмами та співпрацею, тоді як найсуттєвішим виявленим викликом є відсутність належної підготовки.

Рисунок 10: Розподіл основних кодів у межах теми

Таблиця 7: Частоти субкодів

Категорія	Підкатегорія	Кількість
Протидія радикалізації Стан готовності	Підготовлені	4
	У процесі розвитку	3
	Можуть бути змінені	1
	Непідготовлені	7
Досвід реалізованих заходів	Міжінституційні програми та співпраця	14
	Навчання для працівників молодіжного сектору	8
	Опитування та зворотний зв'язок	4
	Підвищення обізнаності серед молоді	5
Виклики	Природа радикалізму	7
	Проблеми комунікації	11
	Відсутність освіти	20
	Недостатні фінансові ресурси	5
	Юридичні та структурні недоліки	9
	Підходи до вирішення проблем	4

У таблиці 7 оцінено труднощі, що виникають у боротьбі з радикалізацією. Кодекс про «природу радикалізму» підкреслює складність процесу радикалізації та труднощі в розумінні його ознак. Часте використання таких термінів, як «важко» та «ознаки», підкреслює, наскільки складно зрозуміти природу радикалізму та визначити його ранні ознаки. Це один з ключових факторів, що ускладнюють раннє втручання тими, хто працює з молоддю.

Код «проблеми комунікації» виявляє перешкоди для ефективного спілкування з молоддю. Висока частота таких термінів, як «студент/и» та «труднощі», вказує на те, що комунікація стає складнішою, коли молодь схильна до радикалізації, що, своєю чергою, перешкоджає зусиллям з втручання. Цей висновок свідчить про необхідність розробки ефективніших комунікаційних стратегій у боротьбі з радикалізацією. Крім того, код «брак освіти» показує, що недоліки в освіті є значною перешкодою в боротьбі з радикалізацією. Часте згадування «навчання» підкреслює, як брак освіти робить молодь більш вразливою до радикальних ідеологій. Цей висновок підкреслює критичну роль освітніх програм у запобіганні радикалізації та необхідність ширшого впровадження цих програм. Нарешті, коди «недостатні фінансові ресурси» та «правові та структурні недоліки» вказують на інші основні перешкоди в боротьбі з радикалізацією. Ці недоліки заважають молодіжним працівникам ефективно боротися з радикалізацією через обмежені ресурси та прогалини в правовій базі.

Таблиця 8: Найважливіші терміни у підкодах викликів

Підкод	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Природний радикалізм	-Важко (f=6) -Ознаки (f=5)
Проблеми зі спілкуванням	-Студент/и (f=7) -Складність, значна (f=3)
Брак освіти	-Навчання (f=17) -Отримано (f=10)
Недостатньо фінансових ресурсів	-Групи (f=6) -Важко (f=4),
Правові та структурні недоліки	-Студент, Навчання (f=4) -Групи, важливі (f=3)
Підхід	-Соціальний (f=4) -Соціальний (f=3)

У таблиці 8 детально наведено підкоди існуючих ініціатив у боротьбі з радикалізацією. Чіткий код «міжінституційні програми та співпраця» вказує на те, що ініціативи реалізуються через проекти за участю університетів та різних організацій. У навчанні молодіжних працівників спостерігається проведення програм підвищення обізнаності. У зусиллях щодо підвищення обізнаності молоді особливий акцент робиться на правових та політичних елементах.

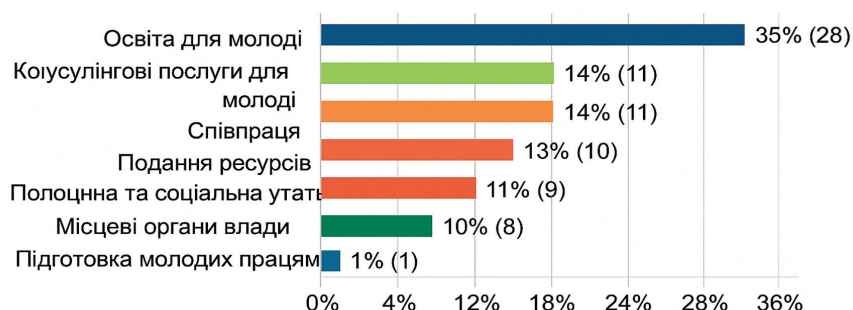
Таблиця 9: Найважливіші терміни в підкодах досвідченої діяльності

Підкод	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Міжінституційні програми та співпраця	-Проекти, Університети (f=9) -Організація (f=7)
Навчання для молодіжних працівників	-Усвідомлення (f=6) -Програми (f=5)
Опитування та відгуки	-Вплив, Проект (f=5) -Участь (f=4)
Підвищення обізнаності серед молоді	-Юридичний (f=5) -Освітній, політичний (f=3)

III.II.I. I.IV. Рекомендації щодо запобігання радикалізації та боротьби з нею

У рамках цієї теми було розглянуто потреби та рекомендації молодіжних працівників щодо запобігання радикалізації та боротьби з нею. Згідно з розподілом на рисунку 11, найважливішою визначеною потребою є освіта молоді. Після цього консультаційні послуги для молоді також стали важливою вимогою. Ці результати свідчать про рекомендацію розробити орієнтований на молодь підхід до боротьби з радикалізацією. Крім того, було наголошено на важливості підтримки цих зусиль за допомогою політики та співпраці.

Рисунок 11: Розподіл основних кодів у межах теми

Згідно з Таблицею 10, кодекс «Навчання молодіжних працівників» підкреслює важливість навчання молодіжних працівників розпізнаванню та ефективній боротьбі з радикальними тенденціями. Виділення термінів «Освіта» та «важливий» у цьому кодексі підкреслює критичну роль, яку навчання, що надається молодіжним працівникам, відіграє у боротьбі з радикалізацією. Підвищення компетенцій молодіжних працівників безпосередньо впливає на ефективність превентивних заходів у цьому процесі.

Аналогічно, кодекси про «забезпечення ресурсами» та «співпрацю» підкреслюють необхідність міжвідомчої співпраці та забезпечення належних ресурсів у боротьбі з радикалізацією. Часте повторення термінів «ресурси» та «підтримка» підкреслює необхідність ефективного використання ресурсів для успішної боротьби з радикальними ідеологіями. У цьому контексті співпраця та обмін ресурсами виступають як фундаментальні фактори, що визначають успіх програм протидії радикалізації.

Таблиця 10: Найважливіші терміни в кодованих областях

Основний код	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Навчання для молодіжних працівників	-Освіта (f=4) -Важливо (f=3)
Забезпечення ресурсами	-Ресурси (f=10) -Опора (f=9)
Консультаційні послуги для молоді	-Програми (f=8) -Опора (f=7)
Місцеві органи влади	-Ради (f=4) -Уряд, представлений (f=3)
Політична та соціальна участь	-Соціальний (f=7) -Комунікація, ефективна (f=5)
Співпраця	-Опора (f=9) -Організації, ресурси (f=5)
Політики	-Ресурс (f=4) -Освіта, Важливо, Необхідно (f=3)
Освіта для молоді	-Усвідомлення (f=14) -Медіа (f=12)

Найвідоміший кодекс, «освіта для молоді», підкреслює важливість підвищення обізнаності та медіаграмотності в освіті молоді. Акцент на термінах «обізнаність» та «медіа» свідчить про те, що значна увага приділяється розвитку обізнаності та освіти молоді з питань, пов'язаних із медіа, як частині їхньої освіти. У кодексі «Політика» такі помітні терміни, як «ресурси», «освіта», «важливий» та «необхідний», вказують на те, що молодіжні працівники очікують, що політики інституціоналізують розподіл ресурсів та впровадження освіти в цій сфері. Ці пропозиції вважаються вирішальними та необхідними в боротьбі з радикалізмом.

III. II. I. II. Обговорення та політичні рекомендації

III. II. I. II. I. Розуміння радикалізації

У Туреччині молодіжні працівники, виходячи зі свого досвіду роботи з молоддю, асоціюють радикалізацію з «жорсткими переконаннями», «агресією» та «процесом». Під поняттям «жорсткі переконання» часто зустрічаються терміни «політичний» та «ідеологія». Цей висновок показує, що радикалізація побудована на ідеологічних засадах та переплетена з політичними процесами. Такі групи, як РПК у Туреччині, маніпулюють політичними та ідеологічними пошуками молоді, ведучи їх до радикалізації (Köse & Coşkun, 2019). Визначення радикалізації як ідеологічного процесу пояснює поступовий зсув окремих осіб до більш радикальних поглядів.

Під кодом агресії чільне місце займають терміни «студенти» та «наси́льство». Цей висновок свідчить про те, що агресія та насильство тісно пов'язані з процесом радикалізації, особливо в шкільному та університетському середовищі. У літературі зазначається, що студентські рухи в Туреччині часто відкриті для радикальних ідеологій та іноді пов'язані з насильницькими групами (Ünüvar, 2007). Особливо під час навчання в університеті молоді люди, які стикаються з радикальними ідеологіями, більш схильні до агресивної поведінки.

Молодіжні працівники загалом висловлюють негативну думку щодо заходів уряду проти радикалізації. Часте використання термінів «недостатній» та «обмежений» у закодованих даних свідчить про те, що політика уряду сприймається як неадекватна у боротьбі з радикалізацією. У Туреччині заходи, спрямовані на забезпечення безпеки, мають перевагу над освітніми та соціальними проектами, що критикується молодіжними працівниками.

Ставлення суспільства до радикалізації характеризується пасивністю та відсутністю обізнаності. Такі терміни, як «брак обізнаності» та «недостатня суспільна підтримка», часто згадуються в різних контекстах. У Туреччині радикалізація часто асоціюється виключно з те-

роризмом, без належної уваги до його соціальних та ідеологічних вимірів, що спонукає молодіжних працівників закликати до підвищення суспільної обізнаності. Вплив суспільства на процес радикалізації потребує глибшого вивчення, а зусилля щодо підвищення обізнаності мають бути активізовані.

Щодо впливу радикалізації на суспільство, результати дослідження показують, як радикалізація послаблює соціальні зв'язки та посилює соціальну поляризацію. Часте використання термінів «розкол» та «соціальний конфлікт» підкреслює, що радикалізація в Туреччині підживлює соціальну поляризацію та загрожує миру в суспільстві (Bozarslan, 2007). Цей висновок свідчить про те, що радикалізація в Туреччині — це не лише індивідуальна проблема, а й ширша суспільна проблема.

III.II.I. II.II. Фактори, що впливають на радикалізацію

Одним із найпоширеніших кодів у рамках цієї теми є економічні фактори. Часта поява слів «сім'я» та «соціальний» у закодованих даних свідчить про те, що економічні труднощі послаблюють сімейні структури та спонукають молодь до радикальних груп. У Туреччині економічні труднощі, особливо серед молоді, посилюють схильність до радикальних ідеологій (Köse & Coşkun, 2019). Безробіття, низький рівень доходів та брак можливостей роблять молодь більш вразливою до радикальних ідеологій. Ослаблення сімейних зв'язків позбавляє молодь соціальної підтримки та наражає її на вплив радикальних груп.

Політичне середовище є ще одним суттєвим фактором, що впливає на радикалізацію. Часте використання термінів «політичний» та «поляризація» в закодованих даних свідчить про те, що політична поляризація в Туреччині негативно впливає на молодь. Такі групи, як РПК та подібні організації, використовують цю поляризацію для вербування молоді до своїх лав. Внутрішні політичні проблеми та регіональні конфлікти в Туреччині ще більше посилюють процеси радикалізації (Bozarslan, 2007).

Крім того, під кодом особистих пошуків, часта поява слів «ідентичність» та «групи» підкреслює, що пошук ідентичності є ключовим фактором, який спонукає молодих людей приєднуватися до радикальних груп. У Туреччині, особливо в курдському сепаратистському русі та таких групах, як РПК, маніпуляції боротьбою молоді за ідентичність призводять до її радикалізації. Цей процес прискорюється, коли молоді люди відчують себе нездатними заявити про себе в соціальній та політичній сферах, що спонукає їх шукати відчуття приналежності в радикальних групах.

Роль медіа також відіграє важливу роль у цій темі. Часте вживання термінів «соціальні мережі» та «пропаганда» підкреслює критичну роль, яку соціальні мережі відіграють у поширенні радикальних ідеологій. У літературі також зазначається, що соціальні мережі сприяють взаємодії молоді з радикальними групами (Pauwels & Hardyns , 2018). Терористичні організації , зокрема, використовують платформи соціальних мереж як інструменти пропаганди для залучення молоді до радикальних ідеологій (Sevinç & Babahanoğlu , 2019).

III.II.II.III. Боротьба з радикалізацією

У боротьбі з радикалізацією найбільшими викликами, з якими стикаються молодіжні працівники, є брак освіти, недостатні ресурси та труднощі в комунікації. Згідно з відсутністю освітнього кодексу, часте використання термінів «освіта» та «недостатність» свідчить про те, що молодіжні працівники не володіють достатніми знаннями та навичками для ефективної боротьби з радикалізацією. У літературі також наголошується, що освітні програми, що реалізуються для боротьби з радикалізацією в Туреччині, часто є обмеженими та неадекватними для захисту молоді від радикальних ідеологій (Köse & Coşkun, 2019). Для того, щоб молодіжні працівники могли відігравати більш ефективну роль у цьому процесі, необхідні комплексні освітні та інформаційно-просвітницькі програми.

Часта поява недостатніх ресурсів у закодованих даних свідчить про те, що фінансові та структурні ресурси в боротьбі з радикалізацією обмежені. Такі терміни, як «підтримка» та «ресурси», означа-

ють, що молодіжні працівники не мають доступу до належної фінансової підтримки та ресурсів. Ця ситуація вказує на те, що організації громадянського суспільства та місцеві органи влади повинні брати більш активну участь у боротьбі з радикалізацією. Без виділення більшої кількості ресурсів на соціальні проекти та ініціативи громадянського суспільства в Туреччині, очевидно, що молодіжні працівники не зможуть вести ефективну боротьбу з радикалізацією.

Крім того, у кодї труднощів у спілкуванні часто зустрічаються такі терміни, як «студент» та «труднощі у спілкуванні». Складність встановлення ефективного спілкування з молоддю розглядається як ще одна серйозна перешкода для запобігання радикалізації. Зокрема, проблема встановлення правильного та ефективного спілкування з молодими людьми, які вже захопилися радикальними ідеологіями, обмежує доступ до цієї молоді та ускладнює раннє втручання. У Туреччині, щоб подолати ці труднощі у спілкуванні, необхідно збільшити інвестиції в навчальні програми, які оснащують фахівців, що працюють з молоддю, ефективними навичками спілкування.

Результати дослідження також показують, що згідно з кодексом урядової політики часто використовуються терміни «недостатній» та «показники». Це свідчить про те, що молодіжні працівники вважають, що уряду необхідно розробити ширшу та довгострокову політику боротьби з радикалізацією. У Туреччині стратегії, засновані на безпеці, є пріоритетними в боротьбі з радикалізацією, але, схоже, недостатньо уваги приділяється соціальним проектам та освітнім програмам. Це призводить до того, що заходи, засновані на безпеці, є недостатніми для вирішення корінних причин радикальних ідеологій у довгостроковій перспективі. Молодіжні працівники наголошують, що уряд повинен більше інвестувати в освітні та профілактичні заходи в цьому процесі.

III.II.I. II.IV. Рекомендації щодо запобігання радикалізації та боротьби з нею

Згідно з результатами дослідження, найпоширенішим рішенням, запропонованим для запобігання радикалізації, є розширення

освітніх програм та поширення проектів підвищення обізнаності. Терміни «освіта» та «обізнаність» часто згадуються в закодованих даних. Молодіжні працівники вважають, що найефективнішим способом запобігання радикалізації є розширення освітніх програм, спрямованих на молодь, та підвищення їхньої обізнаності щодо радикальних ідеологій. У літературі про Туреччину також виділяється освіта як один з найважливіших факторів у боротьбі з радикалізацією (Köse & Coşkun, 2019). Освітні програми допомагають молодим людям розвивати стійкість до радикальних ідеологій та підтримують їхню інтеграцію в суспільство.

Крім того, молодіжні працівники наголошують на важливості медіаграмотності та обізнаності щодо соціальних мереж у запобіганні радикалізації. Часте згадування термінів «соціальні мережі» та «медіа» в закодованих даних підкреслює значну роль, яку платформи соціальних мереж відіграють у поширенні радикальних ідеологій (Rauwels & Hardyns, 2018). Терористичні організації та радикальні групи використовують платформи соціальних мереж для залучення молоді до радикальних ідеологій. Запобігання контакту молоді з радикальним контентом у соціальних мережах та підвищення їхньої медіаграмотності розглядаються як вирішальні стратегії у запобіганні радикалізації (Sevinç & Babahanoğlu, 2019).

Кодекси, що стосуються забезпечення ресурсами та ролі організацій громадянського суспільства, підкреслюють необхідність збільшення фінансової та структурної підтримки у боротьбі з радикалізацією. Часте використання таких термінів, як «підтримка» та «ресурси», свідчить про те, що молодіжним працівникам потрібно більше ресурсів для ефективної боротьби з радикалізацією. Місцеві органи влади та організації громадянського суспільства в Туреччині повинні збільшити кількість проектів, спрямованих на молодь, для підвищення обізнаності про боротьбу з радикальними ідеологіями.

Згідно з кодексом співпраці між місцевими органами влади та організаціями громадянського суспільства, виділяються терміни «проекти» та «підвищення обізнаності». Ці висновки вказують на

необхідність більшої підтримки на місцевому рівні проектів, спрямованих на молодь. Співпраця між організаціями громадянського суспільства та місцевими органами влади для реалізації проектів підвищення обізнаності для молоді може бути ефективним методом боротьби з радикалізацією. Більше того, в літературі виділяються такі проекти як такі, що відіграють ключову роль у зміцненні соціальної згуртованості серед молоді та утриманні її від радикальних ідеологій (Köse & Coşkun, 2019). На завершення, ґрунтуючись на своєму досвіді та спостереженнях, молодіжні працівники в Туреччині пропонують широке та довгострокове бачення запобігання радикалізації, яке включає розширення освітніх програм, підтримку проектів соціальної згуртованості, підвищення медіаграмотності, зміцнення співпраці між місцевими органами влади та громадянським суспільством, а також розробку ефективних стратегій комунікації з молоддю.

III.II.II. Сприйняття молодіжними працівниками радикалізації молоді в Україні

У 21 відкритому питанні, поставленому молодіжним працівникам, було детально досліджено їхній досвід та спостереження, пов'язані з явищем радикалізації. Згідно з аналізом, результати були розглянуті за чотирма темами: «Розуміння радикалізації», «Фактори, що впливають на радикалізацію», «Боротьба з радикалізацією» та «Рекомендації щодо запобігання радикалізації та боротьби з нею», а також було встановлено основні кодекси та підкоди (N=52).

Таблиця 11: Приклад таблиці кодування

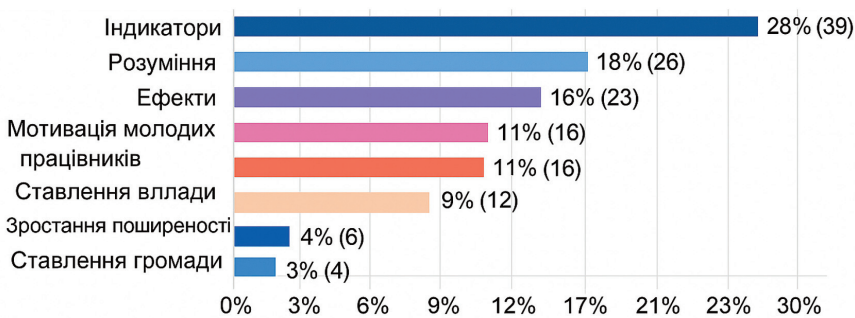
Основний код	Підкод	Опис	Приклад
Індикатори	Співчуття до радикальних тенденцій	Інтерес до радикальних дій, ідей і груп, участь у них	Учні, які проявляють інтерес до радикальних політичних або релігійних ідей, беруть участь у відкритих або закритих онлайн-спільнотах, використовують радикальну риторичку або виявляють інтерес до радикальних матеріалів. (С. 17)
Індикатори	Ізоляція	Індивідуальна та соціальна ізоляція, відчуження	Відмова від взаємодії з родиною та друзями, особливо в поєднанні з самоізоляцією. (С. 17)
Індикатори	Зміни	Зміни у віруваннях, релігійних поглядах, ідеологіях, соціальному оточенні та зовнішньому вигляді	У моїй роботі з молоддю радикалізацію можна визначити як процес, що включає не лише зміну вірувань, а й прояв крайньої поведінки чи мови. (С. 36)
Індикатори	Дискримінаційні тенденції	Виключення та маргіналізація за ознаками релігії, раси, статі, зовнішності, віку тощо	Поширені приклади радикалізації: дискримінація за статтю, расою, релігією та політичними поглядами. (С. 50)
Індикатори	Агресивні тенденції	Агресія, гнів, схильність до насильства та тривожність, що проявляються через підвищений стрес, слабкі комунікативні навички, акти насильства, цькування однолітків, недовіру та замкнутість у спілкуванні	Більш агресивна реакція на слова, нервозність під час обговорення певної теми. (С. 28)

III.II.III. Емпіричні результати

III.II.III.II Розуміння радикалізації

У рамках цієї теми докладаються зусилля для розуміння того, як радикалізацію сприймають молодіжні працівники та як інтерпретується їхня обізнаність. Крім того, дослідження досліджує, як молодіжні працівники оцінюють підхід національних суспільств та урядів до радикалізму. У цьому контексті детально розглядається сприйняття радикалізму серед молодіжних працівників. У рамках цієї теми було створено вісім основних кодів. Відсоток розподілу основних кодів, пов'язаних з цією темою, показано на рисунку 12.

Рисунок 12: Розподіл основних кодів у межах теми

На рисунку 12 показано, як молодіжні працівники в Україні розуміють радикалізацію та які елементи виділяються. Код індикаторів з найвищим відсотком (28%) є найважливішим фактором. Це вказує на те, що визначення конкретних індикаторів має вирішальне значення для розуміння радикалізації. Молодіжні працівники вважають, що розпізнавання чітких ознак радикалізації є критично важливим для моніторингу процесу та ефективного втручання. Розуміння та наслідки також кодуються на рівні 18% та 16% відповідно. Це свідчить про те, що молодіжні працівники зосереджуються на кращому розумінні процесів радикалізації та її впливу на окремих осіб та суспільство. Розуміння причин та наслідків радикалізації розглядається як важливий крок у осягненні глибини процесу. Мотивація молодіжних працівників та Перспектива молодіжних працівників виділяються на

рівні 11%, що свідчить про те, що молодіжні працівники включають власні мотивації та перспективи в процес, підкреслюючи важливість того, як вони сприймають свою роль у захисті молоді від радикалізації. Нижчі відсотки спостерігаються для ставлення уряду, зростання поширеності та ставлення громади, що свідчить про те, що роль уряду та суспільства у боротьбі з радикалізацією вважається обмеженою, і що молодіжні працівники бачать потребу підвищувати обізнаність у цих сферах. Підсумовуючи, молодіжні працівники надають пріоритет визначенню показників та розумінню процесів у своєму підході до радикалізації; водночас наголошуючи на необхідності підвищення обізнаності про ролі, які уряд та суспільство повинні відігравати в цих зусиллях.

Таблиця 12: Частоти субкодів

Основна категорія	Підкатегорія	Кількість згадувань
Розуміння радикалізації	Зростання поширеності	6
Перспектива молодіжних працівників	Зростання усвідомлення	10
	Сприйняттєві зміни	5
Ставлення громади	Позитивний підхід	2
	Негативний підхід	4
Ставлення влади	Конфронтаційний підхід	7
	Недостатній підхід	5
	Байдужість	1
Наслідки	Емоційна негативність	3
	Поверхнєве мислення	
	Структурні проблеми	
	Невпевненість	7
Індикатори	Ізоляція	6
	Соціальний конфлікт	7
	Співчуття до радикальних тенденцій	6
	Ізоляція	3
	Зміни	10
	Дискримінаційні тенденції	7
	Агресивні тенденції	13
Розуміння	Ненормативність	5
	Попит на зміни	
	Жорсткі переконання	
	Агресія	4
	Загроза	5
	Обмежений позитивізм	
	Процес	
Мотивація молодіжних працівників	Орієнтація на молодь	8
	Орієнтація на громаду	6
	Ціннісна мотивація	2

На рисунку 12 у процесі розуміння радикалізації молодіжні працівники виділили різні елементи. У категорії «Перспектива молодіжних працівників» найчастіше кодувалися такі елементи, як «Підвищена обізнаність» та «Зміна сприйняття». Молодіжні працівники повідомили, що їхня обізнаність про процеси радикалізації зростає, а їхнє сприйняття змінилося протягом цих процесів. Ставлення уряду оцінювалося молодіжними працівниками як неадекватне та войовниче. Найчастіше кодувалися такі елементи, як

«Войовничий підхід» та «Неадекватний підхід», що відображає переважуючу думку про те, що уряд не розробив ефективної політики боротьби з радикалізацією. Це свідчить про те, що уряду потрібні більш комплексні стратегії для вирішення проблеми радикалізації. У категорії «Наслідки» виділяються такі елементи, як «Емоційна негативність», «Структурні проблеми» та «Соціальний конфлікт». Молодіжні працівники зазначили, що радикалізація спричиняє серйозні емоційні проблеми для людей та глибокі соціальні конфлікти в громаді. У категорії «Індикатори» найбільш помітними були «Агресивні тенденції» та «Дискримінаційні тенденції». Ці тенденції, як ключові показники радикалізації, демонструють, що люди в процесі радикалізації виявляють дедалі агресивніше та дискримінаційне ставлення. Крім того, такі фактори, як зміни та ізоляція, відіграють значну роль у процесі радикалізації. Зрештою, мотивація молодіжних працівників була закодована з акцентом як на молодіжний, так і на громадсько-орієнтований підхід. Цей висновок свідчить про те, що молодіжні працівники зосереджуються не лише на потребах молоді у запобіганні радикалізації, але й наголошують на ролі ширшої суспільної структури в цьому процесі.

Таблиця 13: Найважливіші терміни у підкодексах взаєморозуміння

Підкод	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Ненормативне	- Дія (f=4) - Екстремальний (f=3)
Агресія	- Агресивний (f=4) - Дії, зміни, визначено, екстремістський (f=2)
Загроза	- Пути, соціальні, суспільство, загроза (f=2) - Дія (f=1)
Обмежений позитив	- Позитивний (f=9) - Негативний (f=5)
Процес	- Екстремістські погляди (f=3) - Агресивний, переконання (f=2)

У таблиці 13, згідно з ненормативним кодом, найчастіше вживаними термінами є «дія» та «екстремальний». Це показує, що молодіжні працівники сприймають радикалізацію як процес, що відхиляється від норм, що характеризується екстремальними діями. На їхню думку, радикалізація пов'язана з поведінкою, яка виходить за рамки звичайних моделей, включаючи екстремальні та ненормативні дії. У підкоді «Агресія» переважання термінів «агресивний» та «дії» вказує на те, що молодіжні працівники визначають радикалізацію через агресивні дії. Радикалізація розглядається не лише як ідеологічний процес, але й як такий, що виражається через фізично агресивні дії. Молодіжні працівники наголошують, що радикалізація тісно пов'язана з поведінкою, спричиненою агресією. У підкоді «Загроза» такі терміни, як «соціальний», «суспільство» та «загроза», свідчать про те, що молодіжні працівники розглядають радикалізацію як загрозу суспільству. З їхньої точки зору, радикалізація становить небезпеку не лише для окремих осіб, але й для соціальної структури та ширшої спільноти. У коді «Обмежена позитивність» такі терміни, як «позитивний» та «негативний», відображають неоднозначні погляди молодіжних працівників на радикалізацію. Хоча «позитивне» кодується частіше, майже однакова частота «негативного» свідчить про відсутність консенсусу. Це говорить про те, що суспільство не має однорідного погляду на радикалізацію, а самі молодіжні працівники залишаються розділеними між її потенційними позитивними та негативними наслідками. Хоча багато хто розглядає радикалізацію як потенційний каталізатор позитивних змін, ця перспектива обмежена сильною присутністю негативного впливу. Нарешті, у Кодексі процесу терміни «екстремістські погляди» та «агресивні переконання» підкреслюють, що молодіжні працівники сприймають радикалізацію як безперервний процес. Цей процес визначається поступовим розвитком крайніх поглядів та агресивних переконань, коли люди поступово тяжіють до радикальних ідей. Для молодіжних працівників радикалізація — це не окрема подія, а безперервний шлях трансформації.

Таблиця 14: Основні терміни в підкодах індикаторів

Підкод	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Співчуття до радикальних тенденцій	- Ідеї, зацікавленість, участь (f=3) - Мова, риторика (f=2)
Ізоляція	- Друзі, спілкування (f=2) - Самоізоляція, відсутність (f=1)
Зміни	- Ставлення, переконання (f=5) - Раптовий (f=4)
Дискримінаційні тенденції	- Виключно дискримінаційні висловлювання на ґрунті ненависті (f=2)
Агресивні схильності	- Дії, сила, мова (f=3) - Гнів (f=2)

У таблиці 14, у відповідях молодіжних працівників щодо показників радикалізації, виявлено кілька основних підкодів. Згідно з кодом «Симпатія до радикальних тенденцій», найчастіше використовуваними термінами були «ідеї, інтерес, участь» та «мова, риторика». Ці результати свідчать про те, що одним з ключових показників радикалізації є інтерес молоді до радикальних ідей, їхня участь у цих ідеях, а також використання ними мови та риторики. За словами молодіжних працівників, молоді люди, які співчують радикальним тенденціям, виражають себе через мову та дискурс, що підтримують ці ідеї. Згідно з кодом «Ізоляція», помітними були такі терміни, як «друзі, соціальний» та «самоізоляція, відсутність». Це вказує на те, що ще одним показником радикалізації є схильність молодих людей відходити від соціальних стосунків та ізолювати себе. Молодіжні працівники зазначили, що соціальна ізоляція та самотність є ранніми ознаками радикалізації серед молоді. У коді «Зміни» часто використовувалися такі терміни, як «ставлення, переконання» та «раптовий». Це показує, що раптові зміни у ставленні та переконаннях молоді є значними показниками процесу радикалізації. Молодіжні працівники вважають, що такі раптові зміни у ставленні

збільшують ймовірність приєднання молоді до радикальних груп. Згідно з кодом дискримінаційних тенденцій, найчастіше вживаними термінами були «на основі дискримінації, мови ненависті». Ці результати свідчать про те, що дискримінаційна риторика та мова ненависті також є серед показників радикалізації. Молодіжні працівники зазначили, що молоді люди, які розвивають радикальні тенденції, часто використовують мову, сповнену дискримінації та ненависті. Нарешті, згідно з кодом агресивних тенденцій, виділяються такі терміни, як «дії, сила, мова» та «гнів». За словами молодіжних працівників, ще одним важливим показником радикалізації є прояв агресивної поведінки, застосування сили та вираження гніву. Ці результати свідчать про те, що молоді люди з радикальними тенденціями схильні виражати свою агресію через мову та поведінку.

Таблиця 15: Основні терміни в підкодах ефектів

Підкод	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Емоційний негатив	-Психологічний, стрес (f=2) -Тривога, причина, конфлікти (f=1)
Невпевненість	-Громади (f=4) -Соціальне, суспільство, стабільність (f=3)
Розлука	-Релігійні, соціальні (f=3) - Стає, громади, дискримінація (f=2)
Соціальний конфлікт	-Громади (f=4) -Конфлікти, вплив, лідерство, негатив (f=3)

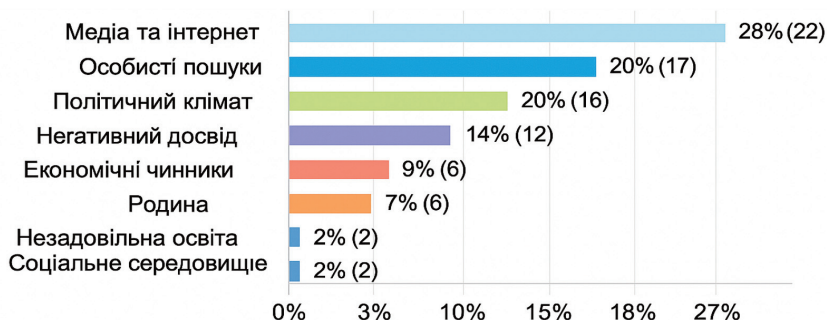
У таблиці 15 відповіді молодіжних працівників щодо наслідків радикалізації поділено на кілька основних підкодів. У підкоді «Емоційна негативність» часто використовуються терміни «психологічний, стрес» та «тривога, причина, конфлікти». Ці результати свідчать про те, що радикалізація породжує психологічний стрес і тривогу в суспільстві, що, у свою чергу, стає однією з основних причин конфлікту.

За словами молодіжних працівників, радикалізація створює значні емоційні порушення у людей і підвищує рівень їхньої тривожності. У підкоді «Невпевненість» найчастіше використовувалися терміни «спільноти» та «соціальний, суспільство, стабільність». Ці результати показують, що радикалізація підриває безпеку в громадах і соціальних структурах. Вона створює відчуття нестабільності та невпевненості серед соціальних груп. У підкоді «Розділення» найпоширенішими термінами були «релігійний, соціальний» та «стає, громади, дискримінація». Це вказує на те, що радикалізація призводить до релігійного та соціального роз'єднання, а також до дискримінації. Особи, які зазнають радикалізації, можуть відокремитися від своїх громад і брати участь у процесах роз'єднання та маргіналізації. У підкоді «Соціальний конфлікт» часто згадувалися такі терміни, як «спільноти, конфлікти, вплив, лідерство, негативний». Ці терміни свідчать про те, що радикалізація призводить до соціальних конфліктів і має негативний вплив на суспільство. За словами молодіжних працівників, радикалізація поглиблює конфлікти між спільнотами, загострюючи розбіжності та створюючи тривалі негативні наслідки для соціальної згуртованості.

III.II.II. I.II. Фактори, що впливають на радикалізацію

Дані з цієї теми показують, як молодіжні працівники сприймають різні фактори, що впливають на процес радикалізації.

Рисунок 13: Розподіл основних кодів у межах теми

Згідно з Рисунком 3, фактор ЗМІ та Інтернету виділяється з найвищим відсотком (26%). За словами молодіжних працівників, ЗМІ та Інтернет є одними з найважливіших факторів, які піддають молодь радикальним ідеологіям та залучають їх до цих ідеологій. Платформи соціальних мереж слугують потужними інструментами для радикальних груп для поширення пропаганди та залучення молоді до своєї справи. На другому місці (20%) знаходиться фактор особистих пошуків. Молодь приваблює радикальні групи через пошук ідентичності, особистого сенсу або почуття приналежності. Ці особисті пошуки спонукають молодих людей зацікавитися радикальними ідеологіями та визначити себе в цих групах. На третьому місці (19%) знаходиться фактор політичного клімату. Політичне середовище має глибокий вплив на процеси радикалізації молоді. Особливо в періоди політичних конфліктів молоді люди частіше втягуються в радикальні групи. Вони звертаються до радикальних ідей, прагнучи встановити свою ідентичність серед політичної поляризації та конфліктів. Четвертий фактор (14%) – це негативний досвід. Травматичний або негативний досвід у житті молодих людей робить їх більш вразливими до впливу радикальних груп. Такий досвід підриває їхню довіру до суспільства, змушуючи їх тяжіти до «альтернативного» світу, який пропонують радикальні групи. Інші фактори, такі як економічні (9%), сім'я (7%), недостатня освіта (2%) та соціальне середовище (2%), також впливають на радикалізацію. Економічні труднощі посилюють тривогу молодих людей щодо майбутнього, а ці тривоги зміцнюють їхню віру в те, що рішення, що пропонуються радикальними групами, можуть полегшити їхні труднощі. Відсутність сімейної підтримки сприяє участі молодих людей у радикальних групах, тоді як недостатня освіта та негативне соціальне середовище прискорюють процес радикалізації.

Таблиця 16: Найважливіші терміни в кодованих областях

Основний код	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Економічні фактори	-Фінанси, соціальні (f=5) -Статус (f=4)
Недостатня освіта	-Освіта, грамотність (f=3) -Спільноти, брак, система (f=2)
Негативний досвід	-Суспільство (f=4) -Нетерпимість, відторгнення, дії, свідомі (f=2)
Політичний клімат	-Війна (f=8) -Соціальний (f=4)
Сім'я	-Поглинання, агресія, ставлення, водіння (f=2)
Особисті квести	-Бажання, ідентичність, відчуття (f=7) -Пошук, суспільство (f=4)
Медіа та інтернет	-Соціальний (f=28) -Вплив (f=13)
Соціальне середовище	-Система (f=2) -Альтернатива, спортсмен, поганий, блогер (f=1)

Згідно з Таблицею 16, молодіжні працівники визначили кілька факторів, що впливають на процес радикалізації. Згідно з кодом економічних факторів, найчастіше вживаними термінами були «фінансовий» та «соціальний». Молодь приваблює радикальні групи через економічні труднощі, і вони розглядають фінансові рішення, що пропонуються цими групами, як вихід. Більше того, економічні труднощі впливають на соціальний статус молоді, змушуючи її почуватися виключеною з суспільства. Згідно з кодом неадекватної освіти, найчастіше вживаними термінами були «освіта, грамотність» та «громади, брак, система». Відсутність освіти розглядається як основний фактор,

що сприяє радикалізації. Недосконала система освіти робить молодих людей вразливими до радикальних ідеологій, що полегшує їхнє вербування радикальними групами. У коді негативного досвіду найчастіше вживаними термінами були «суспільство» та «нетерпимість, відторгнення, дії». Молодь, яка переживає соціальну ізоляцію та відторгнення, частіше вступає в процес радикалізації. Цей негативний досвід послаблює їхній зв'язок із суспільством, роблячи їх більш вразливими до впливу радикальних груп. Згідно з кодом політичного клімату, найчастіше вживаними термінами були «війна» та «соціальний». Політичне середовище, особливо в зонах конфліктів, є одним із найважливіших факторів, що сприяють радикалізації серед молоді. Війна та соціальна нестабільність посилюють схильність молодих людей приєднуватися до радикальних груп.

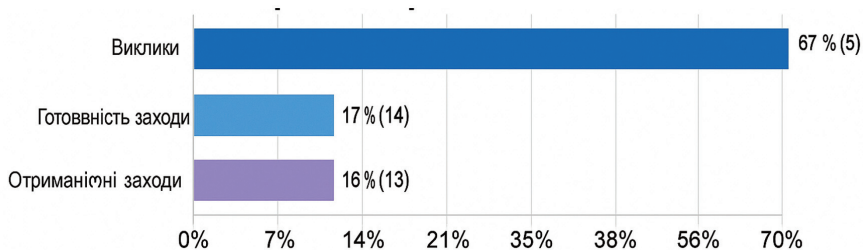
У регіонах, що позначені політичними конфліктами, молодь звертається до радикальних груп, прагнучи знайти свою ідентичність та відчуття приналежності. У сімейному кодексі основними термінами були «поглинання, агресія, ставлення». Сім'я відіграє вирішальну роль у процесі радикалізації. Агресивне ставлення та слабкі сімейні зв'язки збільшують ймовірність приєднання молоді до радикальних груп. Розбіжності в сім'ї та відсутність підтримки можуть підштовхувати молодь до радикальних ідеологій. Згідно з кодексом особистих пошуків, найчастіше використовувалися терміни «бажання, ідентичність, сенс» та «пошук, суспільство». Молодь приєднується до радикальних груп у пошуках ідентичності та сенсу. Ці особисті пошуки спонукають молодих людей визначити себе через радикальні ідеології та знайти відчуття приналежності в цих групах. Кодекс ЗМІ та Інтернету став одним із найвпливовіших факторів у процесі радикалізації. Найчастіше використовувалися терміни «соціальний» та «вплив». ЗМІ та Інтернет відіграють ключову роль у знайомстві молоді з радикальними ідеологіями та сприянні їхньому інтересу до цих ідей. Соціальні мережі, зокрема, стали інструментом, який сприяє доступу радикальних груп до молоді. Нарешті, у рамках кодексу соціального середовища було виділено такі терміни, як «система, альтернатива, спортсмен, поганий» та «альтернатива, спор-

тсмен, поганий, блогер». Вплив соціального середовища може прискорити процес радикалізації. Соціальне середовище, особливо те, що пропонує альтернативні перспективи, може приваблювати молодих людей до привабливості радикальних груп.

III.II.II.III. Боротьба з радикалізацією

Дані, пов'язані з цією темою, детально описують проблеми, з якими стикаються у боротьбі з радикалізацією, та ефективність застосованих методів.

Рисунок 14: Розподіл основних кодів у межах теми

Згідно з даними на Рисунку 14, найважливішою сферою досвіду молодіжних працівників у боротьбі з радикалізацією були виклики, з якими вони стикаються. 67% опитаних молодіжних працівників відображають значні перешкоди у своїх зусиллях щодо боротьби з радикалізацією. Статус підготовки було зафіксовано на рівні 17%. Оцінюючи свою готовність до боротьби з радикалізацією, молодіжні працівники зазначили, що рівень їхньої готовності загалом обмежений. Низький рівень підготовки свідчить про те, що молодіжним працівникам не вистачає достатньої підтримки та ресурсів, що ускладнює ефективність їхніх зусиль. Про досвідчену діяльність повідомлялося на рівні 16%, що свідчить про те, що молодіжні працівники брали участь у деяких заходах для боротьби з радикалізацією, але ці заходи були обмеженими за обсягом.

Таблиця 17: Частоти субкодів

Категорія	Підкатегорія	Кількість згадувань
Готовність заходів	Підготовленість	2
	На етапі розвитку	
	Здатність до змін	4
	Непідготовленість	8
	Міжінституційні програми та співпраця	6
Отримані заходи	Тренінги для молодіжних працівників	
	Опитування та зворотний зв'язок	1
	Підвищення обізнаності серед молоді	6
	Природа радикалізму	4
Виклики	Проблеми комунікації	9
	Брак освіти	21
	Недостатні фінансові ресурси	4
	Юридичні та структурні недоліки	10
	Підхід	7

Згідно з даними на Рисунку 17, під час вивчення готовності молодіжних працівників до боротьби з радикалізацією, деякі повідомили, що почуваються готовими, тоді як більша частина вказала, що вони все ще розвиваються, а більшість заявила, що вони не готові. Цей висновок показує, що молодіжні працівники не відчують себе повністю підготовленими до боротьби з радикалізацією, і їхній загальний рівень готовності загалом низький. Серед видів діяльності, в яких вони брали участь, найбільш помітними були міжвідомчі програми та співпраця, а також підвищення обізнаності серед молоді. Молодіжні працівники брали участь у різних проектах, спрямованих на підвищення обізнаності серед молоді та запобігання прийняттю нею радикальних ідеологій шляхом співпраці. Навчання, надане мо-

лодіжним працівникам, допомогло їм покращити свої знання та навички у боротьбі з радикалізацією. Коли йдеться про виклики, найчастіше згадуваною проблемою була відсутність освіти. Молодіжні працівники вважають, що відсутність освіти є значною перешкодою в їхній боротьбі з радикалізацією. Неадекватні освітні програми роблять молодих людей вразливими до радикальних ідеологій. Крім того, серйозними викликами також є проблеми комунікації та правові та структурні недоліки. Проблеми комунікації є однією з найбільших перешкод для встановлення ефективного діалогу з молоддю. З іншого боку, правові та структурні недоліки підкреслюють бюрократичні перешкоди, з якими стикаються молодіжні працівники під час управління цим процесом. Крім того, недостатні фінансові ресурси та характер радикалізму є іншими ключовими викликами, що виникають у боротьбі з радикалізацією.

Таблиця 18: Найважливіші терміни у підкодах викликів

Підкод	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Природний радикалізм	-Поведінка, можливо, реальні, причини, права (f=2)
Проблеми зі спілкуванням	-Вчителі (f=4) -Важко знайти, підлітки (f=3)
Брак освіти	-Навчання (f=9) -Відсутність (f=5)
Недостатньо фінансових ресурсів	-Тема (f=3) -Результати (f=2)
Правові та структурні недоліки	-Чіткі, цікаві, включаючи інформацію, інструменти (f=2)
Підхід	-Вплив (f=4) -Політичний (f=3)

У таблиці 18 проблеми, з якими стикаються молодіжні працівники у боротьбі з радикалізацією, розподілені на кілька основних тем. Згідно з кодексом про природу радикалізму, найчастіше вживаними термінами були «поведінка» та «причини». Це свідчить про те, що молодіжні працівники мають труднощі зі складною природою радикалізації та їм важко зрозуміти, як поведуться молоді люди під час цього процесу. Природа радикалізму розглядається як фактор, що ускладнює управління процесом. Згідно з кодексом про проблеми комунікації, найчастіше вживаними термінами були «вчителі» та «важко знайти, підлітки». Це свідчить про те, що однією з найбільших проблем є встановлення ефективної комунікації з молоддю. Молодіжні працівники зазначили, що ведення діалогу з молоддю, схильною до радикалізації, є складним, і вони стикаються з особливими труднощами в ефективному спілкуванні з підлітками. У кодексі про брак освіти найпоширенішими термінами були «навчання» та «брак». Молодіжні працівники вважають неадекватність освітніх програм основною перешкодою в боротьбі з радикалізацією. Брак освіти робить молодих людей вразливими до радикальних ідеологій та перешкоджає ефективності молодіжних працівників у вирішенні цієї проблеми.

Згідно з кодексом про недостатні фінансові ресурси, найчастіше використовувалися терміни «тема» та «результати». Молодіжні працівники висловлюють стурбованість браком фінансових ресурсів для боротьби з радикалізацією. Недостатнє фінансування знижує ефективність проектів та ускладнює розробку довгострокових рішень для боротьби з радикалізацією. У кодексі про правові та структурні недоліки найчастіше використовувалися терміни «чітка, залучена інформація, інструменти». Це показує, що правові та структурні бар'єри створюють значні труднощі в боротьбі з радикалізацією. Молодіжні працівники вважають, що чинні правові рамки та структурні системи не забезпечують належної підтримки для вирішення цієї проблеми. Нарешті, згідно з кодексом про підхід, найчастіше використовувалися терміни «вплив» та «політичний». Молодіжні працівники заявили, що для боротьби з радикалізацією потрібна

ефективніша стратегія, а чинні підходи є недостатніми. Політичні підходи не мали бажаного впливу на молодь, що підкреслює необхідність нових стратегій у цій галузі.

Таблиця 19: Найважливіші терміни в підкодах досвідченої діяльності

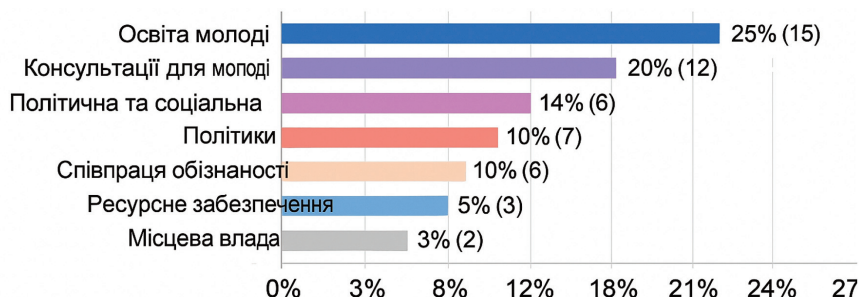
Підкод	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Міжінституційні програми та співпраця	- Локальний (f=3) - Країни, різні, міжнародні, правові (f=2)
Опитування та відгуки	- Зміни, зворотний зв'язок, програми (f=2) - Довгостроковий, дозволяє (f=1)
Підвищення обізнаності серед молоді	- Табір/и (f=4) - Місцевий, літній (f=3)

У таблиці 19, згідно з кодом міжінституційних програм та співпраці, найпоширенішими термінами були «місцевий» та «країни, різні, міжнародний, правовий». Молодіжні працівники повідомили про участь як у місцевій, так і в міжнародній міжінституційній співпраці, і завдяки цим партнерствам вони розробили ефективніші стратегії боротьби з радикалізацією. Згідно з кодом опитувань та зворотного зв'язку, найчастіше вживаними термінами були «зміни» та «зворотний зв'язок, програми». Молодіжні працівники зазначили, що вони зібрали цінні дані про радикалізацію за допомогою опитувань та відгуків, зібраних від молоді. Ця інформація допомогла їм сформувати свої підходи та стратегії. У коді підвищення обізнаності серед молоді найпоширенішими термінами були «табори» та «місцевий, літо». Молодіжні працівники зазнали зусиль щодо підвищення обізнаності серед молоді через літні табори та місцеві заходи, спрямовані на навчання та залучення молоді до запобігання радикалізації.

III. II. II. I. IV. Рекомендації щодо запобігання радикалізації та боротьби з нею

У рамках цієї теми було розглянуто потреби та рекомендації молодіжних працівників щодо запобігання радикалізації та боротьби з нею.

Рисунок 15: Розподіл основних кодів у межах теми

Згідно з Рисунком 15, найбільш наголошеною рекомендацією є Освіта для молоді. Молодіжні працівники вважають, що освіта, спрямована на молодь, є одним із найефективніших способів формування опору радикальним ідеологіям. Освіта відіграє вирішальну роль у підвищенні обізнаності молоді та її захисті від впливу радикальних груп. Другою за значенням рекомендацією є Консультаційні послуги для молоді. Молодіжні працівники наголошують, що молоді люди потребують емоційної та психологічної підтримки, а консультаційні послуги є важливим фактором у запобіганні радикалізації. Ці послуги надають необхідну підтримку молодим людям, перш ніж вони потраплять під вплив радикальних груп. Третя рекомендація – Участь у політиці та суспільстві. Молодіжні працівники стверджують, що активна участь у соціальних та політичних процесах є захисним фактором від радикалізації. Коли молоді люди здатні висловлювати себе та робити свій внесок у суспільство, ймовірність того, що вони звернуться до радикальних ідеологій, зменшується. Політика та співпраця також є важливими рекомендаціями. Молодіжні працівники пропонують розробити ефективну політику боротьби з радикалізацією та наголошують на важливості посилення співпраці між різними уста-

новами. На думку молодіжних працівників, ця співпраця допоможе впровадити ширші та ефективніші стратегії проти радикалізації.

Навчання молодіжних працівників – ще одна ключова рекомендація, спрямована на те, щоб надати особам, які безпосередньо працюють з молоддю, необхідні інструменти для боротьби з радикалізацією. Молодіжні працівники зазначають, що навчання, яке їм надається, має бути більш комплексним. Нарешті, як сфери, де необхідно збільшити фінансову та структурну підтримку, виділяються забезпечення ресурсами та місцеве самоврядування. Молодіжні працівники рекомендують місцевим органам влади брати активнішу участь у наданні ресурсів та підтримки проєктів, спрямованих на захист від радикалізації.

Таблиця 20: Найважливіші терміни в кодованих областях

Основний код	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Навчання для молодіжних працівників	- Спеціалізовані теми (f=3) - Курс, теперішній (f=2)
Забезпечення ресурсами	- Цікаве життя (f=2) - Привабливість, поведінка, бізнес (f=1)
Консультаційні послуги для молоді	- Психологічний (f=6) - Опора (f=4)
Місцеві органи влади	- Місцеві органи влади (f=2) - Обізнаність, виділено, політика (f=1)
Політична та соціальна участь	- Комунікація, спільнота, співпраця, діалог, група (f=2)
Співпраця	- Вигода, співпраця, розвиток, досвід, міжкультурний (f=2)
Політики	- Групи, сильні (f=3) - Розвиток, економіка, освіта (f=2)
Освіта для молоді	- Інформація, навчання (f=5) - Критичне мислення, грамотність (f=4)

Згідно з рекомендацією щодо навчання молодіжних працівників, найчастіше використовувалися терміни «спеціалізований» та «тематичний». Молодіжні працівники стверджують, що тим, хто займається боротьбою з радикалізацією, потрібне більш спеціалізоване навчання. Ці тренінги вважаються важливими для молодіжних працівників, щоб краще розуміти радикалізацію та ефективніше втручатися в цю сферу. У рекомендації щодо забезпечення ресурсами було виділено такі терміни, як «цікаве життя» та «приваблива поведінка». Це свідчить про те, що молодіжні працівники вважають, що для ефективної боротьби з радикалізацією потрібно більше фінансових та структурних ресурсів. У кодексі консультаційних послуг для молоді основними термінами були «психологічний» та «підтримка». Молодіжні працівники наголошують на необхідності психологічної підтримки молоді, стверджуючи, що консультаційні послуги є критично важливим інструментом для запобігання радикалізації. Вони рекомендують розширити послуги психологічного консультування та підтримки, щоб надати молодим людям необхідну допомогу, перш ніж вони будуть втягнуті в радикальні ідеології. У кодексі місцевого самоврядування використовувалися терміни «органи влади» та «місцевий». Молодіжні працівники стверджують, що місцеві органи влади повинні відігравати більш активну роль у боротьбі з радикалізацією. Підвищення обізнаності на місцевому рівні та впровадження політики вважаються критично важливими для захисту молоді від радикальних ідеологій. У рекомендації щодо політичної та соціальної участі було виділено такі терміни, як «спілкування» та «спільнота, співпраця». Молодіжні працівники вважають, що збільшення участі молоді в житті суспільства є ключовою стратегією запобігання радикалізації. Коли молоді люди беруть участь у політичних та соціальних процесах, їхня ймовірність звернення до радикальних ідеологій зменшується. У рекомендації щодо співпраці наголошується на важливості розвитку міжінституційної співпраці. Такі терміни, як «користь» та «співпраця», свідчать про те, що різні установи, що працюють разом, можуть бути ефективнішими у боротьбі з радикалізацією. Нарешті, у кодексах політики та освіти для молоді було підкреслено важливість освіти та розробки політики. Молодіжні

працівники рекомендують розробку чіткої політики та розширення освітніх програм, спрямованих на молодь. Ці програми сприятимуть підвищенню обізнаності про радикальні ідеології та розвитку навичок критичного мислення серед молоді.

III. II. II. II. Обговорення та політичні рекомендації

III. II. II. III. Розуміння радикалізації

Процес радикалізації в Україні, якщо розглядати його в історичному та соціально-політичному контексті, виявляє складну структуру. Результати дослідження чітко ілюструють обізнаність та сприйняття молодіжними працівниками радикалізації. Молодіжні працівники оцінюють радикалізацію за допомогою різних показників та наслідків, особливо підкреслюючи, як цей процес призводить до глибоких соціальних конфліктів у суспільстві. Молодіжні працівники визначають радикалізацію за допомогою певних показників, серед яких найбільш помітними є агресивні та дискримінаційні тенденції. Висока частота кодів, пов'язаних з «агресивними тенденціями» та «виключенням», свідчить про те, що цей процес суттєво впливає на поведінку та соціальне середовище людей. Ці висновки узгоджуються з історичним контекстом України, де зовнішні впливи історично провокували радикальні рухи. У дослідженні Засенко та ін. (2024) підкреслюється, що Україна вже давно перебуває під зовнішнім впливом, який відіграв певну роль у виникненні радикальних рухів. Виявлення агресивної поведінки та соціальної виключеності молодіжними працівниками ще раз підкреслює важливість розуміння суспільного впливу радикалізації.

Молодіжні працівники сприймають підхід уряду до боротьби з радикалізацією як неадекватний та конфронтаційний. Згідно з результатами дослідження, існує потреба в більш комплексних стратегіях для вирішення проблеми радикалізації. Дослідження Тарасюка (2023) також вказує на те, що державна політика в Україні була обмеженою у своїх зусиллях щодо боротьби з радикалізацією, при цьому зовнішні впливи продовжують відігравати значну роль. Очікування

молодіжних працівників щодо більш ефективної політики від уряду узгоджуються з аналізом, знайденим у літературі.

Емоційні та соціальні наслідки радикалізації також очевидні у висновках. Молодіжні працівники наголошують, що радикалізація викликає значний психологічний стрес і тривогу. Ці висновки підтверджують ідею про те, що радикалізація призводить до глибоких соціальних розбіжностей і конфліктів у суспільстві. Показано, що економічні кризи та соціальна несправедливість роблять молодих людей більш схильними до радикалізації (Bortnik, 2012). Спостереження молодіжних працівників показують, що цей процес не лише впливає на окремих осіб, але й створює невпевненість і конфлікти на суспільному рівні.

Щодо мотивації, молодіжні працівники застосовують підхід, спрямований як на молодь, так і на суспільство у запобіганні радикалізації. Результати дослідження підкреслюють важливість підвищення обізнаності та підвищення чутливості суспільства до цих проблем. У зв'язку з цим, як також зазначається в літературі, співпраця між суспільством та урядом є важливою для розробки більш інклюзивної та освітньої політики (Тарасюк, 2023; Фарінеї та Маріноне, 2021).

Сприйняття молодіжними працівниками радикалізації тісно пов'язане з історичним та соціальним контекстом України. Результати дослідження свідчать про те, що процес радикалізації має глибокий вплив як на молодь, так і на суспільство, і що уряд повинен розробити більш ефективну політику для вирішення цієї проблеми. Спостереження, зроблені молодіжними працівниками, свідчать про руйнівний вплив радикалізації на соціальну структуру та підкреслюють необхідність підвищення обізнаності та інклюзивних стратегій для запобігання цьому процесу.

III.2.2.2. Фактори, що впливають на радикалізацію

Висновки молодіжних працівників в Україні щодо факторів, що впливають на радикалізацію, виявляють як збіги, так і розбіжності в

порівнянні з існуючою літературою. Згідно з даними, молодіжні працівники визначили медіа та інтернет як найважливіший фактор, причому 26% респондентів наголосили на його ролі у знайомстві молоді з радикальними ідеологіями та залученні їх до цих рухів. Це тісно пов'язано з ширшою літературою, яка аналогічно підкреслює роль медіа, зокрема соціальних мереж, у поширенні радикальних ідеологій. Наприклад, Фарінеллі та Маріноне (2021) зазначають, що радикальні групи використовують медіа-платформи для поширення своїх наративів та вербування молоді, що також підкреслюється у висновках Європейської мережі з питань радикалізації. Таким чином, як висновки, так і література послідовно підкреслюють центральну роль медіа в сучасних процесах радикалізації.

Однак, у сприйнятті молодіжними працівниками впливу особистих пошуків виникає певна розбіжність. Результати дослідження показують, що молодь тяжіє до радикальних ідеологій як частина пошуку ідентичності, сенсу чи приналежності, що становить 20% відповідей. Хоча література визнає особисті чинники в процесі радикалізації, вона часто наголошує на зовнішніх факторах, таких як політична нестабільність чи економічні труднощі, як на більш домінантних тригерах (Тарасюк, 2023). Акцент на особистих пошуках у результатах дослідження свідчить про те, що українські молодіжні працівники можуть сприймати більш індивідуалізовану мотивацію радикалізації, особливо в контексті формування ідентичності, яка може не мати такої великої ваги в ширших аналізах радикалізації.

Політичний клімат – ще один важливий фактор, який підкреслюють молодіжні працівники, зазначаючи, що політичні конфлікти та нестабільність роблять молодих людей більш сприйнятливими до радикальних ідей. Це узгоджується з більшою частиною існуючої літератури, яка наголошує на впливі політичного середовища, особливо в зонах конфліктів, таких як Україна, де зовнішній тиск, такий як російська агресія, історично підживлював радикалізацію (Zasenko et al., 2024). Як висновки, так і література погоджуються з ключовою роллю політичної нестабільності у сприянні радикалізації, хоча мо-

лодіжні працівники, здається, дещо більше наголошують на тому, як політична поляризація безпосередньо формує ідентичність молоді та штовхає її до екстремізму.

Цікаво, що негативний досвід був виділений як фактор, причому 14% відповідей вказали, що травма або соціальна ізоляція підвищують вразливість до радикалізації. Це спостереження узгоджується з дослідженням Бортніка (2012), яке показує, що люди, які відчувають себе маргіналізованими або виключеними, більш схильні бути схильними до радикальних ідеологій. Однак результати дослідження пропонують більш локалізований погляд на це питання, оскільки молодіжні працівники в Україні окремо згадують соціальне відторгнення та нетерпимість як рушійні фактори. Це може відображати унікальний соціально-політичний контекст України, де зовнішня окупація та внутрішні соціальні розбіжності посилюють відчуття ізоляції.

Крім того, економічні фактори, хоча й визнаються молодіжними працівниками, становили лише 9% виявлених факторів, що впливають на радикалізацію. Це дещо контрастує з ширшою літературою, яка часто підкреслює економічні труднощі як значну рушійну силу радикалізації, особливо в регіонах, які стикаються з довгостроковою економічною нестабільністю. Наприклад, Тарасюк (2023) стверджує, що економічна скрута часто поєднує інші соціальні проблеми, роблячи людей більш схильними до радикалізації. Порівняно менший акцент на економічних факторах у відповідях молодіжних працівників може свідчити про різницю в тому, як місцеві суб'єкти сприймають корінні причини радикалізації, що свідчить про те, що в Україні економічні проблеми можуть розглядатися як менш безпосередні, ніж соціальні чи особисті тригери.

Однак не слід забувати, що Україна зараз переживає надзвичайний період, позначений війною. За таких обставин фактори, що впливають на радикалізацію, можуть виходити за рамки загальної літератури та формуватися під впливом викликів війни чи конфліктних ситуацій. Дійсно, як показує література про зони конфліктів,

вирішення цих проблем вимагає більш нюансованого підходу, де стратегії запобігання зосереджуються не лише на освіті, а й на подоланні емоційних та соціальних потрясінь, спричинених війною (Bartlett, Birdwell & King, 2010).

III.II.II.III. Боротьба з радикалізацією

Найбільшими викликами, з якими стикаються молодіжні працівники в Україні у боротьбі з радикалізацією, є брак освіти, недостатні фінансові ресурси та структурні бар'єри. Результати дослідження свідчать про те, що молодіжні працівники стикаються зі значними труднощами у вирішенні складної природи радикалізації. Одним з ключових питань, що виділяються, є проблема встановлення ефективної комунікації з молоддю, схильною до радикалізації, причому труднощі у вступі в діалог є постійною темою. Як зазначається в літературі, радикалізація – це багаторівневий процес, який часто формується почуттям соціальної ізоляції, травми та невпевненості (Farinelli & Marinone, 2021). У цьому контексті акцент, який молодіжні працівники роблять на комунікаційних та освітніх проблемах, підкреслює важливість цих факторів в управлінні процесом радикалізації.

Більше того, війна, що триває в Україні, загострила ці проблеми. Травма та нестабільність, спричинені конфліктом, створюють середовище, в якому молодь більш схильна до радикальних ідеологій, що ще більше ускладнює зусилля молодіжних працівників. Результати дослідження показують, що рівень готовності молодіжних працівників до боротьби з радикалізацією залишається недостатнім, що ускладнює для них розробку ефективних заходів. Крім того, обмежений обсяг міжвідомчої співпраці та інформаційно-просвітницьких заходів ще більше перешкоджає зусиллям у боротьбі з радикалізацією.

Одним із найвражаючих елементів досвіду молодіжних працівників є складність розуміння природи радикалізації та неадекватність існуючих стратегій для її вирішення. Молодіжні працівники наголошують на необхідності глибшого розуміння причин радикалі-

зації та того, як молоді люди залучаються до цього процесу. У літературі також підкреслюється, що боротьба з радикалізацією вимагає не лише освітніх та інформаційно-просвітницьких підходів; вона закликає до комплексних стратегій, орієнтованих на громаду (Тарасюк, 2023).

У сучасному контексті війни та конфліктів методи та стратегії, що використовуються для боротьби з радикалізацією, як правило, відхиляються від загальноприйнятих у літературі. Соціально-психологічний вплив війни робить молодих людей більш вразливими до радикальних ідеологій, що прискорює процес радикалізації. Як наслідок, проблеми, з якими стикаються молодіжні працівники, необхідно розуміти у світлі унікальних обставин війни та конфлікту. Існує потреба у більших ресурсах, підтримці та розробці більш комплексних навчальних програм для ефективної боротьби з радикалізацією в цьому контексті.

III.ІІ.ІІ. ІІ.IV. Рекомендації щодо запобігання радикалізації та боротьби з нею

Рекомендації, надані молодіжними працівниками щодо боротьби з радикалізацією, узгоджуються з багатьма висновками літератури. Зокрема, освітні та психологічні консультаційні послуги виділяються як ключові інструменти, що допомагають молодим людям розвивати стійкість до радикальних ідеологій. У літературі також підкреслюється роль освітніх програм у підвищенні обізнаності молоді та розвитку навичок критичного мислення (Gielen, 2017). Цей висновок підкреслює важливість як освітніх програм, так і індивідуальної психологічної підтримки у запобіганні радикалізації.

Ще однією ключовою рекомендацією, викладеною в висновках дослідження, є необхідність посилення участі молоді в соціальній та політичній діяльності. Молодіжні працівники стверджують, що коли молодь активно залучена до життя суспільства, ймовірність її звернення до радикальних ідеологій зменшується. Ця думка чітко відображена в літературі, яка підкреслює важливість створення соціальних

просторів, де молодь може виражати себе, як захисний фактор від радикалізації (Dalgaard-Nielsen, 2010). Надання молоді можливостей для внеску в суспільство зміцнює їхнє почуття приналежності та зменшує привабливість радикальних груп.

Молодіжні працівники також часто наголошували на рекомендаціях щодо інституційної співпраці та розробки політики. Вони висловлюють за тіснішу співпрацю між різними установами та за координацію цих процесів таким чином, щоб максимізувати їхній вплив на боротьбу з радикалізацією. У літературі також наголошується на важливості такої співпраці, зазначаючи, що багатосторонні підходи можуть запропонувати більш комплексну стратегію боротьби з радикалізацією (Schmid, 2013). Щодо розробки політики, то як висновки, так і література погоджуються, що стратегії запобігання повинні зосереджуватися не лише на заходах безпеки, а й включати соціальні та економічні програми.

Рекомендації молодіжних працівників щодо освіти, консультування, соціальної участі та інституційної співпраці відображають широкий та багатовимірний підхід до боротьби з радикалізацією. У цьому сенсі акцент на освітніх та інформаційно-просвітницьких програмах у літературі підтверджується практичним досвідом молодіжних працівників у цій галузі.

У контексті рекомендацій щодо профілактики важливо враховувати, як поточний конфлікт в Україні формує ефективність цих стратегій. Хоча молодіжні працівники наголошують на важливості освіти, психологічного консультування та соціальної участі, не можна ігнорувати унікальні виклики суспільства, розірваного війною. Конфліктні ситуації, такі як в Україні, загострюють соціальну та психологічну вразливість, роблячи молодих людей більш схильними до радикалізації. Дійсно, як зазначає література, вплив травм, переміщення та відсутності безпеки, спричинених конфліктом, вимагає більш комплексного підходу до профілактики. Освітні програми та психологічна підтримка повинні бути адаптовані до конкретних потреб молодих людей, які постраждали від війни, забезпечуючи ефектив-

ність цих стратегій як у запобіганні, так і в пом'якшенні наслідків радикалізації (Bartlett, Birdwell & King, 2010). Тому молодіжним працівникам потрібні додаткові ресурси та спеціалізоване навчання, щоб орієнтуватися в складнощах, що виникають внаслідок конфлікту, під час впровадження цих профілактичних заходів.

III.III. Сприйняття молодіжними працівниками радикалізації молоді у Франції

У 21 відкритому питанні, поставленому молодіжним працівникам, було детально досліджено їхній досвід та спостереження, пов'язані з явищем радикалізації. Згідно з аналізом, результати були розглянуті за чотирма темами: «Розуміння радикалізації», «Фактори, що впливають на радикалізацію», «Боротьба з радикалізацією» та «Рекомендації щодо запобігання радикалізації та боротьби з нею», а також було встановлено основні кодекси та підкоди (N=56).

Таблиця 21: Приклад таблиці кодування

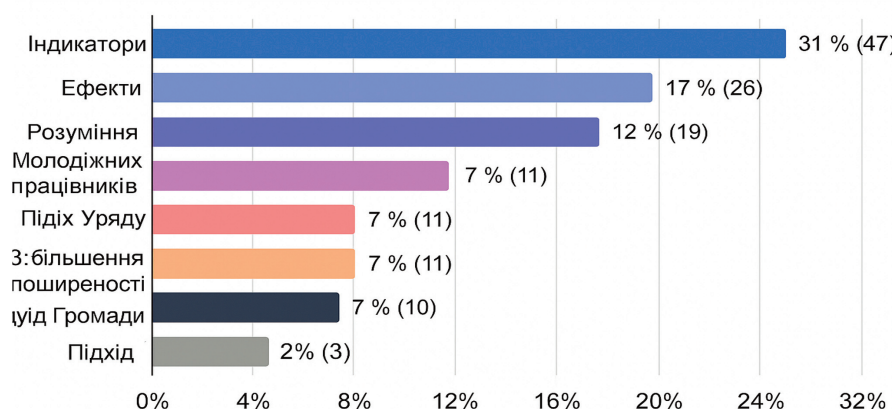
	Основний код	Опис	Приклад
гори	Співчуття радикальним тенденціям	Зацікавленість та залученість до радикальних дій, ідей і груп	Згодом вони почали витримувати екстремістський контент в Інтернеті та налагодили зв'язки з радикальними групами в соціальних мережах. (с.48)
гори	Ізоляція	Індивідуальна та соціальна ізоляція, відмова	Ізоляція. Це справді найбільша проблема. (с. 29)
гори	Зміни	Зміни у переконаннях, релігійних поглядах, ідеології, соціальному середовищі та досвіді	Початкові ознаки були тонкими, але, звертаючи пильну увагу на зміни в їхній поведінці та ставленні, допомагали запобігти проблемі до ескалації. (с. 48)
гори	Дискримінаційні тенденції	Виключні та маргіналізаційні підходи до будь-якого питання (наприклад, релігія, раса, стать і т.д.)	Точне визначення - расизм (с. 10)
гори	Агресивні тенденції	Агресія, злість, схильність до насильства, нетерпимість прояви агресії в булінгу, загальний стан неприязні та	Завжди бути нервовим, бути некоммунікбельним, лаятися, незрозумілою відсутністю (с. 40)

III.II.III.I. Емпіричні результати

III.II.III.I.I Розуміння радикалізації

У рамках цієї теми докладаються зусилля для розуміння того, як радикалізацію сприймають молодіжні працівники та як інтерпретується їхня обізнаність. Крім того, дослідження досліджує, як молодіжні працівники оцінюють підхід національних суспільств та урядів до радикалізму. У цьому контексті детально розглядається сприйняття радикалізму серед молодіжних працівників. У рамках цієї теми було створено вісім основних кодів. Відсоток розподілу основних кодів, пов'язаних з цією темою, показано на рисунку 16.

Рисунок 16: Розподіл основних кодів у межах теми

В аналізі, спрямованому на розуміння радикалізації, молодіжні працівники зосередилися переважно на показниках радикалізації. Цей висновок свідчить про те, що молодіжні працівники у Франції добре обізнані з показниками радикалізації. Крім того, наслідки та розуміння радикалізації були закодовані у 17%, що робить цю сферу другою за величиною. Ще одним важливим висновком є мотивація молодіжних працівників до боротьби з радикалізацією. У 12% закодованих сфер молодіжні працівники наголосили на своєму особистому почутті відповідальності та мотивації для вирішення цієї проблеми. Зростання поширеності радикалізації та ставлення уряду були закодовані у 7%, що свідчить про те, що ці теми також хвилюють моло-

діжних працівників. Однак, ставлення громади було найменш акцентованим, закодованим лише у 2%, що свідчить про те, що молодіжні працівники менше уваги приділяють суспільному сприйняттю та підходу до радикалізації.

Таблиця 22: Частоти субкодів

✓ 3 відношення громади	11
✓ 3 відношення уряду	11
● бойовий підхід	2
● Недостатний підхід	1
✓ Ефекти	18
● Емоційна негативність	3
● Поверхове мислення	6
● Структурні проблеми	3
● Відчуття небезпеки	3
● Розділення	9
● Соціальний конфлікт	9
✓ Розуміння	31
● Ненормативне	4
● Політ на зміни	9
● Нелюбопитні переконання	9
● Агресія	7
● Загроза	4
● Обмежена позитивність	2
✓ Розуміння	31
● Ненормативне	4
● Політ на зміни	9
● Нелюбопитні переконання	9
● Агресія	7
● Загроза	4
● Обмежена позитивність	2
● Процес	10
✓ Мотивація молодіжних працівників	19
● Зосередженість на молоді	10
● Зосередженість на громаді	7
● Цінності	2

Молодіжні працівники повідомили про підвищення їхньої обізнаності та глибший зсув сприйняття процесів радикалізації. Було відзначено, що суспільство схильне негативно ставитися до радикалізації. Хоча позитивні підходи залишаються обмеженими, вважається, що суспільство сильніше реагує на радикалізацію. Позиція уряду була закодована як конфронтаційна та недостатня. Серед наслідків радикалізації найбільш помітними є соціальний конфлікт, розкол та невпевненість. У цьому контексті очевидно, що молодіжні працівники оцінюють радикалізацію з точки зору її впливу на соціальну безпеку. У рамках теми показників найвражаючим висновком є «ізоляція». Ізоляція стала найважливішим показником радикалізації. Відхід людей від суспільства та втрата їхніх соціальних зв'язків відіграють вирішальну роль у процесі радикалізації. Крім того, симпатія до радикальних тенденцій, дискримінаційна поведінка та агресивне ставлення також були закодовані як важливі показники. Однак ізоляція виділяється серед усіх показників і є однією з найчастіше спостережуваних ознак радикалізації серед молодіжних працівників.

Таблиця 23: Найважливіші терміни у підкодексах взаєморозуміння

Підкод	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Ненормативне	-Значення (f=3) -Переконавання, визначення, демократичні, екстремальні (f=2)
Жорсткі переконання	-Екстремальний (f=6) -Процес (f=4)
Агресія	- Екстремальний (f=4) -Ідеї, процес, іноді насильство (f=3)
Загроза	-Суспільство (f=3)
Процес	-Екстремальний (f=4) -Прийняти ідеї, ідеології (f=2)

Згідно з ненормативним підкодом, найпоширенішим терміном був термін «цінності». Молодіжні працівники вказали, що радикалізація ґрунтується на цінностях, які існують поза соціальними нормами. Крім того, такі поняття, як переконання та недемократичні, екстремістські погляди, також вважалися важливими для визначення ненормативних тенденцій радикалізації. У підкодї «Жорсткі переконання» найчастіше використовувався термін «екстремальний». Часто наголошувалося, що радикалізація корениться в екстремальних та негнучких переконаннях, які стійкі до змін. Термін «процес» використовувався для опису того, як ці жорсткі переконання розвиваються з часом. У підкодї «Агресія» виділялися такі терміни, як «ідеї», «процес» та «наси́льство». Молодіжні працівники пояснили, що радикалізація – це явище, коли ідеї та процеси поєднуються з насильством. Підкод «Загроза» показує, що радикалізація сприймається як загроза суспільству. Згідно з підкодом «процес», помітними були такі терміни, як «екстремізм», «ідеї» та «ідеології». Молодіжні працівники описували радикалізацію як процес, пов’язаний з ідеологіями, що розвивається, коли люди приймають більш радикальні ідеї.

Таблиця 24: Основні терміни в підкодах індикаторів

Підкод	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Співчуття до радикальних тенденцій	-Зміни (f=6) -Поведінка, екстремістські, групи, онлайн (f=4)
Ізоляція	-Зміни, соціальні (f=6) -Поведінка (f=5)
Зміни	-Поведінка, ознаки (f=5) -Екстремальні, групи (f=4)
Дискримінаційні тенденції	-Екстремальні погляди, расизм (f=2)
Агресивні схильності	-Насильство, жорстоке (f=2)

У таблиці 24 проаналізовано відповіді молодіжних працівників щодо показників радикалізації. У підкоді «співчуття до радикальних тенденцій» найчастіше вживаними термінами були «зміни» та «поведінка». Ці результати свідчать про те, що молоді люди, які симпатизують радикальним ідеологіям, переживають помітні зміни у своїх думках та поведінці. Молодіжні працівники наголосили, що участь в екстремістських групах та взаємодія з радикальним контентом на онлайн-платформах є важливими показниками цього процесу. У підкоді «ізоляція» основними термінами були «зміни» та «соціальний». Це свідчить про те, що під час процесу радикалізації молоді люди починають віддалятися від соціальних стосунків та ізолювати себе від суспільства. У підкоді «зміни» найчастіше згадувалися терміни «поведінка» та «ознаки». Молодіжні працівники спостерігали раптові зміни у ставленні та поведінці молодих людей, зазначаючи, що ці зрушення часто свідчать про початок радикалізації. У підкоді «дискримінаційні тенденції» найпомітнішими термінами були «екстремізм» та «расизм». Ці результати свідчать про те, що з ростом радикалізації молоді люди схильні до дедалі більш дискримінаційної та расистської риторики. Зрештою, у підкоді агресивних тенденцій виділялися терміни «наси́льство» та «жорстокий». Молодіжні працівники зазначали, що молоді люди з радикальними тенденціями часто демонструють агресію та схильність до насильства у своїй мові та поведінці.

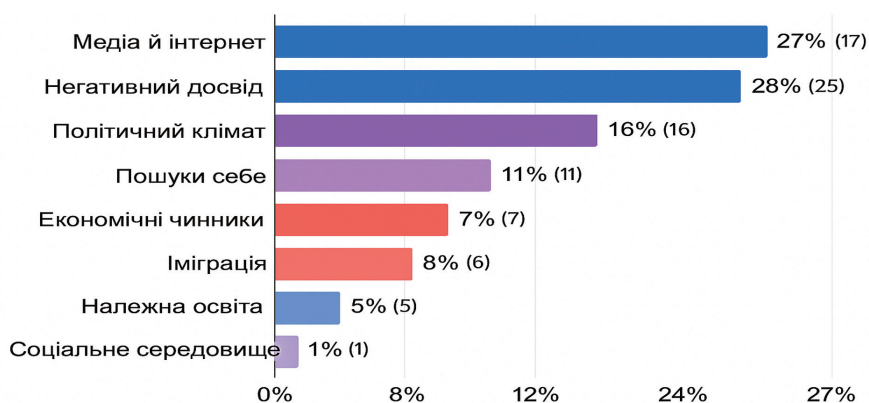
Таблиця 25: Основні терміни в підкодах ефектів

Підкод	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Емоційний негатив	-Індивідуальний (f=3)
Структурні проблеми	-Соціальний, громадський, економічний (f=3),
Невпевненість	-Соціальний (f=6) - Громада (f=5)
Розлука	-Громади (f=3) -Розділення, страх (f=2)
Соціальний конфлікт	-Спільнота, суспільство (f=3) -Погана згуртованість (f=2)

У таблиці 25 представлені різні важливі підкоди, засновані на відповідях молодіжних працівників щодо наслідків радикалізації. У підкоді емоційної негативності найчастіше вживалися терміни «індивід» та «інституції». Це вказує на те, що молодіжні працівники вважають, що радикалізація має негативний емоційний вплив на окремих осіб. У підкоді структурних проблем найпоширенішими термінами були «соціальний», «громада» та «економічний». Ці результати свідчать про те, що радикалізація створює значні структурні проблеми в суспільстві, негативно впливаючи на соціальну згуртованість, стосунки в громаді та економічну стабільність. У підкоді невпевненості найчастіше згадувалися терміни «соціальний» та «суспільство». Молодіжні працівники зазначили, що радикалізація породжує соціальну невпевненість та послаблює почуття довіри в суспільстві. У підкоді розколу найпомітнішими термінами були «громади», «розкол» та «страх». Молодіжні працівники зазначили, що радикалізація призводить до розколу та страху між громадами. У підкоді соціального конфлікту найчастіше вживалися терміни «суспільство», «громада» та «дезадаптація». Ці результати показують, що радикалізація сприяє соціальним конфліктам та проблемам із соціальною інтеграцією в громадах.

III.II.III.II. Фактори, що впливають на радикалізацію

Рисунок 17: Розподіл основних кодів у межах теми

Як показано на рисунку 17, молодіжні працівники визначили медіа та інтернет як найвизначніший фактор, що впливає на радикалізацію (27%). Молоді люди стикаються з радикальними ідеологіями через медіа та інтернет, і ці платформи стали потужними інструментами для радикальних груп для поширення їхньої пропаганди. За словами молодіжних працівників, другим за значенням фактором є особисті пошуки (16%), що представляють собою пошук молодими людьми ідентичності, сенсу та приналежності. У своєму прагненні до самореалізації молоді люди схильні тяжіти до радикальних груп, де вони можуть визначити себе. Ці особисті пошуки підвищують їхній інтерес до радикальних ідеологій та спонукають їх стати частиною цих груп. Третій фактор – це політичний клімат (16%). У періоди інтенсивних політичних конфліктів та сумнівів у політиці ймовірність приєднання до радикальних груп вища. Це свідчить про те, що молоді люди можуть звертатися до радикальних ідеологій у своїх спробах знайти свою ідентичність у поляризованому та конфліктному політичному середовищі. Четвертий фактор – це негативний досвід (11%). Травматичний, особистий або суспільний негативний досвід у житті молодих людей робить їх більш вразливими до впливу радикальних груп. Такий досвід підриває їхню довіру до суспільства, спонукаючи їх шукати «альтернативні світи», що пропонуються радикальними групами. Інші фактори включають економічні чинники (7%), імміграцію (6%), недостатню освіту (5%), сім'ю (1%) та соціальне середовище (1%). Економічні труднощі посилюють тривогу молоді щодо майбутнього, роблячи рішення, запропоновані радикальними групами, більш привабливими. Імміграційний досвід або ставлення суспільства до іммігрантів, а також недостатня освіта роблять молодих людей більш вразливими до радикалізації. З іншого боку, вважається, що сім'я та соціальне середовище мають менший вплив на радикалізацію, на думку молодіжних працівників у Франції.

Таблиця 26: Найважливіші терміни в кодованих областях

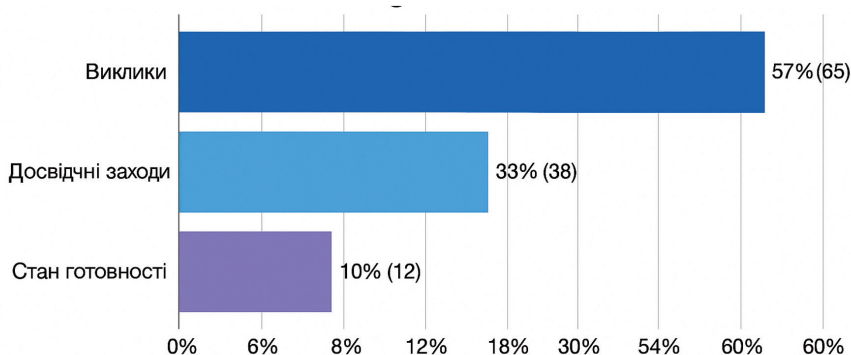
Основний код	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Економічні фактори	-Соціальний (f=4) -Належність, ідентичність (f=2)
Недостатня освіта	-відсутність (f=3) -Рухливість, сила, незнання (f=2)
Негативний досвід	-Соціальна ізоляція (f=8) -Суспільство (f=4)
Політичний клімат	-Медіа (f=5) -Уряд, політики (f=4)
Сім'я	-
Особисті квести	-Ідентичність (f=9) -Належність (f=5)
Медіа та інтернет	-Соціальний (f=14) -Онлайн (f=8)
Соціальне середовище	-
Імміграція	-Рушійна сила, міграція, проблема (f=2)

Результати дослідження показують, що труднощі, з якими стикається молодь через економічні чинники, негативно впливають на їхнє «соціальне» життя та створюють проблеми в їхньому почутті «приналежності» та «ідентичності». Це свідчить про те, що економічні труднощі можуть сприяти процесу радикалізації. Недостатній доступ до освіти загострює ці проблеми, оскільки молодь стикається з «браком» освітніх можливостей, що, поряд з «невіглаством», виступає «рушійною силою» радикалізації. Часте згадування таких термінів, як «виключення» та «соціальний», у контексті негативного досвіду підкреслює, як ізоляція від «суспільства» сприяє умовам для радикалізації. Щодо політичного клімату, терміни «медіа» та «уряд» вказують на вплив як медіа, так і політичних діячів на формування

вразливості молоді до радикальних ідеологій. У контексті особистих пошуків акцент на «ідентичності» свідчить про те, що пошуки молодими людьми самовизначення можуть спонукати їх до радикальних груп. Роль «медіа» та «інтернету» підкреслюється частими згадками про «соціальні» та «онлайн» взаємодії, які слугують ключовими шляхами поширення радикальних ідеологій. Зрештою, у контексті імміграції такі терміни, як «рушійна сила» та «проблема», відображають виклики, з якими стикаються мігранти, що може підвищити їхню схильність до радикалізації. Крім того, можна зробити висновок про те, що міграція розглядається як «проблема».

III.III.I.III. Боротьба з радикалізацією

Рисунок 18: Розподіл основних кодів у межах теми

У цій темі, яка відображає досвід молодіжних працівників у боротьбі з радикалізацією, проблеми видаються найбільш помітними. Хоча молодіжні працівники зазначили, що вони брали участь у різних заходах протягом цього процесу, відносно невелика кількість кодованих областей, пов'язаних з готовністю, свідчить про те, що молодіжні працівники стикаються з недоліками у своїх зусиллях щодо ефективної боротьби з радикалізацією.

Таблиця 27: Частоти субкодів

Боротьба з радикалізацією	
Стан підготовки	2
Підготовлені	3
Ті, що розвиваються	3
Змінні	6
Досвідчені заходи	
Міжінституційні програми та співпраця	18
Навчання для молодіжних робітників	5
Обстеження та зворотній зв'язок	10
Виклики	
Природа радикалізму	8
Проблеми комунікації	11
Брак освіти	20
Недостатні фінансові ресурси	10
Правові та структурні недоліки	6
Підхід	10

Згідно з даними на **Таблиця 27**, категорія не підготовленості була найчастіше кодованою з точки зору готовності молодіжних працівників до боротьби з радикалізацією. Цей висновок свідчить про те, що молодіжні працівники не відчують себе достатньо підготовленими для боротьби з радикалізацією, а їхній загальний рівень готовності загалом низький. Серед заходів, у яких вони брали участь, найвизначнішими були міжвідомчі програми та співпраця. Молодіжні працівники співпрацювали з різними установами для запобігання радикалізації та брали участь у цих програмах. Навчання молодіжних працівників є ще одним ключовим заходом. Ці навчальні сесії спрямовані на підвищення знань та навичок молодіжних працівників у

боротьбі з радикалізацією. Крім того, серед інших помітних заходів були опитування, зворотний зв'язок та ініціативи з підвищення обізнаності серед молоді. Що стосується викликів, то найчастіше згадуваною проблемою була відсутність освіти. Молодіжні працівники зазначали, що неадекватні освітні програми роблять молодих людей вразливими до радикальних ідеологій. Крім того, як основні проблеми були визначені проблеми комунікації та правові та структурні недоліки. Молодіжні працівники повідомляли про труднощі у встановленні ефективного діалогу з молоддю та про стикання з правовими перешкодами. Крім того, недостатні фінансові ресурси та характер радикалізації також були згадані як значні проблеми у боротьбі з радикалізацією.

Таблиця 28: Найважливіші терміни у підкодах викликів

Підкод	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Природний радикалізм	- Людина, знаки (f=4) - Занепокоєння (f=3)
Проблеми зі спілкуванням	- Відсутність довіри (f=5)
Брак освіти	- Навчання (f=16) - Специфічний (f=7)
Недостатньо фінансових ресурсів	- Навчання (f=6) - Відсутність (f=5),
Правові та структурні недоліки	- Зусилля, брак навчання (f=3) - Обличчя (f=2)
Підхід	- Перешкоди (f=4) - Урядові заходи (f=3)

У таблиці 28 виділено основні підкоди щодо викликів, з якими стикаються молодіжні працівники у боротьбі з радикалізацією. У підкоді щодо характеру радикалізації найчастіше використовувалися терміни «особа» та «ознаки». Молодіжні працівники зазначили, що їм важко відстежувати ознаки радикалізації у окремих осіб, а склад-

ність цього процесу ускладнює боротьбу з ним. Крім того, термін «за-непокоєння» вказує на те, що характер радикалізації є джерелом тривоги для молодіжних працівників. У підкоді щодо проблем комунікації найпоширенішими термінами були «брак» та «довіра». Молодіжні працівники повідомляли про труднощі у встановленні ефективного діалогу з молоддю, а брак довіри порушив процеси комунікації. У підкоді щодо браку освіти найчастіше згадувався термін «навчання». Молодіжні працівники наголосили, що відсутність належної освіти є основною проблемою у боротьбі з радикалізацією. Термін «конкретний» говорить про те, що ці освітні зусилля повинні бути більше адаптовані до вирішення конкретної проблеми радикалізації. У підкоді щодо недостатніх фінансових ресурсів було виділено терміни «навчання» та «брак». Молодіжні працівники заявили, що недостатньо фінансових ресурсів для підтримки освітніх програм. У підкоді щодо правових та структурних недоліків часто згадувалися терміни «зусилля» та «брак». Молодіжні працівники зазначали, що правової та структурної підтримки у боротьбі з радикалізацією недостатньо. Нарешті, у підкоді щодо підходу, чільне місце займали терміни «перешкоди» та «уряд». Молодіжні працівники зазначили, що підхід уряду до боротьби з радикалізацією є неадекватним, і вони стикаються з різними структурними бар'єрами в цьому процесі.

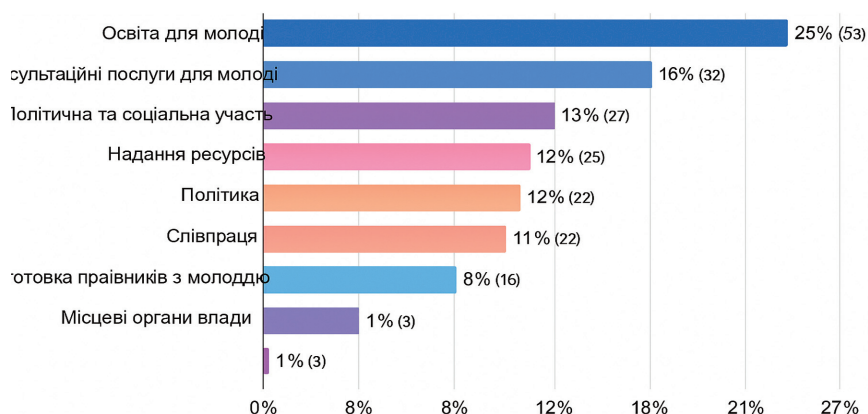
Таблиця 29: Найважливіші терміни в підкодах досвідченої діяльності

Підкод	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Міжінституційні програми та співпраця	-Спільнота (f=5) -Місцева, організація, релігійна (f=4)
Навчання для молодіжних працівників	-Зокрема, отримані, ресурси, спеціалізовані (f=2)
Опитування та відгуки	-Вплив (f=7) -Поведінка, зміни (f=4)
Підвищення обізнаності серед молоді	-Спільнота (f=4) -Екстремістські, пропагандистські, семінари (f=3)

Згідно з підкодом міжінституційних програм та співпраці, найчастіше використовувалися терміни «громада» та «локальний». Молодіжні працівники активно співпрацювали з місцевими громадами та релігійними організаціями для боротьби з радикалізацією. Ця співпраця стала важливою сферою досвіду в боротьбі з радикалізацією. У підкодї навчання молодіжних працівників помітними були терміни «зокрема» та «ресурси». Молодіжні працівники наголошували, як отримане ними навчання допомогло посилити їхню роль у боротьбі з радикалізацією. Згідно з підкодом опитувань та зворотного зв'язку, найчастіше використовувався термін «вплив». Молодіжні працівники спостерігали зміни в поведінці молодих людей за допомогою проведених ними опитувань та зворотного зв'язку. Терміни «поведінка» та «зміни» були визначені як ключові висновки в цьому процесі. Згідно з підкодом підвищення обізнаності серед молоді, чільними були терміни «громада» та «екстреміст». Молодіжні працівники організовували семінари, спрямовані на запобігання екстремістським ідеологіям та підвищення обізнаності серед молоді. Ці ініціативи розглядалися як важливі превентивні заходи проти радикалізації.

III.II.III.IV. Рекомендації щодо запобігання радикалізації та боротьби з нею

Рисунок 19: Розподіл основних кодів у межах теми

Згідно з Рисунком 19, найчастіше рекомендованою сферою для запобігання та боротьби з радикалізацією є освіта молоді, яка була відзначена як 26%. Молодіжні працівники наголошують, що завдяки освіті молодь може стати більш стійкою до радикальних ідеологій. Консультаційні послуги для молоді посіли друге місце з 16%. Ця рекомендація свідчить про те, що надання професійної підтримки молоді до того, як вона проявить схильність до радикалізації, може допомогти запобігти цьому процесу. Участь у політиці та соціальній сфері була ще однією важливою рекомендацією, яка була відзначена як 13%. Було зазначено, що активна участь у політичних та соціальних процесах може утримати молодь від приєднання до радикальних груп. Забезпечення ресурсами та політика було відзначено як 12%, при цьому молодіжні працівники наголошували на необхідності збільшення фінансової та логістичної підтримки у боротьбі з радикалізацією. Співпраця була відзначена як 11%, а молодіжні працівники виступають за зміцнення співпраці між різними установами та зацікавленими сторонами у боротьбі з радикалізацією. Нарешті, навчання молодіжних працівників було рекомендовано як 8%, що підкреслює необхідність подальшої освіти для підвищення навичок молодіжних працівників у боротьбі з радикалізацією.

Таблиця 30: Найважливіші терміни в кодованих областях

Основний код	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Навчання для молодіжних працівників	-Зусилля, підтримка (f=3) -Дія, усвідомлення (f=3)
Забезпечення ресурсами	-Опора (f=7) -Навчання (f=5)
Консультаційні послуги для молоді	-Спільнота (f=5) -Опора (f=4)
Політична та соціальна участь	-Діалог (f=7) -Освіта, взаємна, відкрита, профілактична (f=2)
Співпраця	-Асоціації, громадські, освітні, зусилля (f=2)
Політики	-Уряд (f=3) -Підтримка, розуміння (f=2)
Освіта для молоді	-Громада, ЗМІ, зусилля (f=3)

У підкодї навчання молодіжних працівників найчастіше вживалися терміни «зусилля» та «підтримка». Ці результати свідчать про те, що молодіжним працівникам необхідно докладати більше зусиль у боротьбі з радикалізацією, і що ці зусилля слід підтримувати. Крім того, термін «обізнаність» вказує на те, що це навчання слугує важливим інструментом підвищення обізнаності молодіжних працівників. У підкодї забезпечення ресурсами терміни «підтримка» та «навчання» були важливими. Молодіжні працівники наголосили, що забезпечення достатніх ресурсів та розширення освіти відіграє вирішальну роль у боротьбі з радикалізацією. У підкодї консультаційних послуг для молоді часто згадувалися терміни «громада» та «підтримка». Цей висновок свідчить про те, що консультаційні послуги для молоді слід посилювати за допомогою підтримки на рівні гро-

мади, і ця підтримка відіграє значну роль у захисті молоді від радикалізації. У підкоді політичної та соціальної участі було виділено терміни «діалог» та «освіта». Молодіжні працівники висловили думку, що заохочення відкритого та взаємного діалогу необхідне для того, щоб молодь могла відігравати більш активну роль у політичних та соціальних процесах. У підкоді співпраці найчастіше вживалися терміни «асоціації» та «громади». Ці висновки підкреслюють важливість посилення співпраці між різними громадами та асоціаціями у боротьбі з радикалізацією. У підкоді політики чільне місце відігравали терміни «уряд» та «підтримка». Молодіжні працівники зазначили, що уряд повинен надавати більше підтримки політиці, спрямованій на боротьбу з радикалізацією. У підкоді освіти для молоді найчастіше вживалися терміни «громада», «медіа» та «зусилля». Це свідчить про те, що молодь потрібно навчати та інформувати про радикалізацію, і цю освіту слід підкріплювати підтримкою громади.

III.II.III.II. Обговорення та політичні рекомендації

III.II.III.II.I. Розуміння радикалізації

Розуміння радикалізації, її наслідків та впливу на молодь – це складні явища як на індивідуальному, так і на суспільному рівнях. Це дослідження аналізує обізнаність та сприйняття молодіжними працівниками процесу радикалізації. Результати дослідження показують, що молодіжні працівники демонструють високий рівень усвідомлення ознак радикалізації. Це спостереження узгоджується з існуючою літературою, яка часто наголошує на тому, що процеси радикалізації проявляються через такі ознаки, як соціальна ізоляція, зміни в поведінці та прийняття крайніх ідеологій (Khosrokhavar, 2017; McCauley & Moskalenko, 2011). Соціальна ізоляція, зокрема, виділяється як найчастіше спостеріганий показник серед молодіжних працівників. Цей висновок узгоджується з уявленням у літературі про те, що ослаблення соціальних зв'язків людей та їх відхід від соціального життя прискорюють процес радикалізації (Roy, 2004). Коли люди відокремлюються від свого соціального середовища, вони стають більш вразливими до радикальних ідеологій.

У рамках теми розуміння радикалізації важливу роль відіграє «значення» (code). Молодіжні працівники визначають процес радикалізації з точки зору цінностей, що відхиляються від соціальних норм та жорстких переконань. Згідно з результатами дослідження, термін «цінності» найчастіше використовувався в рамках «значення» (code), що вказує на те, що радикалізація сприймається як процес, що корениться в цінностях, що відхиляються від суспільних норм (Khosrokhavar, 2017). У літературі також підкреслюється, що оскільки цінності людей відрізняються від норм основного суспільства, вони стають більш відкритими до радикальних ідеологій (Silke, 2008). Усвідомлення цього процесу, яке демонструють молодіжні працівники, дає важливе розуміння того, як люди поступово приймають радикальні переконання з часом.

Наслідки радикалізації створюють широкомасштабні проблеми як на індивідуальному, так і на суспільному рівнях. Результати дослідження розкривають різні спостереження молодіжних працівників щодо впливу радикалізації на суспільство. Найбільш значущі виявлені наслідки включають «емоційну негативність», «структурні проблеми», «невпевненість» та «соціальний розкол». Емоційна негативність стосується психологічної напруги та емоційних труднощів, які люди переживають протягом усього процесу радикалізації. Структурні проблеми, з іншого боку, підкреслюють негативні соціальні, громадські та економічні наслідки радикалізації. Таким чином, радикалізація має далекосяжні наслідки не лише для окремих осіб, але й для загальної структури суспільства (McCauley & Moskalenko, 2011). Соціальна невпевненість та розкол є додатковими помітними наслідками, що вказує на те, що радикалізація підриває соціальну згуртованість та призводить до фрагментації всередині громад (Vidino, 2017). Ці наслідки, які часто підкреслюються в літературі, підтверджують, що радикалізація – це процес, який загрожує цілісності суспільства (Sageman, 2004).

Зростання радикалізації у Франції пов'язане як із соціальними, так і з політичними факторами. Література вказує на те, що радика-

лізація зростає в останні роки, що зумовлено соціальною нерівністю, економічними проблемами та неадекватністю державної політики інтеграції (Khosrokhavar, 2017; Kerel, 2015). Молодь, особливо та, що живе в передмістях, більш схильна до радикальних ідеологій через маргіналізацію та досвід дискримінації. Крім того, військове втручання Франції на Близькому Сході використовувалося радикальними групами для підживлення «антизахідних» настроїв, що сприяло процесу радикалізації (Roy, 2004). Таким чином, зростання радикалізації у Франції можна розуміти як наслідок як внутрішньої динаміки, так і міжнародних подій.

III.III.III.II. Фактори, що впливають на радикалізацію

Серед факторів, що сприяють радикалізації, найбільш вражаючою є роль ЗМІ та інтернету. Молоді люди часто стикаються з радикальними ідеологіями через ці платформи, які стали потужними інструментами для радикальних груп для поширення їхньої пропаганди. За словами молодіжних працівників, внесок ЗМІ та інтернету в радикалізацію є найбільш значним і становить 27%. Далі йдуть особисті пошуки, які становлять 16%, посідаючи друге місце. Такі фактори, як пошук ідентичності, сенсу та приналежності, відіграють вирішальну роль у залученні молоді до радикальних груп. Молоді люди схильні тяжіти до цих груп, де вони можуть визначити себе та досягти особистої самореалізації. Крім того, політичний клімат визначається як важливий фактор, що впливає на схильність молоді до радикальних груп, і становить 16%. У періоди інтенсивних політичних конфліктів та сумнівів у політиці ймовірність приєднання до радикальних груп зростає. У такому поляризованому та конфліктному середовищі молоді люди прагнуть реалізувати свої пошуки ідентичності в політично напруженій атмосфері (McCauley & Moskalenko, 2011; Roy, 2004).

З іншого боку, негативний життєвий досвід становить 11% факторів, що сприяють радикалізації. Коли молоді люди переживають травматичні, особисті або суспільні негативні події, цей досвід змушує їх віддалитися від суспільства та тяжіти до «альтернативних сві-

тів», що пропонуються радикальними групами. Цей досвід підриває їхню довіру до суспільства, роблячи їх більш вразливими до впливу радикальних груп. Інші фактори, такі як економічні труднощі, міграція, недостатня освіта та сім'я, також сприяють процесу радикалізації. Економічні труднощі, зокрема, посилюють тривогу молодих людей щодо майбутнього, роблячи рішення, що пропонуються радикальними групами, більш привабливими (Vidino, 2017).

На завершення, на процес радикалізації впливають різні фактори. Соціальні, політичні, економічні та особисті пошуки відіграють значну роль у формуванні схильності молоді до радикальних ідеологій. Висновки молодіжних працівників показують, що радикалізація впливає не лише на окремих осіб, а й на суспільство в цілому, створюючи серйозні довгострокові наслідки. Послаблення соціальної довіри, розкол та невпевненість є одними з негативних наслідків радикалізації для суспільства (Kepel, 2015; Neumann, 2013).

III. II. III. II. III. Боротьба з радикалізацією

Боротьба з радикалізацією – це складний процес, пов'язаний з численними викликами та перешкодами. Згідно з результатами дослідження, молодіжні працівники стикаються зі значними труднощами у своїх зусиллях щодо запобігання радикалізації, причому 67% з них відзначають ці проблеми. Ці проблеми включають брак освіти, проблеми з комунікацією, а також правові та структурні недоліки. Відсутність належної освіти робить молодих людей вразливими до радикальних ідеологій, тоді як збої в комунікації та зниження довіри серед молоді ще більше ускладнюють зусилля щодо запобігання радикалізації. Крім того, молодіжні працівники вказують на недостатність фінансових ресурсів як на основну перешкоду в їхніх спробах боротися з радикалізацією. Ці висновки узгоджуються з літературою, яка наголошує на тому, що радикалізацію необхідно вирішувати не лише на індивідуальному рівні, але й за допомогою структурних та інституційних зусиль (McCauley & Moskalenko, 2011; Neumann, 2013).

Що стосується практичного досвіду, молодіжні працівники виявили, що певні програми та співпраця дали позитивні результати в боротьбі з радикалізацією. Співпраця з місцевими громадами та релігійними організаціями виявилася особливо ефективною, відіграючи значну роль у запобіганні поширенню радикальних ідеологій на рівні громад. Крім того, навчальні програми для молодіжних працівників допомогли посилити їхню роль у боротьбі з радикалізацією, розширюючи їхні знання та навички. Однак, брак спеціалізованих навчальних програм, спеціально розроблених для боротьби з радикалізацією, залишається однією з основних проблем, виявлених молодіжними працівниками.

На завершення, молодіжні працівники стикаються з численними викликами та перешкодами у своїх зусиллях щодо боротьби з радикалізацією, але вони досягли значних успіхів завдяки місцевій співпраці та навчальним програмам. Хоча брак освіти, структурні недоліки та недостатні фінансові ресурси ускладнюють цей процес, молодіжні працівники розвинули важливий опір радикалізації через партнерства на рівні громад. Враховуючи складний та багатогранний характер радикалізації, роль молодіжних працівників у цьому процесі стає дедалі важливішою (Kerel, 2015; Vidino, 2017).

III.III.III.IV. Рекомендації щодо запобігання радикалізації та боротьби з нею

Результати дослідження підкреслюють важливість освіти, консультаційних послуг та участі в політичному житті в боротьбі з радикалізацією. 26% молодіжних працівників заявили, що освіта є одним з найважливіших інструментів у формуванні стійкості до радикальних ідеологій. Цей висновок узгоджується з літературою, в якій широко обговорюється важливість освітніх програм у розвитку навичок критичного мислення та захисті молоді від радикальних ідеологій (McCauley & Moskalenko, 2011; Roy, 2004). Освіта не лише допомагає підвищити обізнаність щодо запобігання радикалізації, але й відіграє ключову роль у посиленні участі молоді в суспільстві.

Консультаційні послуги посіли друге місце з 16%, що підкреслює критичну роль надання професійної підтримки молодим людям до того, як вони проявлять ознаки радикалізації. Цей висновок узгоджується з літературою, яка свідчить про те, що надання особистої підтримки може запобігти соціальній ізоляції молодих людей та зверненню до радикальних груп (Neumann, 2013).

Політична та соціальна участь була визначена як ще один суттєвий фактор, що запобігає вступу молоді до радикальних груп (13%). Результати дослідження свідчать про те, що активна участь у політичних процесах допомагає зменшити ймовірність тяжіння молоді до радикальних ідеологій. Література також підтверджує ідею про те, що коли молоді люди мають можливості висловлювати себе та робити свій внесок у суспільство, їхня схильність до радикалізації зменшується (Vidino, 2017).

Хоча ці висновки значною мірою узгоджуються з літературними даними, молодіжні працівники також наголосили на необхідності більш поширених та цілеспрямованих освітніх програм, спеціально спрямованих на боротьбу з радикалізацією. Хоча освіта визнається ключовим превентивним інструментом, результати показують, що чинні освітні програми недостатньо поширені або спеціально розроблені для боротьби з радикалізацією. Це спостереження узгоджується з ширшим консенсусом у літературі щодо необхідності більш комплексних освітніх зусиль для протидії радикалізації (Kerel, 2015).

На завершення, хоча важливість освіти, консультаційних послуг та участі в політичному житті підкреслюється у боротьбі з радикалізацією, структурні та фінансові недоліки, з якими стикаються молодіжні працівники, залишаються основними перешкодами. Розширення освітніх програм, збільшення державної підтримки та надання молоді більшої кількості консультаційних послуг розглядаються як критично важливі рішення для ефективного запобігання радикалізації (Khosrokhavar, 2017; Roy, 2004).

III.IV. Сприйняття молодіжними працівниками
радикалізації молоді в Іспанії

У 21 відкритому питанні, поставленому молодіжним працівникам, було детально досліджено їхній досвід та спостереження, пов'язані з явищем радикалізації. Згідно з аналізом, результати були розглянуті за чотирма темами: «Розуміння радикалізації», «Фактори, що впливають на радикалізацію», «Боротьба з радикалізацією» та «Рекомендації щодо запобігання радикалізації та боротьби з нею», а також було встановлено основні кодекси та підкоди (N=54).

Таблиця 31: Приклад таблиці кодування

Основний код	Субкод	Опис	Приклад
Показники	Симпатія до радикальних тенденцій	Інтерес до важливих аспектів радикалізації та груп	Через трішчі разом сприймають неприйнятну напруженість шкільності у меді. (Р. 48)
	Ізоляція	Індивідуальна і соціальна ізоляція	Необхідно дуже сампа небеза проблема. (Р.)
	Зміни	Станови лінійних білтів, релігійних поглядів, ідеології, соціальна еволюція та авантаж	Початкові ознаки черевної політичної, аби відновлення уваги, пригина чищо зітрускуватися перед прагматичною ситуацією ескаланда.
	Дискримінаційні тенденції	Ексклюзивний маргінізувальний підкоди до будь-якого виду (за суттю або релігію, рас, пех, пенле, зашаранства, етн.)	Чсо традиційна якуде є прокиснть, не можна відерити тросково в ситуації. (Р. 10)
	Агресивні тенденції	Агресивність, якуде, тенденція до насильства, наганна, маніфестування агресії	Постійна нервовість, неспокійність, хава життя, справа голови-пероха — пех и х людей — все при, 19)
		Агресивність, яка внаслідок інтелектуального, емоційного агресії в дискусії та забудування тактикам	Постійна нервовість, неспокійність, хава набілоли на колує: всі влразиди ууварин на набор (ор. 179)

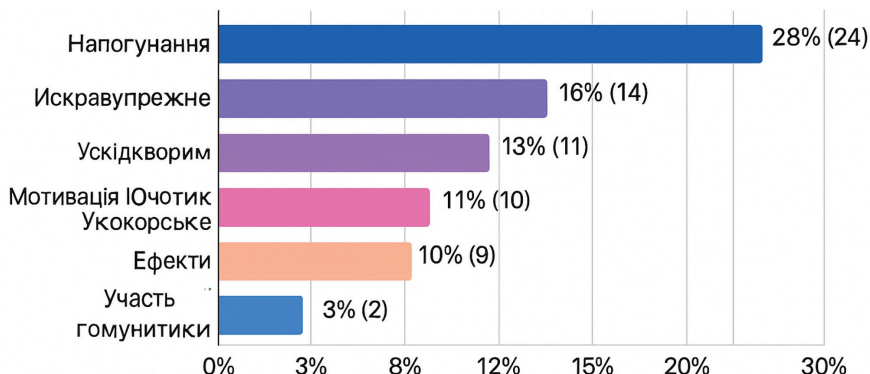
III.IV.I. Емпіричні результати

III.IV.I.I Розуміння радикалізації

У рамках цієї теми докладаються зусилля для розуміння того, як радикалізацію сприймають молодіжні працівники та як інтерпретується їхня обізнаність. Крім того, дослідження досліджує, як молодіжні працівники оцінюють підхід національних суспільств та урядів

до радикалізму. У цьому контексті детально розглядається сприйняття радикалізму серед молодіжних працівників. У рамках цієї теми було створено вісім основних кодів. Відсоток розподілу основних кодів, пов'язаних з цією темою, показано на рисунку 1.

Рисунок 20: Розподіл основних кодів у межах теми

В аналізі теми «Розуміння радикалізації» молодіжні працівники в першу чергу наголошували на важливості розуміння цього явища. Ця сфера становила 28% закодованих даних і стала найбільш висвітленою темою. Після цього зростання поширеності радикалізації та її показників також були визначені як значні сфери занепокоєння, кожна з яких була закодована на рівні 16%. Ці результати свідчать про те, що молодіжні працівники особливо уважно ставляться до зростаючого поширення радикалізації та її видимих ознак. Крім того, ставлення уряду до радикалізації було закодовано на рівні 13%, а мотивація молодіжних працівників до вирішення цієї проблеми відзначена на рівні 11%. Наслідки радикалізації також були відзначені на рівні 10%. Для порівняння, перспектива молодіжних працівників та ставлення громади до радикалізації були менш підкреслені, з кодуванням на рівні 3% та 2% відповідно.

Таблиця 32: Частоти субкодів

• Зростання поширеності		14
• Перспектива молодіжних працівників		2
✓ • Ставлення громади		2
• Бойовий підхід	не	1
✓ • Ставлення уряду		2
• Бойовий підхід		2
✓ • Симпатія до радикальних тенденцій		1
• Симпатія до радикали		1
✓ • Ізоляція		4
• Зміна сприйняття		5
✓ • Індикатори		1
• Симпатія до радикальних тенденцій		1
• Ізоляція		4
• Дискримінаційні		1
• Агресивні		2
✓ • Розуміння		1
• Невідома до радикальних тенденцій		5
• Попит на зміни		1
• Агресія		1
• Обмеження на цінності		2
• Мотивація молодіжних працівників		3
• Орієнтовані на молодь	Орієнтовані на громаду	3
• Орієнтовані на громаду	Зосереджені на інших	7

Згідно з **Таблиця 32**, в аналізі, спрямованому на розуміння радикалізації, молодіжні працівники виділили кілька ключових факторів. У категорії «Розуміння радикалізації» зростання поширеності було найчастіше кодовою темою, яка з'являлася 14 разів. Це свідчить про те, що молодіжні працівники особливо усвідомлюють зростаючу проблему радикалізації. Перспектива молодіжних працівників також відіграла значну роль, з акцентом на таких елементах, як Підвищена обізнаність (кодовано 2 рази) та Зміна сприйняття (кодовано один раз). Ці результати свідчать про те, що розуміння молодіжними працівниками радикалізації з часом змінювалося, демонструючи зростання обізнаності та зміну сприйняття. Що стосується ставлення

уряду, найчастіше кодованим елементом був Неадекватний підхід, який з'являвся 8 разів, а потім Байдужість (кодовано 3 рази). Ці результати свідчать про те, що молодіжні працівники сприймають реакцію уряду на радикалізацію як недостатню та таку, що не має залучення, що підкреслює необхідність більш ефективної та проактивної політики. У категорії «Наслідки» ключовими елементами були Емоційна негативність (кодовано один раз), Поверхневе мислення (кодовано двічі) та Невпевненість (кодовано двічі). Ці висновки відображають значний емоційний тягар, який радикалізація створює для людей, та її роль у сприянні соціальній нестабільності. Крім того, були відзначені соціальний конфлікт та роз'єднання, що додатково ілюструє ширші суспільні наслідки радикалізації. У категорії «Індикатори» найвиразнішими ознаками радикалізації були ізоляція (кодовано 4 рази) та зміни (кодовано 5 разів), далі йшли дискримінаційні тенденції та агресивні тенденції (обидва кодовані 2 рази). Ці показники свідчать про те, що радикалізація часто характеризується зростаючою ізоляцією людини, змінами в поведінці та появою більш агресивних або дискримінаційних поглядів. Нарешті, в розділі «Мотивація молодіжних працівників» було зроблено акцент як на підходах, орієнтованих на молодь (кодовано 3 рази), так і на ціннісних орієнтаціях (кодовано 7 разів). Це свідчить про те, що молодіжні працівники керуються не лише потребами молоді у боротьбі з радикалізацією, але й наголошують на важливості ширших суспільних цінностей у процесі запобігання та втручання. Загалом, дані свідчать про зростаючу поширеність радикалізації, її емоційні та соціальні наслідки, відсутність ефективної державної політики та необхідність більш комплексних підходів до вирішення цих проблем. Молодіжні працівники відіграють важливу роль у виявленні та розумінні радикалізації, керуючись сильним почуттям відповідальності та особистими цінностями, а також зобов'язанням підтримувати молодь.

Таблиця 33: Найважливіші терміни у підкодексах взаєморозуміння

Підкод	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Ненормативне	- публічний (f=8) - правий (f=6)
Жорсткі переконання	- ідеї, скажімо (f=4) - статі, ідеології, нехай (f=3)
Агресія	- громада, школа (f=4) - центр, концентрація, мусульманин, омбудсмен, чи (f=3)
Загроза	- див. (f=5) - площа, скажімо (f=4)
Процес	- див. (f=5) - площа, скажімо (f=4)
Вимога змін	- шлях (=2)

Згідно з Таблицею 33, аналіз розуміння радикалізації молодіжними працівниками в Іспанії досліджував найчастіше виділяні коди та основні терміни в цих кодах. Ненормативний код, де найчастіше вживаються терміни «public» та «right», свідчить про те, що учасники асоціюють радикалізацію з ідеологіями, які зазвичай суперечать суспільним нормам. Цей висновок вказує на те, що радикалізація часто сприймається як пов'язана з поведінкою та ідеологіями, що кидають виклик усталеним соціальним умовностям. У коді «Rigid beliefs» найчастіше згадувалися терміни «ideas» та «say». Це вказує на розуміння радикалізації як значною мірою пов'язаної з розвитком жорстких, часто екстремальних переконань, які потім висловлюють або захищають люди. Крім того, у коді «Aggression» ключовими термінами були виділені «community» та «school», що свідчить про те, що радикалізація може призвести до виникнення агресивної поведінки як у громаді, так і в освітньому середовищі. У коді «Threat» поширеними були терміни «see» та «area», що означає, що

радикалізація посилює сприйняття соціальних загроз і може проявлятися в ширшому діапазоні контекстів. Аналогічно, у коді «Process» терміни «see» та «area» часто зустрічаються, що свідчить про те, що процес радикалізації спостерігається в різних сферах і може бути оцінений з різних точок зору. Зрештою, у Кодексі вимог до змін було виділено термін «спосіб», що вказує на те, що молодіжні працівники сприймають радикалізацію як головну причину, зумовлену прагненням до змін або трансформації. Це підкреслює ідею про те, що радикалізація часто підживлюється бажанням радикальних змін в особистих чи суспільних структурах.

Таблиця 34: Основні терміни в підкодах індикаторів

Підкод	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Співчуття до радикальних тенденцій	-вже, випадки, практичні, див. (f=3) -прапор (f=2)
Ізоляція	-вірю, можливо (f=3) -група, волосся, вид, ліди, ризик, соціальний (f=2)
Зміни	-приклад (f=4) - знати, можливо, іноді, речі, подорож, шлях (f=3)
Дискримінаційні тенденції	-контроль, бажання (f=3) -дівчата, йти, відбувається, багато, відбуваються, показувати, речі (f=2)
Агресивні схильності	-сторонній (f=3) -діяльність, приклад, прапори, речі, бажання (f=2)

Згідно з даними в Таблиці 34, у коді «Симпатія до радикальних тенденцій» часто з'являлися такі терміни, як «вже», «випадки», «практичний» та «бачити». Це свідчить про те, що молодіжні працівники пов'язують радикальні тенденції зі спостережуваними випадками та реальним застосуванням. Крім того, також з'являвся

термін «прапор», що може вказувати на зв'язок із вірністю радикальним ідеологіям чи символіці. У коді «Ізоляція» відзначалися такі терміни, як «вірити», «можливо», «група», «волосся» та «вид». Це відображає сприйняття того, що радикалізація пов'язана із соціальною чи психологічною ізоляцією. Ці терміни вказують на те, що молодіжні працівники розглядають ізоляцію як причину, так і наслідок радикалізації, особливо коли люди стають частиною соціально чи ідеологічно ізольованих груп. У коді «Зміни» такі терміни, як «приклад», «знати» та «можливо», були помітними. Це підкреслює, що молодіжні працівники розглядають зміни в поведінці чи ставленні як значні показники радикалізації. Наявність таких термінів, як «подорож», «шлях» та «речі», свідчить про те, що ці зміни можуть відбуватися в певних контекстах, таких як подорожі або зміни в особистих цінностях та діях. У коді «Дискримінаційні тенденції» було зазначено такі терміни, як «контроль», «бажання», «дівчата», «йти» та «відбувається». Ці терміни свідчать про те, що радикалізація пов'язана з бажанням контролю та розвитком дискримінаційного ставлення. Молодіжні працівники зазначили, що радикалізовані особи можуть проявляти дискримінаційну поведінку, особливо щодо певних груп, таких як жінки чи інші групи меншин. Нарешті, у коді «Агресивні тенденції» з'явилися такі терміни, як «шлях», «діяльність», «приклад» та «прапори». Це вказує на те, що радикалізація виражається в різних формах, таких як демонстрація символів або участь у насильницьких діях. Це говорить про те, що молодіжні працівники асоціюють агресію та відкриті прояви ідеологічної відданості як значні показники радикалізації.

Таблиця 35: Найважливіші терміни в підкодах ефектів

Підкод	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Емоційний негатив	-організація (f=2)
Поверхнєве мислення	-ефект (f=2)
Структурні проблеми	-замкнутий (f=3) -поганий, гнучкий, збирається, група, трапляється, розповідання (f=2)
Невпевненість	-знати (f=3)
Розлука	-Мусульманин (f=2)
Соціальний конфлікт	-замкнутий (f=3) -поганий, гнучкий, збирається, група, трапляється, розповідання (f=2)

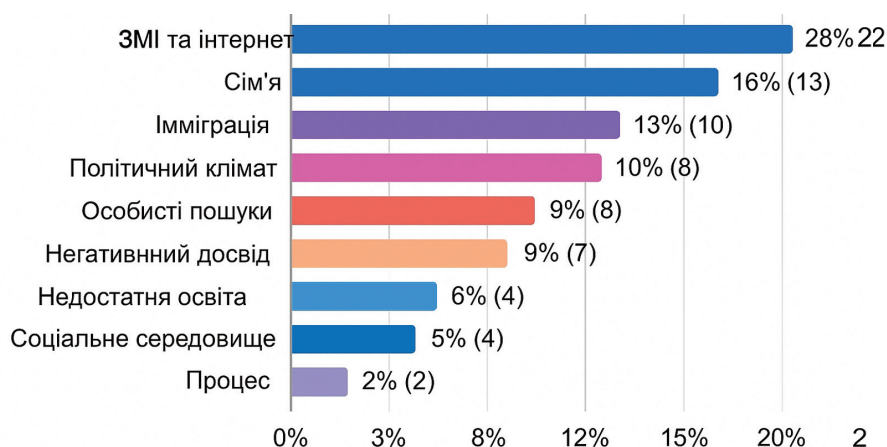
Згідно з даними в Таблиці 35, у коді Емоційної Негативності часто зустрічаються терміни «організація» та «ефект». Цей висновок свідчить про те, що радикалізація має емоційно негативні наслідки, які пов'язані з конкретними організаціями та впливом на суспільний рівень. У коді Поверхнєве мислення виділяється термін «закритий». Це вказує на те, що радикалізація може призвести до втрати когнітивної гнучкості людьми та прийняття ними закритого підходу. У коді Структурні проблеми на чільне місце виходять терміни «поганий» та «гнучкий». Це відображає думку, що радикалізація може негативно впливати на суспільні структури та послаблювати здатність до гнучкого мислення. У коді Невпевненість з'являється термін «знати», що свідчить про те, що люди в процесі радикалізації можуть бути схильні до розуміння своєї ідентичності та суспільної безпеки, що може призвести до поглиблення невпевненості. У коді Розділення з'являється термін «мусульманин», що вказує на те, що радикалізація може по-

глибити розкол між соціальними групами та вивести на перший план певні релігійні ідентичності. Нарешті, у коді Соціального конфлікту знову з'являється термін «закритий». Це говорить про те, що радикалізація може підживлювати соціальні конфлікти та призводити до подальшого розколу між спільнотами.

III.IV. I.II. Фактори, що впливають на радикалізацію

Дані з цієї теми показують, як молодіжні працівники сприймають різні фактори, що впливають на процес радикалізації.

Рисунок 21: Розподіл основних кодів у межах теми

Згідно з Рисунком 21, в аналізі факторів, що впливають на радикалізацію, проведеному молодіжними працівниками в Іспанії, медіа та інтернет виявилися найчастіше кодованим фактором з частотою 28% (22 згадки). Цей висновок свідчить про те, що медіа та інтернет відіграють значну роль у процесі радикалізації, причому молодь особливо звертається до онлайн-контенту та соціальних мереж як каналів для радикальних ідеологій. Сімейний фактор посів друге місце з частотою 16% (13 згадок). Молодіжні працівники наголосили на значному впливі сімейних стосунків на радикалізацію. Динаміка в сім'ях та цінності, які люди отримують від своїх сімей, є ключовими факторами, що впливають на розвиток радикальних ідей. Імміграція посіла третє місце з частотою 13% (10 згадок).

Було наголошено на впливі імміграції, зокрема ідентичності іммігрантів та їхнього суспільного сприйняття, на радикалізацію. Іммігранти, які стикаються з труднощами в процесах соціальної інтеграції, можуть бути більш схильними до радикалізації. Крім того, ставлення до іммігрантів та їхня присутність у суспільстві можуть впливати на радикалізацію в Іспанії. Політичний клімат посів четверте місце з частотою 10% (8 згадок). Молодіжні працівники зазначили, що політична поляризація та радикальний політичний дискурс є ключовими факторами, які підштовхують людей до радикалізації. Політичний клімат також відображає вплив політики політичних лідерів на радикалізацію. Особисті пошуки та пошук ідентичності також були значними факторами з частотою 10% (8 згадок). Молодіжні працівники зазначили, що у своїх пошуках ідентичності молоді люди можуть тяжіти до радикальних ідеологій. Негативний досвід був визначений як ще один важливий фактор з частотою 9% (7 згадок).

Особистий або соціальний негативний досвід було зазначено як фактори, що підвищують схильність людей до радикалізації. Недостатня освіта та економічні фактори згадувалися з частотою 6% (5 згадок) та 5% (4 згадки) відповідно. Ці фактори свідчать про те, що відсутність доступу до освіти та економічних можливостей може збільшити ризик радикалізації серед людей. Нарешті, соціальне середовище виявилось найменш впливовим фактором з частотою 4% (3 згадки). Це свідчить про те, що, хоча соціальне середовище може відігравати певну роль у процесі радикалізації, його вплив вважається більш обмеженим порівняно з іншими факторами.

Таблиця 36: Найважливіші терміни в кодованих областях

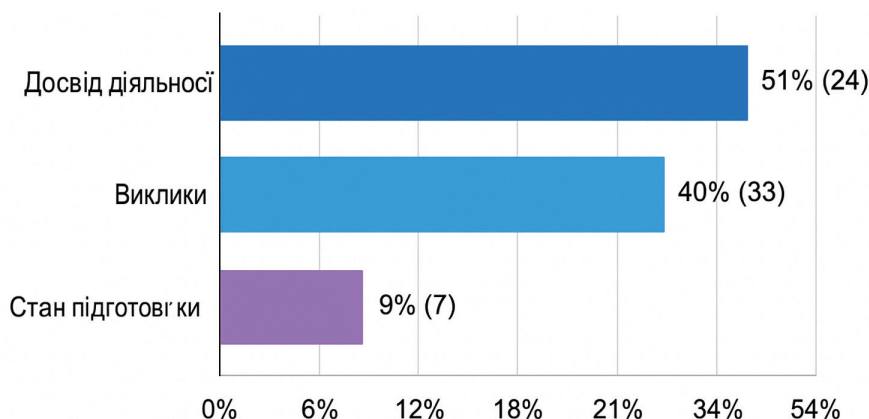
Основний код	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Економічні фактори	-здоровий (f=12) -діазепам, розум, світ (f=9)
Недостатня освіта	-лот (f=5) -елементи, йти, інформація (f=3)
Негативний досвід	-діти (f=7) -стати, курс, відчувати (f=6)
Політичний клімат	-діти, школа (f=17) -роки (f=16)
Сім'я	-скажімо (f=23) -бачити, розповісти (f=15)
Особисті квести	-група (f=11) -правий (f=9)
Медіа та інтернет	-мережі (f=28) -соціальний (f=26)
Соціальне середовище	-одяг, батьки (f=6) -нехай (f=5)
Імміграція	-правий (f=27) -діти (f=14)

Згідно з даними Таблиці 36, було досліджено терміни, що найчастіше зустрічаються в кодованих сферах, що впливають на радикалізацію. У розділі «Економічні фактори» переважали терміни «здоровий» та «діазепам», «розум», «світ». Це свідчить про те, що економічні умови, поряд з їхнім впливом на психічне здоров'я та загальне благополуччя людей, відіграють значну роль у процесі радикалізації. Економічні труднощі також вважаються потенційним фактором, що сприяє підвищеному ризику радикалізації. У розділі «Недостатня освіта» часто згадувалися терміни «багато» та «елементи», «йти», «інформація». Це вказує на те, що радикалізація

може виникати через недоліки в освіті, що підкреслює, що особи, позбавлені належних освітніх можливостей, можуть мати підвищений ризик радикалізації. У розділі «Негативний досвід» були зазначені терміни «діти» та «бути», «звичайно», «відчувати». Цей висновок підкреслює вплив негативного соціального чи особистого досвіду на радикалізацію, особливо серед дітей, які можуть бути більш вразливими до цього досвіду і, як наслідок, більш схильні до впливу радикалізуючих факторів. Код «Політичний клімат» характеризується частою появою дітей та школи. Це вказує на зв'язок між радикалізацією та політичним середовищем, зокрема з точки зору того, як політична поляризація та радикальні політичні дискурси можуть впливати на освітні системи та молодь, яка вважається найбільш вразливою групою в цьому контексті. У коді «Сім'я» терміни «казати» та «бачити, розповідати» були найчастіше вживаними. Це підкреслює важливість сімейного спілкування в процесі радикалізації та свідчить про те, що сімейна динаміка та цінності, що передаються в домогосподарстві, відіграють вирішальну роль у формуванні потенціалу радикалізації людей. Для коду «Особисті пошуки» було наголошено на термінах «група» та «право». Це свідчить про те, що радикалізація може бути зумовлена пошуком ідентичності людьми, при цьому радикальні ідеології часто приймаються в контексті групової приналежності та особистих пошуків сенсу. У коді «Медіа та інтернет» терміни «мережі» та «соціальний» були особливо частими. Це свідчить про те, що медіа, зокрема платформи соціальних мереж, мають суттєвий вплив на радикалізацію, причому люди, особливо молодь, приваблюються до радикальних ідей через онлайн-мережі. У коді «Соціальне середовище» найчастішими термінами виділено одяг та батьків. Цей висновок свідчить про те, що соціальне середовище, зокрема сім'я та громада, формує процес радикалізації, а зовнішні впливи сприяють сприйнятливості людей до радикальних ідеологій. Нарешті, в кодексі «Імміграція» наголошується на правах дітей. Цей висновок підкреслює вплив факторів, пов'язаних з імміграцією, на радикалізацію, що свідчить про те, що ідентичність іммігрантів та їхнє суспільне сприйняття відіграють значну роль у процесах радикалізації, особливо для дітей іммігрантів.

III.II.IV.I.III. Боротьба з радикалізацією

Рисунок 22: Розподіл основних кодів у межах теми

Згідно з даними, представленими на рисунку 22, в аналізі зусиль молодіжних працівників щодо боротьби з радикалізацією, «Досвід діяльності» виявився найчастіше кодованим фактором, що становило 51% (42 коди). Цей висновок свідчить про те, що молодіжні працівники займалися широким спектром діяльності, спрямованої на протидію радикалізації, що підкреслює важливість практичного досвіду у вирішенні цієї проблеми. «Виклики» були другим за частотою фактором, з 40% (33 коди). Молодіжні працівники наголосили на труднощах та перешкодах, з якими вони стикаються під час роботи з протидії радикалізації. Це свідчить про те, що процес боротьби з радикалізацією є складним і пов'язаний з викликами, які вимагають постійних зусиль та адаптивних стратегій. «Стан готовності» був закодований у 9% (7 кодів), що свідчить про те, що підготовка молодіжних працівників до боротьби з радикалізацією є відносно обмеженою. Цей висновок вказує на необхідність подальшого навчання та ресурсів для кращого оснащення молодіжних працівників у їхніх зусиллях щодо ефективної боротьби з радикалізацією.

Таблиця 37: Частоти субкодів

Категорія	Підкатегорія	Кількість / Значення
Статус готовності	Підготовлено	2
	У розробці	1
	Змінний	4
	Непідготовлений	(не вказано)
Досвідчені заходи	Міжінституційні програми та співпраця	17
	Навчання для молодіжних працівників	12
	Опитування та зворотний зв'язок	3
	Підвищення обізнаності серед молоді	10
Виклики	Характер радикалізму	3
	Питання комунікації	5
	Брак освіти	4
	Недостатні фінансові ресурси	3
	Правові та структурні недоліки	12
	Підхід	6

Згідно з **Таблиця 37**, в аналізі, проведеному молодіжними працівниками в Іспанії щодо боротьби з радикалізацією, найчастіше кодованою категорією була «Досвід діяльності». У цій категорії найчастіше кодованим терміном був «Міжінституційні програми та співпраця» з 17 кодами, що підкреслює значну роль, яку відіграють інституційна співпраця та програми за участю багатьох зацікавлених сторін у вирішенні проблеми радикалізації. Крім того, «Навчання молодіжних працівників» було закодовано 12 разів, що підкреслює важ-

ливість навчальних процесів для молодіжних працівників у боротьбі з радикалізацією. «Підвищення обізнаності серед молоді» було закодровано 10 разів, що відображає значну важливість, яку молодіжні працівники надають заходам, спрямованим на підвищення обізнаності серед молоді. У категорії «Стан готовності» «Непідготовлений» було закодровано 4 рази, що свідчить про те, що молодіжні працівники вважають себе недостатньо підготовленими до боротьби з радикалізацією. «Змінний» було закодровано один раз, а «Підготовлений» – лише двічі, що сигналізує про те, що готовність до боротьби з радикалізацією все ще перебуває на стадії розвитку. У категорії «Проблеми» найчастіше кодувався термін «Правові та структурні недоліки» – 12 кодів, що вказує на те, що правові бар'єри та структурні недоліки є значними перешкодами в боротьбі з радикалізацією. Серед інших помітних проблем – «Проблеми комунікації», які були закодovanі 5 разів. Це свідчить про те, що молодіжні працівники стикаються з труднощами у встановленні ефективної комунікації та забезпеченні належного потоку інформації в боротьбі з радикалізацією. Проблеми комунікації можуть бути пов'язані з труднощами в ефективному діалозі з молоддю, сім'ями чи громадами, що призводить до прогалин в інформації або непорозумінь. «Брак освіти» був закодований 4 рази, що свідчить про те, що недоліки в освіті становлять значну перешкоду в боротьбі з радикалізацією. Освіта має вирішальне значення як для підвищення обізнаності серед молоді, так і для навчання молодіжних працівників з розвитку потенціалу. Молодіжні працівники наголосили на важливості дошкільної освіти як ключової стратегії запобігання радикалізації. «Недостатньо фінансових ресурсів» був закодований 3 рази, що вказує на те, що однією з основних перешкод, з якими стикаються молодіжні працівники в боротьбі з радикалізацією, є брак фінансових ресурсів. Недостатній бюджет може перешкоджати сталому розвитку діяльності та проєктів, ускладнювати придбання необхідних матеріалів та загалом перешкоджати виконанню заздалегідь запланованих заходів. Така ситуація обмежує впровадження комплексних та ефективних стратегій, необхідних для боротьби з радикалізацією.

Таблиця 38: Найважливіші терміни у підкодах викликів

Підкод	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Природний радикалізм	- виклик (f=8) - річ (f=6)
Проблеми зі спілкуванням	- щось, тоді, річ (f=7) - сім'ї (f=6)
Брак освіти	- правий (f=10) - система (f=5)
Недостатньо фінансових ресурсів	- правий (f=8) - походження, захист (f=5),
Правові та структурні недоліки	- діти (f=24) - йде, тоді (f=18)
Підхід	- діти, школа (f=27) - роки (f=18)

Згідно з даними в Таблиці 38, у підкоді «Характер радикалізму» найчастіше згадувалися терміни «виклик» та «річ». Цей висновок свідчить про те, що природа радикалізації становить значний виклик для молодіжних працівників і вказує на те, що радикалізація – це явище, яке необхідно вирішувати різноманітними та динамічними способами. У підкоді «Питання комунікації» часто згадувалися терміни «йти», «тоді» та «річ». Це підкреслює труднощі, з якими стикаються молодіжні працівники у встановленні ефективної комунікації в зусиллях щодо боротьби з радикалізацією, а також важливість вибору часу в цьому процесі. Крім того, був присутній термін «сім'я», що вказує на те, що проблеми комунікації з сім'ями відіграють значну роль у вирішенні проблеми радикалізації. У підкоді «Відсутність освіти» «правильно» та «система» розглядалися як основні терміни. Це свідчить про те, що недоліки в освіті, доступ до точної інформації та функціонування системи освіти є значними факторами, що сприяють радикалізації. Недостатня освіта постає як вирішальний виклик у боротьбі з радикалізацією молодіжних працівників. У підкоді «Не-

достатні фінансові ресурси» часто зустрічалися терміни «право» та «походження, захист». Це підкреслює, що обмежені фінансові ресурси є однією з корінних проблем у боротьбі з радикалізацією та можуть створювати перешкоди для захисту від радикальних ідеологій. У підкоді «Правові та структурні недоліки» містилися терміни «діти» та «йде, тоді». Це вказує на те, що правові перешкоди та структурні недоліки в суспільстві можуть негативно впливати на ефективність зусиль щодо боротьби з радикалізацією, особливо для дітей та молоді. Нарешті, у підкоді «Підхід» найчастішими термінами були «діти» та «школа». Це підкреслює роль освітніх установ та суспільства у формуванні їхнього підходу до боротьби з радикалізацією, особливо стосовно дітей та шкіл. Також з'явився термін «роки», що підкреслює важливість часу як фактора в розумінні процесу радикалізації. Цей аналіз розкриває складний характер викликів, з якими стикаються молодіжні працівники у боротьбі з радикалізацією, причому значну роль відіграють такі фактори, як проблеми комунікації, освітні недоліки, фінансові обмеження, правові перешкоди та необхідність структурованого підходу.

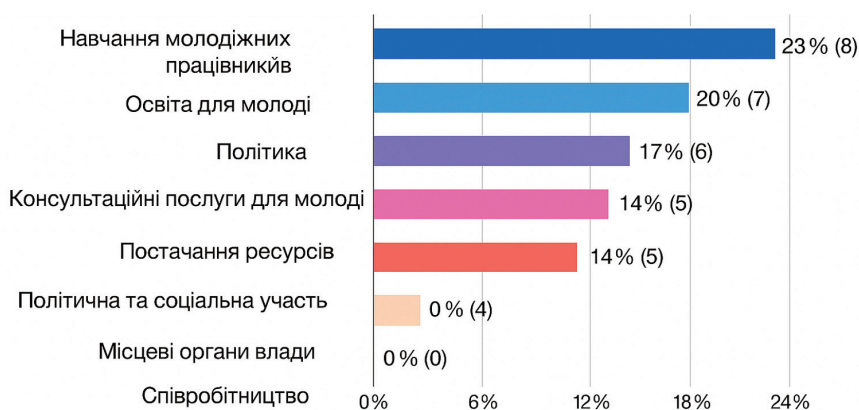
Таблиця 39: Найважливіші терміни в підкодах досвідченої діяльності

Підкод	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Міжінституційні програми та співпраця	-лот (f=17) -див. (f=16)
Навчання для молодіжних працівників	-тоді (f=16) -знаю, правильно (f=7)
Опитування та відгуки	-студенти (f=7) -різний, кінець, див. (f=5)
Підвищення обізнаності серед молоді	-різні (f=13) -лот (f=8)

Згідно з даними Таблиці 7, проаналізовано слова, що найчастіше зустрічаються, у підкодах «Досвід діяльності». У коді «Міжінституційні програми та співпраця» найчастіше використовуються слова «багато» та «бачити». Це свідчить про те, що міжінституційна співпраця та програми за участю багатьох зацікавлених сторін відіграють значну роль у боротьбі з радикалізацією, і часто спостерігається досвід, пов'язаний з цією діяльністю. У коді «Навчання молодіжних працівників» виділяються слова «тоді» та «знати». Це підкреслює важливість часу та набуття знань у процесах навчання молодіжних працівників. У коді «Опитування та зворотний зв'язок» найчастіше використовуються слова «студенти» та «різний». Це свідчить про те, що молодіжні працівники отримують зворотний зв'язок на основі відмінностей та змін, що спостерігаються у студентів. Нарешті, у коді «Підвищення обізнаності серед молоді» найчастіше використовуються терміни «різний» та «багато». Це означає, що зусилля щодо підвищення обізнаності серед молоді є різноманітними та масштабними, охоплюють широкий спектр тем та здійснюються інтенсивно.

III.IV.I.IV. Рекомендації щодо запобігання радикалізації

Рисунок 23: Розподіл основних кодів у межах теми

Згідно з даними на рисунку 23, було проаналізовано рекомендації, надані молодіжними працівниками в Іспанії щодо боротьби з радикалізацією. «Навчання молодіжних працівників» має найвищий відсоток, що становить 23% (8 випадків), що підкреслює критичну роль

навчальних програм для молодіжних працівників у боротьбі з радикалізацією. Крім того, «Освіта для молоді» посідає друге місце з 20% (7 випадків), що підкреслює важливість освіти для захисту молоді від радикалізації. «Політика» була закодована на рівні 17% (6 випадків), що свідчить про те, що політика розглядається як важливий інструмент у боротьбі з радикалізацією. Молодіжні працівники наголосили на необхідності розробки урядами та відповідними установами конкретної політики щодо запобігання радикалізації. «Консультаційні послуги для молоді» та «Надання ресурсів» були закодовані на рівні 14% (5 випадків), що відображає переконання, що надання консультацій та ресурсів молоді має вирішальне значення для запобігання радикалізації. Зрештою, «Політична та соціальна участь» була закодована на рівні 11% (4 випадки), що свідчить про те, що молодіжні працівники вважають участь молоді в суспільних процесах ефективним способом запобігання радикалізації.

Таблиця 40: Найважливіші терміни в кодованих областях

Основний код	Частота двох перших слів у закодованих сегментах
Навчання для молодіжних працівників	-знати (f=7) -проблема (f=5)
Забезпечення ресурсами	-протокол (f=5) -освіта (f=4)
Консультаційні послуги для молоді	-здоровий (f=12) -діазепам, розум, світ (f=9)
Політична та соціальна участь	-чому (f=3) -діяльність, завжди, клуб, діалог, однаково, досвід, генерувати, включено, циганський (f=2)
Політики	-правий (f=14) -знаю (f=13)
Освіта для молоді	-проблема, знання, рівень (f=4) -лот, праворуч (f=3)

Згідно з даними, наведеними в Таблиці 40, проаналізовано терміни, що найчастіше згадуються в рекомендаціях молодіжних працівників Іспанії щодо боротьби з радикалізацією. У коді «Навчання

молодіжних працівників» виділяються терміни «знати» та «проблема». Це підкреслює значну роль, яку освітні процеси відіграють у боротьбі з радикалізацією, зокрема, з точки зору отримання знань та вирішення проблем. У коді «Забезпечення ресурсами» часто згадуються терміни «протокол» та «освіта». Цей висновок відображає важливість освіти та стандартизованих протоколів для ефективного надання ресурсів. У коді «Консультаційні послуги для молоді» виділяються терміни «здоровий» та «діазепам, розум, світ». Це свідчить про критичну важливість психологічної підтримки та здорового психічного стану в боротьбі з радикалізацією. У коді «Політична та соціальна участь» термін «чому» є одним з найчастіше вживаних. Крім того, такі терміни, як «діяльність, завжди, клуб, діалог, рівноправно, досвід, генерувати, включений, циган», підкреслюють важливість різноманітності, рівності та діалогу в процесах соціальної участі молоді. У кодексі «Політика» найчастіше вживаються терміни «правильно» та «знати». Це підкреслює важливість розробки та впровадження ефективної політики боротьби з радикалізацією. Нарешті, у кодексі «Освіта для молоді» часто згадуються терміни «проблема», «знати», «рівень» та «багато». Це підкреслює необхідність збагачення змісту та обсягу освіти, спрямованої на молодь, і свідчить про те, що відповідний рівень освіти може бути ефективним у запобіганні радикалізації.

III.II. IV.II. Обговорення та політичні рекомендації

Огляд літератури щодо процесів радикалізації в Іспанії виявляє значну схожість та відмінності зі сприйняттям та оцінками молодіжних працівників щодо радикалізації. У літературі соціально-економічні проблеми, роль цифрових платформ у поширенні радикальної пропаганди та політика уряду, орієнтована на безпеку, виділяються як ключові фактори, що сприяють процесу радикалізації в Іспанії. Вплив цифрових медіа на процеси радикалізації, особливо серед молоді, також часто підкреслюється у висновках молодіжних працівників (Hollewell & Longpré, 2022). Молодіжні працівники визначають радикалізацію як ідеології та моделі мислення, що відхиляються від суспільних норм; це визначення узгоджується з літературою, яка

часто описує радикалізацію як процес, що розвивається всупереч основним соціальним цінностям (Reinares, García-Calvo & Vicente, 2019).

Одним із понять, яке найчастіше виділяють молодіжні працівники під час визначення радикалізації, є «зростання поширеності» цього явища. Кодування вказує на те, що це розглядається як зростання видимості радикальних тенденцій в Іспанії та посилення ідеологій, які кидають виклик усталеним соціальним нормам. Такі показники, як ізоляція та зміни в поведінці, розглядаються як ранні ознаки радикалізації, з побоюванням, що молодь, яка все більше віддаляється від суспільства, може розвинути сильнішу приналежність до радикальних груп. У літературі також зазначається, що ці показники підкріплюються впливом цифрових платформ (Kadivar, 2017).

Молодіжні працівники також визначають дискримінаційні тенденції та агресивну поведінку як важливі показники радикалізації; це узгоджується з літературою, яка обговорює, як радикальні групи маніпулюють молодими людьми в рамках своїх стратегій вербування (Ouassini & Verma, 2018). Спостереження молодіжних працівників щодо наслідків радикалізації, таких як емоційний негатив та схильність до поверхневого мислення, також пов'язані з ширшими соціальними рефлексіями, включаючи невпевненість та соціальні конфлікти. Ці висновки підкреслюють потенціал радикалізації для сприяння заворушенням та соціальному розколу, що узгоджується з наслідками, обговорюваними в літературі (Уряд Іспанії, 2021).

Однак, у висновках молодіжних працівників виділяються деякі елементи, які не були повністю розглянуті в літературі. Зокрема, почуття особистих цінностей молодіжних працівників та їхня відповідальність перед молоддю розглядаються як важливі мотиваційні рушійні сили в боротьбі з радикалізацією. Цей ціннісний підхід відображає акцент на підтримці молоді в боротьбі з радикалізацією, виходячи за рамки суто безпекової перспективи. Крім того, молодіжні працівники наголошують, що радикалізацію слід розглядати не лише як індивідуальну проблему, а й як соціальну — точка зору, яка недос-

татньо представлена в літературі. Вони виступають за більш комплексну державну політику та орієнтовану на молодь, заявляючи, що самих лише заходів безпеки недостатньо для вирішення цієї складної проблеми.

Аналіз факторів, що впливають на процес радикалізації в Іспанії, підкреслює значну роль медіа та інтернету. Молодіжні працівники особливо зазначають, що соціальні мережі та онлайн-контент слугують основними каналами для молоді, щоб залучити її до радикальних ідеологій. У літературі також підкреслюється вплив цифрових медіа та соціальних платформ на процес радикалізації (Ellinas, 2018; Zeiger & Gyte, 2020). Цей фактор відображає схильність молоді переймати радикальні ідеї та формувати спільноти навколо цих переконань через соціальні мережі.

Сімейні стосунки також часто згадуються молодіжними працівниками як впливовий фактор радикалізації, при цьому сімейна динаміка та цінності, що передаються вдома, вважаються вирішальними у формуванні радикальних переконань. У літературі також підкреслюється роль сімейних цінностей та моделей комунікації в процесі радикалізації (Reinares et al., 2019). Проблеми або проблеми в комунікації всередині сім'ї можуть підвищити вразливість людей до радикальних тенденцій.

Імміграція стала ще одним критичним фактором, що сприяє процесу радикалізації в Іспанії. Молодіжні працівники зазначають, що труднощі, з якими стикаються іммігранти в адаптації до суспільних норм, та відчуття відчуженості, пов'язане з іммігрантською ідентичністю, можуть підвищити ймовірність радикалізації. У літературі також пояснюється, що почуття відчуженості та пошук ідентичності, які відчувають іммігранти, роблять їх більш сприйнятливими до радикальних ідей (Reinares et al., 2019).

Політичний клімат також виділяється як фактор, що впливає на радикалізацію. Молодіжні працівники зазначають, що політична поляризація та радикальний дискурс є ключовими рушійними силами, які підштовхують людей до радикалізації. У літературі також наголо-

шується, що політика політичних лідерів та суспільна поляризація можуть прискорити процес радикалізації (Ігнаці, 1992).

Зрештою, особисті пошуки ідентичності та негативний досвід також розглядаються як значні фактори в процесі радикалізації. Молодіжні працівники припускають, що у своїх пошуках самовираження та ідентичності молоді люди можуть звертатися до радикальних ідеологій. Негативний соціальний чи особистий досвід ще більше підвищує схильність людей до радикалізації.

Зусилля молодіжних працівників в Іспанії щодо боротьби з радикалізацією демонструють як різноманітність здійснюваних заходів, так і труднощі, з якими стикаються в цьому процесі. Результати дослідження свідчать про те, що молодіжні працівники мають великий досвід у боротьбі з радикалізацією, і цей досвід відіграє вирішальну роль у профілактичних зусиллях. Зокрема, «міжінституційні програми та співпраця» є одним із найчастіше використовуваних методів, що підкреслює важливу роль співпраці між установами у боротьбі з радикалізацією. У літературі також підтверджується ефективність міжінституційної співпраці як більш комплексного підходу до боротьби з радикалізацією (Awan, 2007).

Результати дослідження ще раз підкреслюють важливість навчальних процесів у боротьбі з радикалізацією. Молодіжні працівники наголошують, що освітні програми, спрямовані на підвищення обізнаності серед молоді, мають вирішальне значення для протидії радикальним тенденціям. Однак ці зусилля повинні бути підкріплені належною підготовкою та ресурсами. Згідно з результатами, багато молодіжних працівників почуваються непідготовленими до цього завдання, що підкреслює необхідність більш ширшого навчання, необхідність, яка також підкреслюється в літературі (Reinares et al., 2019).

Серед виявлених проблем особливо помітними є правові та структурні недоліки. Молодіжні працівники повідомляють, що правові обмеження та структурні недоліки створюють значні перешкоди для боротьби з радикалізацією. Недостатні фінансові ресурси та про-

блеми з комунікацією також зазначаються як ключові перешкоди. Труднощі з комунікацією, особливо у встановленні ефективного діалогу з молоддю, сім'ями та громадами, перешкоджають потоку інформації та ускладнюють процес. У літературі також наголошується, що структурна та фінансова підтримка має вирішальне значення для розробки стійких стратегій боротьби з радикалізацією (Ігнаці, 1992).

Молодіжні працівники також наголошують на тому, що недоліки в системі освіти та обмежені економічні ресурси суттєво перешкоджають зусиллям щодо запобігання радикалізації. Система освіти часто не забезпечує молодих людей знаннями та навичками, необхідними для протистояння радикальним тенденціям, що робить людей більш вразливими до радикалізації.

Рекомендації, надані молодіжними працівниками в Іспанії щодо запобігання радикалізації та боротьби з нею, підкреслюють важливість навчання, політики та консультаційних послуг у цьому процесі. Найчастіше цитована рекомендація – це «навчання молодіжних працівників», яка визначається як критичний елемент у боротьбі з радикалізацією. Молодіжні працівники наголошують на необхідності комплексних навчальних програм, які дозволять їм ефективно спілкуватися з молоддю та розробляти дієві стратегії запобігання радикалізації. У літературі також підкреслюється захисна роль навчання молодіжних працівників проти радикалізації (Awan, 2007).

Освіта також розглядається як вирішальний інструмент для формування стійкості молоді до радикальних тенденцій. Молодіжні працівники рекомендують покращити зміст освіти для молоді та розробити програми, спрямовані на підвищення обізнаності. Це узгоджується з літературою, яка підкреслює важливість освітніх процесів у сприянні опору молоді радикальним ідеям, заснованому на знаннях (Reinares et al., 2019).

Розробка політики є ще однією ключовою рекомендацією щодо боротьби з радикалізацією. Молодіжні працівники наголошують на необхідності для урядів та відповідних установ розробити конкретну політику, спрямовану на запобігання радикалізації. Наявність компл-

ексної та дієвої політики може допомогти молодим людям дистанціюватися від радикальних тенденцій.

Консультаційні послуги та надання ресурсів також відіграють важливу роль у захисті молоді від радикалізації. Молодіжні працівники виступають за розширення послуг психологічної підтримки для молоді як ефективний метод запобігання радикалізації. Підтримка психологічного благополуччя та надання підтримки молоді вважаються вирішальними факторами у зменшенні сприйнятливості до радикальних ідеологій.

IV. Висновок та остаточні політичні наслідки

Проблема радикалізації молоді продовжує бути актуальною в таких країнах, як Франція, Туреччина, Іспанія та Україна, яка набуває різних форм під впливом поєднання соціально-економічних, політичних, культурних та психологічних факторів. Це дослідження досліджувало механізми радикалізації людей, спираючись на теорії, дані досліджень та думки молодіжних працівників. Ключовий висновок цього дослідження підкреслює важливість розуміння радикалізації як нюансованого та багатогранного явища, а не як прямолінійного процесу, що впливає з однієї причини. Результати показують, що на радикалізація людей значною мірою впливають почуття маргіналізації та відчуження, а також потреба у зв'язку зі спільнотою, а також відчуття ідентичності та мети. Корінні причини радикалізації різняться залежно від обставин. Зазвичай це пов'язано з такими проблемами, як неблагополуччя, дискримінація в суспільстві, відсутність політичного представництва, культурна ізоляція та вплив екстремістських переконань в Інтернеті. Радикалізація, як правило, посилюється через такі фактори, як дискримінація, жорстокість поліції та репресивні дії уряду, які ненавмисно підтримують погляди та спрямовують вразливих осіб до радикальних ідеологій.

Емпіричне дослідження показало, що молодіжні працівники ви-знають як індивідуальні, так і системні рушійні сили радикалізації, причому особливо важливу роль відіграють соціально-економічні фактори, такі як безробіття, бідність та недостатній доступ до освіти.

Молодіжні працівники наголошують на важливості вирішення цих першопричин за допомогою цілеспрямованих соціально-економічних втручань, які пропонують молодим людям життєздатні альтернативи радикальної участі. Ці втручання повинні бути зосереджені не лише на негайному економічному полегшенні, але й на довгострокових можливостях розвитку, що сприяють соціальній мобільності та розширенню прав і можливостей. Культурні фактори також стали значним фактором радикалізації молоді, особливо в таких країнах, як Франція, де світська політика та дебати щодо національної ідентичності створюють контекст культурних тертя для маргіналізованих груп. Емпіричні результати підтверджують, що радикальні ідеології часто експлуатують почуття культурної ізоляції, пропонуючи людям почуття гордості та приналежності, які здаються недосяжними в масовому суспільстві. Це підкреслює необхідність політики, що сприяє культурній інклюзії, міжкультурному діалогу та взаємній повазі, щоб протидіяти наративам культурної віктимізації, які підживлюють радикалізацію.

Роль цифрових платформ у сприянні радикалізації очевидна в усіх контекстах, розглянутих у цьому звіті. Швидке поширення екстремістського контенту в Інтернеті в поєднанні з анонімністю цифрових просторів полегшує молоді доступ до радикальних матеріалів та взаємодію з екстремістськими мережами. Це підкреслює необхідність комплексних програм цифрової грамотності, які б оснащували молодь навичками критичного мислення, дозволяючи їм виявляти та протистояти маніпулятивному онлайн-контенту. Зусилля щодо цифрової грамотності повинні поєднуватися з надійними стратегіями моніторингу та контрповідомлень, щоб ефективно підірвати вплив екстремістських мереж в Інтернеті. Психологічні фактори, такі як травма, криза ідентичності та пошук визнання, ще більше підкреслюють особистісні виміри радикалізації. Молоді люди часто знаходять розраду в радикальних ідеологіях, які забезпечують чітку ідентичність, моральну мету та почуття героїзму. Це вимагає інтеграції підтримки психічного здоров'я, консультаційних послуг та позитивного наставництва в зусилля з боротьби з радикалізацією.

Вирішення психологічної вразливості може допомогти перенаправити молодь до більш конструктивних форм особистісного зростання та формування ідентичності. Емпіричні результати показують, що молодіжні працівники відіграють вирішальну роль у виявленні, запобіганні та подоланні радикалізації серед молоді. Їхні висновки вказують на ефективність втручань на рівні громади, які сприяють соціальній згуртованості, забезпечують безпечні простори для взаємодії та пропонують позитивні моделі для наслідування. Успішні стратегії профілактики спираються на побудову довіри та встановлення міцних стосунків між молоддю, молодіжними працівниками, лідерами громад та політиками.

Загалом, висновки підкреслюють, що зусилля з боротьби з радикалізацією повинні бути комплексними, багаторівневими та адаптованими до конкретних національних та місцевих контекстів. Стратегії повинні бути розроблені для усунення корінних причин радикалізації, одночасно сприяючи соціальній інтеграції, стійкості та можливостям для позитивної взаємодії. Ефективні втручання вимагають співпраці між урядами, організаціями громадянського суспільства, освітніми закладами та цифровими платформами для створення середовища, де молодь може процвітати, не вдаючись до радикальних засобів. У майбутньому вкрай важливо, щоб політика боротьби з радикалізацією залишалася гнучкою та реагувала на тенденції, що розвиваються, особливо ті, що формуються цифровим прогресом, зміною соціально-політичного ландшафту та глобальними подіями. Постійна адаптація стратегій, заснована на емпіричних дослідженнях та польовому досвіді, має вирішальне значення для забезпечення ефективності та сталості профілактичних зусиль. Цей звіт слугує основою для майбутніх політичних обговорень, закликаючи до цілісного підходу, який інтегрує соціально-економічний розвиток, культурну інтеграцію, політичну участь, цифрову грамотність та психологічну підтримку для вирішення складної проблеми радикалізації молоді.

Для ефективної протидії радикалізації молоді важливо застосувати комплексний, багатогранний політичний підхід. Емпіричні ре-

зультати, отримані в Туреччині, Іспанії, Франції та Україні, підкреслюють необхідність як загальних, так і контекстуально-орієнтованих заходів, спрямованих на вирішення соціально-економічних, політичних, культурних та цифрових рушійних сил радикалізації серед молоді. У наступних розділах детально обговорюються стратегії усунення корінних причин та процесів радикалізації, зосереджуючись на цілеспрямованих втручаннях.

Посилення соціально-економічної підтримки

Вирішення проблеми соціально-економічної нерівності є життєво важливим, оскільки вона значною мірою сприяє радикалізації, особливо в маргіналізованих регіонах, де поширені бідність, безробіття та недостатня освіта. Одним з основних політичних заходів є сприяння створенню робочих місць та розвитку навичок серед молоді. Цього можна досягти за допомогою програм працевлаштування молоді, які пропонують професійну освіту, навчання на робочому місці та стажування. Ці ініціативи повинні бути зосереджені на економічно неблагополучних районах, таких як міські нетрі та сільські регіони, де можливостей часто мало. Крім того, можна сприяти державно-приватному партнерству для залучення місцевих підприємств до надання стажування та наставництва для молоді з групи ризику.

Розширення прав і можливостей молоді через програми підприємництва є ще одним важливим політичним заходом. Уряди можуть заохочувати підприємництво, надаючи молоді мікрофінансування, бізнес-навчання та підтримку стартапів. Сприяючи економічній незалежності, ці ініціативи можуть зменшити привабливість екстремістських груп, які експлуатують економічні труднощі, пропонуючи фінансові стимули.

Покращення якості освіти в маргіналізованих районах має вирішальне значення для розриву циклу соціально-економічної депривації. Слід інвестувати в модернізацію шкільної інфраструктури, підготовку вчителів та надання стипендій для молоді з неблагополучних сімей. Окрім традиційної освіти, школи можуть слугувати

центрами позакласних програм, що сприяють соціальній інтеграції та культурному обміну, розвиваючи почуття спільності серед різних учнів.

Також слід розробити комплексні програми соціального забезпечення, які включатимуть не лише фінансову допомогу, а й підтримку психічного здоров'я, соціальні послуги та консультування для сімей у маргіналізованих районах. Такі програми можуть полегшити соціально-економічний тиск, який робить радикальні наративи більш привабливими для молоді. Соціальні заходи, зосереджені на цілісному розвитку громад, можуть сприяти довгостроковій стійкості до радикалізації.

Посилення політичної участі

Політичне відчуження та позбавлення виборчих прав є значними факторами, що спонукають молодь до радикалізації. Для сприяння змістовній політичній участі, у школах, університетах та громадських центрах слід запровадити ініціативи громадянської освіти. Ці ініціативи повинні бути зосереджені на демократичних цінностях, правах людини та мирній політичній участі. Використовуючи інтерактивні методи, такі як дебати, рольові ігри та симуляції, ці програми можуть залучити молодь та покращити її розуміння політичних процесів.

Створення молодіжних рад на місцевому, регіональному та національному рівнях має вирішальне значення для забезпечення платформ, де молодь може висловлювати свої занепокоєння та брати участь у прийнятті рішень. Забезпечення представництва молоді в процесі розробки політики не лише зміцнює довіру до політичних інституцій, але й зменшує привабливість антисистемних ідеологій. Крім того, спеціальні програми інформаційно-просвітницької роботи повинні бути спрямовані на незадоволену молодь у вразливих регіонах, пропонуючи семінари, тренінги та наставництво, що заохочують до політичної участі та залучення.

Створення простору для діалогу та посередництва – ще одна важлива стратегія подолання розриву між маргіналізованою молоддю та

політичними інституціями. Сприяння обмінам між молоддю, політичними лідерами, організаціями громадянського суспільства та правоохоронними органами може сприяти співпраці та зменшувати недовіру. Вирішуючи скарги через структурований діалог, молодих людей можна заохотити до конструктивних форм політичної участі, а не до звернення до екстремістських альтернатив.

Сприяння цифровій грамотності та онлайн-стійкості

Цифрові платформи та соціальні мережі відіграють значну роль у швидкому поширенні радикалізації, що робить критично важливим підвищення цифрової грамотності серед молоді. Впровадження цифрової грамотності до шкільних програм може навчити учнів критично оцінювати онлайн-контент, розпізнавати дезінформацію та відповідально використовувати соціальні мережі. Акцент на навичках медіаграмотності, таких як перевірка джерел та виявлення упереджень, є важливим для того, щоб допомогти молодим людям зрозуміти тактику, що використовується в онлайн-екстремістській пропаганді.

Урядам, у співпраці з технологічними компаніями, необхідно покращити зусилля щодо моніторингу та регулювання екстремістського контенту в Інтернеті. Ефективні заходи повинні включати чіткі механізми звітності, співпрацю для перевірки фактів та модерацію контенту. Однак ці зусилля повинні бути збалансовані з повагою до свободи слова.

Кампанії з протидії екстремістським наративам життєво важливі для боротьби з онлайн-наративами. Ці кампанії повинні бути захопливими та зрозумілими, використовувати відео, графіку та інтерактивний контент для охоплення молоді на платформах соціальних мереж. Залучення лідерів думок у соціальних мережах, лідерів громад та колишніх екстремістів, які дерадикалізувалися, може підвищити довіру до таких кампаній та їх вплив.

Освіта з кібербезпеки також необхідна для того, щоб навчити молодь цифровій безпеці та конфіденційності, допомагаючи їм уникати

експлуатації з боку радикальних мереж. Семінари з цифрової безпеки повинні супроводжуватися навчанням тактикам психологічної маніпуляції, що використовуються екстремістськими вербувальниками, що дозволить молоді протистояти онлайн-примусу та радикалізації.

Сприяння втручанням на рівні громади

Громадські заходи є важливими для сприяння довірі, соціальній згуртованості та стійкості до радикалізації на низовому рівні. Створення громадських центрів та молодіжних клубів у вразливих районах може забезпечити безпечні місця, де молодь може займатися розважальною, культурною та освітньою діяльністю. Програми в цих центрах повинні бути розроблені для сприяння спорту, мистецтву, музиці та культурним заходам, що сприяють позитивним соціальним зв'язкам.

Співпраця з поміркованими релігійними лідерами має вирішальне значення для боротьби з релігійною радикалізацією. Помірковані лідери можуть запропонувати переконливі контрнаративи, що підкреслюють співіснування та повагу до різноманітності. У школах, мечетях та громадських центрах слід організовувати регулярні семінари, дебати та заходи міжконфесійного діалогу, щоб залучити молодь до дискусій, що заохочують критичне мислення та толерантність.

Навчання з питань запобігання насильству та вирішення конфліктів для молодіжних працівників, викладачів та лідерів громад може дозволити їм виявляти ранні ознаки радикалізації та ефективно втручатися. Розвиток місцевого потенціалу для конструктивного вирішення конфліктів може запобігти пошуку молодими людьми рішень за допомогою насильства.

Програми культурного обміну є ще одним важливим інструментом для сприяння взаєморозумінню між різними спільнотами. Ці ініціативи можуть включати спільні громадські проекти, спільні художні виставки та міжкультурні фестивалі, що підкреслюють спільні

цінності. Сприяючи емпатії та розумінню, програми культурного обміну можуть протидіяти розбіжним наративам, які сприяють радикалізації.

Розробка програм реабілітації та реінтеграції

Зусилля з реабілітації та реінтеграції необхідні для осіб, які вже зазнали впливу радикальних ідеологій або брали участь в екстремістській діяльності. Комплексні програми дерадикалізації повинні пропонувати психологічне консультування, релігійну освіту та професійну підготовку, адаптовані до походження, досвіду та мотивації особи.

Сім'ї слід залучати до процесу реабілітації шляхом консультування, навчання та надання ресурсів, які дозволять їм підтримувати дерадикалізовану молодь. Зміцнення систем підтримки сімей може зменшити ймовірність рецидивів радикальної поведінки.

Програми наставництва, що поєднують дерадикалізованих осіб з позитивними взірцями для наслідування, включаючи колишніх екстремістів, які успішно реінтегрувалися, можуть забезпечити керівництво та підтримку, необхідні для побудови нової ідентичності та пошуку значущих ролей у суспільстві.

Забезпечення доступу до альтернативної освіти та можливостей працевлаштування має вирішальне значення для сприяння реінтеграції дерадикалізованих осіб. Професійне навчання, стажування та послуги з працевлаштування можуть допомогти людям розвинути нові навички, відновити впевненість у собі та покращити своє соціально-економічне становище.

Покращення управління та сприяння соціальній справедливості

Покращення управління та сприяння соціальній справедливості є основоположними для зменшення політичних образ, які часто підживлюють радикалізацію. Урядам необхідно підвищити прозорість та підзвітність шляхом впровадження антикорупційних заходів, су-

дових реформ та механізмів громадянського контролю. Ці заходи можуть відновити довіру громадськості до політичних інституцій та зменшити привабливість радикальних ідеологій.

Інклюзивні процеси розробки політики, які забезпечують маргіналізованим спільнотам право голосу в процесі прийняття рішень, є надзвичайно важливими. Регулярні консультації, фокус-групи та громадські форуми можуть надати недостатньо представленим спільнотам можливості запропонувати рішення проблем, що їх стосуються.

Вирішення проблеми структурної дискримінації в правоохоронних органах, судовій системі, освіті та на ринку праці є необхідним для сприяння почуттю рівності та приналежності серед маргіналізованих груп. Забезпечення справедливого ставлення в цих інституціях може зменшити почуття відчуженості та сприяти соціальній згуртованості.

Захист прав людини має бути в основі антитерористичних та протирадикалізаційних заходів. Репресивні дії часто мають зворотний ефект, розпалюючи обурення та підтверджуючи екстремістські наративи. Вкрай важливо збалансувати заходи безпеки із захистом громадянських свобод, гарантуючи, що зусилля з боротьби з радикалізацією не порушують права особистості.

Ефективна боротьба з радикалізацією молоді вимагає цілісного, багаторівневого підходу, який охоплює соціально-економічний розвиток, політичну участь, цифрову грамотність, інтеграцію громади, реабілітацію та покращене управління. Впроваджуючи ці комплексні політики, можна створити середовище, яке сприяє стійкості, інклюзивності та можливостям для позитивної взаємодії серед молоді. Стратегії, викладені вище, пропонують шлях до зменшення привабливості радикальних ідеологій та побудови більш згуртованого, безпечного та мирного суспільства.

Бібліографія

- Abdel Jelil, M., Bhatia, K., Brockmeyer, A., Do, Q., & Joubert, C. (2018). Unemployment and Violent Extremism: Evidence from Daesh Foreign Recruits. Policy Research Working Paper, 8381. World Bank. <http://hdl.handle.net/10986/2956>.
- Abramowitz, A. I., & Saunders, K. L. (2008). Is polarization a myth?. *The Journal of Politics*, 70(2): 542–555. <https://doi.org/10.1017/S0022381608080493>.
- Aizpeolea, L. R. (2021). ETA: del cese del terrorismo a la disolución. Los libros de la Catarata.
- Akdere, İ. & Karadeniz, Z. (1994). *Türkiye Solunun Eleştirel Tarihi*, İstanbul: Evren Basın Yayın.
- Al-Badayne, D. M., Al-Assasfeh, R. A., & Al-Bhri, N. A. (2016). Social causes of arab youth radicalizing. *Journalism*, 6(12): 743–756. <https://doi.org/10.17265/2160-6579/2016.12.00>.
- Alaşam, İ. (2004). “Terörün Toplumsal Tabanı”, TODAİE, Master.
- Alfaro Redondo, R. (2019). *Divide y votarás*. PEN.
- Allan, H., Glazzard, A., Jespersen, S. T., & Sneha Reddy Winterbotham, E. (2015). Drivers of violent extremism: Hypotheses and literature review. Royal United Services Institute. https://cve-kenya.org/media/library/Allan_et_al_2015_Drivers_of_VE_-_Hypotheses_and_Literature_Review.pdf.
- Anaz, N., Aslan, Ö., & Özkan, M. (2016). “Turkish foreign terrorist fighters and the emergence of a new kind of radicalization”, *Turkish Studies*, 17(4): 618–642.
- Arslan, R. (2015). “Ege Üniversitesi'nde Fırat Çakıroğlu cinayeti: Gerilimin arkasında ne var?”, *BBC*, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/02/150226_ege_universitesi_gerilim.
- Avcı, E. (2011). “Radikal İslamcı Terörizmin Meşru Gösterilmesi: Türkiye Hizbullahı Örneği”, Kara Harp Okulu, PhD.
- Awan, A. N. (2007). Virtual fundamentalism: Function, legitimacy and radicalizing efficacy. *European Journal of Cultural Studies*, 10(3): 389–408. <https://doi.org/10.1177/1367549407079713>.
- Barragán, M. & Rivas, J. M. (2022). El voto radical entre los jóvenes españoles: los casos de Unidas Podemos y Vox. *Revista Internacional de Pensamiento Político*, 17: 31–50. <https://doi.org/10.46661/revintpensampolit.7489>.
- Bartlett, J. & Miller, C. (2011). “The Edge of Violence: Towards Telling the Difference between Violent and Non-Violent Radicalization”, *Terrorism and Political Violence*, 24 (1): 1–21.
- Bartlett, J., & Miller, C. (2010). The power of unreason: Conspiracy theories, extremism and counter-terrorism. *Demos*. August, 29. <http://westernvoice.net/Power%20of%20Unreason.pdf>.

- Başdemir, H. Y. (2013). "Fundamentalizm", in *Dünyada ve Türkiye’de Siyasal İdeolojiler*, Ed. Çaha, Ö. & Şahin, B., Ankara: Orion Kitapevi.
- Bennett, W. L. (2012). The personalization of politics: Political identity, social media, and changing patterns of participation. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 644(1): 20–39.
<https://doi.org/10.1177/0002716212451428>.
- Beramendi, P., Rueda, D., & Sánchez-Cuenca, I. (2018). Generational Misfortunes and the Two Faces of Radicalism.
<https://sites.duke.edu/dukefps/files/2018/04/generational-misfortunes.pdf>.
- Bertaux, D. (1981). From the life–history approach to the transformation of sociological practice. In D. Bertaux (Eds.), *Biography and Society: The life history approach in the social sciences*, (pp. 29–45). SAGE Publications.
- Bilici, İ. (2023). Redressing a Balance Between Security and Civil Liberty: How Should States Take a Stance Towards Violent Non-State Terrorism?. In F. Özsungur (Ed.), *Handbook of Research on War Policies, Strategies, and Cyber Wars* (pp. 273–282). IGI Global.
- Bohigues, A. (2021). *Élites, radicalismo y democracia: un estudio comparado sobre América Latina*. Centro de Investigaciones Sociológicas.
- Bortnik, R. (2012). *Radicalization of Ukrainian society*. Ukrainian Pravda. 2012, November 20. <https://www.pravda.com.ua/>
- Borum, R. (2003). "Understanding the Terrorist Mindset", *Mental Health Law & Policy Faculty Publications*, 228.
- Borum, R. (2003). Understanding the Terrorist Mindset. *FBI Law Enforcement Bulletin Criminal Justice Periodicals*, 72 (7), 7–10.
- Borum, R. (2010). Understanding Terrorist Psychology. In A. Silke (Eds.), *The Psychology of Counter-Terrorism* (pp. 19–33). Mental Health Law & Policy Faculty Publications.
- Borum, R. (2011). "Rethinking Radicalization", *Journal of Strategic Security*, 4 (4): 1–6.
- Borum, R. (2011). Radicalization into Violent Extremism II: A Review of Social Science Theories. *Journal of Strategic Security*, 4 (4), 7–36.
- Bosi, L., & Della Porta, D. (2012). Micro-mobilization into armed groups: Ideological, instrumental and solidaristic paths. *Qualitative Sociology*, 35, 361–383.
- Bozarslan, H. (2007). "Türkiye’de Kürt Sol Hareketi", in *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Sol*, Ed. Gülteginil, M., İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bozkurt, İ. (2021). "Beyaz İrkçı Radikalleşme", in *Tüm Boyutlarıyla Radikalleşme Süreci ve Radikalleşmeyle Mücadelede Ülke Uygulamaları*, Ed. Şen, O., Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Calhoun, C. (2011). The roots of radicalism: Tradition, the public sphere, and early 19th century social movements. Chicago University Press.

- Can, K. (2022). "Ülkücü Hareketin İdeolojisi", in *Modern Türkiye’de Siyasal Düşünce: Milliyetçilik*, ed. Bora, T. & Gültekin, M., İstanbul: İletişim Yayınları.
- Can, K. & Bora, T. (2015). *Devlet, Ocak, Dergah*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Castells, M. (2008). "The New Public Sphere: Global Civil Society, Communication Networks, and Global Governance", *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616 (1): 78–93.
- CBIT About Us. (2023). *The state and the church: Problems and scenarios*. 2023, August 22, CBIT About US Newspaper.
- CEDOS. (n.d.). The Impact of War on Youth in Ukraine [Вплив війни на молодь в Україні]. Retrieved from <https://cedos.org.ua/researches/vpliv-vijni-na-molod-v-ukrayini/>
- Cerrahoğlu, A. (1975). *Türkiye’de Sosyalizmin Tarihine Katkı*, İstanbul: May Yayınları.
- Çolak, B. (2013). *Terör Kısacında Üniversiteler*, Ankara: Altınpost Yayınları.
- Corbin, J., & Strauss, A. (1990). Grounded theory research: Procedures, canons and evaluative criteria. *Qualitative Sociology*, 13(1), 3–21.
- Correa, D., & Sureka, A. (2013). Solutions to detect and analyze online radicalization: a survey. *arXiv:1301.4916v1*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.1301.4916>.
- Cottrell, R. (1986). Twentieth-Century American Radicalism: A Bibliographical Essay. *The History Teacher*, 20(1), 27–49.
- COVITE. (2023). "Terror Map: Memory and Narrative." Retrieved from: <https://mapadelterror.com/>
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Creswell, J. W. (2015). *30 essential skills for the qualitative researcher*. Sage Publications.
- Dalgaard-Nielsen, A. (2010). "Violent Radicalization in Europe: What We Know and What We Do Not Know", *Studies in Conflict & Terrorism*, 33 (9): 797–814.
- Demetriou, C. (2012). Political radicalization and political violence in Palestine (1920—1948), Ireland (1850—1921), and Cyprus (1914—1959). *Social Science History*, 36(3), 391–420.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Eds.). (2018). *The SAGE handbook of qualitative research* (5th ed.). SAGE Publications.
- Dickinson, H.T. (1994). Radicals and reformers in the later eighteenth century. In H. T. Dickinson (Eds.), *The Politics of the People in Eighteenth-Century Britain* (pp. 221–254). Palgrave Macmillan.
- Doğanoğlu, M. (2016). "Devrimci Doğru Kültür Ocakları (DDKO) ve Siyasal Ayrışma", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 71 (3): 941–959.
- DrDataStats (2024). "Yıllara Göre Türkiyede Yükseköğretim", <https://www.drdatastats.com/yillara-gore-turkiyede-yuksekogretim/>.

- Dresen, J. (2021). *Media in Ukraine: A domain of the state, the oligarchs, or the public?* Wilson Center. <https://www.wilsoncenter.org/publication/media-ukraine-domain-the-state-the-oligarchs-or-the-public>
- DuBois, E. (1975). The radicalism of the woman suffrage movement: Notes toward the reconstruction of nineteenth-century feminism. *Feminist Studies*, 3(1/2), 63–71.
- Duch, R. M., & Stevenson, R. T. (2008). *The economic vote: How political and economic institutions condition election results*. Cambridge University Press.
- Durani, K., Eckhardt, A., Durani, W., Kollmer, T., & Augustin, N. (2023). Visual audience gatekeeping on social media platforms: A critical investigation on visual information diffusion before and during the Russo–Ukrainian War. *Information Systems Journal*, 34(2), 415–468. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/isj.12483>
- El Ghamari, M. (2023). Online platforms as an environment for multidimensional radicalization? The extremist symbolism and rhetoric of the Daesh terrorist organization. In P. W. Kuczyński (Ed.), *The Virus of Radicalization* (pp. 22–65). Collegium Civitas. <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.22040804>.
- Ellinas, A. A. (2018). Media and the radical right. In J. Rydgren (Ed.), *The Oxford handbook of the radical right* (pp. 269–284). Oxford University Press.
- Ercan, H. (2010). “Dynamics of Mobilization and Radicalization of the Kurdish Movement in the 1970s in Türkiye”, Koc University, Master.
- Erdoğan, N. (2009). “Neo-Kemalizm, Organik Bunalım ve Hegemonya”, in *Türkiye’de Modern Siyasi Düşünce: Kemalizm*, Ed. İnel, A., İstanbul: İletişim Yayınları.
- Falk, A., Kuhn, A., & Zweimüller, J. (2011). Unemployment and right-wing extremist crime. *Scandinavian Journal of Economics*, 113(2): 260–285. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9442.2011.01648.x>.
- Farinelli, F., & Marinone, L. (2021). *Contemporary violent left-wing and anarchist extremism (VLWAE) in the EU: Analysing threats and potential for P/CVE*. Radicalisation Awareness Network, European Commission. Publications Office of the European Union. <https://ec.europa.eu>.
- Fenster, M. (1999). *Conspiracy theories: Secrecy and power in American culture*. University of Minnesota Press.
- Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford University Press.
- Förtner, M., Belina, B., & Naumann, M. (2021). The revenge of the village? The geography of right-wing populist electoral success, anti-politics, and austerity in Germany. *Environment and Planning C: Politics and Space*, 39(3): 574–596. <https://doi.org/10.1177/2399654420951803>.
- Franc, R., & Pavlović, T. (2023). Inequality and radicalisation: systematic review of quantitative studies. *Terrorism and political violence*, 35(4): 785–810. <https://doi.org/10.1080/09546553.2021.1974845>.

- Ganesh, B., & Bright, J. (2020). Countering extremists on social media: challenges for strategic communication and content moderation. *Policy & Internet*, 12(1): 6-19. <https://doi.org/10.1002/poi3.236>.
- García, M. I. G. (2020). El proceso de radicalización yihadista de mujeres en España. *Revista de Derecho penal y Criminología*, (23), 153-172.
- Getzner, M., & Moroz, S. (2021). The economic development of regions in Ukraine: With tests on the territorial capital approach. *Empirica*, 49(1), 225-251. <https://doi.org/10.1007/s10663-021-09521-w>
- Goodwin, J., Jasper, J. M., & Polletta, F. (Eds.). (2001). *Passionate politics: Emotions and social movements*. University of Chicago Press.
- Gouda, M., & Marktanner, M. (2019). Muslim youth unemployment and Expat Jihadism: Bored to death?. *Studies in Conflict & Terrorism*, 42(10): 878-897. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2018.1431316>.
- Government of Spain. (2021). National Security Strategy. Madrid, Spain: Government of Spain.
- Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field Methods*, 18(1), 59-82.
- Güler, R. T. & Özdemir, Ö. B. (2014). "İŞİD: Irak'ta Yerli Suriye'de Yabancı", *Ortadoğu Analiz*, 6 (63): 58-61.
- Gunn, A. & Demirden, A. (2019). Radikalleşmenin önlenmesi & terörizm olgusu. Polis Akademisi Başkanlığı.
- Haggard, S., & Kaufman, R. (2021). *Backsliding: Democratic regress in the contemporary world*. Cambridge University Press.
- Haklı, S. Z. (2018). *Radikalleşme Şiddet ve Terörizm*, Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Hassan, G., Brouillette-Alarie, S., Alava, S., Frau-Meigs, D., Lavoie, L., Fetiü, A., Varela, W., Borokhovski, E., Venkatesh, V., Rousseau, C. & Sieckelinck, S. (2018). Exposure to extremist online content could lead to violent radicalization: A systematic review of empirical evidence. *International journal of developmental science*, 12(1-2): 71-88. <https://doi.org/10.3233/DEV-170233>.
- Hawdon, J., Bernatzky, C., & Costello, M. (2019). "Cyber-routines, political attitudes, and exposure to violence-advocating online extremism" *Social Forces*, 98(1): 329-354.
- Hirschman, A. O. (1972). *Exit, voice, and loyalty: Responses to decline in firms, organizations, and states*. Harvard University Press.
- Hollewell, G. F., & Longpré, N. (2022). Radicalization in the social media era: understanding the relationship between self-radicalization and the internet. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 66(8): 896-913. <https://doi.org/10.1177/0306624X211028771>.

- Horgan, J. (2008). *Walking away from terrorism: Accounts of disengagement from radical and extremist movements*. Routledge.
- Hrushetsky, A. (2023). Dynamics of perception of the direction of affairs in Ukraine and trust in certain institutions between May 2022 and October 2023. *Kyiv International Institute of Sociology (KIIS)*. <https://kiis.com.ua>
- Hsieh, H.-F., & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277–1288.
- Ignazi, P. (1992). The silent counter-revolution: Hypotheses on the emergence of extreme right-wing parties in Europe. *European Journal of Political Research*, 22(1): 3–34. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.1992.tb00303.x>.
- Iqbal, K., Khudai, M. S., Mahmood, B., Khaliq, N. & Khan, A. A. (2020). Impact of unemployment on political extremism among youth. *Journal of Critical Reviews*, 7(13): 2609–2629.
- Jääskeläinen, P., & Huhtinen, A. M. (2020, June). Online Polarization, Radicalization, and Conspiracy. In T. Eze, L. Speakman, & C. Onwubiko (Eds.), *ECCWS 2020 19th European Conference on Cyber Warfare and Security* (pp. 151–157). Academic Conferences and Publishing Limited.
- Jensen, M. T. (2006). “Jihad in Denmark: An overview and analysis of Jihadi activity in Denmark 1990–2006”, *DIIS Working Paper*, 35.
- Kadivar, J. (2017). Online radicalization and social media: A case study of Daesh. *International Journal of Digital Television*, 8(3): 403–422. https://doi.org/10.1386/jdvt.8.3.403_1.
- Kaya, A. (2021, June 13). A concise history of the term “Radicalisation”: A Struggle for democracy? *Bilgi Prime Youth*.
- Kaya, M. (2020). “Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Gruplara Yönelik Şiddet”, *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi*, 4 (5): 231–243.
- Kepel, G. (2015). *Terror in France: The rise of jihad in the West*. Princeton University Press.
- Khosrokhavar, F. (2017). *Radicalization: Why some people choose the path of violence*. The New Press.
- Kiev International Institute of Sociology. (2023). Perception of multigender people and their rights in Ukraine: May–June 2023 (In Ukrainian). Kiev International Institute of Sociology. https://gay.org.ua/publications/AReport_NashSvit_May2023.pdf
- KIIS. (2023). Dynamics of trust in social institutions in 2021–2023. Kyiv International Institute of Sociology. <https://www.kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=1335&page=1>
- King, M., & Taylor, D. M. (2011). The radicalization of homegrown jihadists: A review of theoretical Models and social psychological evidence. *Terrorism and Political Violence*, 23(4), 602–622.

- Koehler, D. (2017). *Understanding deradicalization: Methods, tools and programs for countering violent extremism*. Routledge, Taylor & Francis Group.
- Köse, T. (2017). "Çözüm Süreinin Yükseliş ve Düşüşü", *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 4 (1): 13–40.
- Köse, T. & Coşkun, İ. (2019). *Türkiye’de Üniversiteler ve Radikalleşme*. SETA Yayınları.
- Köse, T. & Coşkun, İ. (2019). *Türkiye’de Üniversiteler ve Radikalleşme*, SETA: İstanbul.
- Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology* (4th ed.). SAGE Publications.
- Kruglanski, A. W., Jasko, K., Chernikova, M., Dugas, M., & Webber, D. (2014). The psychology of radicalization and deradicalization: How significance quest impacts violent extremism. *Political Psychology*, 35(S1), 69–93. <https://doi.org/10.1111/pops.12163>
- Küçükaksu, İ. (2023). "Video Türkiye'de düzenlenen yabancı karşıtı protestoyu mu gösteriyor?" *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/teyithatti/aktuel/video-turkiyede-duzenlenen-yabanci-karsiti-protestoyu-mu-gosteriyor-/1816601>.
- Küçükcan, T. (2009). "Terörün sosyolojisi: Toplumsal kökenleri anlama imkânı", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 6 (24): 32–54.
- Kunst, J. R., & Obaidi, M. (2020). Understanding violent extremism in the 21st century: The (re)emerging role of relative deprivation. *Current Opinion in Psychology*, 35, 55–59. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2020.03.010>
- Kurt, M. (2023). "Radical Habitus: Trajectories of Youth Radicalization in Türkiye", *Current Anthropology*, 64(6): 692–710.
- Kvale, S. (2007). *Doing interviews*. SAGE Publications.
- Laurent, É. (2016). *La fabrique du terrorisme: Dans les secrets de l'antiterrorisme français*. Le Seuil.
- Ledwich, M., & Zaitsev, A. (2019). Algorithmic extremism: Examining YouTube's rabbit hole of radicalization. *arXiv preprint arXiv:1912.11211*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.1912.11211>.
- Levitsky, S. & Ziblatt, D. (2018). *How Democracies Die*. Crown Books.
- Lewis-Beck, M. S., & Stegmaier, M. (2008). The economic vote in transitional democracies. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 18(3): 303–323. <https://doi.org/10.1080/17457280802227710>.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. SAGE Publications.
- Lucassen, G., & Lubbers, M. (2012). Who fears what? Explaining far-right-wing preference in Europe by distinguishing perceived cultural and economic ethnic threats. *Comparative Political Studies*, 45(5): 547–574. <https://doi.org/10.1177/0010414011427851>.

- Makki, M., & Akash, S. A. (2023). Poverty, regional inequality, and the role of governance: tracing geographies of violent extremism in Pakistan. *GeoJournal*, 88(3): 2635–2650. <https://doi.org/10.47067/real.v4i1.124>.
- Marwick, A., Clancy, B., & Furl, K. (2022). Far-Right online radicalization: A review of the literature. *The Bulletin of Technology & Public Life*, May 10. <https://doi.org/10.21428/bfcbobff.e9492a11>.
- Mazurok, A. (2023). Ukrainians want a fight against evil; the evil at hand today is corruption. Transparency International Ukraine. <https://ti-ukraine.org/en/blogs/ukrainians-want-a-fight-against-evil-the-evil-at-hand-today-is-corruption/>
- McAdam, D. (1999). Political process and the development of black insurgency, 1930–1970. University of Chicago Press.
- McCarthy, J. D., & Zald, M. N. (1977). Resource mobilization and social movements: A partial theory. *American journal of sociology*, 82(6), 1212–1241.
- McCauley, C. & Moskalenko, S. (2008). Mechanisms Of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism. *Terrorism and Political Violence*, 20 (3), 415–433.
- McCauley, C., & Moskalenko, S. (2011). Friction: How radicalization happens to them and us. oxford university Press.
- McCauley, C., & Moskalenko, S. (2011). *Friction: How radicalization happens to them and us*. Oxford University Press.
- McCauley, C., & Moskalenko, S. (2017). “Understanding political radicalization: The two-pyramids model”, *American Psychologist*, 72(3): 205–216.
- McLellan, E., MacQueen, K. M., & Niedig, J. (2003). Beyond the qualitative interview: Data preparation and transcription. *Field Methods*, 15(1), 63–84.
- Meleagrou-Hitchens, A., Alexander, A., & Kaderbhai, N. (2017). “The impact of digital communications technology on radicalization and recruitment”, *International Affairs*, 93(5): 1233–1249.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*: Revised and expanded from qualitative research and case study applications in education. Jossey-Bass.
- Mervo. (2019). Radicals, extremists and terrorists. Super short lykbez (In Ukrainian). Medium. https://medium.com/@Taras_Tarasiuk/радикали-екстремісти-й-терористи-надкороткий-лікбез-8d19af07d389.
- Miconi D., Levinsson, A., Rousseau, C. (2024)/ Multiple Group Identities and Support for Violent Radicalization Among College and University Students: Challenge or Opportunity? <https://www.scopus.com/citation/output.uri?origin=recordpage&view=&src=s&eid=2-s2.0-85183606602&outputType=exportPdf>.
- Midlarsky, M. I. (2011). *Origins of Political Extremism: Mass Violence in the Twentieth Century and Beyond*, Cambridge: Cambridge University Press.

- Mihas, P. (2022). Strategies for coding and categorizing data. In C. Vanover, P. Mihas, & J. Saldaña (Eds.), *Analyzing and interpreting qualitative research: After the interview* (pp. 141-162). SAGE Publications.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). SAGE Publications.
- Milli İstihbarat Akademisi (2024). "Batılı Ülkelerde Aşırı Sağ Hareketler: 2023 Değerlendirme Raporu", *MİT*.
- Ministry of the Interior. (2019). National Strategic Plan for Combating Violent Radicalization: Pathways to Preventive Action
- Miş, N., Gülen, S. Coşkun, İ., Duran, H. & Ayvaz, M. E. (2016). *Demokrasi Nöbetleri: Toplumsal Algıda 15 Temmuz Darbe Girişimi*, İstanbul: SETA Yayınları.
- Moghaddam, F. M. (2005). "The Staircase to Terrorism: a Psychological Exploration", *American Psychologist*, 60 (2): 161-169.
- MoNE, (2024). "Official Statistics", <https://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>.
- Morse, J. M. (1994). Designing funded qualitative research. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (pp. 220-235). SAGE Publications.
- Moskalenko, S., & McCauley, C. (2021). QAnon. Perspectives on Terrorism, 15(2), 142-146.
- Mudde, C. (2021). The far right today. Barcelona, Spain: Paidós.
- Mukhitov, O. M., Shaukenova, Z. K., Kabul, O. K., Yeshniyazova, A. C., & Baigabylov, N. O. (2022). Retracted: Structural measures to prevent radicalism among youth. *Journal of Community Psychology*, 50(2): 1123-1134. <https://doi.org/10.1002/jcop.22707>.
- Mukhitov, O. M., Shaukenova, Z. K., Kabul, O. K., Yeshniyazova, A. C., & Baigabylov, N. O. (2022). "Retracted: Structural Measures to Prevent Radicalism among Youth" *Journal of Community Psychology*, 50(2): 1123-1134.
- Muxel, A. (2020). Political radicalism among the younger generations. *Youth and Globalization*, 2(2): 123-136. <https://doi.org/10.163/25895745-02020001>.
- Myagkov, M., Shchekotin, E., Goiko, V., Kashpur, V., & Aksenova, E. (2019). The socio-economic and demographic factors of online activity among right-wing radicals. *Studies of Transition States and Societies*, 11(1): 19-38.
- Nagle, A. (2017). *Kill All Normies Online culture wars from 4chan and Tumblr to Trump and the alt-right*. Zero Books.
- National Coordination Center for Cybersecurity at the National Security and Defense Council of Ukraine. (n.d.). Ensuring Information Security [Захист інформаційного та кіберпростору]. Retrieved from <https://ssu.gov.ua/zabezpechennia-informatsiinoi-bezpeky>

- National Institute for Strategic Studies. (n.d.). Football Fans Movement in Ukraine [Рух футбольних фанатів в Україні]. Retrieved from <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gromadyanske-suspilstvo/rukhn-futbolnikhn-fanativ-v-ukraini-analitichna-zapiska>
- National Institute for Strategic Studies. (n.d.). Participation of Civil Associations in Countering Information Aggression of the Russian Federation [Участь громадських об'єднань у протидії інформаційній агресії РФ]. Retrieved from <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-09/AZ-Protid-ya--nformagres---166e3.pdf>
- National Institute for Strategic Studies. (n.d.). Social Networks as an Effective Means of Public Self-Organization in Modern Ukraine [Соціальні мережі як ефективний засіб громадської самоорганізації в сучасній Україні]. Retrieved from <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2018-05/Rudenko-52ea7.pdf>
- National Institute for Strategic Studies. (n.d.). Volunteer Movement: Global Experience and Ukrainian Civil Practices [Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики]. Retrieved from <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2015-02/volonter-697e4.pdf>
- National Institute for Strategic Studies. (n.d.). Youth Radicalism in Ukraine: Escalation Factors and Ways to Prevent Dangerous Manifestations [Молодіжний радикалізм в Україні: чинники ескалації та шляхи попередження небезпечних проявів]. Retrieved from <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gromadyanske-suspilstvo/molodizhniy-radikalizm-v-ukraini-chinniki-eskalacii-ta>
- National Security and Defense Council of Ukraine. (2012). Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of May 25, 2012 "On Measures to Strengthen the Fight against Terrorism in Ukraine" [Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 травня 2012 року «Про заходи щодо посилення боротьби з тероризмом в Україні»]. Retrieved from <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/302.html>
- National Security and Defense Council of Ukraine. (2016). Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of December 29, 2016 "On the Doctrine of Information Security of Ukraine" [Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України»]. Retrieved from <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/439.html>
- National Security and Defense Council of Ukraine. (2021). Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of October 15, 2021 "On the Strategy of Information Security" [Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року "Про Стратегію інформаційної безпеки"]. Retrieved from <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/5203.html>
- National Security and Defense Council of Ukraine. (n.d.). Terrorism. Hybrid War. Russia [Тероризм. Гібридна війна. Росія]. Retrieved from <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/2320.html>

- National Security and Defense Council of Ukraine. (n.d.). Valentin Petrov: Russian Special Services are Behind Cyber Attacks on Ukraine [За кібернетичними атаками на Україну стоять російські спецслужби]. Retrieved from <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Dialnist/2538.html>
- Ndzovu, H. J. (2017). Religious Indoctrination or Marginalization theory? Muslim-Christian Public Discourses and Perceptions on Religious Violence in Kenya. *Association for the Study of Religion in South Africa (ASRSA)*, 30(2), 154–177.
- Nesser, P. (2006). “Jihadism in Western Europe after the Invasion of Iraq: Tracing Motivational Influences from the Iraq War on Fundamentalist terrorism in Western Europe”, *Studies in Conflict & Terrorism*, 29 (4): 323–342.
- Neumann, P. (2008). *Joining Al-Qaeda: Fundamentalist Recruitment in Europe*, Routledge.
- Neumann, P. R. (2013). The trouble with radicalization. *International Affairs*, 89(4), 873–893. <https://doi.org/10.1111/1468-2346.12049>
- Norman, J., & Mikhael, A. (2018). “Refugee youth, unemployment, and extremism: countering the myth”, *Forced Migration Review*, 57: 57–58.
- Norman, J., & Mikhael, A. (2018). Refugee youth, unemployment and extremism: countering the myth. *Forced Migration Review*, 57: 57–58.
https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10119478/1/NormanMikhael_FMR_FINAL.pdf.
- Norris, P., & Inglehart, R. (2019). *Cultural backlash: Trump, Brexit, and authoritarian populism*. Cambridge University Press.
- OECD (2024). “Economic Outlook”, <https://www.oecd.org/economic-outlook/february-2024/>.
- Onuş, S. (2015). “Ankara Dil Tarih'te çatışan taraflar anlattı”, *BBC*,
https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/02/150226_dtcf_update.
- Opanasyuk V. (2019). Inter-ethnic and Inter-Religious Tolerance
<https://ppst.sumdu.edu.ua/images/pdf/Tolerance.pdf>
- Operational Data Portal. (2023). Ukraine refugee situation.
<https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
- Orhan, M. (2010). “Al-Qaeda: Analysis of the Emergence, Radicalism, and Violence of a Fundamentalist Action Group in Türkiye”, *Turkish Studies*, 11(2): 143–161.
- Orhan, O. & Gündoğar, S. S. (2015). “Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri”, *ORSAM*.
- Osadchuk, I. (2022). Mechanisms and techniques of combating radicalism, extremism and terrorism. <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/2022.-PP2.1.1.01-Mekhanizmy-i-tekhniky-protydii-radykalizmu-ekstrumizmu-ta-teroryzmu.pdf>
- Ouassini, N., & Verma, A. (2018). Socio-economic inequality or demographic conditions: a micro-level analysis of terrorism in Jharkhand. *Journal of Victimology and Victim Justice*, 1(1): 63–84. <https://doi.org/10.1177/2516606918765494>.

- Öztop, F. A. (2022). "Motivational factors of Turkish foreign terrorist fighters in ISIS", *Middle Eastern Studies*, 58(4): 553–572.
- Patoka, M. (2023). Democracy Hype: What is the role of social networks in the radicalization of the democratic process and its mass influence? (In Ukrainian). Opora. https://www.oporaua.org/polit_ad/hayp-demokratiyi-yaka-rol-social-nih-merezh-u-radikalizaciyi-demokratichnogo-procesu-ta-yogo-masovomu-iplivi-25064
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Pauwels, L. J., & Hardyns, W. (2018). "Endorsement for extremism, exposure to extremism via social media and self-reported political/religious aggression", *International Journal of Developmental Science*, 12(1–2): 51–69.
- Presidency of Migration Management, (2024). "Temporary Protection", <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.
- Ranstorp, M. (2010). *Understanding Violent Radicalization: Terrorist and Fundamentalist Movements in Europe*, Routledge: New York.
- Reilly, M., & Parker, N. (2013). Unsatisfactory saturation: A critical exploration of the notion of saturated sample sizes in qualitative research. *Qualitative Research*, 13(2), 190–197.
- Reinares, F., & Jaime-Jimenez, O. (2019). Countering terrorism in a new democracy: the case of Spain. In *European democracies against terrorism* (pp. 119–145). Routledge.
- Reinares, F., García-Calvo, C., & Vicente, A. (2019). Jihadism and Jihadists in Spain Fifteen Years After 11-M. Real Instituto Elcano.
- Richards, A. (2003). *Socio-Economic Roots of Radicalism?: Towards Explaining the Appeal of Islamic Radicals*. Strategic Studies Institute, US Army War College.
- Roy, O. (2004). *Globalized Islam: The search for a new Ummah*. Columbia University Press.
- Rybak, V. (2018). Paid Word: Who Owns Ukrainian Media. Ukraine World. <https://ukraineworld.org/en/articles/ukraine-explained/paid-word-who-owns-ukrainian-media>
- Rydgren, J. (2008). Immigration sceptics, xenophobes or racists? Radical right-wing voting in six West European countries. *European Journal of Political Research*, 47(6): 737–765. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2008.00784.x>.
- Sageman, M. (2004). *Understanding terror networks*. University of Pennsylvania Press.
- Sánchez-Cuenca, I. (2021). *The Historical Roots of Revolutionary Terrorism*. Los Libros de La Catarata.
- Sayari, S. (2010). "Political Violence and Terrorism in Türkiye, 1976–80: A Retrospective Analysis", *Terrorism and Political Violence*, 22(2): 198–215.

- Schmid, A. P. (2013). "Radicalization, De-Radicalization, Counter-Radicalization: A Conceptual Discussion and Literature Review", *International Centre for Counter-Terrorism Research Paper*, 97.
- Schulze, H., Hohner, J., Greipl, S., Girgnhuber, M., Desta, I., & Rieger, D. (2022). Far-right conspiracy groups on fringe platforms: a longitudinal analysis of radicalization dynamics on Telegram. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 28(4), 1103-1126.
- Schwandt, T. A. (1994). Constructivist, interpretivist approaches to human inquiry. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (pp. 118-137). SAGE Publications.
- Security Service of Ukraine. (n.d.). Anti-Terrorist Center at the SBU [Антитерористичний центр при СБУ]. Retrieved from <https://ssu.gov.ua/antyterorystychnyi-tsentr-pry-ssu>
- Şener, M. (2015). "Burjuva Uygarlığının Peşinde", in *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Siyasal Hayat*, Atılğan, G. at al., İstanbul: Yordam Kitap.
- Sevinç, İ. & Babahanoğlu, V. (2019). "Küresel Güvenliğin Değişken Yapısı ve Terör Örgütleri Üzerine Etkisi: DEAŞ Terör Örgütü Örneği" *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24 (4): 969-987.
- Shkil, L. (2022). 28 million in YouTube, 10 million in TikTok: how the war changed Ukrainian social networks. AIN.UA. <https://ain.ua/2022/08/06/yak-vijna-zminyla-soczmerezhi/>
- Silke, A. (2008). Holy warriors: Exploring the psychological and behavioral aspects of radicalization. In J. Victoroff (Ed.), *The psychology of terrorism* (pp. 129-143). Routledge.
- Sönmez, G. (2017). *Radikalleşme, Şiddete Varan Aşırıılık ve Türkiye'nin Mücadelesi*, Ankara: ORSAM.
- Sozer, M. A., & Sever, M. (2011). "Violent Extremism in Terrorist Organizations: The Case of Turkish Hizbullah" in *Multi-Faceted Approach to Radicalization in Terrorist Organizations* Ed. Bal, I. et al., IOS Press.
- START (2024). Database for Türkiye, http://apps.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?page=27&casualties_type=b&casualties_max=&start_year=2000&start_month=1&start_day=1&end_year=2020&end_month=12&end_day=31&dtp2=all&country=209&expanded=no&charttype=line&chart=overtime&ob=GTID&od=desc#results-table.
- Stevkovski, L. (2014). The European financial crisis, youth unemployment and the rise of right-wing extremism. In I. Dodovski, R. C. Hudson, M. Stefanoyksa & S. Pendarovski, *The Europe of Tomorrow: creative, digital, integrated* (pp. 61-78). University American College Skopje.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33-47). Brooks/Cole.

- Tarasjuk, T. (2021). Not only reform: How the EU and NATO can change the SBU counter-terrorism. Reanimation Package of Reforms. 2021, October 22. <https://rpr.org.ua/>
- Tarasjuk, T. (2023). Radicalization as a tool: Relevance and risk assessment. Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation. <https://dif.org.ua/article/radikalizatsiya-yak-instrument-aktualnist-ta-otsinka-rizikiv>.
- Tarín, A. (2017a). The ethnic russian as an enemy of Islam: frame analysis of the Kavkaz center news agency (2001–2004). *Civil Wars*, 19(4): 495–516. <https://doi.org/10.1080/13698249.2017.1396112>.
- Tarín, A. (2017b). When we are the violent: The Chechen Islamist guerrillas' discourse on their own armed actions. *Journal of Eurasian Studies*, 8(2): 185–195. <https://doi.org/10.1016/j.euras.2017.05.0>.
- Tarín, A.; Rivas Otero, J. M. & Ortega, A. (2018). Populism and hegemony in Islamic State: The building of the caliphal State in the propagandistic Dabiq magazine. *Communication & Society*, 31(2): 155–175. <https://doi.org/10.15581/003.31.2.155-175>.
- Tatarenko, O., Bachuk, A., & Vlasjuk, I. (2023). Prohibition of the UOC-MP: Why the percentage of Ukrainians who support such a decision has increased. *Suspilne Rivne*. 2023, June 25. <https://suspilne.media/rivne/510453-zaborona-upc-mp-comu-v-ukraini-zris-vidsotok-ludej-aki-hotili-b-takogo-risenna/>
- Tchaikovsky A. (2007). Religious extremism in Ukraine: reality and trends. Bulletin of the Academy of Internal Affairs Management . No. 4., Pg. 95–101. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ucnavs_2007_4_10
- Teğin, N. (2019). “PKK Terör Örgütünden Ayrılanlar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma”, Selçuk Üniversitesi, PhD.
- Tilly, C. (2003). *The politics of collective violence*. Cambridge University Press.
- TUİK (2023). “Distribution of Unemployment in Türkiye in 2022”, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-2022-49390>.
- TUİK (2024a). “Rage of change in 12 months moving averages” <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Tuketici-Fiyat-Endeksi-Aralik-2023-49657>.
- TUİK (2024b). “Yaş Grubuna Göre Nüfus”, <https://nip.tuik.gov.tr/?value=YasGrubunaGoreNufus>.
- Turchynov, O. (2015). Terrorism. Hybrid war. Russia. National Security and Defense Council of Ukraine. 2015, November 13. <https://www.rnbo.gov.ua/>
- Turkish MFA. (2024). “DHKP-C”, <https://www.mfa.gov.tr/dhkp-c.tr.mfa>.
- U-Report Digest: III Quarter 2019 – Youth Survey on Radicalization [Дайджест опитувань U-Report: III квартал 2019 р. – Опитування молоді про радикалізацію]. Retrieved from https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/136_145_No370_2019_ukr.pdf

- UNHCR (2024). “Türkiye Overview”, <https://www.unhcr.org/tr/en/overview-2#:~:text=Türkiye%20is%20home%20to%20the,asylum%2Dseekers%20of%20other%20nationalities>.
- United Nations Development Programme (UNDP). (2015). Root Causes of Radicalization in Europe and the Commonwealth of Independent States (Discussion Paper).
- United Nations Development Programme. (2016). Preventing violent extremism through promoting inclusive development, tolerance and respect for diversity. <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/Discussion%20Paper%20-%20Preventing%20Violent%20Extremism%20by%20Promoting%20Inclusive%20%20Development.pdf>
- United Nations Development Programme. (2023). Human impact assessment reveals stark consequences of war on Ukrainian society. <https://www.undp.org/ukraine/press-releases/human-impact-assessment-reveals-stark-consequences-war-ukrainian-society>
- Ünüvar, K. (2007). “Fikir Kulüpleri Federasyonu (1965-1969)”, in *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Sol*, Ed. Gülgetingil, M., İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ünüvar, K. (2019). “FKF’den Dev-Genç’e: Türkiye’de 1968 Öğrenci Hareketleri ve Sol”, in 1968 İsyân, Devrim, Özgürlük. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- USAID-Internews. (2023). Attitudes of Ukrainians towards the media and consumption of different types of media in 2023: results of the USAID-internews survey (in Ukrainian). Ukrinform. <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3778723-stavlenna-ukrainciv-do-media-ta-spozivanna-riznih-tipiv-media-u-2023-r-r-ezultati-opituvanna-usaidinternews.html>
- USAID. (2023). Ukrainian media, attitude and trust in 2023 (in Ukrainian). <https://internews.in.ua/wp-content/uploads/2023/10/Ukrainski-media-stavlenia-ta-dovira-2023r.pdf>
- Uslu, L. (2021). “Terörün Sosyolojik Arka Planı; DEAŞ Örneği” in *Tüm Boyutlarıyla Radikalleşme Süreci ve Radikalleşmeyle Mücadelede Ülke Uygulamaları*, Ed. Şen, O., Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Verba, S., & Schlozman, K. L. (1977). Unemployment, class consciousness, and radical politics: what didn't happen in the thirties. *The Journal of Politics*, 39(2): 291-323. <https://doi.org/10.2307/2130053>.
- VERBI Software. (2021). (computer software). Berlin, Germany: VERBI Software. Available from maxqda.com.
- Victory Party (2021). “Kuruluş Manifestosu”, <https://zaferpartisi.org.tr/kurulus-manifestosu/>.
- Vidino, L. (2017). Western foreign fighters: The threat to homeland and international security. Palgrave Macmillan.

- Von Behr, I., Reding, A., Edwards, C., & Gribbon, L. (2013). "Radicalisation in the Digital Era", RAND Europe.
- Widiyanto, A. (2023). Interfaith Dialogue in the Post-Truth Age: Challenges, Strategies, and Prospects. <https://www.scopus.com/citation/output.uri?origin=recordpage&view=&src=s&eid=2-s2.0-85177676479&outputType=exportPdf>
- Wiktorowicz, O. (2005). *Radical Islam Rising: Muslim Extremism in the West*, UK: Rowman & Littlefield Publishers.
- Wiktorowicz, Q. (2004). *Joining the Cause: Al-Muhajiroun and Radical Islam* [Paper presentation]. The Roots of Islamic Radicalism Conference Yale University, (pp. 1-29).
- Winter, C., Neumann, P., Meleagrou-Hitchens, A., Ranstorp, M., Vidino, L., & Fürst, J. (2020). Online extremism: research trends in internet activism, radicalization, and counter-strategies. *International Journal of Conflict and Violence (IJCV)*, 14: 1-20. <https://doi.org/10.4119/ijcv-3809>.
- Wolfowicz, M., Hasisi, B. & Weisburd, D. (2022). "What are the effects of different elements of media on radicalization outcomes? A systematic review", *Campbell Systematic Reviews*, 18 (2): 1-50.
- Wood, R. M. & Thomas, J. L. (2017). "Women on the Frontline: Rebel Group Ideology and Woman's Participation in Violent Rebellion", *Journal of Peace Research*, 54 (1): 31-46.
- World Bank. (2023). *Ukraine rapid damage and needs assessment: February 2022 - February 2023*. <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-rapid-damage-and-needs-assessment-february-2022-2023-enuk>
- Yalçinkaya, H. (2017). *IŞİD'in Yabancı Savaşçıları ve Yarattığı Tehdit: Türkiye'nin Tecrübesi (2014-2016)*, Ankara: ORSAM.
- Yeşildal, Z. (2023) "Türkiye'de yakalanan DEAŞ'ın üst düzey yöneticisine 17 yıl 6 ay hapis cezası", *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/turkiyede-yakalanan-deasin-ust-duzey-yoneticisine-17-yil-6-ay-hapis-cezasi/3021935>.
- YÖK (2024). "Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi" <https://istatistik.yok.gov.tr>.
- Yusha'u, M. J. (2015). Extremism or terrorism: Communicating Islamophobia on YouTube in the Norwegian attacks. *Journal of Arab & Muslim Media Research*, 8(2): 171-191. https://doi.org/10.1386/jammr.8.2.171_1.
- Zakharov, E. (2019). *Speech at the human rights club: Radicalization of society*. 2019, April 23. Kharkiv Human Rights Group. <https://khpg.org/>
- Zasenko, O. E., Makuch, A., Hajda, L. A., Yerofeyev, I. A., Stebelsky, I. & Kryzhanivsky, S. A. (2024). *World War I and the struggle for independence of Ukraine*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/place/Ukraine>.
- Zeiger, S., & Gyte, J. (2020). Prevention of Radicalization on Social Media and the Internet. In A. P. Schmid, A. P. (Ed.), *Handbook of terrorism prevention and preparedness* (pp. 358-395). International Centre for Counter-Terrorism (ICCT).

Додаток 1: Питання для інтерв'ю

Обізнаність і розуміння:

1. Як довго Ви працюєте з молоддю та скільки часу займаєтеся питаннями радикалізації?
2. Як би Ви визначили поняття «радикалізація» у контексті Вашої роботи з молоддю?
3. Які ознаки або індикатори радикалізації, на Вашу думку, мають бути відомі молодіжним працівникам?
4. Чи можете Ви описати конкретні випадки радикалізації, з якими стикалися у своїй професійній діяльності або про які знаєте?

Сприйняття та ставлення:

5. Як Ви оцінюєте поширеність радикалізації серед молоді у Вашій громаді або в групах, з якими працюєте?
6. Яким чином, на Вашу думку, радикалізація впливає на молодь та їхні громади?
7. Які, на Вашу думку, є головні причини радикалізації серед молоді? Що саме, на Вашу думку, робить ці причини привабливими або впливовими?
8. Яке ставлення уряду та суспільства до проблеми радикалізації у країні, де Ви працюєте?
9. Як би Ви оцінили вплив соціальних та традиційних медіа на молодь у контексті радикалізації?

Виклики та бар'єри:

10. З якими викликами стикаються молодіжні працівники у процесі виявлення та реагування на випадки радикалізації серед молоді?
11. Чи виникали у Вас конкретні перешкоди або труднощі у спробах запобігти радикалізації?

Профілактичні стратегії та втручання:

12. Які стратегії або підходи Ви вважаєте ефективними у запобіганні або протидії радикалізації серед молоді?
13. Чи можете Ви поділитися прикладами ініціатив або програм, у яких Ви брали участь і які були спрямовані на запобігання радикалізації?

Підготовка та підтримка:

14. Наскільки добре Ви відчуваєтеся підготовленими до вирішення питань, пов'язаних із радикалізацією, з огляду на наявні навчальні матеріали та ресурси?
15. Чи отримували Ви спеціалізоване навчання або підтримку, пов'язану з радикалізацією та екстремізмом?

Співпраця та ресурси:

16. Наскільки активно Ви співпрацюєте з іншими організаціями чи установами у зусиллях щодо запобігання радикалізації?
17. Які додаткові ресурси або форми підтримки були б корисними у Вашій роботі з питань радикалізації серед молоді?

Оцінювання впливу:

18. Яким чином Ви оцінюєте ефективність своєї роботи у сфері запобігання або протидії радикалізації серед молоді?
19. Чи можете поділитися історіями успіху або конкретними результатами своєї діяльності у цій сфері?

Особисті рефлексії:

20. Як змінилося Ваше сприйняття або обізнаність щодо радикалізації протягом кар'єри молодіжного працівника?
21. Що мотивує Вас працювати з молоддю у сфері протидії радикалізації?

Додаток 2: Кодова книга

Список кодів	Опис
Рекомендації щодо запобігання радикалізації та боротьби з нею	У рамках цієї теми дослідження розглядає рекомендації молодіжних працівників щодо боротьби з радикалізмом та його запобігання.
Навчання для молодіжних працівників	Розробка навчальних програм, спрямованих на підвищення обізнаності серед молодіжних працівників
Забезпечення ресурсами	Надання інформації та фінансових ресурсів
Консультаційні послуги для молоді	Надання соціальної та психологічної підтримки, консультування та наставницьких послуг для молоді
Місцеві органи влади	Місцеві органи влади беруть на себе відповідальність
Політична та соціальна участь	Надання можливостей для спілкування та самовираження молоді в політичній та соціальній сферах
Співпраця	Сприяння міжінституційній, міжнародній, міжкультурній, міжконфесійній співпраці та взаємодії молодіжних працівників
Політики	Політика підтримки для груп населення, що перебувають у неблагополучному становищі, прозорість, структурні рішення, централізовані рішення, механізми моніторингу та структурування відповідних програм і законів
Освіта для молоді	Інтернет-безпека, медіаграмотність, патріотизм, критичне мислення, толерантність, сприяння культурному взаєморозумінню, інформаційна грамотність, підвищення обізнаності та освіта
Боротьба з радикалізацією	У рамках цієї теми досліджується поточна ситуація з зусиллями молодіжних працівників у боротьбі з радикалізацією.
Стан готовності	Цей основний кодекс досліджує, як почуваються компетентні молодіжні працівники у боротьбі з радикалізацією.
Підготовлено	Молодіжний працівник вважає себе таким, що має достатньо знань та навичок для боротьби з радикалізмом.
Розробка	Молодіжний працівник усвідомлює проблеми, пов'язані з боротьбою з радикалізмом, але продовжує розвивати свої навички.
Змінний	Молодіжний працівник має обмежені знання/досвід у боротьбі з радикалізмом.
Непідготовлений	Молодіжний працівник почувається некомпетентним та непідготовленим до боротьби з радикалізмом.

Досвідчена діяльність	Цей основний кодекс досліджує діяльність, з якою молодіжні працівники стикалися або яку спостерігали у боротьбі з радикалізацією.
Міжінституційні програми та співпраця	Це включає співпрацю та програми, що проводяться між різними установами.
Навчання для молодіжних працівників	Він охоплює тренінги для молодіжних працівників, спрямовані на підвищення обізнаності та знань про радикалізацію.
Опитування та відгуки	Це включає оцінювання, проведене для перевірки результатів реалізованих заходів.
Підвищення обізнаності серед молоді	Це охоплює організації, тренінги та інші заходи, спрямовані на підвищення обізнаності молоді.
Виклики	Цей основний кодекс визначає проблеми, з якими стикаються та які бачать молодіжні працівники у боротьбі з радикалізацією.
Природний радикалізм	Балансування підходу, заснованого на правах, притаманної радикалізації скритності та межі похибки, пов'язаної з людським фактором.
Проблеми зі спілкуванням	Проблеми комунікації через відмінності між поколіннями, схильність молоді приховувати себе та ховатися, недовіра до вчителів, труднощі у вирішенні проблем через унікальні характеристики кожної молодої людини, закритість молодих людей для різних точок зору та обмеженість комунікації.
Брак освіти	Недоліки у підвищенні обізнаності та наданні освіти молоді та молодіжним працівникам у правових, технічних, психологічних та концептуальних сферах, пов'язаних з радикалізмом та недостатньою обізнаністю
Недостатньо фінансових ресурсів	Економічна недостатність та проблеми, а також нездатність розподілити або обмеження ресурсів
Правові та структурні недоліки	Правові бар'єри, відсутність або дисфункція правових та інституційних механізмів, брак ефективної інституціоналізації та легалізації, а також бюрократичні проблеми
Підхід	Байдужість або відсутність відданості політиків, відсутність інтересу та цінності для молодіжних працівників у цій сфері, а також вагання через потенційну негативну реакцію з боку суспільства чи політиків
Фактори, що впливають на радикалізацію	У рамках цієї теми дослідження досліджує, як молодіжні працівники оцінюють фактори, що впливають на радикалізацію
Економічні фактори	Економічні недоліки
Недостатня освіта	Брак освіти в таких сферах, як медіаграмотність, сумніви щодо якості освіти та недоліки у підвищенні обізнаності серед молоді
Негативний досвід	Реакції, які молоді люди отримують від суспільства, нетерпимість суспільства чи політиків, виключення, дискримінація, відторгнення, стикання з перешкодами, схильність до цькування та/або насильства, брак простору для самовираження та схильність до злочинів на ґрунті ненависті
Політичний клімат	Політичні умови, закони та воєнні ситуації

Сім'я	Соціально-економічні умови сім'ї, дитячі травми, пережиті в сім'ї, набуті схильності до насильства в сім'ї та досвід радикалізму з боку сім'ї.
Особисті квести	Бажання захисту, прагнення самопізнання, визнання та бути почутим, участь у різних релігійних та етнічних групах, солідарність, прагнення відчувати себе членом суспільства, пошук ідентичності та захоплення окремими людьми та ідеями.
Медіа та інтернет	Інформаційне забруднення, дефіцит перевіреної інформації, можливості поширення та вплив соціальних і традиційних медіа
Соціальне середовище	Соціальні фактори та вплив соціального середовища на молодь
Розуміння радикалізації	У рамках цієї теми докладаються зусилля для розуміння того, як радикалізацію сприймають молодіжні працівники та як інтерпретується їхня обізнаність. Крім того, дослідження досліджує, як молодіжні працівники оцінюють підхід національних суспільств та урядів до радикалізму. У цьому контексті детально розглядається сприйняття радикалізму серед молодіжних працівників.
Зростання поширеності	Молодіжний працівник вважає, що радикалізація в суспільстві зростає
Перспектива молодіжних працівників	Під час цього процесу оцінюються сприйняття молодіжними працівниками радикалізації.
Підвищена обізнаність	У цьому процесі зросла обізнаність молодіжних працівників щодо радикалізму
Зміна сприйняття	Розуміння радикалізму молодіжним працівником змінилося протягом процесу
Ставлення громади	
Позитивний підхід	Громада застосовує позитивний підхід до радикалізації та/або підтримує її
Негативний підхід	Громада виступає проти радикалізації
Ставлення уряду	Ставлення уряду до радикалізації розслідується.
Бойовий підхід	Радикалізм сприймається як проблема безпеки, і для його вирішення вживаються стримувальні або превентивні заходи.
Неадекватний підхід	Вжиті заходи та впроваджена політика є недостатніми та/або неефективними
Нецікавий	Не цікавиться цим питанням і не включає його до свого порядку денного
Ефекти	У дослідженні розглядається, як молодіжні працівники спостерігають за потенційними наслідками та впливом радикалізації, а також які їхні думки з цього питання.

Емоційний негатив	Переживання емоційних проблем, нещастя, безнадії та депресії, кризи ідентичності, конфлікту з собою
Поверхнєве мислення	Потрапляючи у вузькі моделі мислення та втрачаючи широку перспективу
Структурні проблеми	Спричиняє соціальні, політичні та економічні проблеми
Невпевненість	Ерозія індивідуальної, суспільної та політичної безпеки
Розлука	Переживання соціальних розколів, розколів та фрагментації, а також руйнування соціальної згуртованості
Соціальний конфлікт	Виникнення конфліктних стосунків та ідей між людьми в суспільстві
Індикатори	У головному коді досліджується, які ознаки радикалізації можна спостерігати у молоді, згідно зі спостереженнями, досвідом та думками молодіжних працівників.
Співчуття до радикальних тенденцій	Зацікавленість та участь у радикальних діях, ідеях та групах
Ізоляція	Індивідуальна та соціальна ізоляція, замкнутість
Зміни	Зміни у віруваннях, релігійних поглядах, ідеологіях, соціальному середовищі та зовнішності людей
Дискримінаційні тенденції	Ексклюзивні та маргіналізуючі підходи з будь-якого питання (такого як релігія, раса, секта, стать, зовнішність тощо)
Агресивні схильності	Агресія, гнів, схильність до насильства, нетерпимість, прояв агресії в дискурсі та діях, цькування з боку однолітків, загальний стан незгоди та закритість для спілкування
Розуміння	У головному коді досліджується, як молодіжні працівники визначають радикалізацію та що вони під нею розуміють.
Ненормативне	Зрозуміти радикалізм як явище, що виходить за межі права, правових норм та демократичних цінностей
Вимога змін	Розуміти радикалізацію як тенденцію до зміни існуючих структур, або як позицію чи відповідь проти сучасних культурних, соціальних, політичних та економічних норм
Жорсткі переконання	Розуміти радикалізацію як сліпе дотримання певних переконань, особливо тих, що виходять за межі мейнстріму
Агресія	Розуміти радикалізацію як підтримку насильства, використання агресивної риторики, розпалювання ворожнечі, пропаганду екстремізму та виклик мейнстріму

Загроза	Розуміти радикалізацію як загрозу для держави, суспільства та окремих осіб з різних причин
Обмежений позитив	Розуміти радикалізацію як ефективний інструмент розвитку демократії, якщо вона не виходить за межі права та не призводить до екстремістських дій
Процес	Підхід, який розуміє радикалізацію як процес, а не як стан, що включає психологічні та соціологічні параметри
Мотивація молодіжних працівників	У головному коді досліджуються мотиви молодіжних працівників під час боротьби з радикалізацією серед молоді.
Орієнтований на молодь	Підхід, який піклується про теперішнє життя та майбутнє молодих людей
Орієнтований на громаду	Підхід, який дбає про стабільність та майбутнє громади
Орієнтований на цінності	Підхід, що базується на поглядах окремих осіб на людські цінності або особисті мотивації

Salacak Mahallesi, İhsaniye İskele Sokak, No: 53 Üsküdar/İstanbul
info@diplomasivakfi.org